ئامێدی (عەمادیە)
لە بەڵگەنامەکانی عوسمانیدا

١٢٢٦-١٣٣٨ کۆچی
١٨١١-١٩٢٠ زایینی

بەرگی شانزە

بڵاوکراوەی زانکۆی جیهان
خانەی ئەرشیف و بەڵگەنامەکان
٢٠٢٤

ئامادە و پێشکەشکردنی: **د. نەوزاد یەحیا باجگر**

وەرگێڕان: **ئاشتی رەحمان**

پێرســت

زنجیره	بابەت	لاپەڕە
١	پێشەکی	٧
٢	چەند رونکردنەوەیەك لە بارەی بەڵگەکان	٨
٣	شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی	١٠
٤	کۆد و ووشەی رەسەنی کۆدەکان	١٦
٥	بەڵگەکان	٢١

هەواڵنامەی کتێب

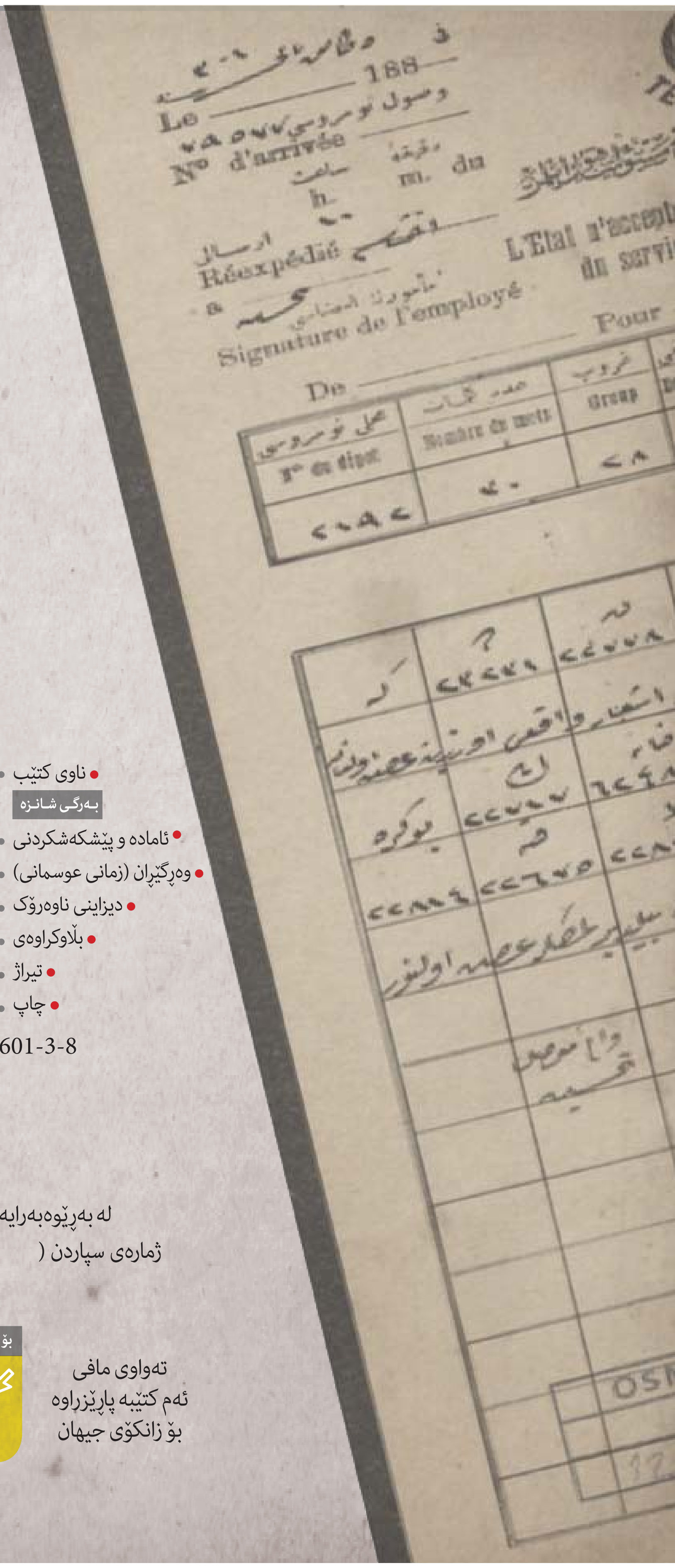

- ناوی کتێب • **ئامێدی (عەمادیە)** لە بەڵگەنامەکانی عوسمانیدا
بەرگی شانزە ١٢٢٦-١٣٣٨ کۆچی/ ١٨١١-١٩٢٠ زایینی
- ئامادە و پێشکەشکردنی • د. نەوزاد یەحیا سەعید باجگر
- وەرگێڕان (زمانی عوسمانی) • ئاشتی رەحمان
- دیزاینی ناوەرۆک • سومەییە موراد
- بڵاوکراوەی • زانکۆی جیهان | خانەی ئەرشیف و بەڵگەنامەکان
- تیراژ • ١٠٠٠ دانە
- چاپ • یەکەم ٢٠٢٤ هەولێر

ISBN 978-9922-8601-3-8

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان
ژمارەی سپاردن (   )ی ساڵی٢٠٢٤ی وەزارەتی رۆشنبیری

بۆ داونلۆدکردنی کتێبەکان: Download Books
www.NawzadBajger.net
www.NawzadBajger.org
chairman@cihanuniversity.edu.iq

تەواوی مافی
ئەم کتێبە پارێزراوە
بۆ زانکۆی جیهان

هەواڵنامەی کتێب

ئەم وشە و بیروبۆچوونانەی کە لەم پەرتوکەدا نووسراوەتەوە سەرچاوەکەی بەڵگەکانە و ئێمە لێی بەرپرس نین، لەبەر ئەمانەتی زانستیش لەکاتی وەرگێڕانی دەستکاری نەکراوە.

پێشەکی

عەمادیە بە کوردی واتە ئامێدی، پێش هاتنی ئیسلام ئەم شارە هەبووە و لە سەردەمی عوسمانیەکان پایتەختی مێرنشینی بادینان بووە، زۆربەی دانیشتوانی کوردن، جگە لەمە شاری ئایینە جیاوازەکان بووە، وەکو مەسیحی، یەهودی، یەزیدی و ئیسلام. عەمادیە هەروەك شارەکانی هەولێر، سلێمانی، کەرکووك و ناوچەکانی تری کوردستان ناوچەیەکی گرنگ بووە بۆ دەوڵەتی عوسمانی، هەمیشە لە ڕێگای سەربازییەوە هەوڵی داوە ئەم ناوچەیە لە ژێر دەسەڵاتی بهێنێتەوە.

لە ڕووی سیاسییەوە جگە لە کێشەی نەستوری و ئیسلامەکان، زیاتر کێشەی عەشیرەت لەم ناوچەیە زاڵ بووە بەسەر کێشەکانی تردا، چونکە زۆربەی عەشیرەتەکانی بادینان لەم ناوچەیە بوونیان هەبووە، هەروەك لە بەڵگەکاندا باس کراوە ئەم عەشیرەتانە کەللە ڕەقن، واتە گوێڕایەڵی کەس نین و ئەوەی مەبەستییانە ئەنجامی دەدەن و لەلای ئەمانە قسەی دەوڵەت ناخوات، بەڵکو ملکەچی شێخ یان سەیدەکەیانن، ئەمەش کاریگەری لەسەر سەقامگیری سیاسی و ئاسایشی ناوچەکە کردووە، لەلایەکی تر کێشەی گەرمیان و کوێستانی ئەم عەشیرەتانە هۆکارێك بووە بۆ دروست بوونی گرفت و تەنگوچەڵەمە، هەروەك چۆن لە ناوچەکانی پشدەر و سلێمانی ئەم کێشەیە بوونی هەبووە و لە بەڵگەنامەکانی زنجیرە کتێبی بەرگەکانی تردا باس کراوە.

لە ڕووی کارگێڕیەوە ئەم شارە لە مێژووە جیاوازەکاندا گۆڕانکاری بەسەر هاتووە، هەندێك جار سانجەق و هەندێك جاریش بۆتە قەزا، هەر چەندە ئەم شارە کەوتۆتە باکووری کوردستانی عیراق، بەڵام لە سەردەمی عوسمانیەکاندا لە ڕووی جوگرافیەوە کەوتبووە نێوان ویلایەتەکانی وان و موسڵ هەندێك کات سەر بە وان بووە و هەندێك کاتیش سەر بە ویلایەتەکانی بەغداد و موسڵ بووە، بە درێژایی مێژووی ئەم سەردەمەش بەستنەوەی ئەم شارە لە نێوان وان و موسڵ خولاوەتەوە.

ئەوەی شایەنی باس کردنیشە زیاتر لە ١٠٠٠ بەڵگە لەسەر عەمادیە هەیە، بەڵام زۆربەیان دووبارەن و هەمان بابەتن، بەهۆی چارەسەر نەکردنی کێشەکە دوای ساڵێك یا دوو ساڵ یا زیاتر دووبارە بە نووسراو دووپاتکراوەتەوە، تا چارەسەر بکرێت، یا ئەوەتا ڕێگە چارەیەك بدۆزرێتەوە، لەلایەکی تر بۆشایی مێژوویی لە نێوان ساڵانەکاندا هەیە، ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی بە درێژایی مێژووی حوکمرانی عوسمانیەکان ئەم ناوچانە لە ژێر دەسەڵاتی عوسمانی نەبوون، چونکە یاخیبوونی عەشیرەتەکان و دانیشتوان بۆشایی حوکمرانی دروست کردووە و هەندێك کات دەسەڵاتی حکوومەت لەم ناوچانە کشاوەتەوە، دوای هێور کردنەوەی بارودۆخ و داگیرکردنەوەی، دووبارە حکوومەت ئەم ناوچانەی خستۆتەوە ژێر دەسەڵاتی خۆی و فەرمانگەکانی کارگێری گەڕاوەتەوە.

ئەم شارە ئەوەندە لە ڕووی سیاسییەوە گرنگ و بە بایەخ بووە، لە ڕووی بازرگانییەوە گرنگ نەبووە چونکە نەکەوتبووە سەر ڕێگای بازرگانی، هەروەك لە بەڵگەنامەکانیشدا باس کراوە، حکوومەت زیاتر گرنگی بە لایەنی سیاسی داوە و ئاماژەی پێ کردووە لە ڕووی بازرگانییەوە گرنگ نییە.

ئەم کتێبەش ١٦مین بەرگی زنجیرە کتێبەکانی بەڵگەنامەکانی عوسمانی زیاتر لە ٣٠٠ بەڵگە وەرگێردراوە، هیواخوازین سوود لە بەڵگەکان وەربگرن.

د. نەوزاد یەحیا باجگر
سەرۆکی دەستەی ئەمینداریەتی کەمپەکانی زانکۆی جیهان

چەند ڕوونکردنەوەیەك لە بارەی بەڵگەکان

• لە بەڵگەکاندا هەڵەی ساڵ، مانگ و ڕۆژ کراوە؛ لە بارەی مێژووی ناو بەڵگەکان
١ ئەوا مێژووی کۆچی و ڕومی بەکارهاتووە، لە هەندێک بەڵگەشدا مێژووی ڕومی
یا کۆچییەکەی نووسراوەتەوە، بە تایبەتی لە ساڵە ڕومییەکە هەڵەی تێدا کراوە.

• هەڵەی ناوی تێدایە، بۆ نموونە ناوی کەسێتی، شوێن و عەشیرەت بە هەڵە نووسراوەتەوە، ئەم نووسەرەی
نووسراوەکەی نووسیوەتەوە کوردییەکەی باش نەبووە، بە شێوازی سەر زاری خۆی ووشەکەی نووسیوەتەوە،
٢ یاخود لە بارەی ناوچە و شوێنەکانەوە شارەزاییەکی ئەوە تۆی نەبووە، زانیاری لە شێوەزاری ناوچەکەش نەبووە،
بۆیە بە هەڵە نووسیویەتیەوە، لە کاتی وەرگیرانیش هەروەکو خۆی نووسراوەتەوە، دەستکاری نەکراوە.

• لە بارەی وەرگێرانی بەڵگەکان، هەروەکو خۆی وەرگێردراوە؛ یەک ووشە زیاد یاخود یەک ووشە کەمی نەکردووە،
تەنانەت هەوڵ دراوە لە کاتی وەرگێرانەکە دەستکاری دەستەواژە و ووشەکان نەکرێت، چونکە ئەگەر بە
گوێرەی زمانەوانی کوردی دەستکاری دەستەواژە و ووشەکان بکرابووایە، ئەوا دەبووایە دەستکارییەکی زۆری
٣ دەستەواژەکان بکرێت، هۆکاری دەستکاری نەکردنەکەش بۆ ئەوە بووە تا بەڵگەکان ڕەسەنایەتی خۆیان لە
دەست نەدەن، لە هەمان کاتدا خوێنەر و مێژوونووسان لە شێوازی نووسینی بەڵگە و شێوەزاری ئەم سەردەمەی
نووسەران ئاشنا بن، کە ئەم بەڵگانە بە چ شێوازێک نووسراونەتەوە، جگە لەمەش کاری نووسەر و مێژوونووسانە
لە کاتی لێکۆڵینەوە لە زانیاری ناو بەڵگەکان، ڕوون کردنەوە و شی کردنەوە بۆ بابەتی ناو بەڵگەکەکان بکەن.

• لە هەندێک بەڵگەدا بۆشایی هەیە، ئەوانیش بە پەنجەی دەست دەژمێردرێن؛ هۆکاری ئەمەش
دەگەرێتەوە بۆ ئەوەی لە کاتی نووسینەوەی نووسراوەکە هەندێک ووشەی نهێنی هەبووە، نەویستراوە
٤ ئاشکرا بێت، بۆیە نووسەرەکە بۆشایی بەجێ هێشتووە، تەنیا ئەوەی نووسراوەکەی گەیشتۆتە
دەستی لەم بۆشاییە تێگەیشتووە و زانیویەتی نووسەر یاخود لایەنی پەیوەندیدار مەبەستی چییە.

• لە چەند شوێنێکی کەمیش بۆشایی بە خاڵ هەیە (...) مەبەستیش لەم بۆشاییە بە خاڵانە
ئەوەیە، کە ئەم ووشەیە نەخوێندراوەتەوە، زۆر جار ووشە هەیە خوێندنەوەی زۆر ئەستەمە،
٥ کە نووسەرەکە بە شێوەیەک یاخود بە خەتێک نووسیویەتی ناتوانرێ بخوێندرێتەوە، بۆ ئەوەی
لە خوێندنەوەی هەڵە و لە ووشەی هەڵە دوورەپەرێز بین، بۆ ووشەکە بۆشایی بە خاڵ دانراوە.

• هەندێک ووشە یاخود ڕاستترە بڵێین زاراوە هەیە لەم سەردەمە بەکار هاتووە و مانای تایبەتی خۆی هەیە؛
ئەم مانایە نادەن کە ئێمە ڕۆژانە بەکاری دەهێنین و لێی تێدەگەین، جگە لەمەش وەرگێرانی ئەم ووشانە بۆ
٦ کوردییەکەی لە نرخ و ماناکەی تێک دەدات و لە هەمان ئەم ئاستە نابێت، واتە مانای پڕ بە پێستی خۆی لە
دەست دەدات، بۆیە نەکراوەتە کوردی و هەروەکو خۆی دانراوە، بەڵام بۆ ئەوەی خوێنەر و مێژوونووسان
لە پێناسەی زاراوەکان ئاشنا بن، لە (شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی) پێناسە کراوە و ڕوون کراوەتەوە،
لە هەمان کاتیشدا زاراوە هەیە، کە زانراوە لە ماناکەی ناگۆردێت، وەرگێردراوەتە سەر زمانی کوردی.

• بەڵگە هەیە لە چەندین لاپەڕە پێک هاتووە، ئەم چەند لاپەڕەیەش باسی یەک بابەتی دیاری کراو دەکات، بۆیە تەنیا یەک لاپەڕە وەرگێردراوە، چونکە هەموو لاپەڕەکان هەمان بابەت باس دەکەن، جیاوازیەکی ئەوەتۆیان تێدا نییە، بەڵام ئەگەر ئەم چەند لاپەڕەیە باسی چەند بابەتێکیان کردبێت، یاخود هەر هەمان بابەت بەڵام بە شێوازی جیاواز و هەر لاپەڕەیەک بە شێوازێکی جیاواز باسی بابەتەکەی کردبێت، لێرەدا مووی وەرگێردراوە. ٧

• دووبارە بوونەوەی بەڵگە، هەندێک بابەتی دیاریکراو دووبارە بوونەوەی بەڵگەی تێدایە؛ وەکو ئەوەی لە سەرەوەباسمان کرد، بابەتەکە لە چەند لاپەڕەیەک پێک هاتووە، لە جیاتی ئەوەی هەمووی کۆبکرێتەوە و هەمان ژمارەی بدرێتی، کەچی بە پێچەوانەوە هەمان بابەت ژمارەی جیاجیایان دراوەتێ، لێرەدا بە ناچاری هەمان بابەت کە لە ژمارەی جیاجیا پێک هاتووە، وەرگێردراوە، چونکە ژمارەیان جیایە و هەمان ژمارەی نەدراوەتێ. ٨

• لە کاتی نووسینەوەی ڕووداوەکان و زانیاری لە بارەی ناوچەکانەوە، بە گشتی باسی بابەتەکان کراوە، بۆ نموونە شوێنی عەرەب نشینیش باسکراوە؛ لێرەدا تەنیا ئەوەی پەیوەندی بە کورد و ناوچەکانی کوردییەوە هەیە وەرگێردراوە. ٩

• لە نێو بەڵگەکاندا دەستەواژەی دووبارە و ڕستەی دووبارە بەرچاو دەکەوێت، لێرەدا نووسەر لە کاتی نووسینەوەی نووسراوەکەدا هەمان زانیاری یاخود دەستەواژەی دووبارە کردۆتەوە و هەمان زانیاری نووسیوەتەوە. ١٠

• لە بارەی ساڵی بەڵگەکان، بۆ ڕیزبەندی بەڵگەکان ساڵی کۆچی و زایینی بەکار هاتووە، پشت بە مانگ و ڕۆژەکەی نەبەستراوە؛ جگە لەمانەش ساڵی ناو بەڵگەکان بە گوێرەی زانیاری ناو بەڵگەکە و ئەوەی سەر بەرگەکەی گۆڕانکاری بەسەر دادێت، واتە نووسەر ئەم ساڵەی نووسیوەتەوە کە بەڵگەکەی تێدا نووسیوەتەوە، کە گەیشتۆتە لای پاشاش ئەم ساڵەی نووسیوەتەوە، کە نووسراوەکەی بینیوە، هەندێک جاریش ساڵی جێبەجێ کردنەکەی لەسەر نووسراوە، واتە لە یەک بەڵگەدا چەند ساڵێکی جیاواز بەرچاو دەکەوێت. ١١

• هەندێك ساڵ کە لە ناو بەڵگەکاندا ئاماژەی پێکراوە، بە کورتکراوی نووسراوەتەوە، بۆ نموونە دەڵێت ساڵی (٢٧) لێرەدا مەبەستی ساڵی (١٢٢٧)ە، کە ١٢٠٠ ەکەی فڕێ داوە، یا ئەگەر نووسرابێت ساڵی (٣٣٦) ئەوا لێرە مەبەستی ساڵی (١٣٣٦)ە، کە ١٠٠٠ ەکەی فڕێ داوە. ١٢

وەرگێر

شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی

ئالای (الای)	ئالای بە مانای کۆمەڵ و قەڵەباڵغ دێت، لە زاراوەی سەربازیش ووشەیەکە، لە سێ چوار تابور پێک دێت، هەروەها هەر ئالایەک سانجەقێکی لە ژێر دەستدایە.
ئەعیان (اعیان)	بۆ بەدواداچوونی بڕیارەکانی ئەنجوومەنی میللەت، ئەنجوومەنێکی تر هەبووە و ئەم ئەرکەیان پێ سپێردراوە، لە ساڵانی ١٨٧٧ و ١٩٠٨ ئەندامەکانی لەلایەن حکوومەتەوە هەڵبژێردراوە.
ئەنبار	شوێنێکە بۆ هەڵگرتنی زەخیرە و کەلوپەل بەکارهاتووە.
ئەنجوومەنی والا (مجلسی والا)	ئەم ئەنجوومەنە لە ساڵی ١٨٣٧ دامەزرا، داواکاری نێوان دەوڵەت و خەڵکی جێبەجێ دەکرد، لە ساڵی ١٨٦٧ هەڵوەشایەوە و لە شوێن ئەو شورای دەوڵەت دامەزرا.
ئستەبڵی عامیرە (اصطبل عامره)	تەوێڵەی کۆشکی پاشا.
ئۆجاقلق (اوجاقلق)	ئەم زەوییانە جیاکرابوونەوە و داهاتەکانیان بۆ پارێزگارانی قەڵا و کۆگای چەک بوو.
ئۆن باشی (اونباشی)	ئەم سەربازە قوماندانیەتی ١٠ کەسی کردووە.
ئیستدعانامە (استدعانامه)	ئەم نووسراوەیە وەکو داواکاری بۆ دەوڵەت دەنووسرێت، بەڵام مۆر و پولی لەسەرە .
ئیستعلامنامە (استعلامنامه)	ئیستعلام نووسراوی بە زانیاری بووە، هەرچی ئیستعلامنامەیە نووسراوی بە بەڵگە بووە.
ئیستیناف (استیناف)	دووبارە دەست پێکردنەوە، ئەم بڕیارەی کە لە دادگای سەرەتایی دەدرا، بۆ ئەوەی بڕیارەکە هەڵبوەشێنرێتەوە سەردانی دادگایەکی سەرووتر، واتە لە ئەم بەرزتر دەکرا، تا بڕیارەکە هەڵبوەشێننەوە.
بابی عالی	بنکەی سەدری ئەعزەم، دیوانی هومایۆن لەگەڵ نەزارەتی ناوەخۆ و دەرەوە و فەرمانگەی شورای دەوڵەت دەگرێتەوە.
باش کاتیب (باش کاتب)	نووسەری یەکەم یاخود سەرۆکی نووسەران، لە فەرمانگە فەرمییەکاندا ئەرکەکەشی نووسینی نووسراو بووە.
باش کیتابەت (باش کتابت)	کیتابەت واتە پیشەی نووسین، باش کیتابەت یەکسانە بە باش کاتیب، واتە سەرۆکی نووسین.
باشبوغ	قوماندانی سەربازی رێک نەخراو یاخود نارێک.
باش مودیرەت (باش مدیرت)	باش بە مانای سەرۆك یاخود یەکەم دێت. مودیرەت واتە بەڕێوەبردنی کاروبارەکان؛ هەرچی باش مودیرەتە بە مانای بەڕێوەبەرایەتی یەکەم یاخود بەرپرسی یەکەمی بەڕێوەبەرایەتی دێت.
بەرائەتی شەریفە	واتە پاکانەی ئەستۆ و خۆبەرێکردن، لە سەردەمی عوسمانی بۆ وەرگرتنی زەوی کشتوکاڵی یاخود دامەزراندن، دەبووایە لەلایەن پاشاوە یاخود دەوڵەت بەرائەتی شەریفە واتە پاکانەی ئەستۆ وەربگیرێت.
برادەر زادە	برادەر زادە مندالی خوشک و برا، هەروەها برازا، پورزا، خاڵۆزا دەکات.
برادەری	واتە برا.

هەواڵنامەی کتێب

بلۆک (بلوک)	دەستەی سەربازی.
بلۆک باشی (بلوک باش)	سەرۆک یاخود بەرپرسی بلۆک.
بیناشی (بیکباشی)	بین بە مانای هەزار دێت، باش واتە سەر، بینباشی، ئەم ئەفسەرەیە یاخود قۆماندانەیە تابورێک بەڕێوە دەبات لە هەزار سەرباز پێک هاتووە.
پلەی حەرەمەین (درجه حرمین)	بەم کەسە ووتراوە کە تۆبەی کردووە و حەرامی لە خۆی قەدەغەکردووە، زیاتر لە کاتی حەج کردن دەچووە پلەی حەرەم و خراپە و کاری بەدی لە خۆی حەرام دەکرد. لەلایەکی تر لە سەردەمی کۆندا چینی زاناکان دەگرێتەوە، کە لە دوای پایەی میسر لە پێش پلەوپایەی ئیستەنبوڵ پلەیەکی بەرزە.
تابور	لەشکری سەربازی، کەرتی سوپا.
تاتار	نامەی گواستۆتەوە بۆ ناوچەکانی تری دەوڵەت، جولەی زۆر خێرا بووە، جگە لە ناوی تاتار ئەوەی ئەم کارەی کردووە ناوی (ساعی، پۆستە، قاسد، برید)یشی پێ ووتراوە، لە کاتی خۆیدا تاکی تاتار بە خێرا ڕۆیشتن بەناوبانگ بووە، بۆیە پێیان ووتراوە تاتار.
تەحسیلدار (تحصیلدار)	ئەم فەرمانبەرەیە باج و باجی داهات و بەروبوومی داهات کۆدەکاتەوە.
تەرسانە (ترسانه)	تەرسانە یاخود تەرسخانە واتە کارگەی دەریایی، ئەم شوێنە بووە کاروباری کەشتییە جەنگیەکان و کاروباری دەریایی تێدا جێبەجێ دەکرا، یەکسانە بە تەرسانەی عامیرە (ترسانه عامره).
تەغار (تغار)	٤ ربە ١ تەغارە.
تەنزیمات (تنظیمات)	لە رووی زاراوەدا بە مانای ڕێکخستن و ڕێکوپێکی و خستنە سەر ڕێگا دێت، لە سەردەمی عەبدولمەجید لە ٣ قاسمی ١٨٣٩ لە گوڵخانە خوێندرایەوە، بە ناوی ڕەشنووسی هومایۆنی گوڵخانە بە فەرمانێکی پاشا هەژمار کرا، لەلایەن ڕەشید پاشای گەورەش وەکو چاکسازی ڕاگەیەندرا، تا ساڵی ١٨٧٧ی جەنگی رووس بەردەوام بوو، دواتر سنووردار کرا؛ ناوە ڕاستەقینەکەی تەنزیماتی خێرخوازی (تنظیمات خیریه) بوو.
تیمار	ئەم زەوییە کشتوکاڵیە داهاتی ساڵانەی لە نێوان ٣٠٠٠-٢٠٠٠٠ ئاقچە بووە، ئەم جۆرە زەوییەش بەم سەربازانە دراوە، کە بەشداری شەڕیان کردووە یاخود بەم کەسانە دراوە کە لە بواری ئایینەوە ئەرکیان پێ سپێردرا بوو، بەم داهاتەش بژێوی ژیانی خۆیان پێ دابین کردووە، واتە لە جیاتی مووچە پێیان دەدرا.
پارە	وشەیەکی فارسیە، ١ قوروش ٤٠ پارەیە، ١ پارەش دەکاتە ٣ ئاقچە.
پۆست نشین	بەشێخی تەکیە ووتراوە پۆست نشین، لەهەمان کاتدا بە کەسێك ووتراوە کە پلەیەکی هەبووە و کارەکەی بەڕێوەبردووە.
حەرەم (حرم)	ئەم شوێنەیە، هەموو کەسێك ناتوانێ بە بێ مۆڵەت بچێتە ژوورەوە، بە تایبەتی ئەم شوێنانەی کە تایبەتن بە ئافرەت و ژووری ئافرەت.
جەبەخانە (جبەخانە)	ئەم کۆگایە بووە هەموو جۆرە چەک و باروت و کەلوپەلی چەکی ئاگری تێدا پارێزراوە.
جەلیلە (جلیلە)	جەلیلە بە مانای ناوداری گەورە یاخود شکۆدار دێت، کە نووسراو بۆ فەرمانگەی وەزیر و موشیر دەکرا، بەم شێوەیە ڕێزیان لێ دەگیرا، لە پلەی ئەوان نزمتر پێیان دەوترا بەهییە یا عالییە.
خاخام	زانا و بەرپرسی یەهودیەکان، واتە کاهین.
خەلافەتپەناهی (خلافتپناهی)	خەلیفە شوێن گرەوەی کەسێک، کە لە دوای پێغەمبەر وەکو وەکیلی پێغەمبەر کاری کردووە، ئەم ئەرکە لە ئیسلام داهێنرا، پەناهی واتە پەیوەندی، خەلافەت پەناهی واتە شتێک کە پەیوەندی بە خەلیفەوە هەیە و لەلای ئەو دەردەچێت.

خەیل (خیل)	تاقم، خەڵکێکی زۆر، بە تاقمی سوارەش دێت.
خولعە (خلعە)	ئەم جلە چەند جۆرێکی هەبووە، جلی رێز لێنان، جلی پەشیمانی یاخود جلی مردن، ئەم جلەش لەلایەن پاشاوە وەکو پاداشت یاخود رێزلێنان بە کەسێک دەدرا.
داعی	ئەم کەسە ئەرکی دوعا کردن و نزا کردن بووە.
دەرسەعادەت	ئیستەنبوڵ پایتەختی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی.
دەفتەردار (دفتردار)	سەرۆکی ژمێریاری، بەرپرس لە کاروباری دارایی.
دەفتەر خاقانی (دفتر خاقانی)	دەفتەر خانەشی پێ ووتراوە، فەرمانگەیەك بووە، کاروباری پارەی دەوڵەت و موڵك و زەوی و زاری بەرێوە دەبرد، بۆ نموونە تاپۆ.
دزدار	پارێزگاری قەڵا.
دوخان	تووتن.
دوخانچی	تووتنچی؛ ئەو کەسە کاری تووتنی کردووە.
ژورنال	ژورنال دەفتەری رووداوەکان، یاخود دەفتەری رۆژانە.
رایج	رایج بەهاکەی تری، واتە نرخەکەی تری یاخود بەهای رابردووی.
رەدیف (ردیف)	بەم سەربازانە وتراوە رەدیف، کە لە دواوەی سەربازی رێکخراو دەوەستان و لە کاتی پێویستیش چەکیان پێ دەدرا.
رەژی (رژی)	فەرمانگەی تووتن.
روزهزر و روزقاسم	(Hıdırellez) لە دونیای تورک وەرزێکە جەژنی بۆ ساز دەکرێت، روزی هزر (Ruz-ı Hızır) واتە (رۆژی هزر) کە بە ناوی رۆژی خدری لەز (Hıdırellez) ناو نراوە، بە پێی داستانی ئەم سەردەمە، لەم رۆژەدا لە سەر رووی زەوی پێغەمبەر خدر و ئیلیاس بەیەک گەیشتوون، تاوەکو یارمەتی هەژار و لێقەوماوان بدەن. لە تورکیاش جەژن بۆ ئەم بۆنەیە دەگێردرێت. بە پێی رۆژژمێری زایینی رۆژی خدری لەز لە ٦ مایس، لە کۆنیش بە پێی رۆژژمێری رومی رۆژی ٢٣ نیسان هەژمار دەکرێت. ماوەی نێوان ٦ مایس تا ٨ تشرینی دووەم بە ناوی رۆژەکانی هزر وەرزی هاوین و ماوەی نێوان ٨ تشرینی دووەم تا ٦ مایس بە ناوی رۆژەکانی قاسم وەرزی زستان پێک دەهێنن. بەم شێوەیە رۆژی ٦ مایس تەواو بوونی وەرزی زستان و دەست پێکردنی وەرزی هاوین دەکات.
رسوم (رسوم)	باج و باجی گومرگ.
رسومات (رسومات)	باجەکانی گومرگ.
ریاسەتپەناهی (ریاستپناهی)	پەیوەستە بە سەرۆکایەتییەوە، کە پەیوەستە بە کارەکانی پاشا.
ریال	ریال پارەی زیوی ئاسیاوییە، دەکاتە ٢٥ قوروش.
ریکابی هومایۆنی شاهانە (رکاب هومایونی شاهانە)	سەربازە سوارەکانی پاشا.

هەواڵنامەی کتێب

ریکابی هومایۆنی قەپوچی باشی	بەرپرسی یاخود سەرۆکی دەرگای سەربازە سوارەکانی پاشا.
زەربخانەی عامیرە (ضربخانه العامره)	ئەم شوێنە پارەی دەوڵەتی تێدا دروست دەکرا.
سالیانە	ئەم باجەیە ساڵی جارێك وەردەگیرێت، لە پێش تەنزیمات بەشێك لە فەرمانبەران و بەکارهێنراوان بەرامبەر بە ئەرکەکەیان، ساڵی جارێك کرێیان پێ دراوە.
سەدارەت (صدارت)	شوێنی کاری سەدری ئەعزەم و پلەکەیەتی.
سەدارەتپەناهی	پەیوەندی بە سەدری ئەعزەمەوە هەیە، واتە ئاماژەیە بۆ سەدری ئەعزەم.
سەدری ئەعزەم (صدر اعظم)	پلەکەی وەکو سەرۆک وەزیرانی ئێستا بووە، یاخود وەکیلی پاشا بووە.
سەر عەسکەر (سر عسکر)	سەر وشەیەکی فارسیە بە واتای سەر دێت، سەر عەسکەر بە واتاکانی ئێستا بە مانای سوپا سالار، سەر لەشکر، سەرکردەی سوپا، قوماندان دێت.
سەر کاتیب (سر کاتب)	سەرۆک یاخود یەکەم نووسەر.
سەعادەت (سعادت)	واتە خۆشی.
سەفەربەرلیك (سفربرلك)	بەم کەسانە ووتراوە کە خۆیان ئامادە کردووە، تا بچنە شەر یاخود بۆ چوونە شەر لە ئامادەباشی دابوونە.
سەلاملك (سلاملك)	لە کۆشکە گەورەکاندا بەم ژوورە دەوترا کە بۆ پێشوازی کردن لە میوانان تەرخان کرابوو.
سوریچی	ئەم پیاوەیە سەرپەرشتی ئاژەڵە بارهەڵگرەکان یاخود بارگیرەکان دەکات، واتە کرێچیە، وەکو خزمەت بەکرێ گیراوە، تا بارگیرەکان بە رێگا ببات.
سیپاهی (سپاهی)	ئەم سەربازە سوارەیە خاوەنی زەوی کشتوکاڵییە، لە لەشکری عوسمانی کۆندا چینێک سەربازی سوارە هەبوو، لە بەرامبەر ئەم دە یەکە (عشر) کە لە زەوی کشتوکاڵی وەریاندەگرت لەگەڵ ئەم ئاژەڵانەی کە خۆیان بەخێویان دەکرد، بەشداری جەنگیان دەکرد، بەڵام کەلوپەلی جەنگی لەلایەن دەوڵەتەوە پێی دەدرا.
سیپاهیدار (سپاهدار)	گەورەترین سەرباز، سەر عەسکەر.
سیلاحشۆر (سلاحشور)	واتە پیاوی چەکدار، ئەم پیاوانە بوونە لە چەك هەڵگرتن و بەکارهێنانی شارەزاییەکی تەواویان هەبووە، لە جەنگدا بە چەك شەریان کردووە.
شاهنشاه	گەورەترین پاشا یا شا، واتە پاشای پاشایان یاخود شای شایان.
شەهبەندەر (شهبندر)	بە واتای باڵیۆز دێت، لە سەردەمی مەحمودی دووەم، بۆ پاراستنی بازرگانە موسڵمانەکانی ناوەخۆ، لە نێوان خۆیان کەسێکیان هەڵدەبژارد، تا هەر ناکۆکی و لێك تێنەگەیشتنێك هەبێت چارەسەری بکات.
شورای دەوڵەت بە زمانی عوسمانی (شورای دولت)	پێش ئەم دامەزراوەیە، ئەنجوومەنی والا کارەکانی ئەنجام دەدا، دوای هەڵوەشاندنەوەی ئەنجوومەنی والا، لە ساڵی ١٨٦٨ شورای دەوڵەت دامەزرا، جۆری کارەکەی لە کاری کارگێری پێک دەهات، ئەرکەکەشی دۆزینەوەی چارەسەر بۆ کێشە کارگێڕییەکان و دەرکردنی یاسای گونجاو بوو، ئەم دامەزراوەیە تا ساڵی ١٩٢٢ بەردەوام بوو.

چاوش	وشەیەکی تورکیە، لە رووی سەربازییەوە سەربازی پلە بچووکە، ئەمڕۆش بە پلەی پاسەوان دێت.
چەڵتوك (چلتوك)	برنج.
ڤۆیڤۆدە	لە سەردەمی عوسمانیەکاندا فەرمانبەرێک بووە سەر بە خەزینە، ئەم داهاتانەی رێک دەخست کە لەلایەن خانم، ئەفەندی، سەدری ئەعزەم، وەزیر، بەگی بەگان و بەگی سانجەقەکانەوە دەهات، هەروەها ئەمانە ئەرکی پاراستنی ئاسایش و رێکخستنی شوێنە تایبەتیەکانیان پێ درا بوو، لە بەرێوەبردندا پیاوی بەهێز بوون، بۆیە ناوە ناوە کێشەیان بۆ دەوڵەتی عوسمانی دروست دەکرد.
عولوفە (علوفە)	ئەم زاراوەیە بەم سەربازانە دەوترا، کە سێ مانگ جارێک مووچەیان وەردەگرت.
فەریق (فریق)	واتە تاقم، تیپ، دوو لایەن، کۆمەڵە خەڵکێکی زۆر، بە پلەی سەربازیش دێت، لە چینی سەربازی لە دوای موشیر دەهات، ئەویش گەورەترین پلەی سەربازی بوو.
فرقە	دەستە، کۆمەڵ.
قەپوچوقدار (قپوچوقدار)	ئەم فەرمانبەرانە بوون کە لە بابی عالی ویلایەت، لە خزمەتی قەپوکەتهودا دابوون و هەندێک داواکاری والیان جێبەجێ دەکرد.
قەپوچی باشی	بەرێوەبەری ئەم چینەیە، کە لە بەردەم دەرگای کۆشک وەستاون.
قەپوکەتهودا (قپوکتهودا)	قەپوکەتهودا خزمەتکاری بەر دەرگا بوو.
قەساس (قصاص)	سزای شەرعی بکوژی کوژراو و بریندارکاری بریندارکراوەکەیە، بۆ میراتی کوژراو داوای قەساس دەکەن.
قپوچی باشی (قپوچی باشی)	قەپوچی بە دەرگای فەرمانگە و شوێنە فەرمییەکانی دەوڵەت دەوترا، کە خەڵک بۆ ئیشوکارەکانیان لەم دەرگایە دەچوونە ژوورەوە و دەهاتنە دەرەوە، بێگومان ئەم دەرگایانەش بەرپرس و سەرۆکیان هەبووە، جگە لەمە قەپوچی باشیش پلەیەک بووە، دراوەتە فەرمانبەرانی دەوڵەت، بۆ نموونە ریکابی هومایۆنی قەپوچی باشی (رکاب همایونی قپوچی باشی).
قۆڵ ئاغا (قول اغا)	بە واتای قۆڵ، لێرەش قۆڵی ئاغا یەکسانە بە ئەفسەری قۆڵی تابور، یا خود یاریدەدەری بینباشی، قۆڵی راست و چەپی ئاغا.
قولی	قول؛ ئەم پیاوەیە بۆ ئەرك جێبەجێ کردن دەکرێت، هەرچی قولی؛ ئەم فەرمانبەرەیە بۆ چاودێری کردنی سەربازانی دوژمن و سەرپەرشتی کردنی زەوی و زار ئەرکی پێدەدرێت.
قوماندان	قوماندان سەرۆک یا خود بەرپرسی ئەفسەر دەکات، وەکو قوماندانی تابور، قوماندانی لەشکر، قوماندانی ئالای، قوماندانی ژاندارمە.
قۆناغ (قوناغ)	قۆناغ واتە مەنزل، لەسەر رێگا بۆ گەشتیاران و کاروانچیان دروست دەکرا، تا تێدا بحەسێنەوە و بخەون، هەروەها بۆ دەستنیشانکردنی دووری شوێنێک دەیانووت سێ قۆناغ یاخود چوار قۆناغ دوورە، واتە چەند قۆناغ لە نێوان ئەم دوو ناوچەیە هەبووایە هەژمار دەکرا، جگە لەمە بە کۆشکی پاشا و گەورەکان دەوترا قۆناغ یا قۆناق. فەرمانگەی حکوومەتیش پێی وتراوە قۆناغ وەکو قۆناغی حکومەت، کە هۆبەیەک لە هۆبەکانی فەرمانگەی فەرمی حکومەت پێی دەوترا قۆناغی حکومەت.
قیە	دەکاتە گرانی ٤٠٠ درهەم، بۆ دە یەکیش بە واتای کیلۆ دێت، کە ١٠٠٠ گرام دەکات.
کەتهودا (کتهودا)	واتە خزمەتکار ئەوانەی پلەکەیان لە فەرمانبەر نزمتر بوو، پێیان دەوترا خزمەتکار.
کەلەك (کلك)	ئەم پارچە دارانەن کە بە ئاو ئەستوور کراون و لە پاڵ یەکتر بە داو بەیەکتریەوە بەستراونەتەوە و تەختەیەکیان لێ پێکهێنراوە، لە رووبارەکانی جەزیرە بە تایبەتی لە دیجلە بۆ گواستنەوەی مرۆڤ و کەلوپەل بەکار هاتووە، ئەم کەلەکە بە گوێرەی گەورەییەکەی بۆ بەرێوەبردنی ٢ تا ٦ پیاوی پێویستە. دوای تەواو بوونی گەشتەکە بە تایبەتی لە سەر رووباری دیجلە تا دەگاتە بەغداد بەشی دارەکانی کەلەکەکە زۆر جار بە نرخێکی هەرزان دەفرۆشرا، هەروەها قازانجی راستەقینەی کەلەکچیەکان ئەم کرێیە بووە، کە لە کاروانچیەکان وەریاندەگرت. ئەم کەلەکچیانە لەسەر رووباری دیجلە تا خوارەوە کەرستەی بیناکاری و دانەوێلە و باری گرانیشیان بار دەکرد. لە جەنگی جیهانی یەکەم سەربازیشیان پێ گوازراوەتەوە.

هەوارنامەی کتێب

کیل	کیل، بۆ پێوانی دانەوێڵە بەکارهاتووە.
گاردیان	فەرمانبەری گرتووخانە.
مەشروتیەت(مشروطیت)	مەشروت واتە مەرجدار کە پەیوەستە بە مەرجەکانەوە، مەشروتەش لەلایەن یەکەم خاوەنیەوە بە مەرجی نەفرۆشتن بۆ میراتگرەکانی بەجێی هێشتووە، ئەویش وەکو خانوو، زەوی کشتوکاڵی، نەخۆشخانە، مزگەوت، هەرچی مەشروتیەتە ئەوا ئەم حوکمدارە دەگرێتەوە کە لە ژێر دەسەڵاتی سەرۆکایەتیە.
مەمالیکی مەحروسەی شاهانە (ممالیکی محروسە شاهانە)	وڵاتی عوسمانی.
مەمالیك(ممالك)	وڵاتەکان، مەملەکەتەکان، خاکی وڵاتێك.
مەملوک (مملوک)	کەسێک پارەی هەبێت، یاخود بەندە، کۆیلە.
مەنزل	لە بنەڕەتدا وشەیەکی عەرەبیە، بە زۆر مانا دێت، ئەوەی لە زمانی عوسمانیدا پێویستە بە مانای کۆشک، شوێنی کوشک، سەرە ڕێگای یەک ڕۆژ دێت، یاخود بە مانای دووری نێوان دوو کۆشک دەکات، تاتارەکان لە کاتی بردنی پۆستە بۆ ناوچەکانی تر، لەم مەنزیلانە هاتوونەتە خوارەوە و حەساونەتەوە، هەروەها ئەسپیان گۆڕیوەتەوە، یاخود شەویان لەوێ بەسەر بردووە.
موشیر (مشیر)	بە مانای ئاماژە پێکردن دێت، لەلایەکی تر لە چینی سەربازی یەکسانە بە وەزارەت، کە گەورەترین پلەی سەربازییە، بۆ نموونە موشیری لەشکر، موشیری تۆپخانە.
موعەجەلە (معجلە)	موڵکی میریە و لە وەقف دیارە، هەر لە وەقف مامەڵەی بۆ دەکرێت، کە پارەکەی پێش وەختە دەدرێت. واتە بە شێوەی بەگایەتی و وەرگرتنی پارەی پێشەکی لەلایەن ئاوقافەوە دەبێت.
موقاتەعە (مقاطعە)	ئەم زەوییانە بوونەن، کە خاوەندارییەتی بۆ دەوڵەت یاخود وەقفەکان بووە، بە شێوەی ڕێککەوتن و بە کرێ دراوەتە کەسی تایبەت و دامەزراوەکان، جگە لەمەش بڕی پارەکە دیاری دەکرا و ئەم پارەیەش ڕاستەوخۆ دەچووە خەزینەی دەوڵەت.
میعمارباشی (معمارباشی) (سەرۆکی بیناسازی)	سەرۆکی بیناسازی، کاری سەرپەرشتیکردنی بیناسازی، هەروەها لە پیشەکەی خەریکی دابەشکردن و ڕێکخستنی کارەکەی بووە.
نازر (ناظر)	لە بینین هاتووە، واتە سەیرکردن، کە لە هەموو شوێنێک ئامادە و سەیرکەرە، ئەرکەکەشی بەڕێوەبردن و بەڕێکردنی کاروبارەکانە، وەکو نازری دارایی.
نەزارەت (نظارت)	لە زاراوەی بینین هاتووە؛ واتە چاودێری کردن و بینینی دەورووبەر. لەلایەکی تر بە مانای سەرۆکایەتی و بەڕێوەبردنی کاروبارەکان دێت. لەم سەردەمەدا بە مانای وەزارەت دێت.
هومایۆن (همایون)	پاشا.
وەکالەتپەناهی (وکالتپناهی)	پیشەی سەدری ئەعزەم، ئەم کارەیە کە پەیوەندی بە سەدری ئەعزەمەوە هەیە، یەکسانە بە سەرۆکی بریکار.
یوزباشی	لە بنەڕەتدا بە مانای ١٠٠ کەس دێت، لە ڕووی سەربازییەوە ئەم ئەفسەرە دەگرێتەوە کە قۆماندانیەتی بلۆکێک دەکات لە ١٠٠ سەرباز پێکهاتوون، بۆ نموونە یوزباشی سوارە، یوزباشی پیادە، یوزباشی ژاندارمە، یوزباشی ڕەدیف.
یوک	یوک بە مانای بار دێت، هەڵگرتنی بار ئینجا چ لەلایەن مرۆڤەوە بێت یاخود ئاژەڵ وەکو بارگیر و ئەسپ و گوێدرێژ، لەلایەکی تر بە مانایەکی تریش دێت، کە یەک یوک دەکاتە بڕی ٥٠٠ هەزار قورووش.

کۆد و ووشەی ڕەسەنی کۆدەکان

A.AMD.	Bab-i Âsafî Âmedî Kalemi	بابی عەسافی
A.DVN.	Sadaret Divan Kalemi Evrakı	سەدارەت، کاغەزەکانی دیوانی قەڵەم
A.E.I. ABDÜLHAMİD.	Ali Emiri Tasnifi I. Abdülhamid	پۆلینکردنی میری عەلی عەبدولحەمیدی یەکەم
A.E.III. OSMAN.	Ali Emiri Tasnifi III. Osman	پۆلینکردنی میری عەلی عوسمانی سێیەم
A.E.III.AHMED.	Ali Emiri Tasnifi III. Ahmed	پۆلینکردنی میری عەلی ئەحمەدی سێیەم
A.E.III.MUSTAFA.	Ali Emiri III. Mustafa	پۆلینکردنی میری عەلی مستەفای سێیەم
A.MKT.	Sadaret Mektubi Kalemi	سەدارەت، قەڵەمی تۆمار
A.MKT.DV.	Sadaret Mektubi Kalemi Deavî	سەدارەت، دیوانی قەڵەمی تۆمار
A.MKT.MHM.	Sadaret Mektubi Kalemi Mühimme	سەدارەت، قەڵەمی تۆمارە گرنگەکان
A.MKT.MİTM.	B.E.O. Sadaret Evrakı	بابی عالی، کاغەزەکانی سەدارەت
A.MKT.MVL.	Sadaret Mektubi Kalemi Meclis-i Vala	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری ئەنجوومەنی والا

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.NZD.	Sadaret Mektubi Kalemi Nezaret Ve Devair	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری نەزارەت و دیوان
A.MKT.UM .	Sadaret Mektubi Kalemi Umum Vilayet	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری گشت ویلایەتەکان
BEO.	Babıali Evrak Odası	کاغەزەکانی ژووری بابی عالی
C.AS.	Cevdet Tasnifi Askeriye	جەودەت، پۆلینکردنی سەربازی
C.EV.	Cevdet Evkaf	جەودەت، ئاوقاف
C.NF.	Cevdet Nafia	جەودەت، نافیە
C.T.	Cevdet Timar	جەودەت، تیمار
DH.EUM.EMN.	Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyet Şubesi	نەزارەتی ناوەخۆ، یەکەی بەڕێوەبەرایەتی ئەمنیەتی گشتی
DH.EUM.MKT.	Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Posta Mecmuası	نەزارەتی ناوەخۆ، بەڕێوەبەرایەتی کۆمەڵەی پۆستەی ئەمنیەتی گشتی
DH.I.UM.EK.	Dâhiliye Nezareti İrade-iUmummiye Ekleri	نەزارەتی ناوەخۆ، پاشکۆی فەرمانی گشتی
DH.ID.	Dâhiliye Nezareti İrade	نەزارەتی ناوەخۆ، فەرمان

DH.MB.HPS.	Dâhiliye Nezareti Meban-i Emiriye-Hapishâneler	نەزارەتی ناوەخۆ، بینایەکانی میری-گرتووخانەکان
DH.MB.HPS.M.	Dâhiliye Nezareti Meban-i Emiriye Hapishâneler Müdüriyeti	نەزارەتی ناوەخۆ، بەڕێوەبەرایەتی گرتووخانەکانی بینایەی میری
DH.MKT.	Dâhiliye Nezareti Mektubi Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، قەڵەمی تۆمار
DH.ŞFR.	Dâhiliye Nezareti Şifre Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، قەڵەمی شیفرە
DH.SN.THR.	Dâhiliye Nezareti Sicill-i Nüfus idare-i umumiyesi tahrirât Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، تۆماری ناسنامە، فەرمانی گشتی قەڵەمی تۆمارکردن
DH.TMIK. M.	Dâhiliye Nezareti Tesr-i Muamelat Ve Islahat Komisyonu Muamela	نەزارەتی ناوەخۆ، مامەڵەی قۆمیسیۆنی چاکسازی و مامەڵەی بەپەلە
DH.TMIK.S.	Dâhiliye Nezareti Tesrî-i Muamelat ve Islahat Komisyonu	نەزارەتی ناوەخۆ، قۆمیسیۆنی چاکسازی و مامەڵەی بەپەلە
DH.UMVM.	Dâhiliye Nezareti Umur-i Mahalliyye Ve Vilayat Müdürlüğü Kataloğu	نەزارەتی ناوەخۆ، کاروباری دارایی و کەتەلۆگی بەڕێوەبەرایەتی ویلایەت
HR.MKT.	Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi Evrakı	نەزارەتی دەرەوە، کاغەزەکانی قەڵەمی تۆمار

HR.SYS.	Hariciye Nezareti Tahrirat-ı Hariciye Odası	نەزارەتی دەرەوە، ژووری تۆماری دەرەوە
I.AS.	Irade Askeri	فەرمانی سەربازی
İ.DH.	Irade Dâhiliye	فەرمانی ناوەخۆ
I.DUIT.	Irade Dosya Usulü Iradeler Tasnifî	ڕێگاکانی فەرمانی دۆسیە، پۆلینکردنی فەرمان
I.HB.	Irade Harbiye	فەرمانی جەنگی
I.HUS.	Irade Hususi	فەرمانی تایبەتی
İ.ML.	Irade Maliye	فەرمانی دارایی
İ.MMS.	Irade Meclis-i Mahsus	فەرمانی ئەنجوومەنی تایبەت
I.MVL.	Irade Meclis-i Vâlâ	فەرمانی ئەنجوومەنی والا
I. ŞD.	Irade Şura-yı Devlet	فەرمانی شورای دەوڵەت
İ.TAL.	Irade Taltifat	فەرمانی ڕێزگرتن و بەخشین
İE.EV.	Ibnulemin Tasnifi Evkaf (Vakıf)	پۆلینکردنی وەقفی ئیبنولئەمین
MF.MKT.	Maarif Mektubi Kalemi	قەڵەمی تۆماری مەعاریف
MV.	Meclis-i Vükela Meclis-i Vükela Matbataları	ئەنجوومەنی بریکارەکان، چاپکراوەکانی ئەنجوومەنی بریکارەکان

MVL.	Meclisi Vâlâ	ئەنجوومەنی والا
MVL.	Meclis-i Vâlâ Meclis-i Vâlâ Evrakı	ئەنجوومەنی والا، کاغەزەکانی ئەنجوومەنی والا
Ş.D.	Şura-yı Devlet Evrak	کاغەزەکانی شورای دەوڵەت
Y.A.HUS.	Yıldız Sadâret Hususi	ئەستێرە، تایبەت بە سەدارەت
Y.MTV.	Yıldız Mütenevvi Maruzât Evrakı	ئەستێرە، کاغەزی داواکاریە وون بووەکان
Y.PRK. AZJ	Yıldız Perakende, Arzuhâl ve Jurnaller Kataloğu	ئەستێرە، نارێك، کەتەلۆگی داواکاری و ژورنال
Y.PRK.ASK.	Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Askeri Maruzat	ئەستێرە، پۆلینکردنی نارێکی کاغەزەکانی داواکاری سەربازی
Y.PRK.DH.	Evrakı Dâhiliye Nezareti Maruzatı	کاغەزەکانی داواکاری نەزارەتی ناوەخۆ
Y.PRK.PT.	Yıldız Perakende Posta ve Telgraf	ئەستێرە، پۆستە و تەلەگرافی نارێك
Y.PRK.SH.	Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Sıhhıye Nezareti Maruzatı	ئەستێرە، پۆلینکردنی کاغەزی داواکاریە نارێکەکانی نەزارەتی تەندروستی
Y.PRK.UM.	Evrakı Umum Vilayetler Tahriratı	کاغەزی گشتی، تۆماری ویلایەتەکان

هەواڵنامەی کتێب

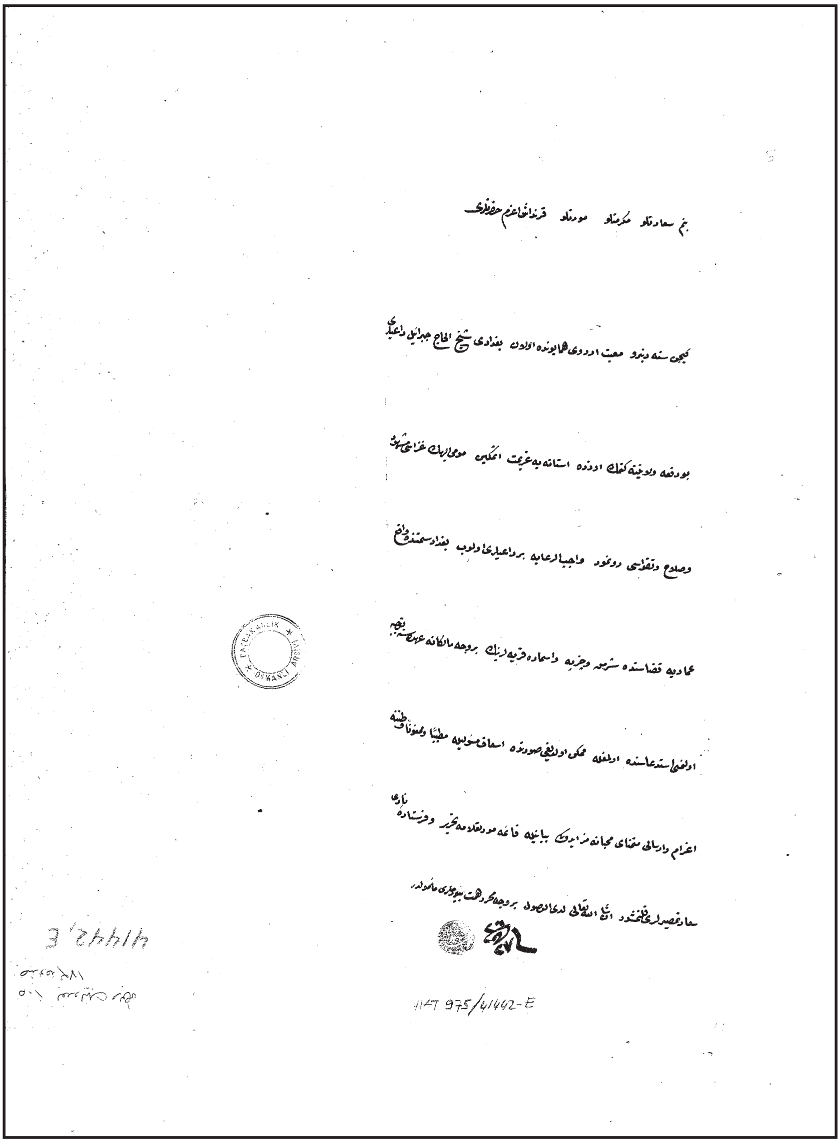

HAT	00975.41442.E	27 شەوال 1226 (14 تشرینی دووەم 1811)

میری میران و لێووردە و بە میهرەبانی من جەنابی برای پایەبەرز

ئەمجارە شێخ حاجی جبرائیل بەغدادی لە لەشکری همایۆن دەیەوێت بچێتە ویلایەت، بۆیە چۆتە ئەستانە، ناوبراو بەندەیەکە غەزا و چاکسازی و تەقوای جێگەی شایەدیە، بۆیە داواکراوە گوندەکانی شەرمق و چەزپە و ئاسماوەی سەر بە قەزای عەمادیە بە بریاری مالیکانە بدرێتە ناوبراو، ئەگەر بکرێت بە شێوەیەکی بەرپرسانە رەوان بکرێت، بەم راگەیەندراوە لیستی نووسراو بەرز کراوەتەوە و وەرگرتنی داواکراوە، ئینشائەڵڵا کە گەیشت بە نووسراو جێبەجێ بکرێت.

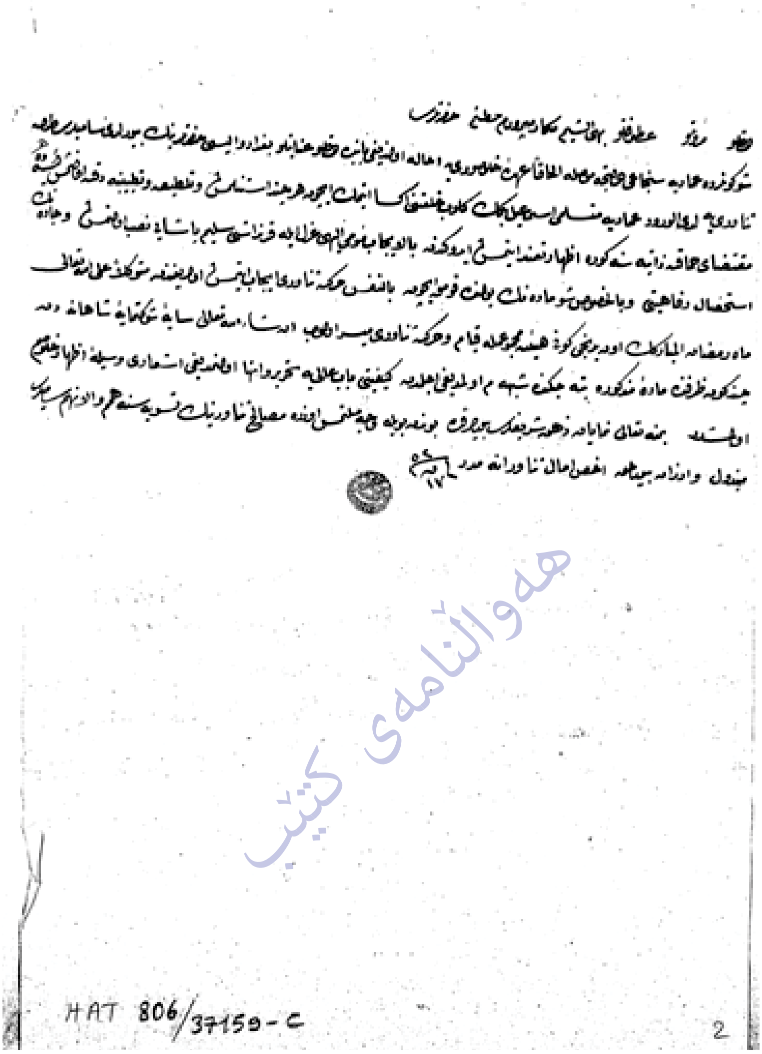
HAT 806/37159-C

2

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><th>HAT</th><th>00806.37159.C</th><th>17 رەمەزان 1252 (26 کانوونی یەکەم 1836)</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی پایەبەرزی میهرەبانی جەنابی سوڵتانم
لەم رۆژانەدا سانجەقی عەمادیە بەستراوەتەوە بە موسڵ، بەم راگەیەندراوە جەنابی والی بەغداد بە نووسراوی پاشا فەرموویەتی ئیسماعیل بەگ سانجەقە وەربگرێت، بۆ ئەم مەبەستەش بێتە بەغداد خولعەتەکەی بپۆشێت، بەڵام هەر چەندە داوا کراوە رێزی لێ بگیرێت و پاداشت بکرێت، کەچی لە گەمژەیی خۆی کەللە رەقی نواندووە و نەهاتووە، بۆیە ناوبراو دوور بخرێتەوە و لە شوێن ئەو براکەی بە ناوی سەلیم پاشا دامەزراوە، بەڵام گاڵتەجاریەکە لێرەدایە ئەویش هەمان رەفتاری کردووە، پەنا بەخوا لە ١١ مانگی رەمەزانی پیرۆز لەگەڵ دەستەی کۆمەڵەکەم جولە بکرێت، گومانم نییە ئینشائەڵلا لە سایەی شاهانە لە ماوەی چەند رۆژێکدا بابەتی ناوهاتوو کۆتایی پێ بێت، چۆنیەتی کارەکەش بە بابی عالی نەووتراوە.
مۆری عەبدە محەمەد</td></tr>
</table>

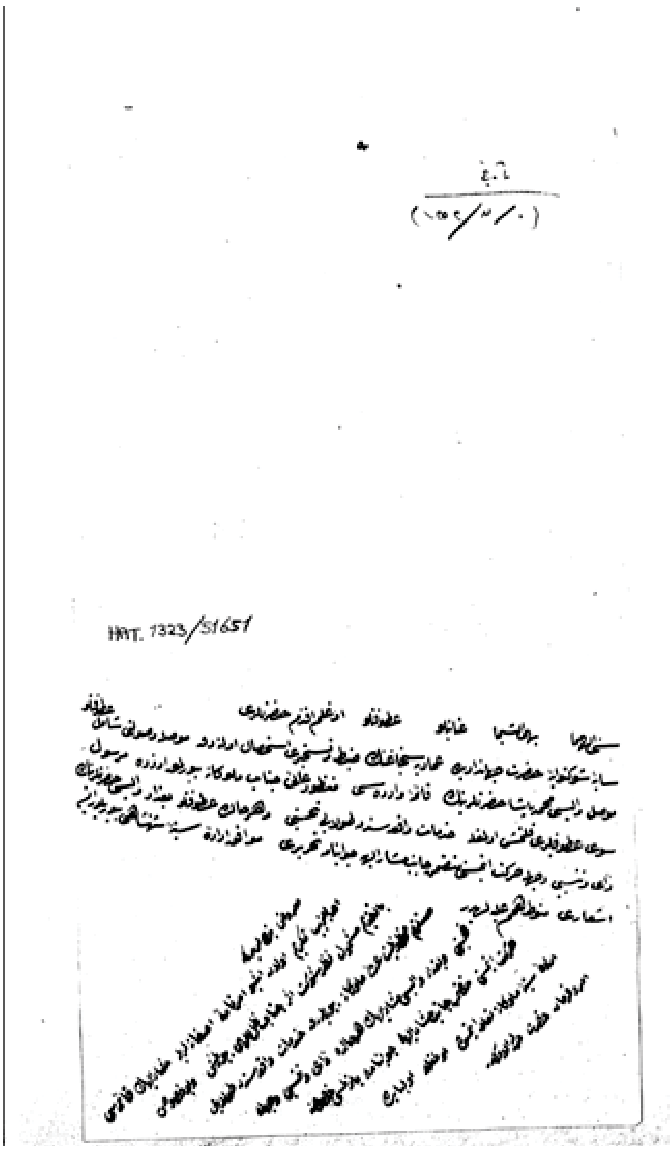
HAT. 1323/51651

HAT	01323.51651	29 زیلحیجە 1252 (6 نیسان 1837)
جەنابی میهرەبانی ئەفەندی کورِم جەنابــی جیهانــدار دوای ئــەوەی ســانجەقی عەمادیــەی جێگیــر کــردووە و گەراندویەتیــەوە ژێــر دەســەڵاتی، گەیشــتۆتە موســڵ، لیســتی جەنابــی محەمــەد پاشــا والــی موســڵ هاتــووە و دەدرێتــە جەنابــی ملوکانــەی عالــی، لەبــەر خزمەتەکانــی و لــە هــەر حاڵەتێکــدا جەنابــی میهرەبانــی والــی بەغــداد بــە را و ســەلماندن جولــەی کــردووە، بــۆ لایەنــی ناوهاتــوو وەڵامنامــە نووســراوەتــەوە، ئەگــەر فەرمانــی پاشــا بفەرمووێــت، ئامــاژەی پــێ بکرێــت.		

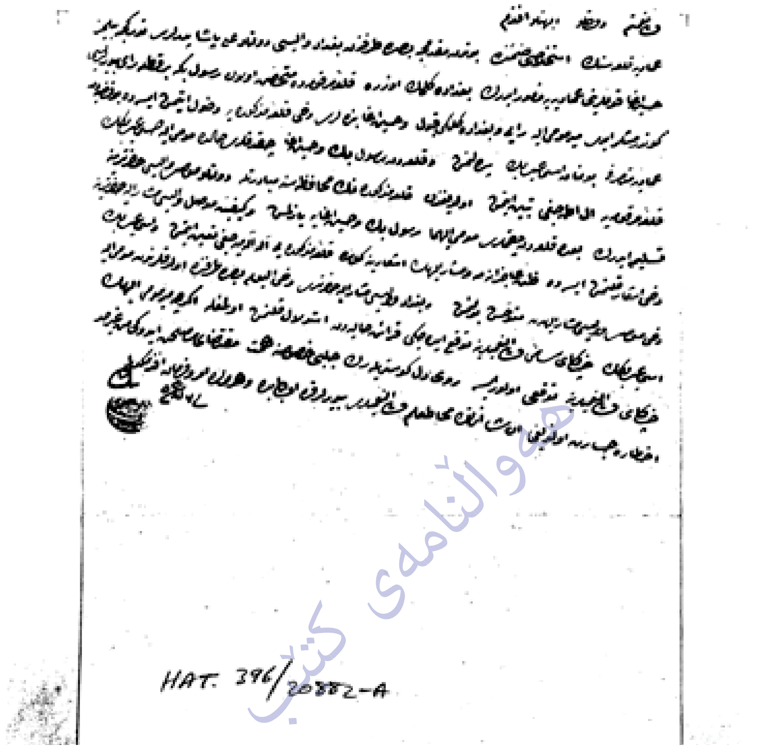

هەواڵنامەی کتێب

HAT	00396.20882.A	7 رەمەزان 1253 (5 کانوونی یەکەم 1837)

جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم

دوای ئـەوەی قـەڵای عەمادیـە وەرگیراوەتـەوە، لـە بـەسراوە باوکـی عەلـی پاشـا والـی بەغـداد ئەرکـی عەمادیـەی داوەتـە حوسـێن ئاغـا، ئەویـش زمانـی تورکـی نازانێـت و خەریکـە بـەرەو بەغـداد دێـت، لـە قـەڵای ناوهاتـووش رەسـوڵ بـەگ خـۆی قایـم کـردووە، نـووسراوی نـاردووە و ناوبـراو جێگـەی قەبوڵـە بێتـە بەغـداد، هەروەهـا بەندەمـان حوسـێن ئاغـا چۆتـە نـاو قـەڵای ناوهاتـوو، بـەڵام لـەم شـارۆچکەیە ئیسـماعیل بـەگ موتەسـەرفی عەمادیەیـە لـە حاڵەتێکـی پەرێشـانە، هەروەهـا رەسـوڵ بـەگ و حوسـێن ئاغـا لەگـەڵ ئـەوەی دەرچـوون، بـەڵام وادیـارە حوسـێن عەلـی بـەگ دەسـت بەسـەر قـەڵای ناوهاتـوو دادەگرێـت، بـۆ پاراسـتنی قـەڵای ناوهاتـووش دوای ئـەوەی رادەسـتی جەنابـی والـی موسـڵ دەکرێـت، نـووسراو بـۆ رەسـول بـەگ و حوسـێن ئاغـا کـراوە کـە لـە قـەڵا دەربچـن، ئەگەرچـی چۆنیەتـی کارەکـە بـە جەنابـی والـی موسـڵ ووتـراوە، بـەڵام گومانـی بەندەمـان و بـە ئاماژەی ناوبـراو دەستبەسـەر قـەڵای ناوهاتـوو داناگرێـت، ئیسـماعیل بەگیـش لەلایـەن والـی موسـڵ بـە جانـەوەر وەسـف کـراوە، جەنابـی والـی بەغـداد ئەمـرۆ لەلایەنـی بەسرایـە ناوبراویـش لـە بـارەی ئیسـماعیل بـەگ بـە خوێندنـەوەی تێروانینـەکان گەیشـتۆتە ئەنجـام، لـە بـارەی هێنانـی هیممـەت بکرێـت، لـەم بابەتـەدا لـە هـەر حاڵەتێکـدا بریـار و فەرمـان بـۆ ئەفەندیمانـە.

<table>
<tr><td>HAT</td><td>01264.48948</td><td>29 زیلحیجه 1253 (26 مارت 1838)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندی کوڕم
لەبەر ئەرکی محەمەد پاشای ڕەواندزی چەند ڕووداوێک لە نێوان عەمادیە و هەندێک کورد ڕوویداوە، بەڵام لە سایەی سێبەری خودا هێور کراوەتەوە و دوور خراوەتەوە، جەنابی والی بەغداد نووسراوی بۆ کەتهودای دەرسەعادەت حاجی بەکر ئاغا ناردووە، لەم بابەتەدا هەندێک ووتەی چارەسەر کراوی ئاغای ناوبراو و نووسراوی قەپوکەتهودای ئەفەندی ناوبراو بۆ جەنابی شاهانە بەرز دەکرێتەوە، لە ئەوراقی ناوهاتوو و لیستی بارودۆخەکە ڕوون بۆتەوە، کە سانجەقی عەمادیە رادەستی جەنابی والی بەغداد کراوە، بەڵام لەسەر فەرمودەی عالی لیوای ناوهاتوو پێشتر لە ژێر دەسەڵاتی والی موسڵ جەنابی محەمەد پاشا بوو، لەسەر تکا و داواکاری ناوبراو چۆنیەتی کارەکە بۆ والی بەغداد نووسراوە و لەژێر دەسەڵاتی ئەودا و حەواڵەی ناوبراو کراوە، بۆیە گونجاو نییە حەواڵەی کەسێکی تر بکرێت، هەروەها ڕۆیشتنی محەمەد پاشای ڕەواندزی بۆ ئەوێ یەکلایی بکرێتەوە، ئەم شوێنانەی خراوەتە ژێر دەسەڵات و حەواڵەی کراوە دراوەتە والی بەغدادی ناوهاتوو، بەم تێڕوانینە گۆڕین و حەواڵەی عەمادیە سوودی بۆ والی ناوهاتوو نابێت، چۆنیەتی کارەکە ئاماژەی پێکراوە، ئینشائەڵلاهوتەعالە لەمەودوا ئەو ناوچەیە لەلایەن کەسێکەوە بەڕێوەببردرێت، حاڵی حازر فەرمانە و بۆ بەڕێوەبردنی نووسراو کراوە تا جێبەجێ بکرێت، جەنابی شاهانە بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت ئاماژەی پێ بکرێت.</td></tr>
</table>

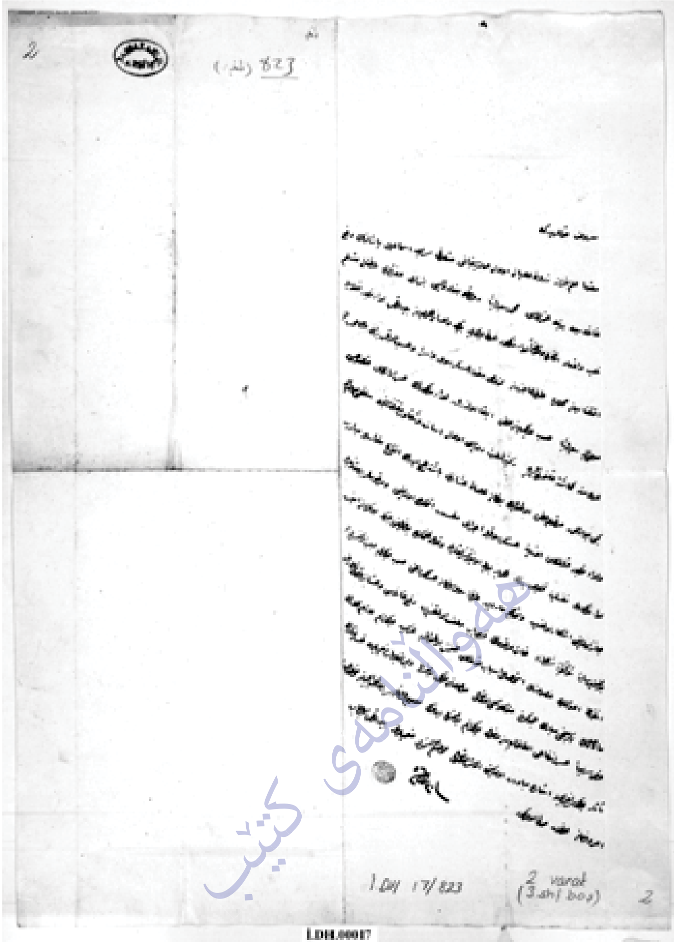

İ.DH	00017.000823	20 رەبیعی یەکەم 1256 (22 مایس 1840)
راگەیەندراوی بەندەیە پێشەکی ئیسماعیل پاشا موتەسەرفی سانجەقی عەمادیە یاخیبووە و بۆ ئەوەی لە شەر و ئاژاوەی ناوبراو ناوچەکە دوور بخرێتەوە، سانجەقە لەلایەن جەنابی والی بەغداد رادەستی کوڕە مامەکەی محەمەد سەعید پاشا کراوە، بەم دواییەش لیوای ناوهاتوو دراوەتە بەندەمان، بە میهرەبانی هومایۆن قەڵای لیوای ناوهاتوو لەگەڵ ناوچەکانی بدرێتە بەندەمان، بەمەش پێویستە برێك سەرباز رەوان بکرێت، ئەگەرچی لیوای ناوهاتوو دراوەتە سەعید پاشا، بەڵام چەتەیی و خراپەکاری عەشیرەتەکانی دەورووبەری لەلای خۆی کۆکردۆتەوە و جۆرەها گەندەڵکاری ئەنجام دەدات، هەروەها سەربازی رەوانی سەر قەڵای لیوای ناوهاتوو کردووە و سەرپێچی ئەنجام دەدات، ناوبراوان ماوەیەکە لیوای ناوهاتوویان بۆ خۆیان تەرخانکردووە و بەم شێوەیە سەرپێچی دەکەن و لێرە ئەمنیەت جێگیر نییە، ئەم سەربازانەی چوونەتە ماردین هێنراونەتەوە و ئەم سەربازانە بەکار بێن بۆ جێگیر کردنی لیوا، پشت بەخوا رۆژی هەینی ٢٠ ی ئەم مانگە لە موسڵ جولەیان کردووە، بەپەلە گەندەڵکاری ناوهاتوو چارەسەر بکرێت، بە تاتار زانیاری رەوان کراوە، ئینشائەڵڵا چارەسەر دەبێت، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە بریاری بەدەستەوەیە.		

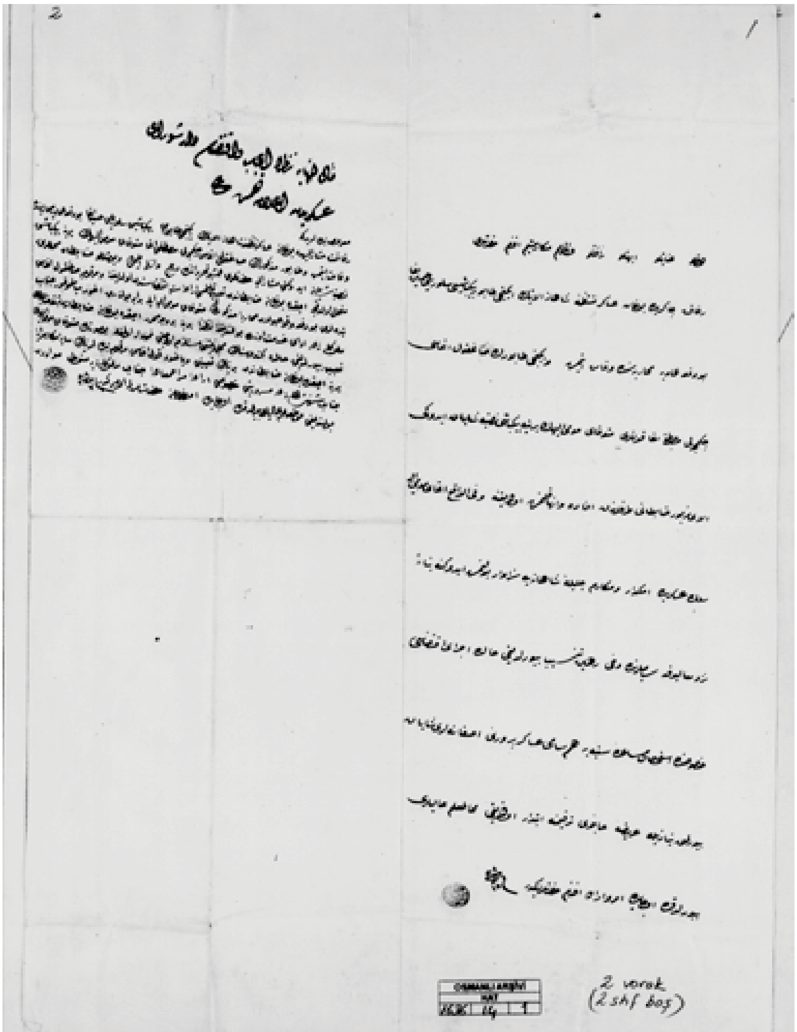

<table>
<tr><th>HAT</th><th>01636.00014</th><th>15 جەمادی کۆتایی 1258 (24 تەمموز 1842)</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبان و دەستکراوی جەنابی ئەفەندم
حوسێن ئاغا سلوریلی بینباشی تابووری دووەمی ئاڵای سەربازانی شاهانەی ڕێکخراو لە شەری عەمادیە مردووە، ئاغای قۆڵی ڕاستی تابووری دووەم مستەفا ئاغا چەکمەجەلی لە شوێن ناوبراو وەکو بینباشی دەست بە کار بێت، ئەم بابەتە لەلایەن ئەفسەرانی ئاڵای ناوهاتوو باسکراوە و کۆتایی پێ هاتووە، لە ڕاستییدا ئاغای ناوهاتوو لە سلکی سەربازی دڵسۆز و ملکەچ بووە، بۆ جێبەجێ کردنی ئەم کارە هاوکاری پاشای پێویستە، بە نیازی بڕیار داواکاری بەرز کراوەتەوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەفەندیمانە.
مۆری سەید عەبد محەمەد</td></tr>
</table>

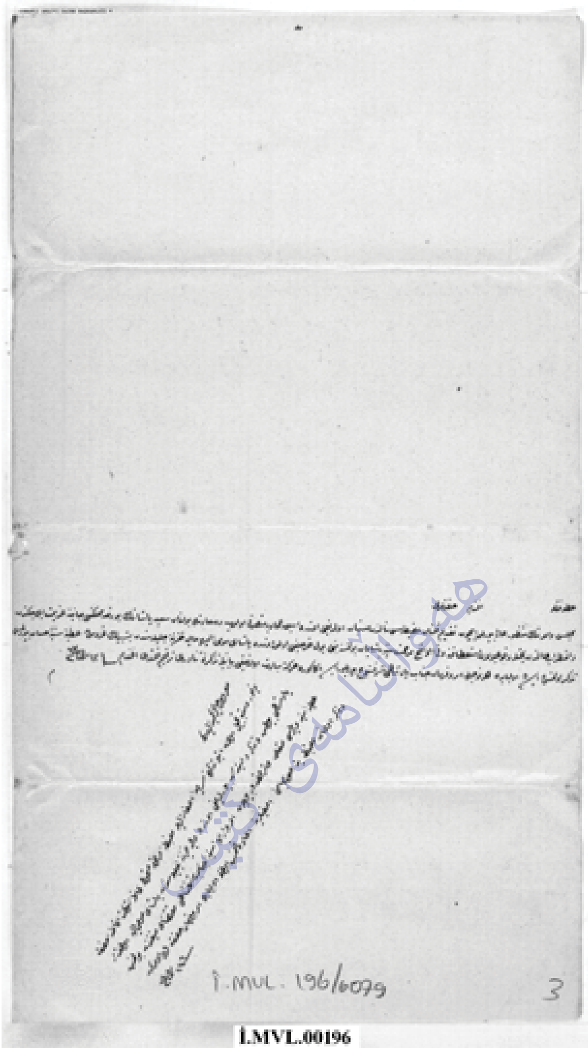

İ.MVL	00196.006079	13 رەبیعی یەکەم 1263 (1 مارت 1847)

جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
مەزبەتە لە ئەنجوومەنی والا پێشکەشی عالی کراوە، لە ناوەرۆکەکەی روون بۆتەوە، سەعید پاشا موتەسەرفی عەمادیە بووە و ئەمجارە دەیەوێت بگەڕێتەوە مەملکەکەت، لەبەر خراپی بارودۆخیشی، میهرەبانی و بەزەیی شایانە، بۆ خەرجی ڕێگاکەی لە خەزینەی دارایی شکۆدار ٥٠٠٠ قوروش دابین بکرێت، ئەگەر چی نووسراوی بۆ کراوە، بەڵام بریار و فەرمانی جەنابی پاشا چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.

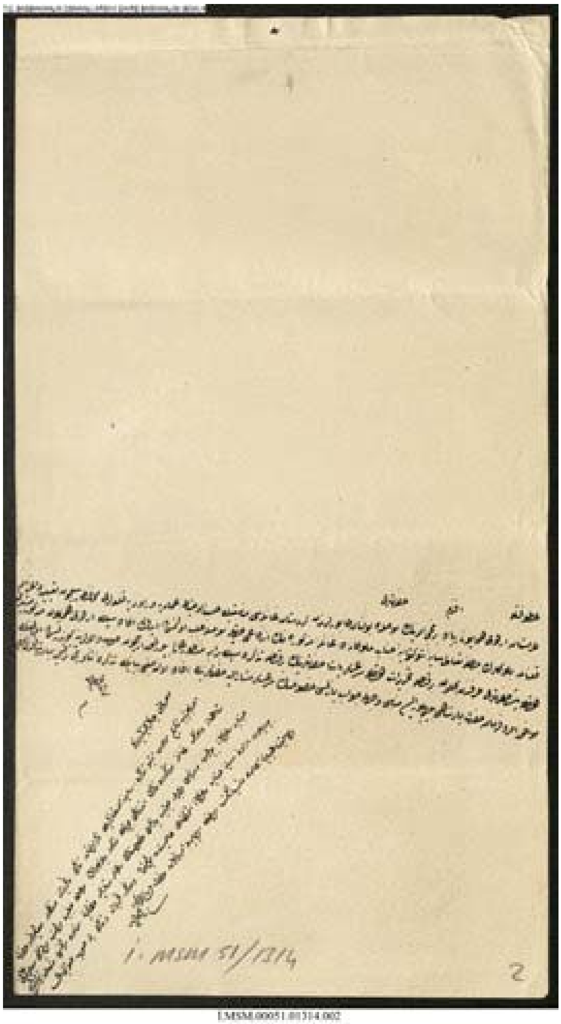
İ. MSM 51/1314

2

İ.MSM.00051.01314.002

İ.MSM	00051.01314	7 موحەررەم 1264 (15 کانوونی یەکەم 1847)
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم بــە بۆنــەی شــەڕ و گەندەڵــی کوردســتان وەکــو یــەدەگ بــۆ پاراســتنی قەڵاکانــی عەمادیــە و داودیــە بلۆکەکانــی تابــوری ئــاڵای یەکەمــی پیــادەی لەشــکری عەرەبســتانی هومایــۆن کــە لــە موســڵە، ئەرکیــان پێــدراوە و ڕەوان دەکرێــن، بــە میهرەبانــی شــایانی جەنابــی ملوکانــە بــۆ نەهێشــتنی شــەڕ و گەندەڵــی ناوهاتــوو هێنراونەتــە موســڵ، نــووسراوی جەنابــی پاشــای موشــیری ناوهاتــووی لەشــکری هومایــۆن هاتــووە لەگــەڵ نــووسراوی جەنابــی پاشــای سەرعەســکەر بەیەکــەوە بــۆ عالــی بــەرز کراونەتــەوە، بریــار و فەرمانــی جەنابــی پاشــا ڕەزامەنــدی نیشــان بــدات، لــە وەڵام بــە جەنابــی ناوهاتــووی سەرعەســکەر ڕادەگەیەندرێــت، بــە ڕاگەیاندنــی نــووسراو کــراوە ئەفەنــدم.		

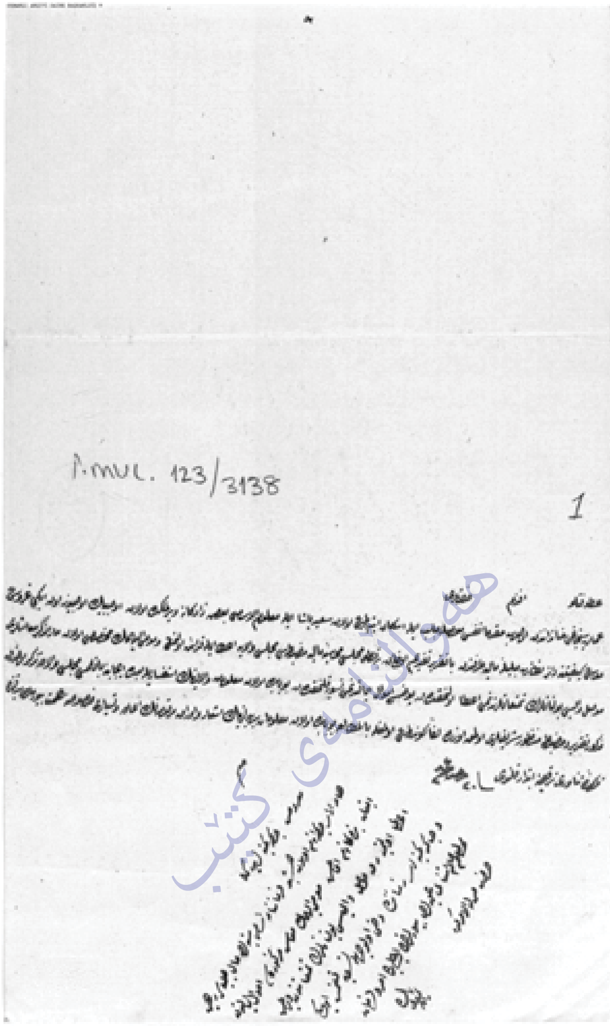
İ.MVL. 123/3138

1

İ.MVL.00123

<table>
<tr><th>İ.MVL</th><th>00123.003138</th><th>20 رەجەب 1264 (22 حوزەیران 1848)</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
سەعید پاشا لە خانەدانی سانجەقی عەمادیەیە و هێنراوەتە موسڵ و نیشتەجێ کراوە، ناوبراو لەگەڵ ئەم کەسانەی کە ناویان تۆمار کراوە بری ٣٣١٢ قوروش مووچەیان پێ بدرێت، لەلایەن نەزارەتی دارایی شکۆدار بە راپۆرت مەزبەتەی ئەنجوومەنی ژمێریاری دراوەتە ئەنجوومەنی والا و خوێندنەوەی بۆ کراوە، هەروەها ئەم مووچەیەی کە باسکراوە بۆ ناوبراوان دابین بکرێت، لە تەمەتوعاتی والی موسڵ دابین دەکرێت، واتە ئەمەش لە پارەوپولی ویلایەت دابین دەکرێت، ئەم بابەتە بەم زانیارییانەی کە هەیە بە پرس و رای والا جێبەجێ بکرێت، نووسراو لە ئەنجوومەنی والا کراوە، راپۆرتی ناوهاتوو و مەزبەتە هاوپێچ رەوان کراوە، بە خوێندنەوەی ئەم بابەتە زانیاری پایەبەرز و ئەوراقی ناوهاتوو رەوان بکرێتەوە.</td></tr>
</table>

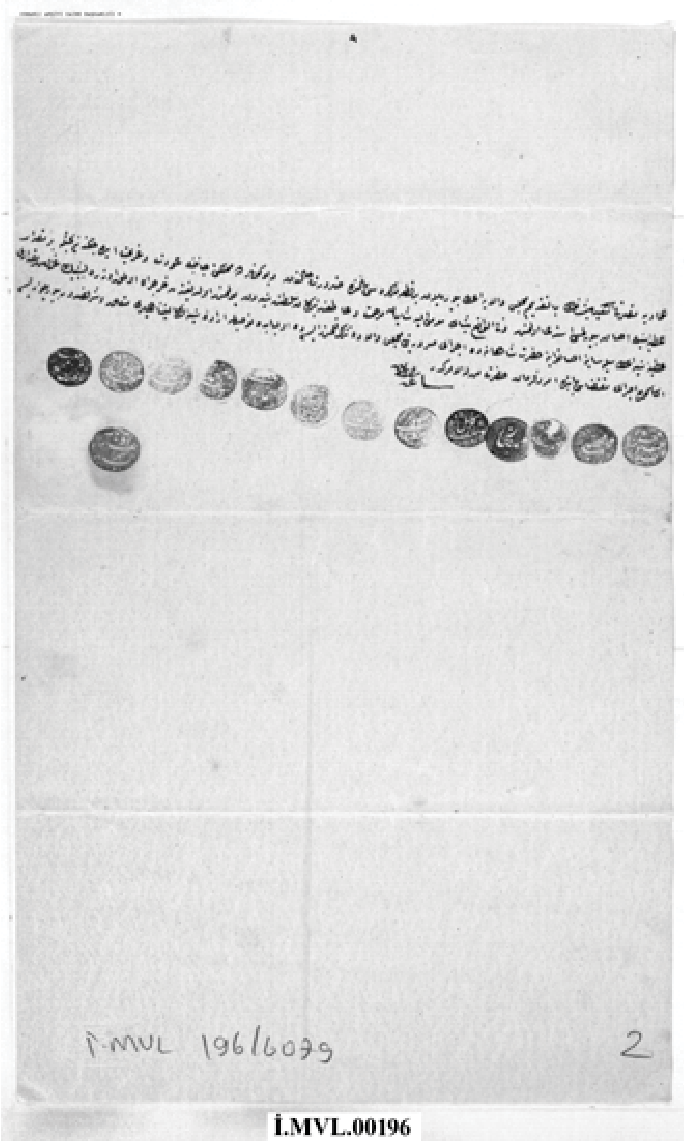

İ.MVL	00196.006079	1 رەبیعی یەکەم 1267 (4 کانوونی یەکەم 1851)
سەعید پاشا موتەسەرفی عەمادیە نووسراوی پێشکەش بە ئەنجوومەنی والآ کردووە، لە بابەتەکە روون بۆتەوە بەهۆی خراپی بارودۆخی لەم رۆژانەدا دەگەرێتەوە مەملەکەت، بۆیە وەکو خەرجی رێگا ٥٠٠٠ قوروش لە جەنابی شاهانە بۆی دابین بکرێت، ئەگەرچی لە ئەنجوومەنی والآ نووسراوی بۆ کراوە، بەڵام لەم بابەتەدا پەیوەندیداری وەکالەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.		

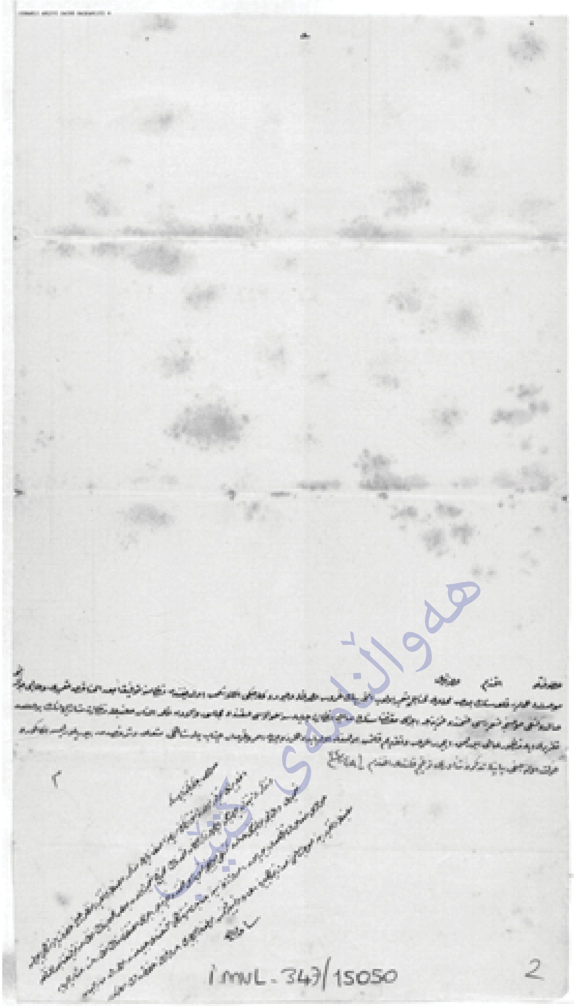

هەواڵنامەی کتێب

İ.MVL.00347

<table>
<tr><td>İ.MVL</td><td>00347.015050</td><td>29 رەبیعی کۆتایی 1272 (8 کانوونی دووەم 1856)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
هەندێـك شـوێنی قـەڵای عەمادیـەی موسـڵ پێویسـتی بـە نۆژەنکردنەوەیـە، روون بۆتـەوەش بـە بـری ٦٠٠٠ قـوروش خەرجـی کارەکـە تـەواو دەبێـت، بـە پشـت بەسـتن بـە نیـزام دوای کەمکردنـەوەی ئاشـکرا، نۆژەنکـەر و داواکاری نەبـووە، بـەڵام بـە گوێـرەی دەرخسـتە لـە خەزینـە جێبەجـێ کردنـی حەواڵـەی نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار کـراوە، مەزبەتـە لـە ئەنجوومەنـی واڵا دراوەتـە قەڵـەم لەگـەڵ راپۆرتێکـی نەزارەتـی ناوهاتـوو بەمەبەسـتی بەرزکردنـەوەی بـۆ عالـی راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمانـی جەنابـی پاشـا هـەر چییـەك بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.</td></tr>
</table>

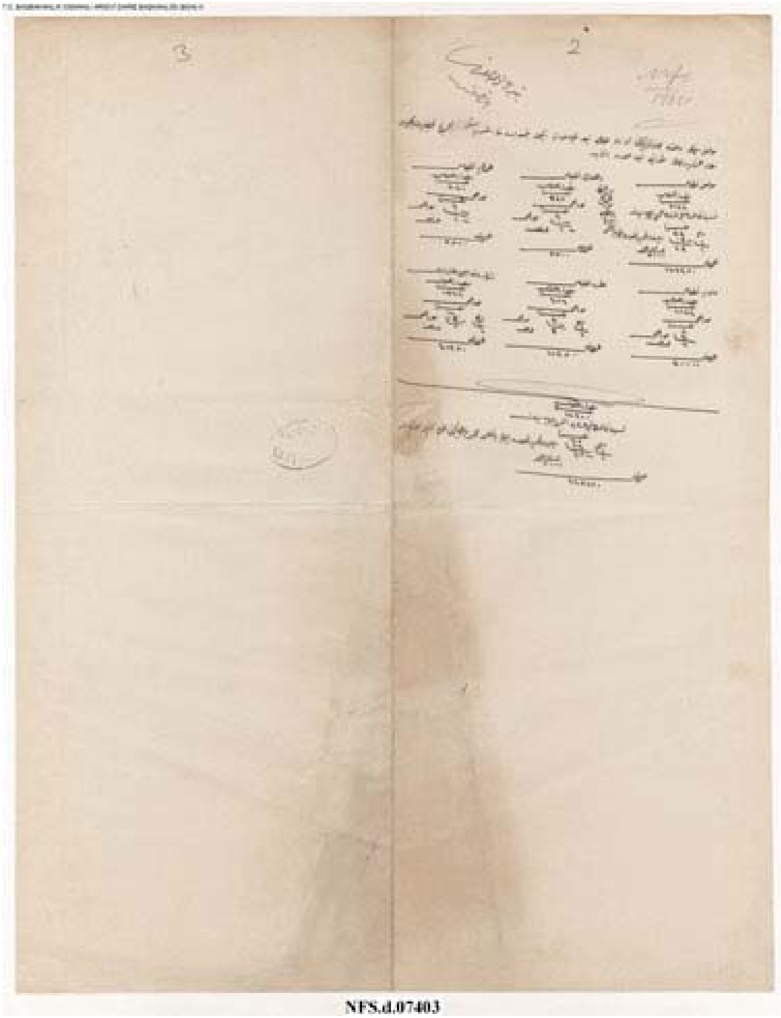

<table dir="rtl">
<tr><td>NFS.D</td><td>07403.00001</td><td>29 زیلحیجه 1274 (10 ئۆغستۆس 1858)</td></tr>
<tr><td colspan="3">لە ١٢٧٤ ئاماری دانیشتوانی ناموسڵمانی قەزاکانی ویلایەتی موسڵ هەژمار کراوە و ئەم داهاتە سەربازییەی کە پێویستە کۆبکرێتەوە و رادەست بکرێت، برەکەی دیاریکراوە و ئەمەش وێنەی دەفتەرەکەیە.
قەزای دهۆك/ ٣٤٧ نەفەر/ ٧٥٠٠ قوروش
قەزای عەمادیە/ ٣٢١ نەفەر/ ٧٥٠٠ قوروش
قەزای عەقرە/ ٤٥٦ نەفەر/ ١١٢٥٠ قوروش
زێبار و عەشیرەتەکانی/ ١٩٦٦ نەفەر/ ٤١٢٥٠</td></tr>
</table>

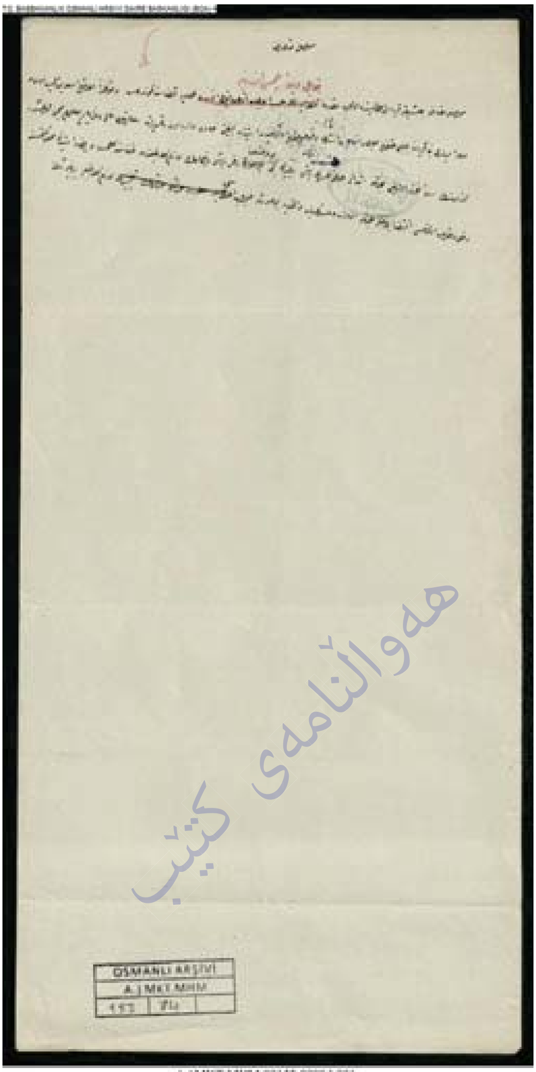

A.}MKT.MHM.00153.00084.001

هەواڵنامەی کتێب

<table dir="rtl">
<tr><td>A.MKT.MHM</td><td>00153.00084</td><td>25 ره‌جه‌ب 1275 (28 شوبات 1859)</td></tr>
<tr><td colspan="3">موتەسەرفی موسڵ
دانیشتویەکی گوندی بەعشیقەی سەر موسڵ دینی خۆی گۆریوە، لە ئەنجام سزا دراوە و رەوانی قەزای عەمادیە کراوە، بەڵام بەم دواییە گەراوەتەوە سەر ئایینی ئیسلام، بۆ ئەوەی دووبارە مەلا ئیلیاس بگەرێندرێتەوە گوندەی خۆی، نووسراو هاتووە و کەسیش قسەی نەکردووە و پێویستیش ناکات گوێ بیستی هیچ قسەیەك بین، یا خانەکەی خۆی یا بۆ هەر شوێنێك بێت دەتوانێت بۆی بروات و رێگری لێ نەکرێت، بە گوێرەی ئەم وەڵامەی کە دێت رابگەیەندرێت.</td></tr>
</table>

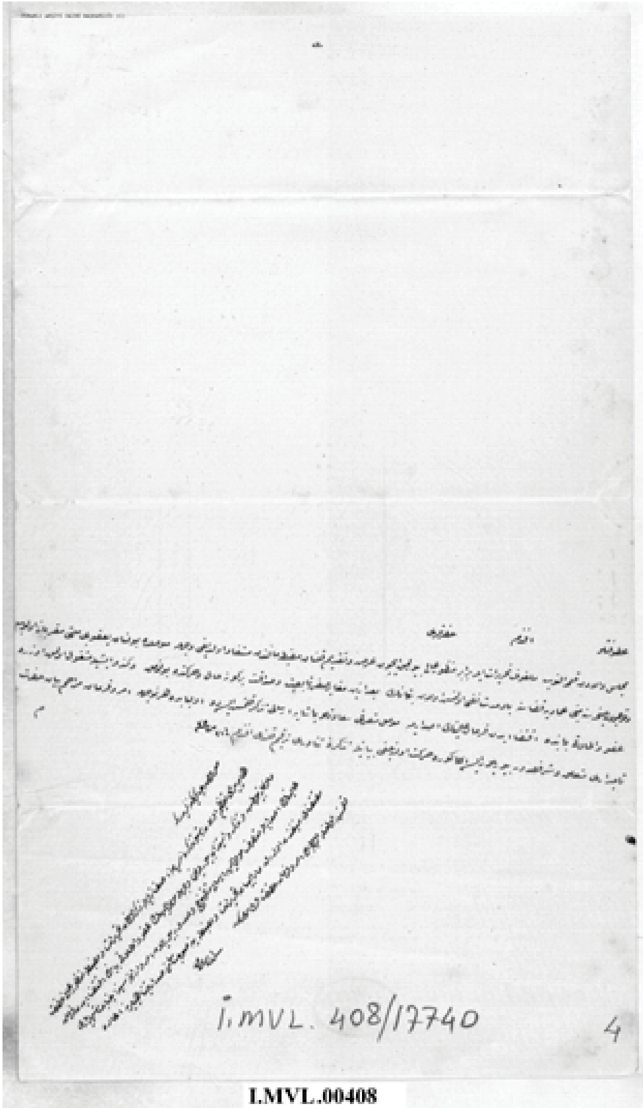

<table>
<tr><td>İ.MVL</td><td>00408.017740</td><td>21 رەبیعی کۆتایی 1275 (28 تشرینی دووەم 1858)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
مەزبەتـە لـە ئەنجوومەنـی والاّ دراوەتـە قەڵـەم لەگـەڵ نـووسراوی هاوپێـچ ڕاگەیەنـدراوە و پێشکەشـی عالـی کـراوە، لـە میللەتـی یەعقوبـی موسـڵ بەهـۆی تاوانیـەوە بـۆ ماوەیەکـی دیـاری نەکـراو دوورخراوەتـەوە بـۆ قـەزای عەمادیـە، بـەڵام دوای مۆڵـەت بەتهـان سـەرپێچی نەکـردووە و دڵسـۆز و بـە کاری خۆی سـەرقاڵ بووە، بۆیـە لێبووردنی بـۆ دەربکرێـت، بـە دەرچوونـی فەرمانـی جێبەجـێ کـردن، نـووسراوی موتەسـەرفی موسـڵ دەرچـووە، بـەڵام لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمانـی جەنابـی تاجـدار چـی بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە ڕاگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.</td></tr>
</table>

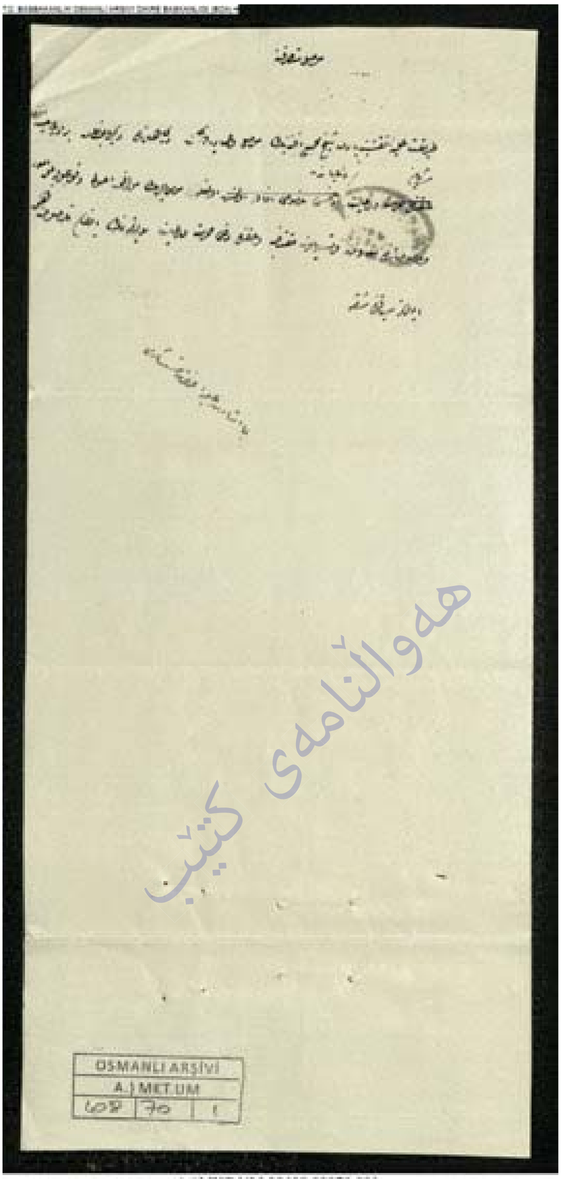
OSMANLI ARŞİVİ
A.} MKT.UM

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.UM.00408.00070.001

<table>
<tr><td>A.MKT.UM</td><td>00408.00070</td><td>15 زیلقەعدە 1276 (4 حوزەیران 1860)</td></tr>
<tr><td colspan="3">موتەسەرفی موسڵ
حەیدەر ئەفەندی بریکاری دەرگایەکانی موسڵ و عەمادیە برای شێخ محەمەد ئەفەندیە و لەسەر تەریقەتی نەقشبەندی عالییە، بۆیە شایانی رێزگرتن و گرنگی پێدانە، ئاسانکاری و هاوکاری بکرێت، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

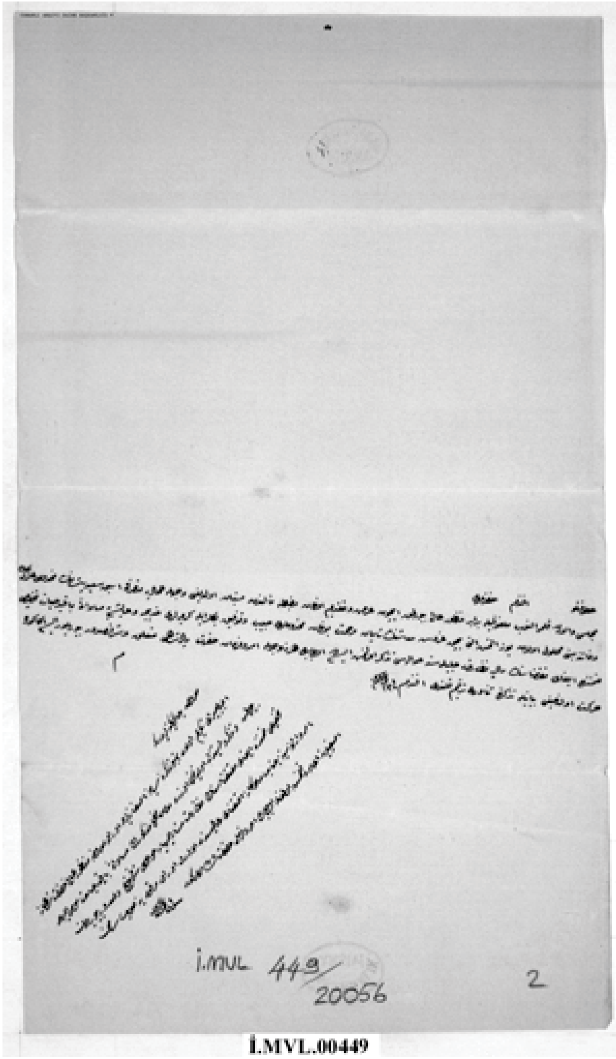

<table>
<tr><td>23 سەفەر 1277 (10 ئەیلوول 1860)</td><td>00449.020056</td><td>İ.MVL</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
نووسراوی ئەنجوومەنی والا دراوەتە قەڵەم، راپۆرتی نەزارەتی دارایی شکۆدار و مەزبەتەی ئەنجوومەنی ژمێریاری بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، تا بدرێتە جەنابی پاشا، بە گوێرەی مەزبەتە دەردەکەوێت لە قائیمقامیەتی رەواندز بری ٤٢٠٠ قوروش بۆ بەهای جلەکانی موختاری عەشیرەت و کوردەکان هەژمار کراوە، دوای مۆڵەت و خەرج نەکردنی خەرجیەکە، نووسراو بۆ نەزارەتی ناوهاتوو کراوە، بەڵام جەنابی شاهنشا بریار و فەرمانی چی بێت جێبەجێ دەکرێت، دوای راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.</td></tr>
</table>

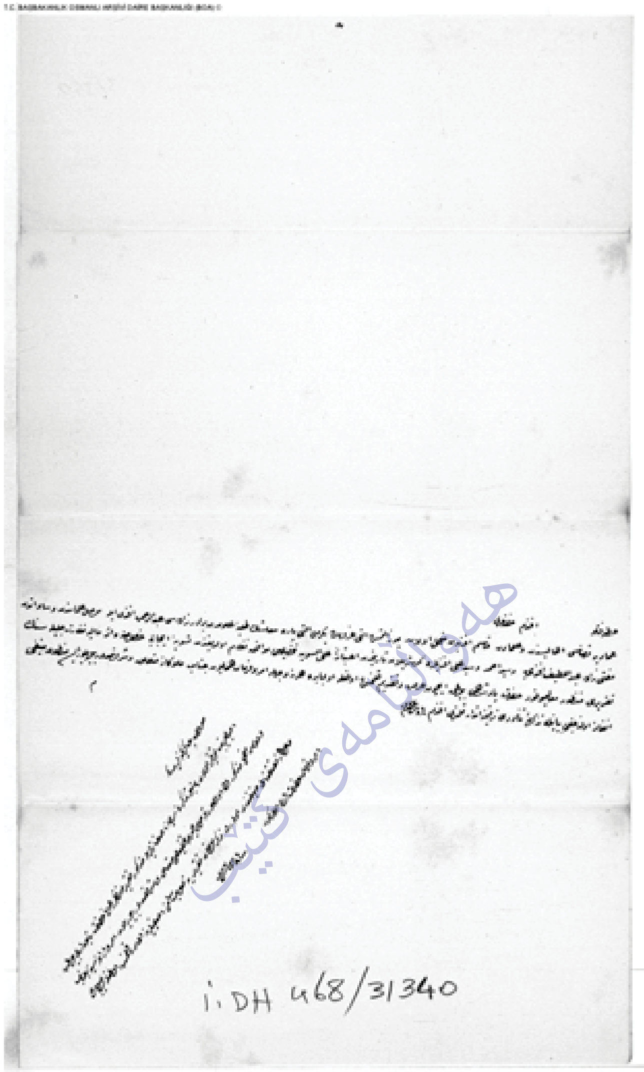

İ.DH.00468

İ.DH	00468.031340	8 شەعبان 1277 (19 شوبات 1861)
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم قاسم ئەفەندی زانا و دانیشتوی قەزای عەمادیە بە هۆی مردنیەوە بری ١٦٦ قوروش و ٢٦ پارە مووچەکەی بێ خاوەن ماوەتەوە، لەم مێژووەی دیاریکراوە مووچەکە دابەش بکرێت و بدرێتە برادەرزادەی بە ناوی عەبدولرەحمان ئەفەندی کە قوتابی زانستە لەگەڵ موفتی زادە عەبدوللەتیف ئەفەندی و سەید ئەحمەد ئەفەندی و سەید عەلی ئەفەندی کە لە زانا و سەیدەکانی موسڵن، راپۆرتی نەزارەتی دارایی شکۆدار راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە تا بدرێتە جەنابی پاشا، لەم بابەتەدا بریار و فەرمانی جەنابی ملوکانەی هومایۆن چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.		

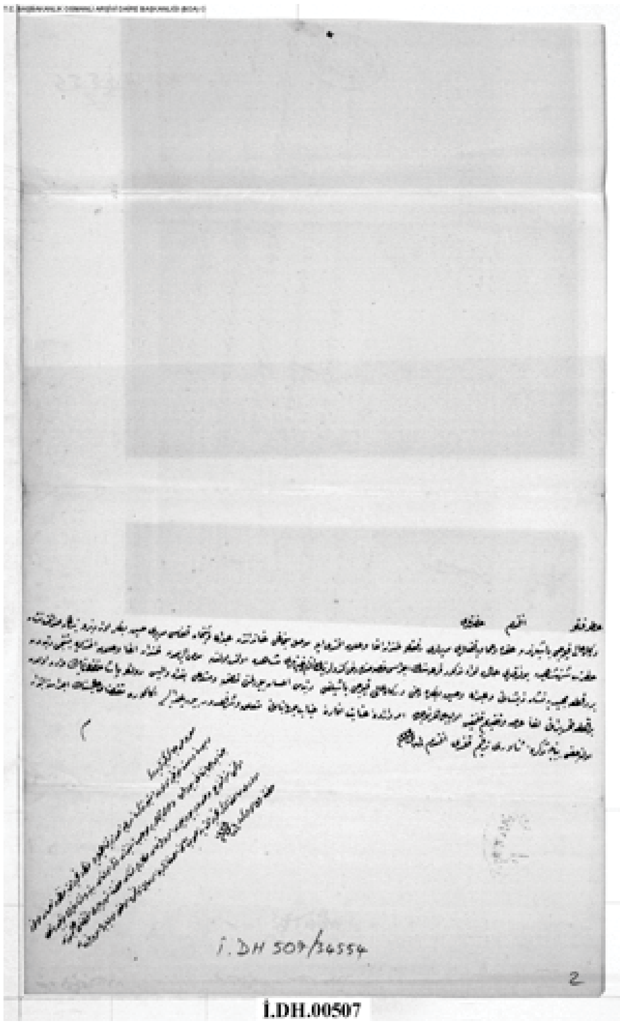
İ.DH 507/34554
İ.DH.00507

<table>
<tr><th>İ.DH</th><th>00507.034554</th><th>16 زیلحیجە 1279 (4 حوزەیران 1863)</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
لە قەپوچی باشی دەرگای عالی بەڕێوەبەری قەزاکانی عەقرە و عەمادیە خەندان ئاغا و عەلامە ئەفەندی لەگەڵ خانەدانی سانجەقی موسڵ عەبدوڵلا بەگ و بەڕێوەبەری قەزای شێخان حوسێن بەگ هەر لە کۆنەوە دڵسۆزی جەنابی پاشا بوونە، لە بارەی ئەنجامدانی تیروپشکی لیوای ناوهاتوو لێهاتوویی و توانای خۆیان نیشان داوە، لە ناوبراوان خەندان ئاغا و عەلامە ئەفەندی لە پلەی پێنجەم هەر یەکە نیشانێکی مەجیدی، عەبدوڵلا بەگ و حوسێن بەگ پلەی قەپوچی باشی دەرگای عالیان پێ بدرێت، جەنابی میری میران والی بەغداد نووسراو هاتووە، هاوپێچ ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمانی جەنابی جیهاندار چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە ڕاگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.</td></tr>
</table>

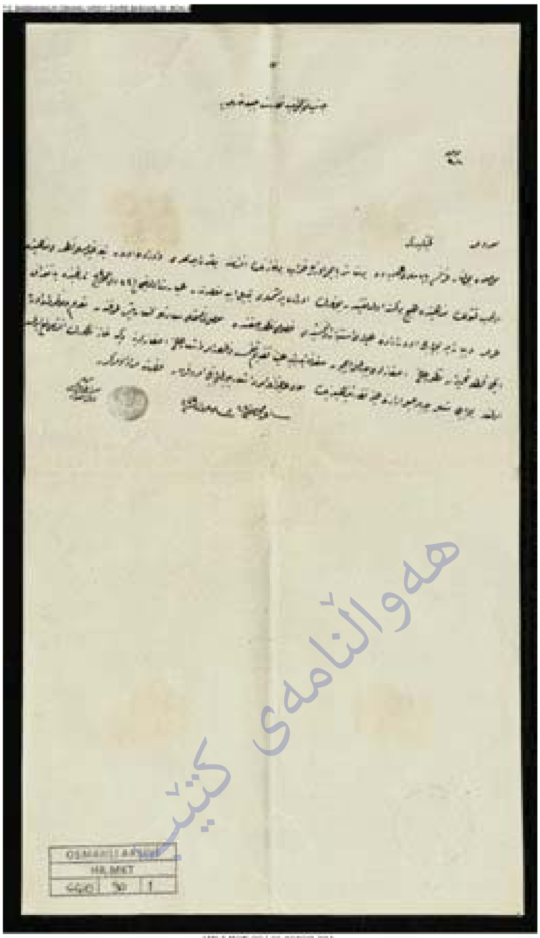

هەواڵنامەی کتێب

HR.MKT.00440.00090-001

HR.MKT	00440.00090	1 موحەررەم 1280 (18 حوزەیران 1863)
لایەنی پاشای نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار ژمارە ٣١ راگەیەندراوی بەندەمانە پاپاسەکانی فەرەنسی لە موسڵن، بە نیازن مەناسترێك لە عەمادیە دروست بکەن، بۆ ئەمەش خانەیەکی وێران نۆژەن دەکەنەوە، هاوولاتیانی نامسوڵمانی ناوچەکە لەسەر مەزهەبی نەستورین و هیچ کەسێك نییە لەسەر مەزهەبی کاسۆلێك بێت، بۆیە ئەمانە لەوێ نیشتەجێ بکرێن، لە مێژووی ٢٤ زیلحیجە ١٢٧٩ بە تەلەگراف راگەیەندراوە و لەم بابەتەدا بە بریاری عالی رەزامەندی نیشان دراوە و لەلایەن کەنعان پاشا قائیمقامی موسڵ دوو نووسراو هاتووە، بۆ رەزامەندی عالی بە هاوپێچ پێشکەشی عەتەبە کراوە، بەڵام بە بریار و ئاماژەی عالی دروست کردنی خانەی ناوهاتوو قەدەغە کراوە، لەم بابەتەدا بریاری عالی پەیوەندیداری نەزارەت دەردەچێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمانی بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. مۆری محەمەد نامق والی بەغداد		

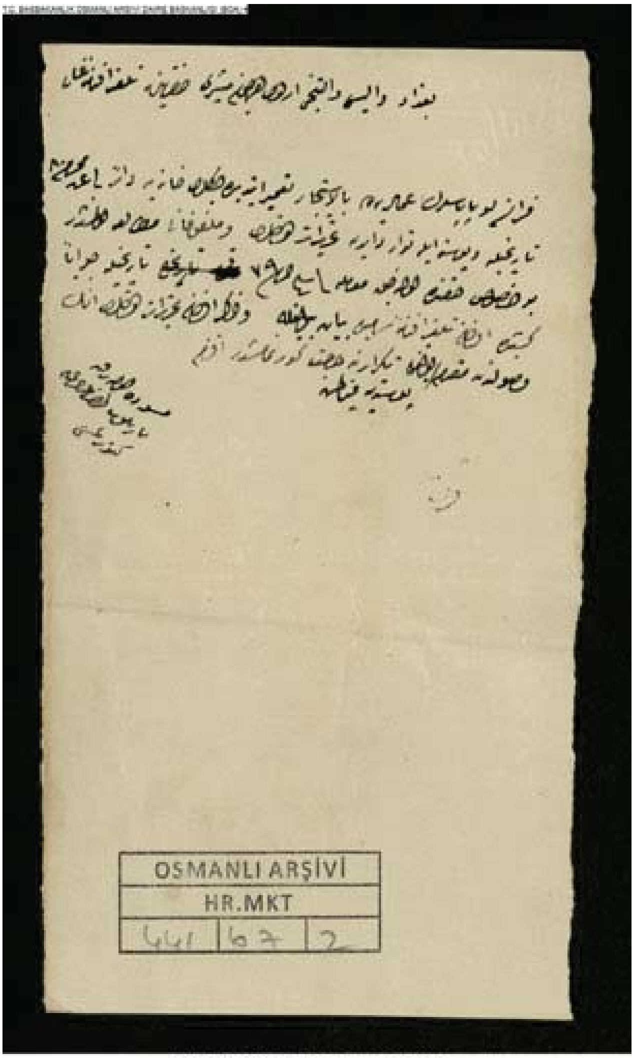

HR.MKT.00441.00067.002

HR.MKT	00441.00067	8 موحەررەم 1280 (25 حوزەیران 1863)
تەلەگرافنامەی عالی والی بەغداد و جەنابی موشیری لەشکری شەشەمی هومایۆن پاپاسە فەرەنسیەکان لە عەمادیە خانەیەکی بە کرێ گیراو نۆژەن دەکەنەوە، لە ١ موحەررەم ١٢٨٠ بە پۆستە نووسراو هاتووە و هاوپێچەکان خوێندنەوەی بۆ کراوە و لە کۆتایی زیلحیجە ١٢٧٩ وەڵام بە تەلەگرافنامە هاتووە و بە پاشا راگەیەندراوە، ئەوەی لە نووسراوەکە باسکراوە لە تۆماری پۆستە دووبارە بە پێویست نەزانراوە ئەفەندم.		

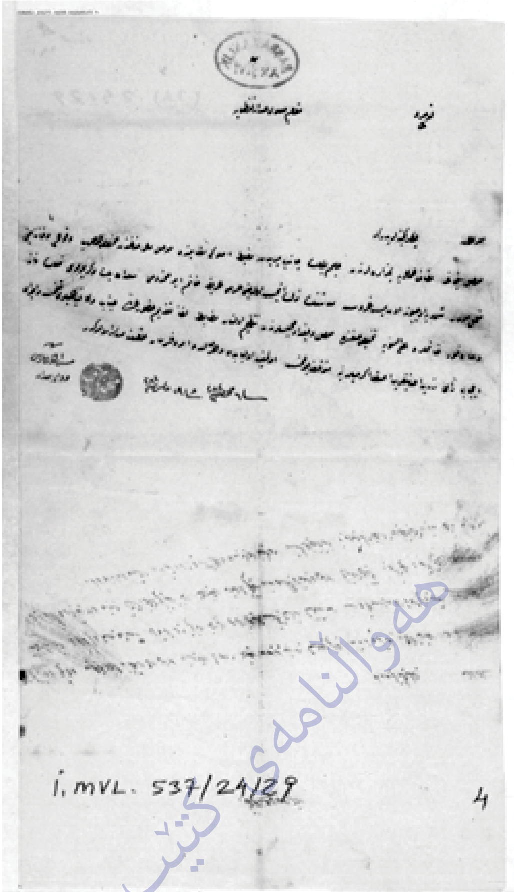

İ.MVL.00537

هەواڵنامەی کتێب

İ.MVL	00537.024129	6 موحەررەم 1282 (1 حوزەیران 1865)

ژمارە ٥
پایەی پەیوەندیداری سەدارەتی عالی
راگەیەندراوی بەندەمانە
جاسم بەگ لە بەگزادەکانی عەمادیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ لەلایەن میریەوە مولکی دەست بەسەر کراوە، لە بەرامبەر ئەم مولکە لە سندوقی دارایی موسڵ پارەی بۆ دابین کرابوو، بەڵام بەهۆی مردنیەوە بری ٣١٥ قوروش مووچەی مانگانەکەی بێ خاوەن ماوەتەوە، مووچەکەی بۆ خێزانەکەی عەزیزە خانم و کوڕەکەی سەعدوڵڵا بەگ و کچەکانی فەلەك ناز خانم و ماهنور خانم بە شێوەیەکی یەکسان دابین بکرێت، مەزبەتەکان لە ئەنجوومەنی موسڵ و بەغداد رێکخراوە و پێشکەشی جەنابی پەیوەندیداری وەکالەتی عالی کراوە، جێبەجێ کردنی پەیوەستە بە سەروو، لە هەر حاڵەتێکدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە بریاری بەدەستەوەیە.
مۆری محەمەد نامق موشیری لەشکری شەشەم و والی بەغداد

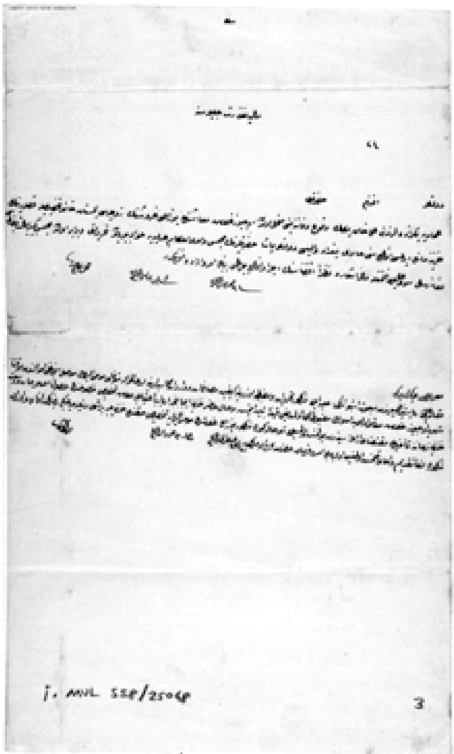

İ.MVL.00558

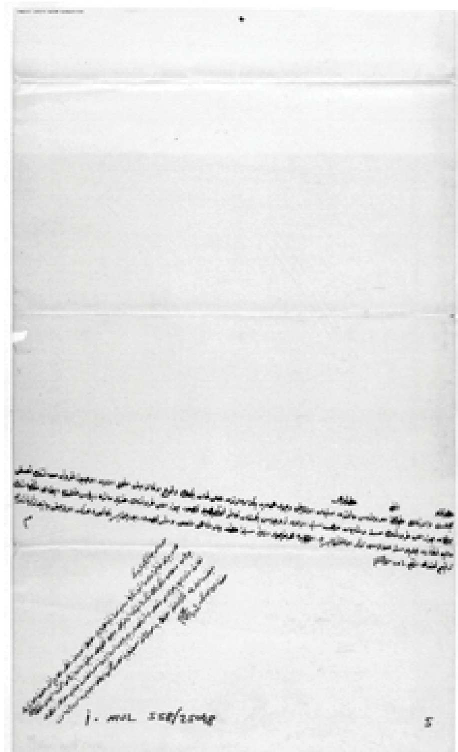

İ.MVL.00558

<table>
<tr><td>İ.MVL</td><td>00558.025048</td><td>25 رەبیعی یەکەم 1283 (7 ئۆغستۆس 1866)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
لە مەزبەتەی راگەیەندراوی ئەنجوومەنی والّا روون بۆتەوە، عەلی خان بەگ لە بەگزادەکانی عەمادیە مردووە، مووچەکەی ۳۰۰ قوروش بێ خاوەن ماوەتەوە، نیوەی مووچەکەی ۱۵۰ قوروش بدرێتە بەگستان خانی خێزانی، ۱۵۰ قوروشەکەی تریش رەوانی خەزینە بکرێت، نووسراو بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار کراوە تا جێبەجێ بکرێت، بەڵام جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>İ.MVL</td><td>00558.025048</td><td>9 موحەررەم 1283 (24 مایس 1866)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دارایی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
عەلی خان بەگ بەگزادەی عەمادیە مردووە، ۳۰۰ قوروش مووچەکەی بێ خاوەن ماوەتەوە، لەم مووچەیەدا ۱۵۰ قوروش بدرێتە خێزانەکەی بە ناوی بەگستان خانم، ئەوەی دەمێنێتەوەش بدرێتە خەزینە، نووسراوی جەنابی پاشای والی بەغداد حەواڵەی ئەنجوومەنی والای کۆڵەکەی داد کراوە، لەگەڵ مەزبەتەی ئەنجوومەنی گەورەی ئەیالەت بۆ عالی رەوان کراوە، بە تێروانین لە ئاماژەی بابەتەکە کارەکە جێبەجێ بکرێت، بریار و فەرمان بۆ ئەفەندیمانە.</td></tr>
</table>

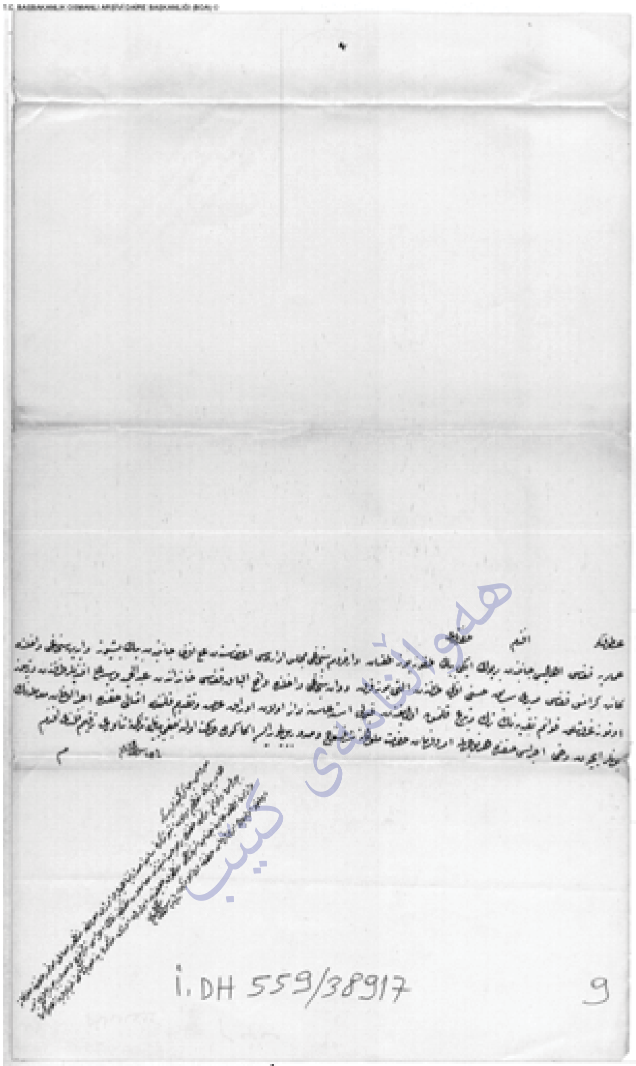

İ.DH.00559

İ.DH	00559.038917	15 شەوال 1283 (20 شوبات 1867)

جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
لەلایەن دانیشتوانی قەزای عەمادیە بری ١ یوك و ٢٩٩٠ و عەلی ئەفەندی ئەندامی ئەنجوومەنی کارگێری سانجەقی ئەرزروم بری ١٥٠٠ و حوسنی ئەفەندی بەرێوەبەری پێشووی قەزای کائین کرانس سەر بە سانجەقی ئایدن بری ٦٤٠ و عەبدولحەمید ئەفەندی و سەید عەلی ئەفەندی خانەدانەکانی قەزای ئەلباق سەر بە سانجەقی وان بری ٤٣٠ قوروش دابین کراوە، بە لیستێك پارەکە رێکخراوە و بەخشیویانە، لە بارەی قەبوڵ کردنی ئەوراق راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی مامەڵەکە بریار و فەرمانی جەنابی ملوکانە چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.

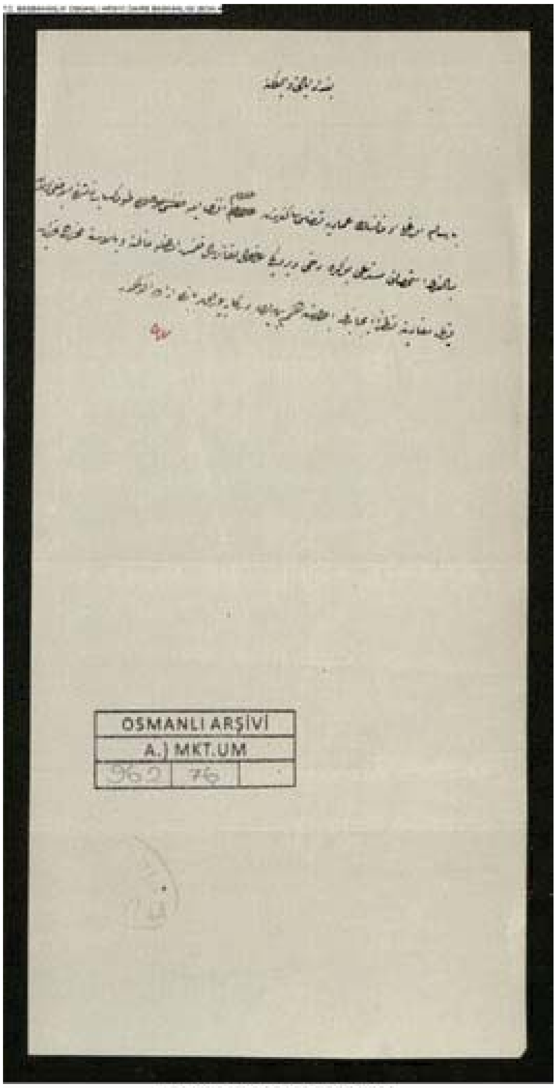

A.}MKT.UM.00962.00076.001

<table>
<tr><td>A.MKT.UM</td><td>00962.00076</td><td>19 زیلقەعدە 1283 (25 مارت 1867)</td></tr>
<tr><td colspan="3">والی ئەیالەتی بەغداد
ئۆغـان کـوڕی بارسـام لەگـەڵ عـەلام ئەفەنـدی دانیشـتوی قـەزای عەمادیـە دەیانەوێـت بـڕە پارەیـەك لـە قەسـاب تۆمـا وەربگـرن، بـۆ ئـەم مەبەسـتە داواکارییـان بـەرز کردۆتـەوە، بـە تێروانیـن لـەم داواکاریـەی بـەرز کراوەتـەوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی بابەتەکـە.</td></tr>
</table>

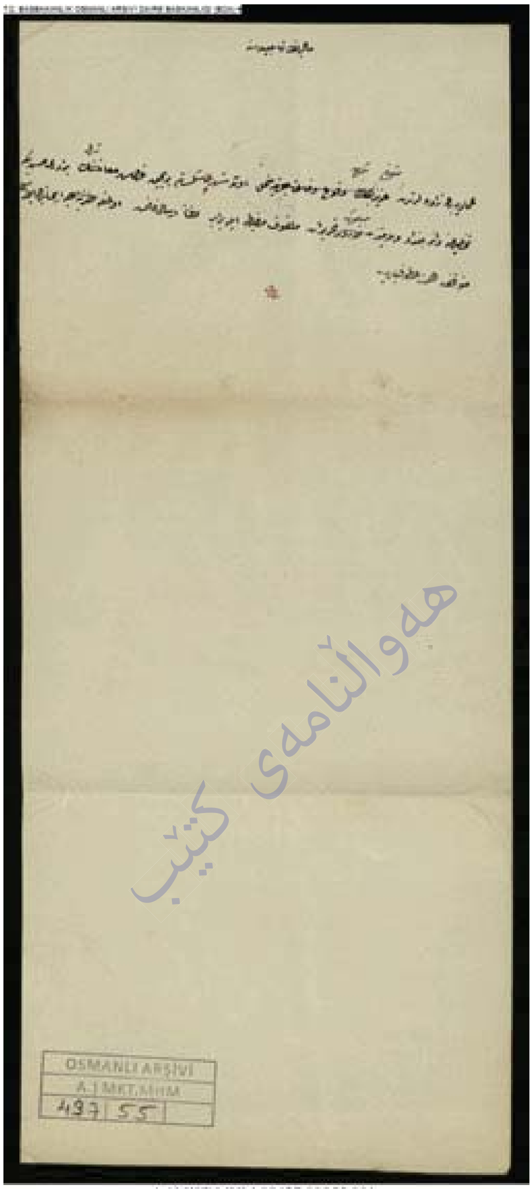

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.MHM.00437.00055.001

A.MKT.MHM	00437.00055	22 زیلقەعدە 1285 (6 مارت 1869
نەزارەتی دارایی شکۆدار عەزیز بەگی مردوو لە بەگزادەکانی عەمادیە مانگانە بری ٨١ قوروش و نیو مووچەکەی بۆ براکەی حەسەن بەگ دابین بکرێت، نووسراوی رەوان کراوی ویلایەتی بەغداد لەگەڵ مەزبەتە رەوان کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

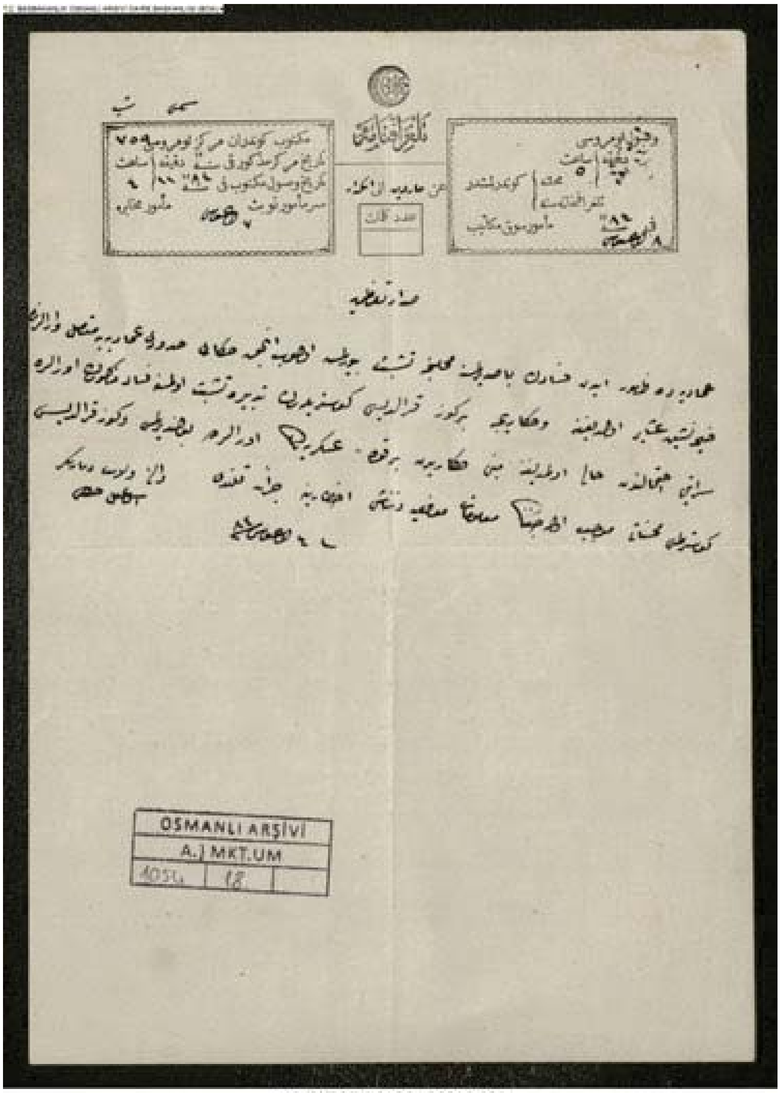

A.}MKT.UM.01054.00018.001

<table>
<tr><td>A.MKT.UM</td><td>01054.00018</td><td>26 رەبیعی کۆتایی 1285 (16 ئۆغستۆس 1868)</td></tr>
<tr><td colspan="3">سەدارەتی پیرۆز
ئەم گەندەڵیەی لە قەزای عەمادیە سەری هەڵداوە دەستپێشغەری کراوە تا کۆتایی پێ بهێنرێت، بەڵام سنووری هەکاری بە عەمادیە بەستراوەتەوە، لەوێش عەشیرەتی خێمەنشین هەیە، لە هەکاریش ئامادەکاری نەکرێت ئەوا گەندەڵی ناوهاتوو بۆ هەکاری دەگوازرێتەوە، بۆیە هێزێکی سەربازی هەکاری بچێتە ئەوێ، ئاگاداری دراوە و کار بکرێت.
ئیسماعیل حەقی والی ویلایەتی دیاربەکر</td></tr>
</table>

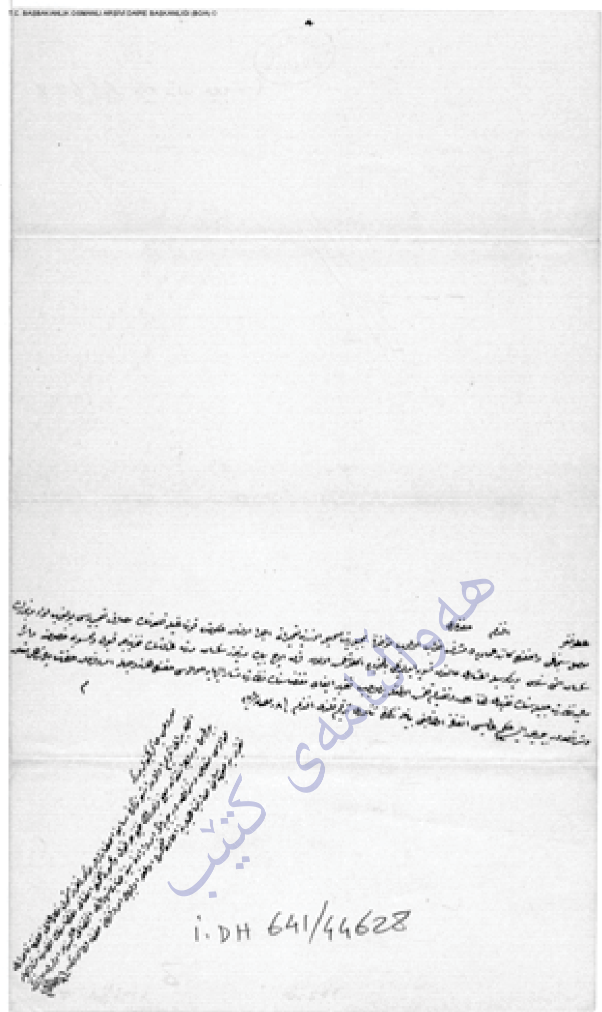

İ.DH.00641

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>00641.044628</td><td>8 رەمەزان 1288 (21 تشرینی دووەم 1871)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
قۆناغـی حکوومـەت و قـەڵای عەمادیـەی سـەر بـە سـانجەقی موسـڵ وێـران بـووە و بـەم دواییـە بـە ناچـاری نۆژەنکراوەتـەوە، خەرجـی نۆژەنکردنـەوەکان لـە پـارەی باجـی دە یەکـی سـاڵی ١٢٨٦ی لیـوای ناوهاتـوو خـەرج کـراوە و بـە گفتوگـۆ روون بۆتـەوە ١٤٨٤ قـوروش لـە خەزینـە قەبـوڵ کـراوە و هەژمارکردنـی بـە راپۆرتـی نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـە بـارەی جێبەجـێ کردنـی راپۆرتەکـە رەوانـی نەزارەتـی ناوهاتـوو کـراوە، بریـار و فەرمانـی جەنابـی پاشـا جێبەجـێ دەکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.</td></tr>
</table>

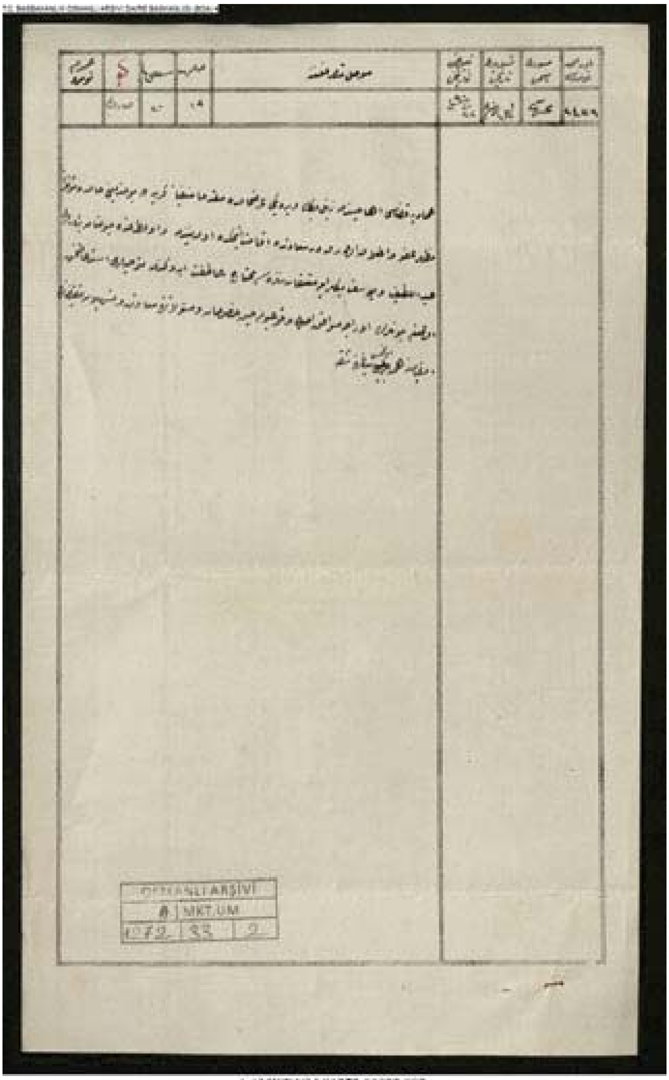

A.}MKT.UM.01272.00033.002

A.MKT.UM	01272.00033	22 ڕەبیعی کۆتایی 1290 (19 حوزەیران 1873)

موتەسەرفی موسڵ

دانیشتوی قەزای عەمادیە زەینەل بەگ بۆ گەریدە دوور خراوەتەوە، بەم دواییەش لێبووردنی بۆ دەرچووە و خەریکە لە دەرسەعادەت نیشتەجێ دەبێت، براکانی عەبدوللەتیف بەگ و یوسف بەگ لەوبەرن، پێویستی پێیان دەبێت، بۆیە داوای ئەوانی کردووە، ئەگەر بکرێت ئەوانیش بێنە لای، بۆ ئەم مەبەستە ئاسانکاریان بۆ بکرێت، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

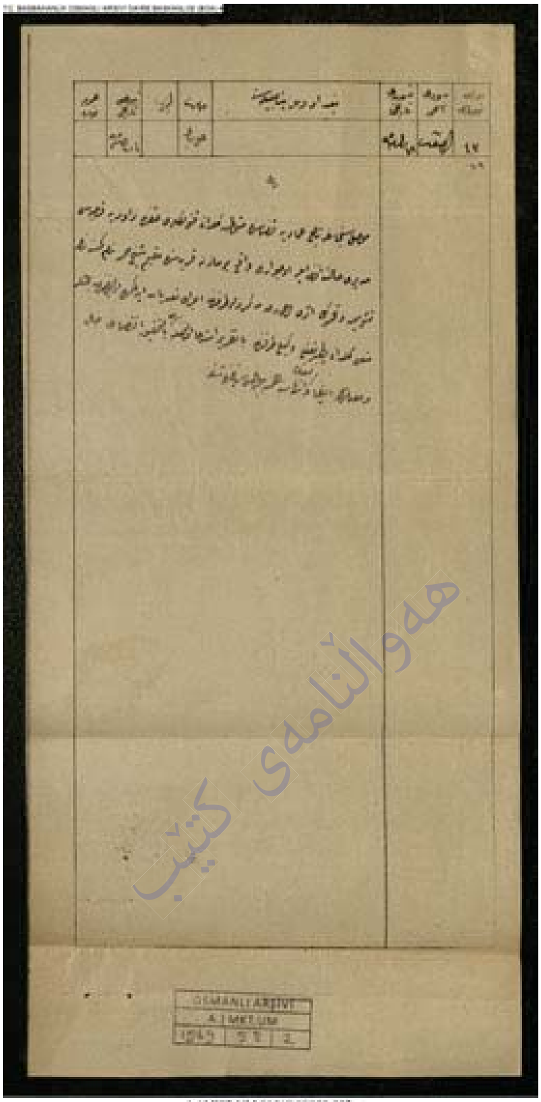

A.}MKT.UM.01569.00058.002

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.UM	01569.00058	18 ڕەجەب 1290 (11 ئەیلوول 1873)
ویلایەتی بەغدادی شکۆدار لە بارەی کلدانی کاسولیکەکانی قەزای عەمادیەی سەر بە سانجەقی موسڵ، لەلایەن حالەت ئەفەندی بەرێوەبەری شارۆچکەی داودیە لەگەڵ شێخ محەمەد نیشتەجێی گوندی بومازەنە، کوردەکانی دەوروبەر هاندراوە بەرامبەر بە کلدانیەکان سەرپێچیان کردووە، بۆ ڕێگەگرتن لەم ڕووداوانە لەلایەن بریکاری بەتریقی کلدانی ڕاپۆرت ڕەوان کراوە، بە پەلە لێکۆڵینەوە ئەنجام بدرێت و هیممەت بکرێت تا کۆتایی بەم کارانە بهێنرێت.		

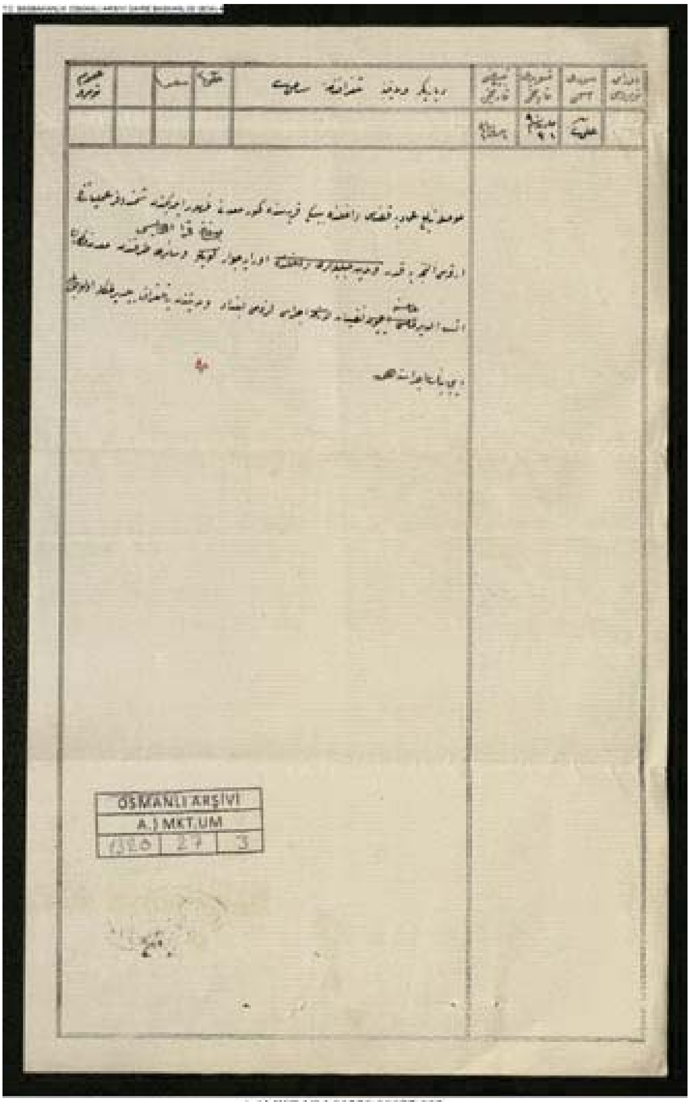

A.}MKT.UM.01320.00027.003

A.MKT.UM	01320.00027	24 سەفەر 1291 (12 نیسان 1874)
تەلەگرافنامەی ویلایەتی دیاربەکر کانــزای خەڵــوز لــە گونــدی بیســکی ســەر بــە قــەزای عەمادیــەی موســڵ دۆزراوەتــەوە، تــا لــە دواوەی شــەمەندەفەرەکە هەڵدەگیرێــت و کارەکــە تــەواو دەبێــت، کانــزای ناوهاتــوو بپارێزرێــت، ئامــادەکاری پێویســت ئەنجــام بدرێــت، بــە تەلەگــراف لــە ویلایەتــی بەغــداد ڕاگەیەنــدراوە، هیممــەت بکرێــت لــە جێبەجــێ کردنــی.		

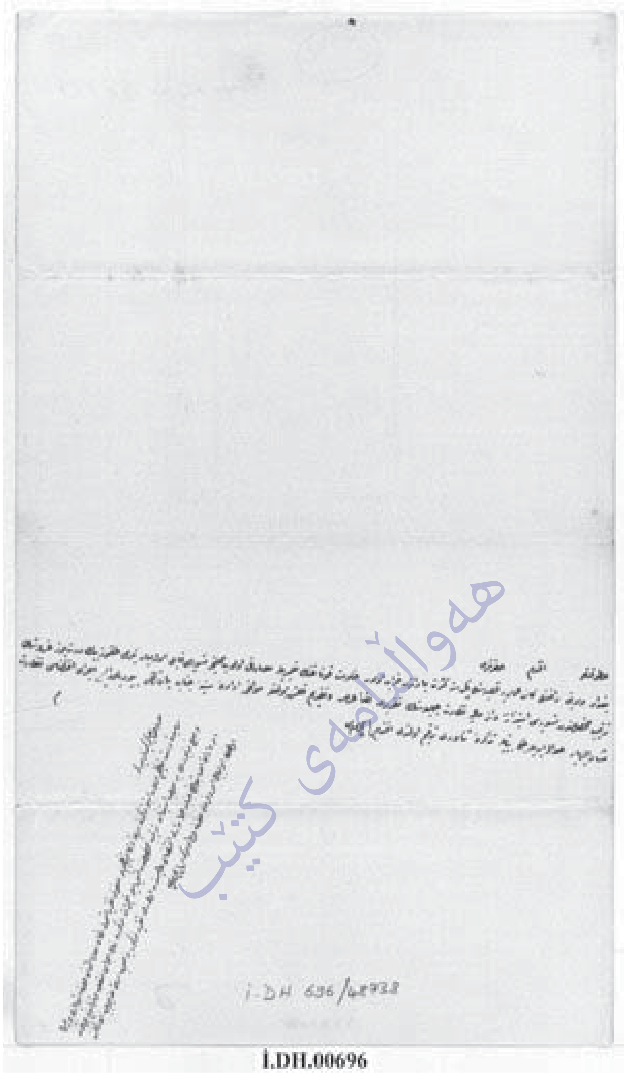

هەواڵنامەی کتێب

İ.DH	00696.048738	11 موحەررەم 1292 (17 شوبات 1875)

جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
ساڵی رابردوو بەهۆی بارانەوە قۆناغی حکوومەتی شارۆچکەی عەمادیە سەر بە ویلایەتی بەغداد وێران بووە، پێویستی بە نۆژەنکردنەوە و خەرجیە، بەڵام خەرجیەکە لە خۆچێی دابین نەکراوە، لە بارەی دابین کردنی ٢٩٤٠٠ قوروش راپۆرتی نەزارەتی دارایی شکۆدار راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت و حەواڵەی نەزارەتی ناوهاتوو دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.

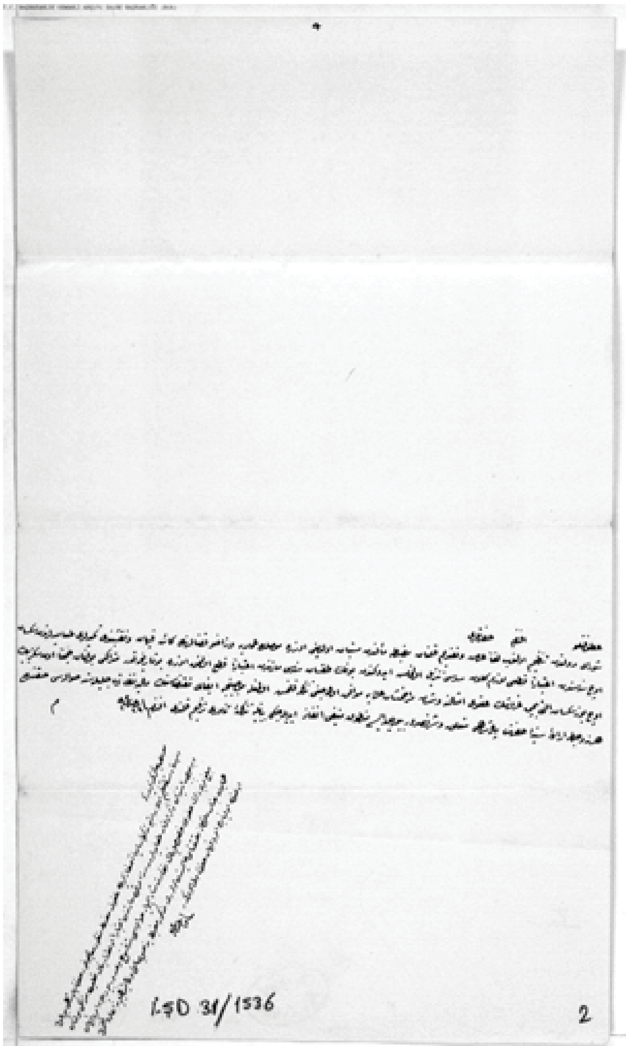

İ.ŞD.00031

İ.SD	00031.001536	13 رەجەب 1293 (4 ئۆغستۆس 1876)

جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
لەسەر ئەم مەزبەتەیەی لە شورای دەوڵەت رێکخراوە بە هاوپێچ راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لە قەزاکانی عەمادیە و زاخۆی موسڵ لە ساڵی ١٢٨٣ بەدواوە پێویستە خۆراکی تەکیەکانی کەیهان و نەقشبەندی ببردرێت و شەش یەکی نەهاتۆتە خوارەوە، بۆیە لە مارتی ١٢٩٠ بەدواوە دەبردرێت، تا ئەم مێژووە کۆکراوەکەی ١٨،٣٨٦ قوروش و نیو بووە و بە میهرەبانی عالی دەبوردرێت، بەم نووسراوە جێبەجێ بکرێت و حەواڵەی نەزارەتی دارایی شکۆدار کراوە، جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.

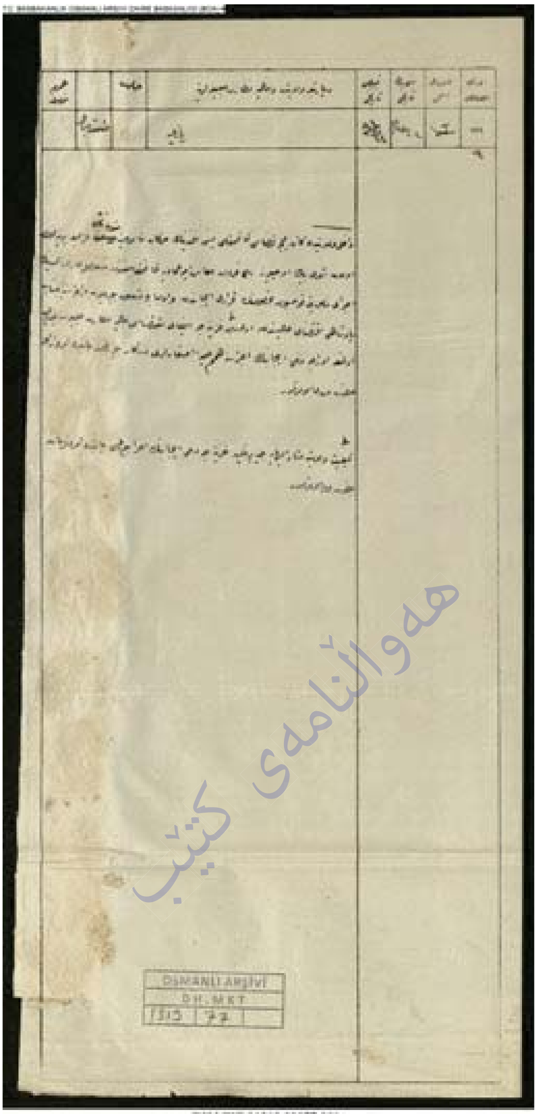

DH.MKT.01319.00077.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01319.00077	10 رەمەزان 1294 (18 ئەیلوول 1877)
ویلایەتی دیاربەکر و نەزارەتی دارایی شکۆدار بەهۆی کار و جولەی نەگونجاوی یاسین ئەفەندی قائیمقامی قەزای لیجەی ناو ویلایەت دوور بخرێتەوە و لە شوێن ئەو عارف ئەفەندی قائیمقامی عەمادیەی جیابووەوە بە مووچەی ١٣٥٠ قوروشی دابین کراو دامەزرێت، بە بریاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەران جێبەجێ بکرێت، لەم بابەتەدا فەرمانی پاشای جەنابی پاشا جێبەجێ بکرێت، چۆنیەتی بە ویلایەتی ناوهاتوو راگەیەندراوە، بۆ جێبەجێ کردنی کارەکە لە خەزینە بە نەزارەتی دارایی شکۆدار راگەیەندراوە، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە بریاری بەدەستەوەیە.		

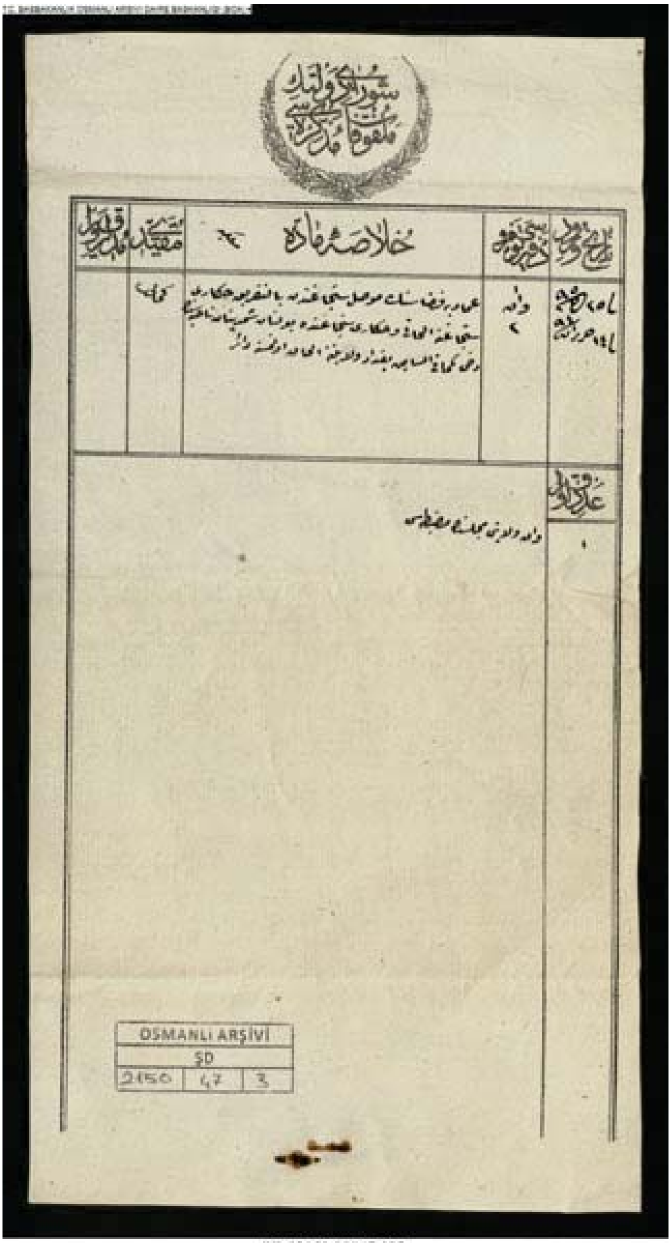

ŞD.02150.00047.003

<table>
<tr><td>ŞD</td><td>02150.00047</td><td>25 جەمادی کۆتایی 1295 (26 حوزەیران 1878)</td></tr>
<tr><td colspan="3">پوختەی بابەت
قـەزای عەمادیـە لـە سـانجەقی موسـڵ جیابکرێتـەوە و ببەسـترێتەوە بـە هـەکاری، هەروەهـا ناحیـەی شـەمدینان کـە سـەر بـە سـانجەقی هەکارییـە وەکـو پێشـووتر هـەر بـە ویلایەتـی بەغـداد ببەسـترێتەوە.</td></tr>
</table>

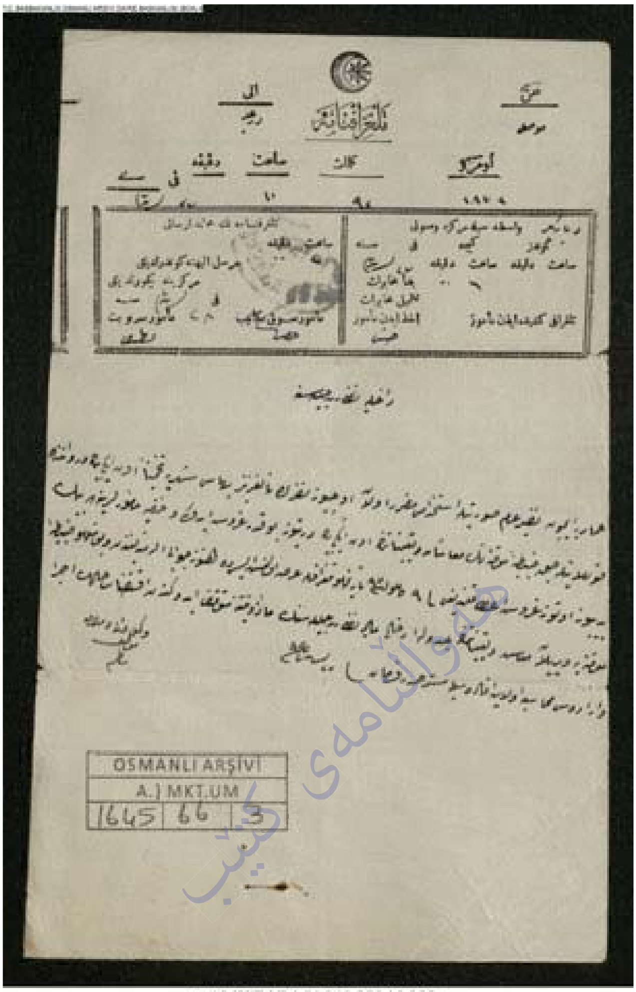

A.}MKT.UM.01645.00066.003

A.MKT.UM	01645.00066	24 زیلحیجه 1296 (9 کانوونی یەکەم 1879)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار ٣٠٠ نەفەر بۆ عەمادیە بەکار دێن، مانگانەش بە تەخمینی ١٢٠٠٠ مووچەیان پێویستە، هەروەها لە رەواندز زەبتیەی کاتی دادەمەزرێن، دەکاتە ١٢،٤٠٠ قوروش مووچە، هەروەها بۆ فەرمانبەرانی نهێنیش ١٧٣٠ قوروش دابین کراوە، لەگەڵ تەلەگرافنامەی ٩ ئەیلوول ١٢٩٥ راگەیەندراوە، بەڵام هێشتا وەڵام وەرنەگیراوە، ئەم مووچانەی دەدرێتە زەبتیەی کاتی لە خشتە تۆمار کراون، لەسەر رەزامەندی نەزارەتی دارایی شکۆدار وەستاوە، بە ووتەی ژمێریاری بریار و رەزامەندی داواکراوە، فەرمان. بریکاری والی و موتەسەرفی موسڵ نازم		

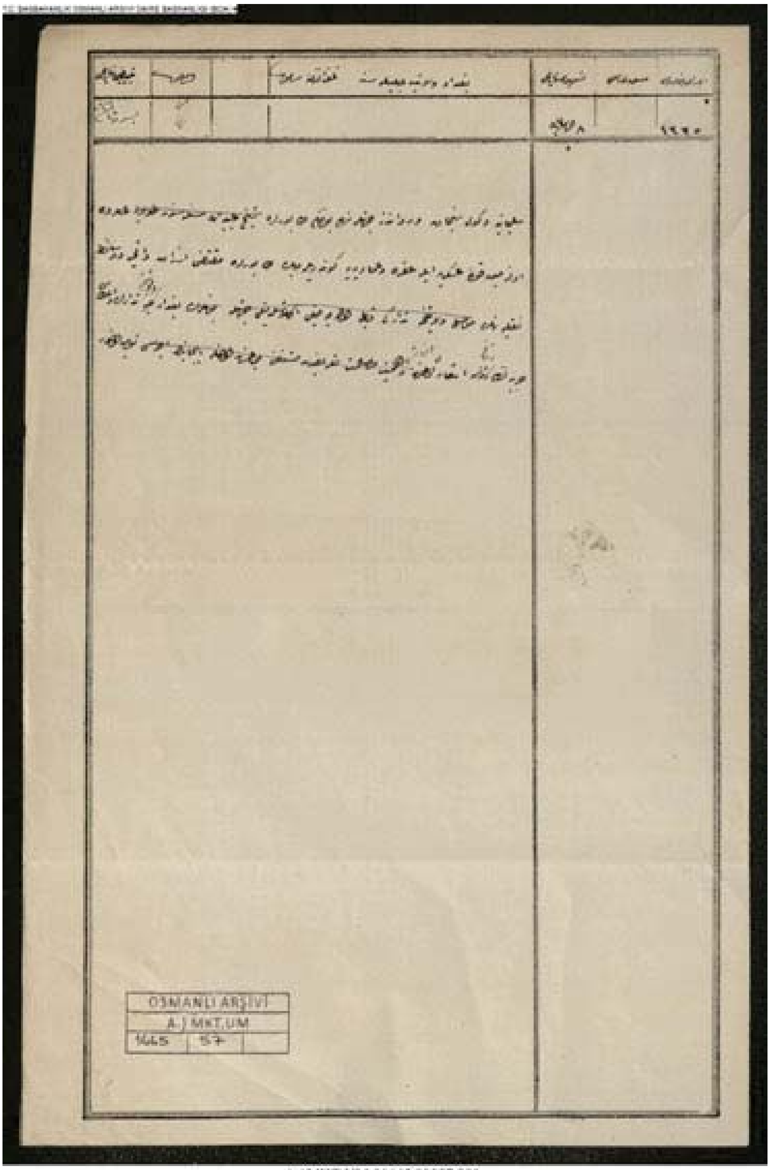
OSMANLI ARŞIVI
A.} MKT.UM
1665 57

A.}MKT.UM.01665.00057.001

A.MKT.UM	01665.00057	8 زیلحیجە 1297 (11 تشرینی دووەم 1880)

ویلایەتی بەغدادی شکۆدار

ئەم هێزە سەربازییەی بوونی هەیە، لەگەڵ ئەم تابورانەی رەوانی عەقرە و عەمادیە دەکرێت، پێویستە ئەرزاق و ئاقچە و تێچووی گواستنەوەیان دابین بکرێت، لەسەر ئاماژەی نەزارەتی جەنگی لە ویلایەتی بەغداد ئامادە بکرێت و دابین بکرێت.

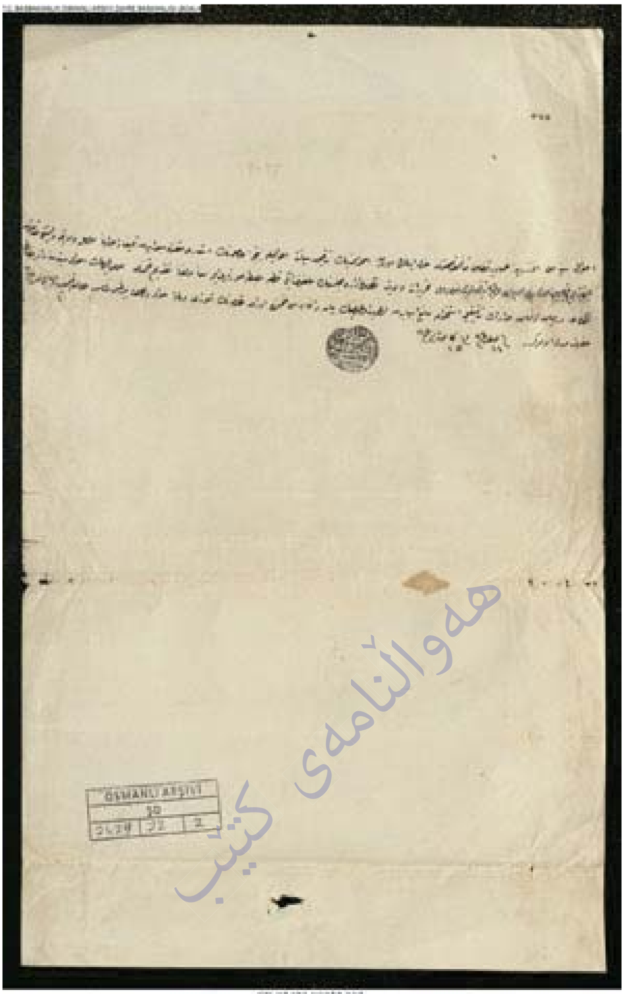

ŞD.02429.00022.002

کتێبی هەواڵنامەی

ŞD	02429.00022	14 سەفەر 1297 (27 کانوونی دووەم 1880)

٥٧٥

ئەحمەد ئەفەندی لەسەر کارە خراپەکانی لە قائیمقامیەتی قەزای عەمادیە دوور خراوەتەوە، بە ووردبینی کردن لە کارە خراپەکانی، ئاماژە بە ئەنجامەکەی کراوە، لە وەڵامی ئەم ئاگاداریانەی کە بەرز کراوەتەوە لە پایەی بریکاری والی موسڵ نووسراوی مێژووی ٧ سەفەری ١٢٩٦ ژمارە ١٥ حەواڵەی قۆمیسیۆن کراوە، لەگەڵ وێنەی دوو پارچەی مەزبەتەی ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەتی ناوهاتوو بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، بەهۆی کارە خراپەکانی ناوبراو لە مەزبەتەکانی ناوهاتوو هاتووە و بە ووردبینی کردنی بابەتەکان ئاماژەی پێ بکرێت ئایا بەکار هێنانەوەی قەدەغە دەکرێت یا قەدەغە ناکرێت، ئەوراقی ناوهاتوو حەواڵەی پایەی شورای دەوڵەت کراوە، خوێندنەوەی بۆ بکرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە بریاری بەدەستەوەیە.

مۆری قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی قائیمقامەکان

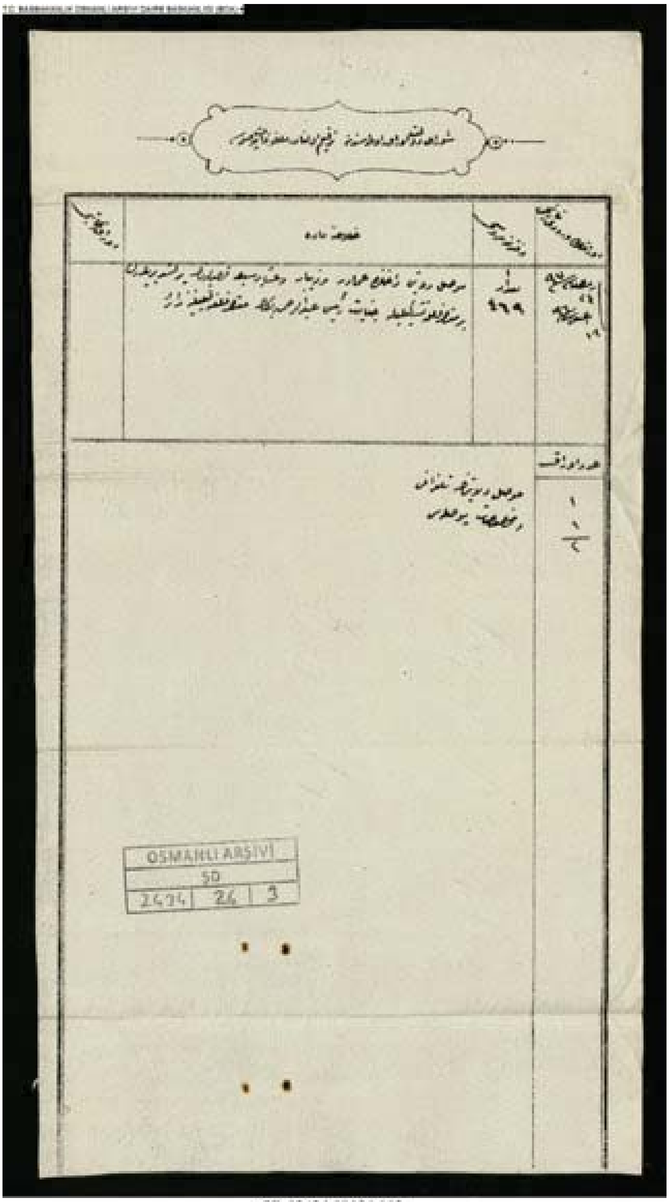

ŞD.02434.00026.003

ŞD	02434.00026	24 رەمەزان 1297 (30 ئۆغستۆس 1880)
پوختەی بابەت قەزاکانی عەمادیە و زێبار و عەشائیری سەبعەی سەر بە ویلایەتی موسڵ یەکیانگرتووە و کراونەتە موتەسەرفیەتێك بۆ موتەسەرفیەتەکەشی سەرۆکی تاوان عەبدولرەحمان بەگ دادەمەزرێت.		

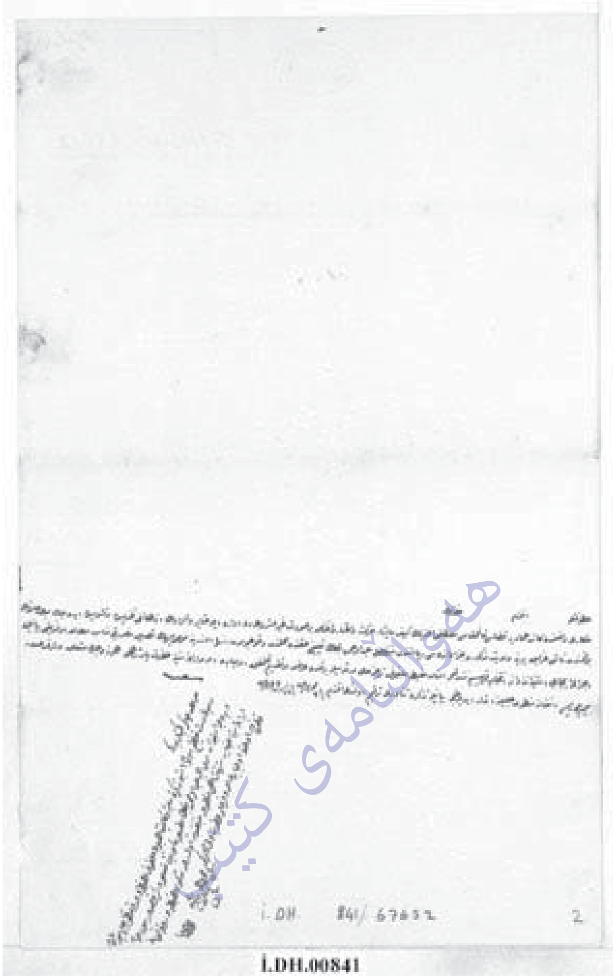

7 موحەررەم 1299 (29 تشرینی دووەم 1881)	00841.067632	İ.DH

جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
مستەفا ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە سەر بە هەکاری دەیەکی دانەوێڵە و سەرمەڕی بە شێوەیەکی ناشەرعی و بە ئارەزووی خۆی بەڕێوەبردووە، جگە لەمە بیرومێشکی کوردەکان دەشڵەژێنێ و ئاڵۆز دەکات، تا تووشی بارودۆخی خراپتر نەبوونەتەوە دوور بخرێتەوە و لە شوێن ئەم عەبدولرەحمان بەگ لە سەرۆکایەتی فەرمانگەی جەزای ویلایەتی ناوهاتوو جیابۆتەوە دابمەزرێت، ئەرکەکەی ناوبراو پەسەند کراوە، بەم راگەیاندنە بۆ جێبەجێ کردنی مەزبەتەی قۆمیسیۆنی هەڵبژاردن وەرگیراوە لەگەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمانی پاشای جەنابی پاشا چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.

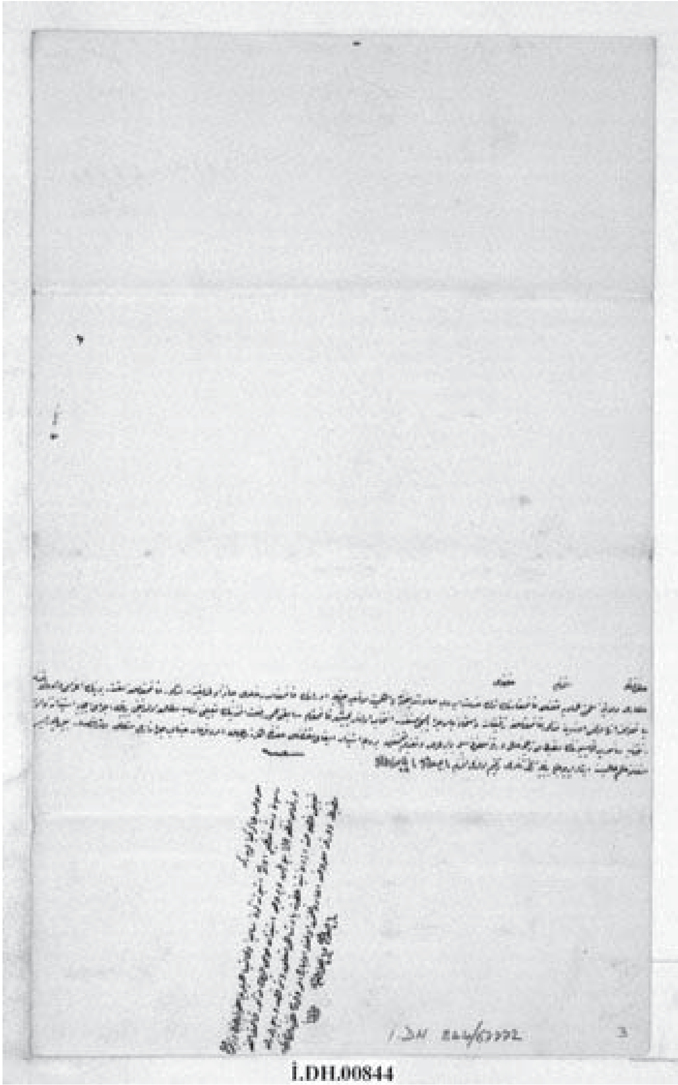

İ.DH	00844.067772	10 سەفەر 1299 (1 کانوونی دووەم 1882)

جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
لـە قائیمقامیەتـی قـەزای عەمادیـەی سـەر بـە ویلایەتـی هـەکاری ئەرکەکـەی بەجـێ هێشـتووە، لەبـەر گرنگـی شـوێنی جوگرافیـش ناکرێـت قائیمقامیـەت بـە بەتاڵی بمێنێتـەوە، بۆیە لـە قائیمقامیەتـی ناوهاتوو کەسـێکی لێهاتوو رەوان بکرێـت، لەسـەر تەلەگرافـی ویلایەتـی ناوهاتـوو بـە وردبینـی کـردن و تاقیکردنـەوە، بـە گونجـاو زانـراوە مەحمـود رەفعـەت ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی یەنیشـەهیر و هەڵبژێـردراو لـە چینـی دووەم دابمەزرێـت، بـە راگەیاندنـی ئـەم خوێندنـەوە، رەزامەنـدی نیشـان دراوە و لـە مەزبەتـەی قۆمیسـیۆنی هەڵبژاردنـی فەرمانبـەران و وەرەقـەی وەرگێـردراوی کەسـێتی بەیەکـەوە راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی مامەڵەکـە، بریـار و فەرمانـی جەنابـی جیهانـدار چـی بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.

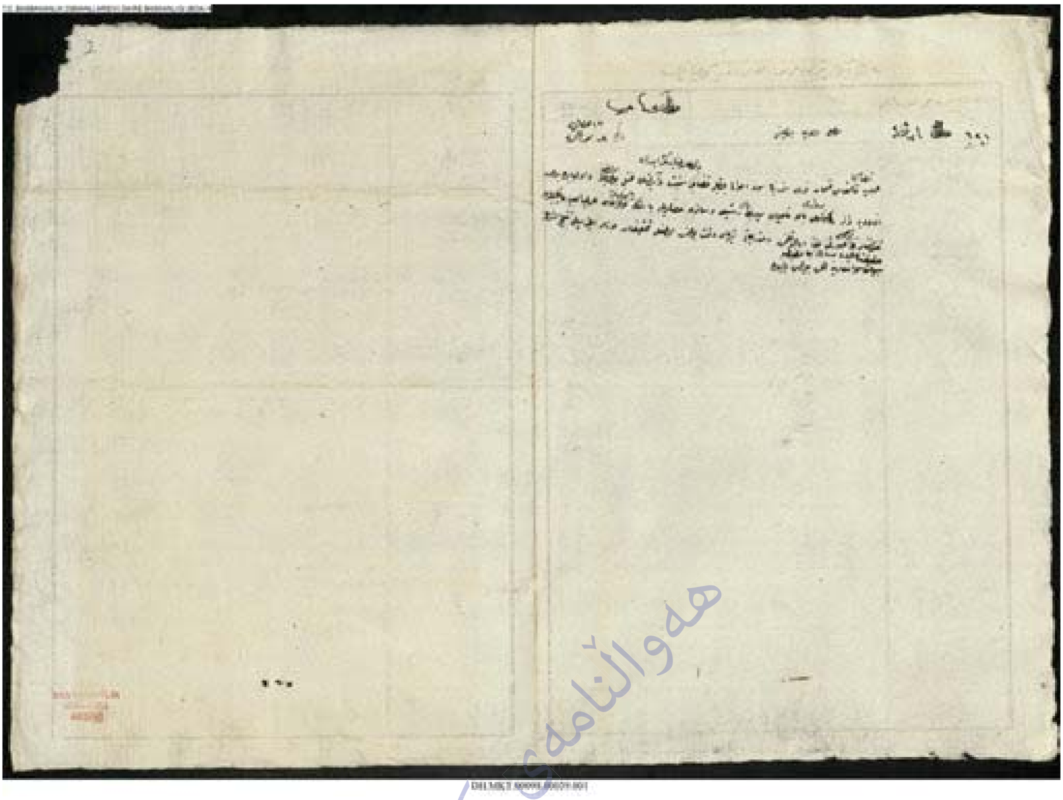

17 موحەررەم 1301 (18 تشرینی دووەم 1883)	00098.00039	DH.MKT
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز بەهۆی خراپی بەڕێوەبردنی عوسمان نوری ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە، لە قەزا تاوان زۆر بووە و ئاسایش تێك چووە، لەم بابەتەدا لەسەر هەندێك ووتە بە واژووی باڵا رەشید بەڕێوەبەری ناحیەی بەرواری باڵا تەلەگرافنامەی بە عەرەبی لە باستکە دەرچووە، وێنەیەکی وەرگێردراوی تەلەگرافنامەکە هاوپێچ رەوان کراوە، شایەنی ئەوەیە ووردبینی بۆ بکرێت و لێکۆڵینەوەی پێویست ئەنجام بدرێت، بەپەلە و بە مەزبەتە راستی بارودۆخەکە روون بکرێتەوە و هیممەت بکرێت لە راگەیاندنی.		

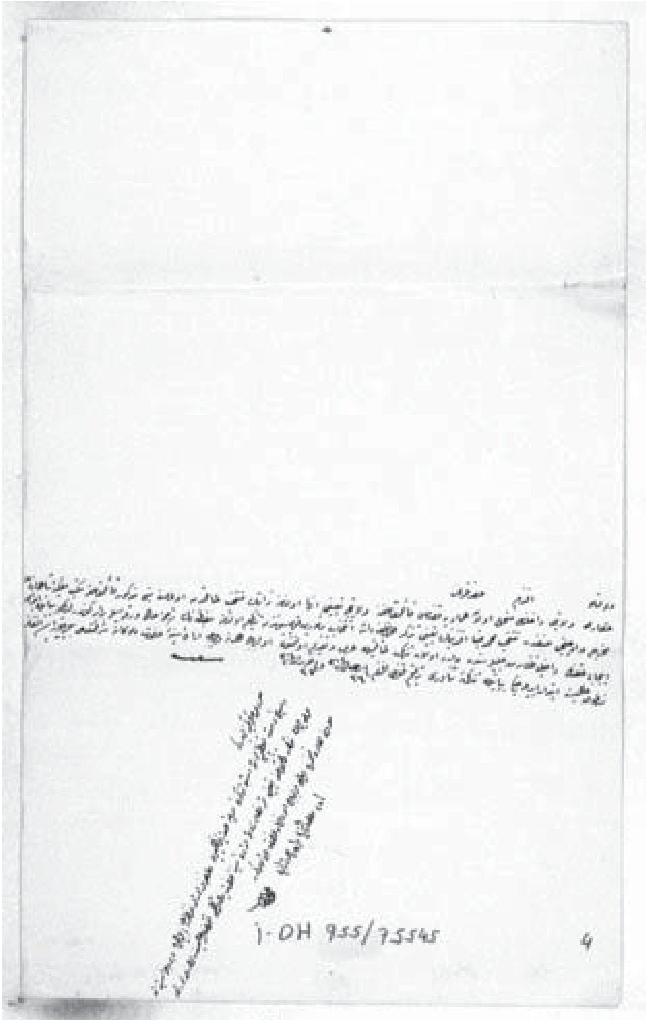

İ.DH.00955

<table dir="rtl">
<tr><td>İ.DH</td><td>00955.075545</td><td>26 رەمەزان 1302 (9 تەمموز 1885)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
قائیمقامیەتـی قـەزای عەمادیـە سـەر بـە ویلایەتـی هـەکاری بـە کراوەیـی ماوەتـەوە، دەرچـووی مەکتەبـی شـاهانە و هەڵبژێـردراو لـە چینـی سـێیەم محەمـەد زیـا ئەفەنـدی دامـەزراوە، مەزبەتـە لـە قۆمیسـیۆنی هەڵبژاردنـی فەرمانبـەران و وەرەقـەی وەرگێـردراوی کەسـێتی بەیەکـەوە ڕەوان کـراوە و ڕاگەیەنـدراوە جێبەجـێ بکرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش نـووسراو لـە نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار ڕەوان کـراوە، لـەم بابەتـەدا بـە فەرمانـی پاشـا جەنابـی ملوکانـە چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە ڕاگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.</td></tr>
</table>

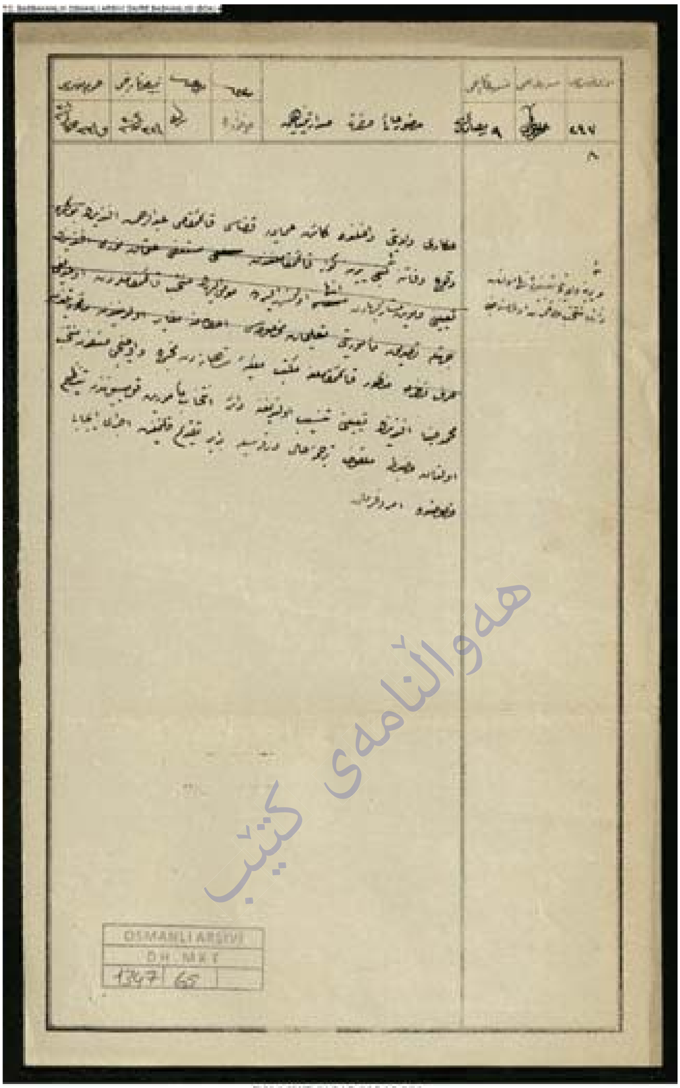

DH.MKT.01347.00065.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01347.00065	22 رەمەزان 1302 (5 تەمموز 1885)

جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت
عەبدولرەحمان ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە سەر بە ویلایەتی هەکاری مردووە، لە شوێنی ئەو کەسێك دامەزراوە، بەڵام لە هەڵبژێردراوەکان نییە، بۆیە محەمەد زیا ئەفەندی هەڵبژێردراو لە چینی سێیەم و دەرچووی مەکتەبی مولکیەی شاهانە لە قەزای ناوهاتوو دامەزرێت، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران ڕێکخراوە لەگەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی بەیەکەوە پێشکەش کراوە، لەم بارەیەوە بریار و فەرمان.

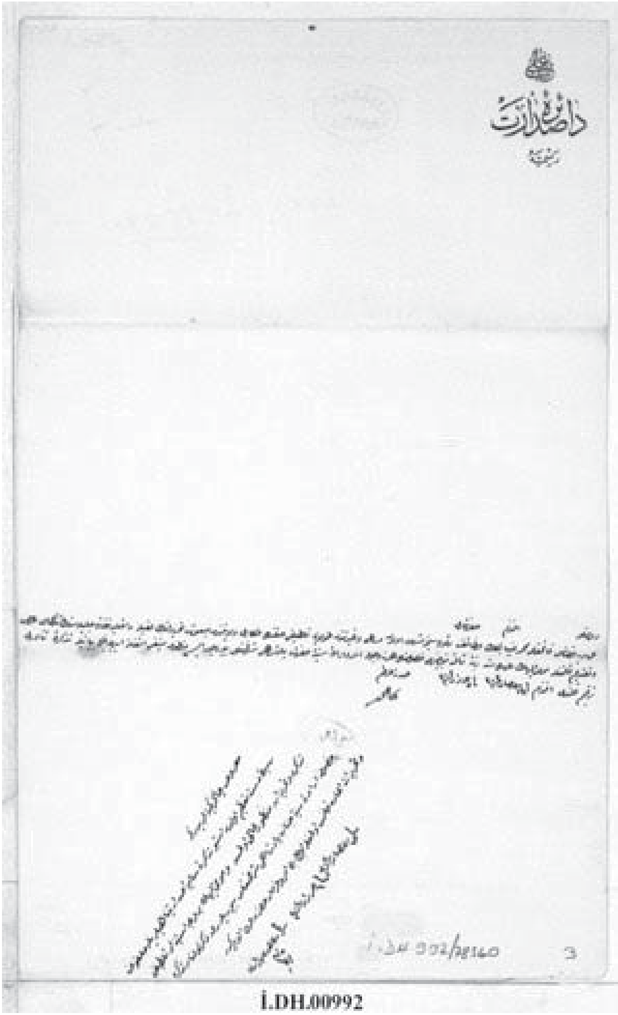

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>00992.078340</td><td>14 رەمەزان 1303 (16 حوزەیران 1886)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
فەرمی
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
محەمەد زیا بەگ قائیمقامی قەزای عەمادیە لەم ئەرکانەی کە پێی دراوە لێهاتوویی بینراوە، لەم بارەیەوە نووسراوی ویلایەتی هەکاری و نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، ناوبراو پلەی سێیەمی پێ بدرێت، جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

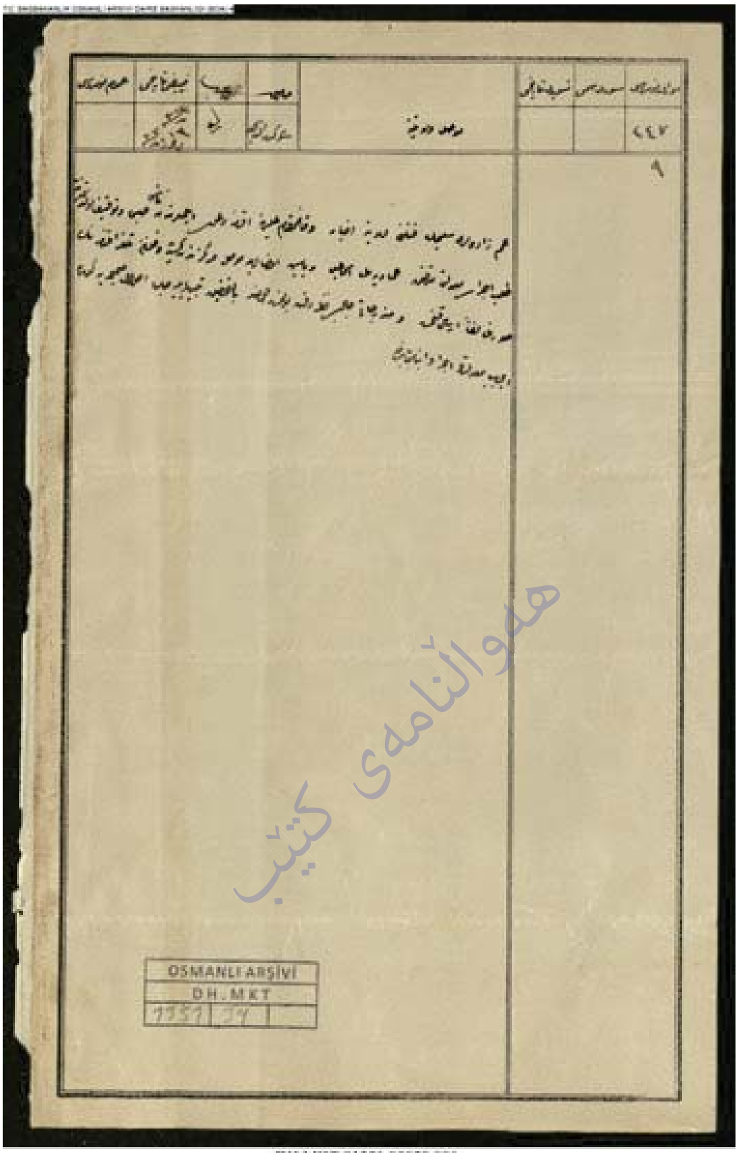

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.01351.00039.001

DH.MKT	01351.00039	16 رەمەزان 1303 (18 حوزەیران 1886)

ویلایەتی موسڵ
زانیاری کوشتنی سەلیم لەلایەن ئامۆزاکانیەوە بە ویلایەت ڕاگەیەندراوە، لەلایەن ناوبراوانەوەش دژی قائیمقام سکاڵا بەرز کراوەتەوە، بەڵام دوای دەستگیرکردن و زیندانی کردنیان داوای جێبەجێ کردنی دادپەروەریان کردووە، بە واژووی خەڵکی عەمادیە ئیسماعیل و یاسین لە مەرکەزی موسڵ تەلەگرافنامە دەرچووە، وێنەیەکی پێشکەش کراوە و بە تێروانین لە بەراییەکان ووردبینی بۆ بکرێت، بە لێکۆڵینەوەش ڕوون دەبێتەوە، بە گوێرەی بارودۆخی ڕاستەقینە کارەکە جێبەجێ بکرێت و ڕابگەیەندرێت.

DH.TMIK.S.00004.00057.001

DH.TMIK.S	00004.00057	17 رەبیعی یەکەم 1304 (14 کانوونی یەکەم 1886)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار بە گوێرەی ژمارەی مەسیحیەکانی قەزای دهۆك و زاخۆ و عەمادیە، پرسیار کراوە ئاخۆ پێویستە یاریدەدەر هەبێت و بەکار بێت یان نەبێت، لە ١٠ تشرینی دووەم ١٣٠٢ چاوەڕێی وەڵامی تەلەگراف دەکرێت. زوهدی والی موسڵ		

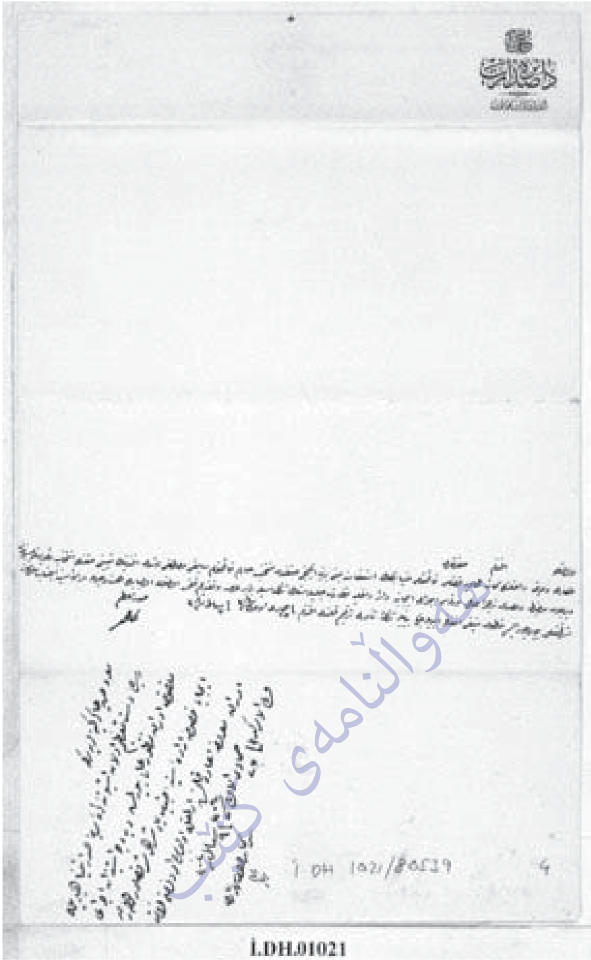

İ.DH	01021.080539	25 جەمادی یەکەم 1304 (19 شوبات 1887)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
زیا بەگ قائیمقامی قەزای عەمادیە سەر بە ویلایەتی هەکاری بووردراوە و لە شوێن ئەو مستەفا روشدی ئەفەندی لە چینی دووەم و قائیمقامی پێشووی حارم دامەزرێت، بۆ ئەم مەبەستە مەزبەتەی قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران و وەرەقەی پەسەندکراوی وەرگێردراوی کەسێتی و نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی ملوکانە بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

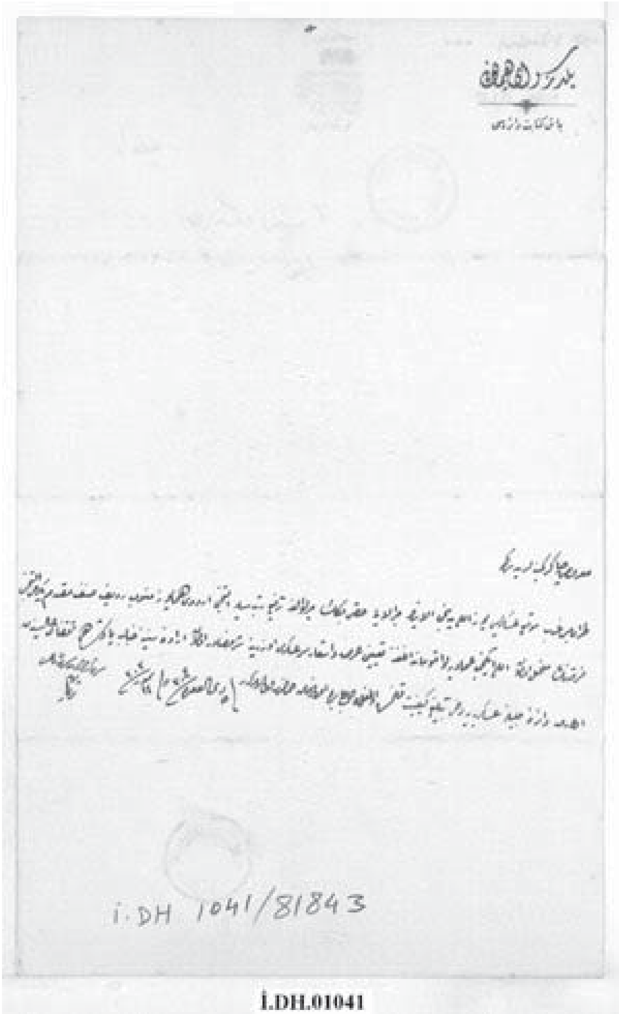

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>01041.081843</td><td>5 زیلقەعدە 1304 (26 تەمموز 1887)</td></tr>
<tr><td colspan="3">کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
خاڵی سەربازی کارەکەی میری ئالای حەقی بەگ لە ئالای ١٥٧، دەکەوێتە ڕۆژئاوای تەرابلوس، پلەکەی بۆ میری لیوا بەرز بکرێتەوە و لە قوماندانیەتی لیوای ٥٢ی عەمادیەی فرقەی ٢٦ دابمەزرێت، لەسەر ئاماژە و ڕاگەیەندراوی سەر عەسکەر جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، ئاگاداری دراوەتە فەرمانگەی شکۆداری سەربازی، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
سورەیا سەرکاتیبی شەهریاری</td></tr>
</table>

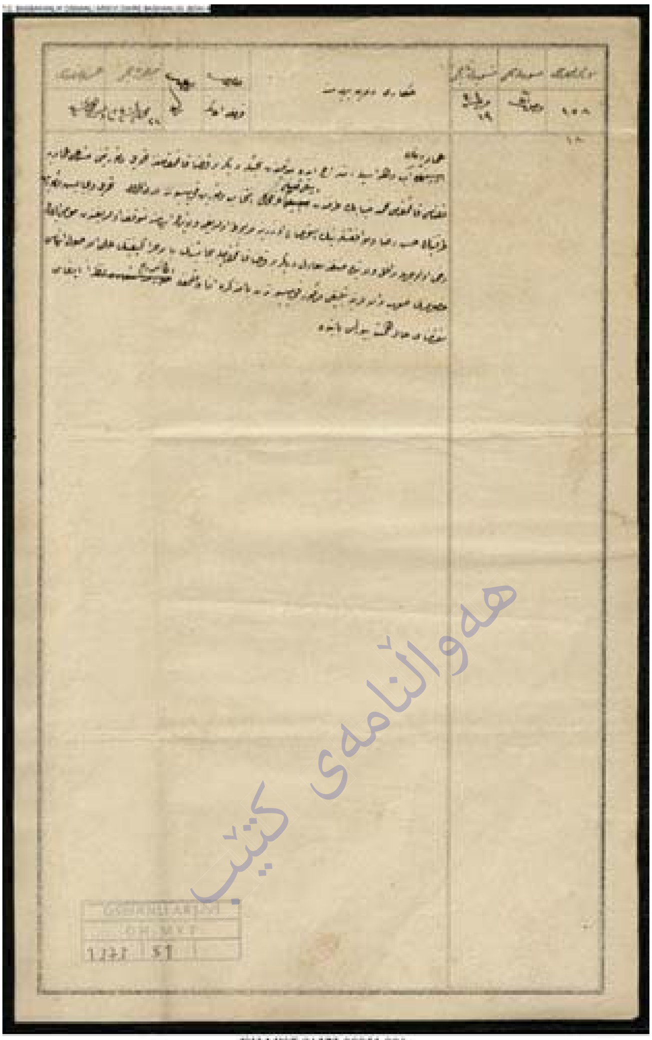

DH.MKT.01373.00051.001

هەواڵنامەی کتێب

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT</td><td>01373.00051</td><td>21 موحەررەم 1304 (20 تشرینی یەکەم 1886)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی هەکاری سەروو
محەمەد زیا بەگ قائیمقامی قەزای عەمادیە لەگەڵ کەشوهەوای عەمادیە ئاوێتە نەبووە و داوای کردووە بۆ قائیمقامیەتی قەزایەیەکی تر بگوازرێتەوە، داواکاریەکە حەواڵەی قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران کراوە، لە بارەی گۆرینەوەی فەرمانبەران دەبێ هەردوولا لاریان نەبێت لە گواستنەوەکە، کارەکەش لەسەر ویلایەت وەستاوە، جگە لەمە ناوبراو لە ناو ویلایەت لە قائیمقامی قەزایەك گۆرینەوەیان پێ دەکرێت، کە لە هەمان چین و یەکسان بن، بۆ کۆتایی هێنان بەم کارە بە نووسراوی قۆمیسیۆنی ناوهاتوو والآ ئاگادار کراوەتەوە، بە گوێرەی رێنمایی هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

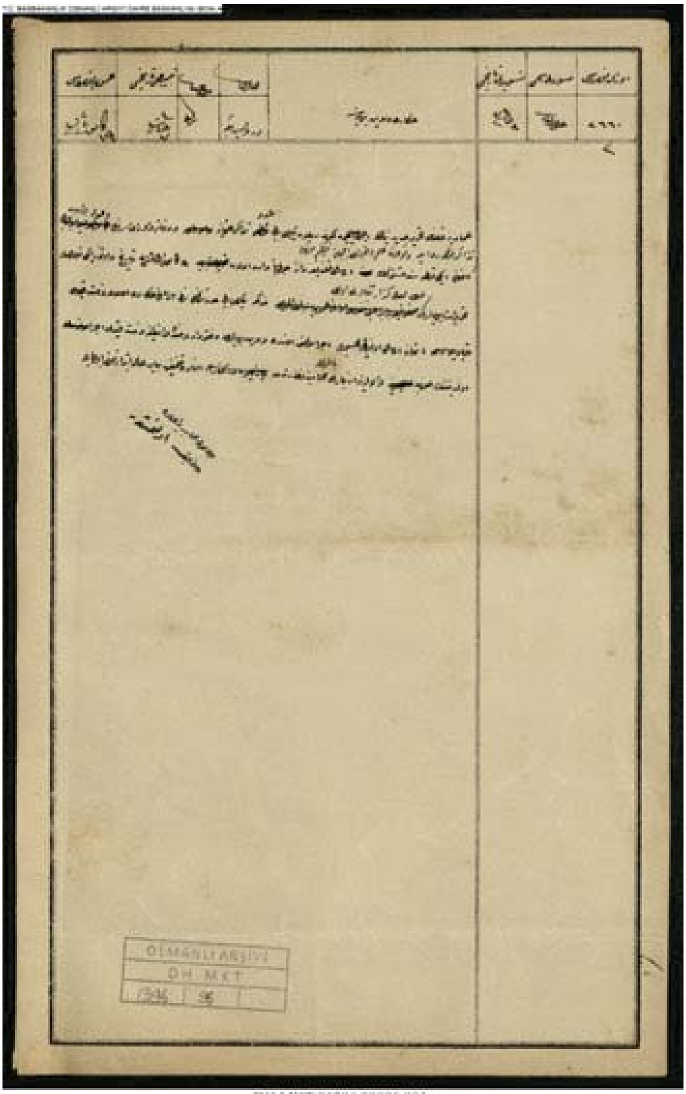

DH.MKT.01396.00096.001

DH.MKT	01396.00096	7 جەمادی یەکەم 1304 (1 شوبات 1887)
ویلایەتی هەکاری سەروو بـۆ سـەرژمێری نوێـی قـەزای عەمادیـە ٢٠٠٠٠ ناسـنامەی عوسـمانی و دەفتـەر و ئەوراقـی گشـتی ڕەوان کـراوە، بـۆ زانیـاری و هەواڵـی ناسـنامەی ناوهاتـوو لەگـەڵ ڕووداوەکان دوو پارچـە سـەنەدی هاوبـەش ڕێکخـراوە و ڕەوان کـراوە، لـە وەڵامـدا نـووسراوی ٩ کانوونـی یەکـەم ١٣٠٢ ژمـارە ٣٢ خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە، بـە ناردنـی هەشـت یەکـی ئـەم ٢٠٠٠٠ ناسـنامەیە، کارەکـە جێبەجـێ دەکرێـت، دەفتـەرداری ویلایـەت و ئەمینـی سـندوق بـە تۆمارەکـە هەڵسـاون، نـووسراو حەواڵـەی نەزارەتـی ژمێریـاری کـراوە، بـە ڕاگەیاندنیشـی نـووسراو کـراوە.		

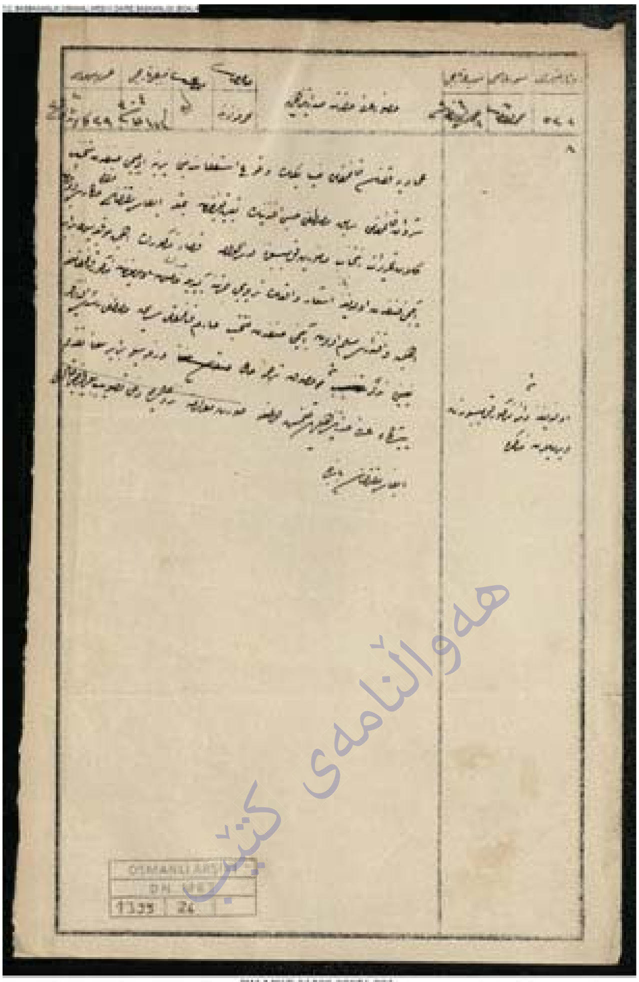
هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.01399.00026.001

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>01399.00026</th><th>17 جەمادی یەکەم 1304 (11 شوبات 1887)</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت
زیا بەگ قائیمقامی قەزای عەمادیە لە ئەرکەکەی بوردراوە، لە شوێن ئەو هەڵبژێردراو لە چینی سێیەم مستەفا حوسێن ئەفەندی قائیمقامی پێشووی شێروان دامەزراوە، لە بارەی جێبەجێ کردنی نووسراو لە ویلایەتی هەکاری هاتووە و حەواڵەی قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران کراوە، جگە لە گرنگی شوێنی جوگرافی قەزای ناوهاتوو، قەزاکە لە چینی دووەمە، بۆیە کارەکە ناکرێت، بەڵام مستەفا روشدی ئەفەندی قائیمقامی پێشووی حارم بە توانا و لێهاتوو و موسڵمانە و هەڵبژێردراوە لە چینی دووەم دابمەزرێت، لە قۆمیسیۆنی ناوهاتوو نووسراو بەرز کراوەتەوە، لەگەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی پەسەند کراو بەیەکەوە پێشکەشی پەیوەندیداری سەدارەت بکرێت.</td></tr>
</table>

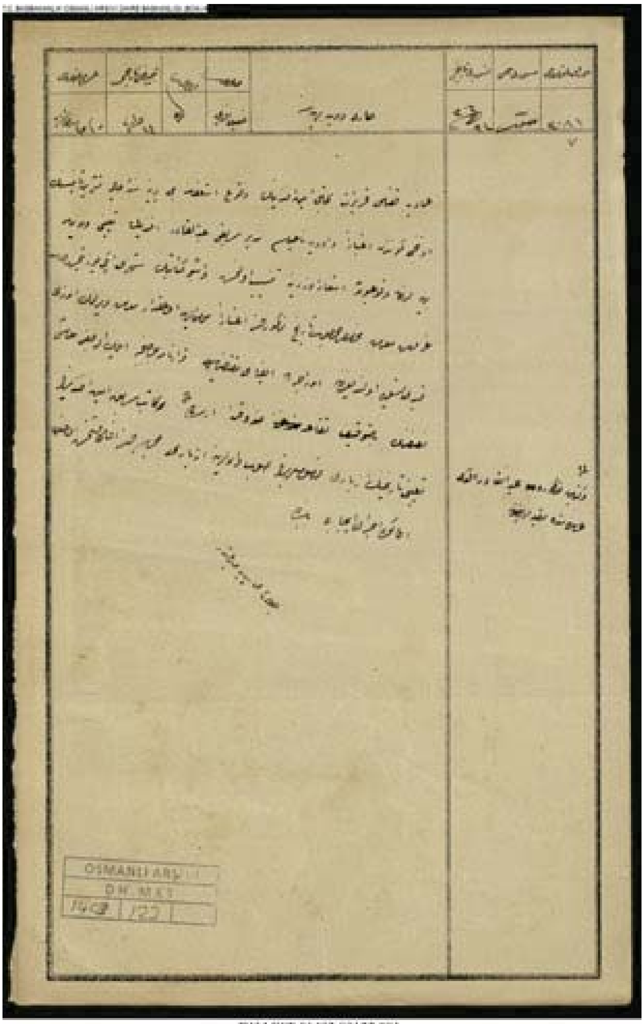

DH.MKT.01403.00123.001

DH.MKT	01403.00123	14 جەمادی کۆتایی 1304 (10 مارت 1887)
ویلایەتی هەکاری سەروو ئەمین ئەفەندی کاتیبی تەحریراتی قەزای عەمادیە لە کارەکەی بووردراوە، لە مێژووی ١٠ تشرینی دووەمی ئەم ساڵەوە عەبدولقادر ئەفەندی بەرێوەبەری پێشووی ناحیەی داودیە دامەزرێت، لەسەر ئاماژەی ویلایەتی سەروو جێگیر کراوە، مانگانەش ٢٧٤ قوروش مووچەی بۆ دەبردرێتەوە، لە مێژووی ناوهاتووەوە ناوبراو مووچەی دیاریکراوی پێ دەدرێت و تۆماریش کراوە، بە گوێرەی بریارنامە مانگانە ئەم مووچەی وەریدەگرێت نیوەی دەدرێتە سندوقی خانەنشینی، کیتابەتی ناوهاتووش بە تۆمار لەسەر ناوی عەبدولقادر ئەفەندیە، لە بارەی مێژووی دامەزراندنی ئەمین ئەفەندی کاتیبی پێشوو، نووسراو بۆ والآ کراوە، بە ووتەی ژمێریاری جێبەجێ بکرێت.		

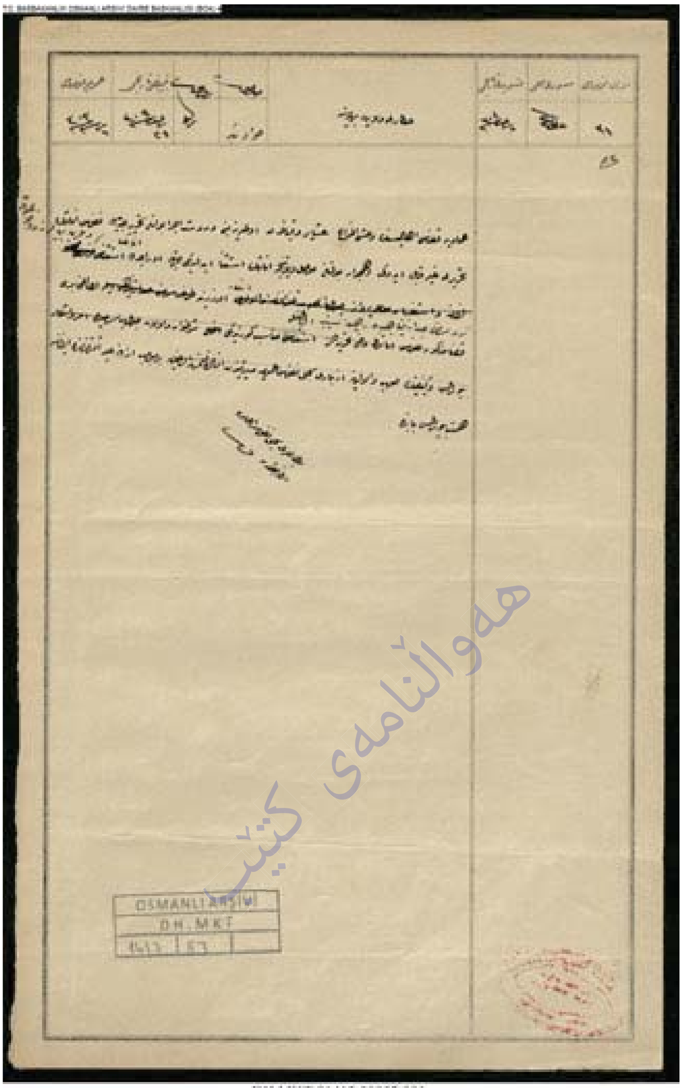

DH.MKT.01413.00083.001

DH.MKT	01413.00083	24 ره‌جه‌ب 1304 (18 نیسان 1887)
ویلایەتی هەکاری سەروو دانیشتوانی قەزای عەمادیە میزاجی وەحشی و خوی هۆزگەرییان هەیە، بۆیە لەم سەرژمێرە نوێیەی کراوە، سەرژمێرکردنی مێ جێگەی قەبوڵ کردن نەبووە، هەر خۆشی ویلایەتی موسڵ کە دراوسێیە، مێ لە دەرەوەی سەرژمێری بووە و ئەنجام نەدراوە، لەسەر ئاماژەی ویلایەتی سەروو بە پەیوەندیداری سەدارەت راگەیەندراوە و هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی فەرمانی عالی.		

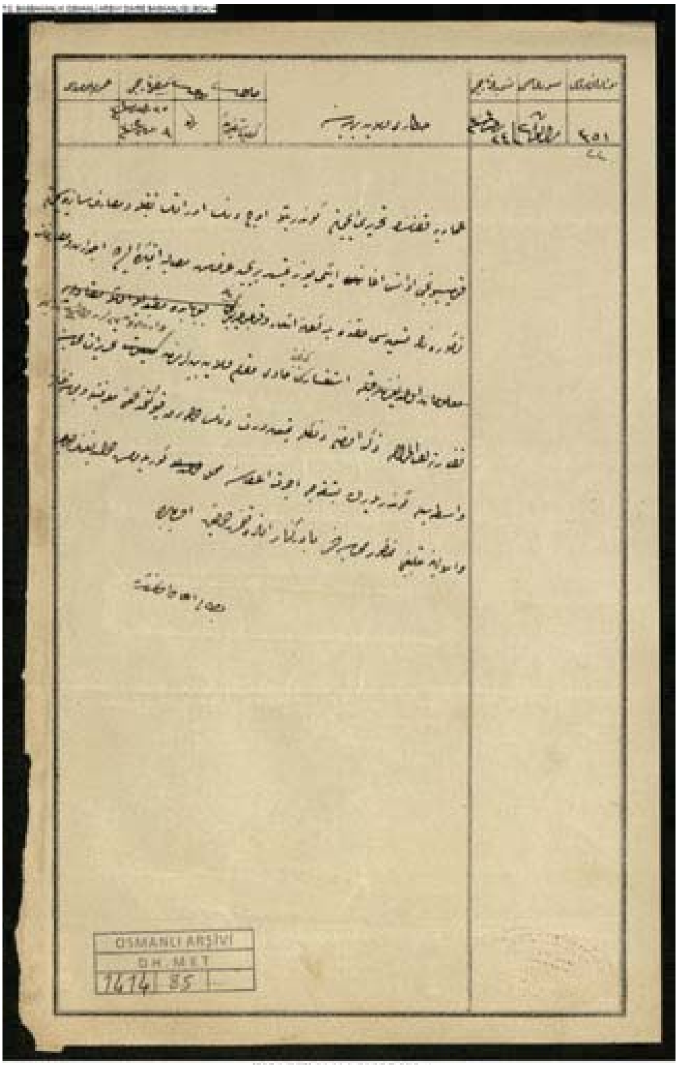

DH.MKT.01414.00085.001

DH.MKT	01414.00085	27 رەجەب 1304 (21 نیسان 1887)
ویلایەتی هەکاری سەروو بە مەبەستی تۆماری قەزای عەمادیە، تێچووی گواستنەوە و خەرجی سێ پاکێت ئەوراق رەوان کراوە، بۆ ئەم کارەش ئەوانس ئاغا لە قۆمیسیۆن داوای ٢٧١ قوروش و نیوی کردووە، بەڵام کرێ و خەرجی ناوهاتوو ئاماژەی پێ نەکراوە، لە ویلایەتی سەروو نووسراوی ٢٧ تشرینی یەکەم ١٣٠٢ رەوانی نەزارەتی ژمێریاری کراوە، ئەم پاکێتانەی باس کراون ٧٤ پاکێتە و بە زانیاری قەپوکەتهودا و بە هاوکاری پۆستەخانە رەوان کراوە، رەوان کردنی کرێی دیکەش بە پێویست نەزانراوە، ئەمەش لە ژمێریاری ناوهاتوو بە پەراوێز واڵا ئاگادار کراوەتەوە.		

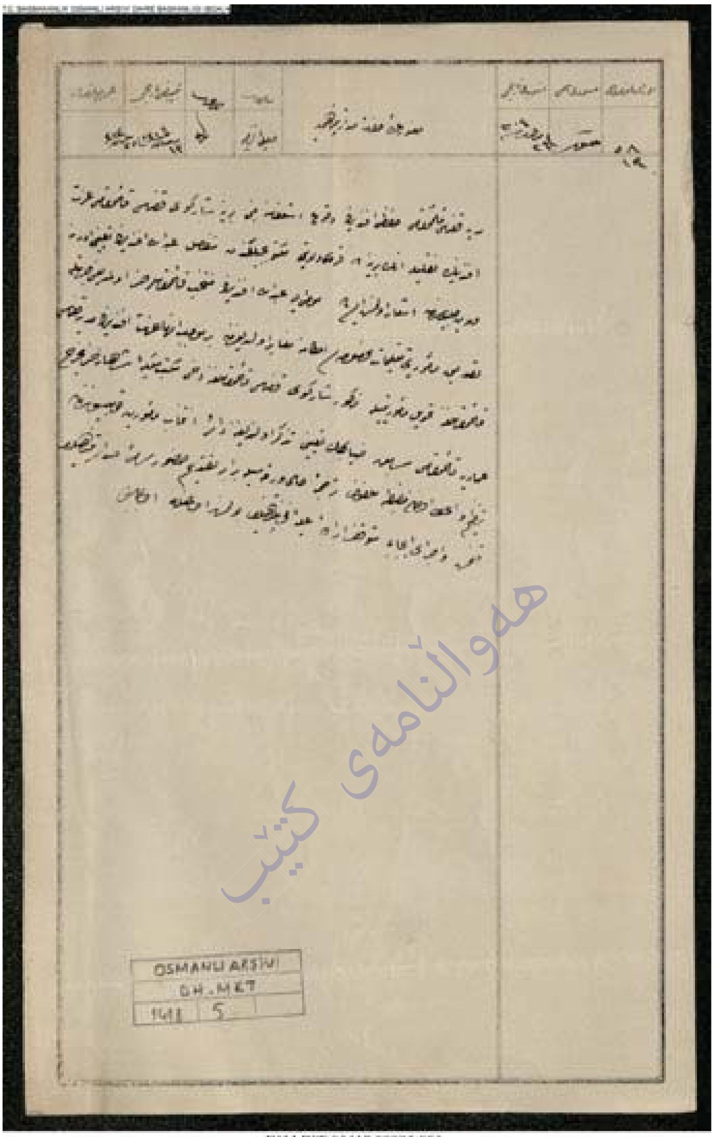

DH.MKT.01418.00005.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>01418.00005</th><th>13 شەعبان 1304 (7 مایس 1887)</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت
زیا بەگ قائیمقامی پێشووی قەزای عەمادیە و دەرچووی مەکتەبی مولکیەی شاهانە لە قائیمقامیەتی قەزای شارکوی دادەمەزرێت، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران رێکخراوە لەگەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی بەیەکەوە پێشکەشی پەیوەندیداری سەدارەت کراوە، جێبەجێ کردنی لەسەر فەرمانی عالی وەستاوە.</td></tr>
</table>

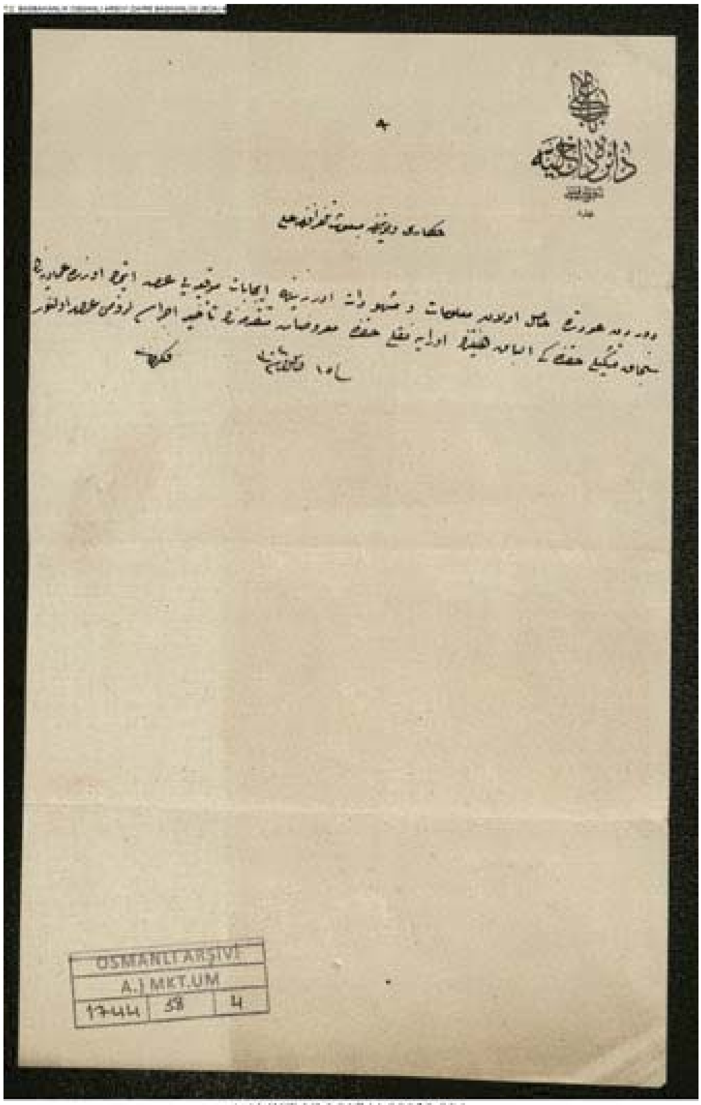

A.}MKT.UM.01744.00038.004

A.MKT.UM	01744.00038	13 موحەررەم 1304 (12 تشرینی یەکەم 1886)

بابی عالی
فەرمانگەی ناوەخۆ
قەڵەمی مەکتوب
تەلەگرافنامە لە ویلایەتی هەکاری رەوان کراوە
لەسەر ئەم زانیاریيانەی لە ئەرکی خولاوە هاتووە، شوێنی جوگرافی راگەیەندراوە، پشت بەستن بەم زانیارییە لە بارەی رێکخستنی عەمادیە وەکو سانجەق، دەستەکە بگوازرێتەوە عەمادیە، ئەم نووسراوانەی پێشکەش کراوە، بە پێویست زانراوە جێبەجێ کردنی دوابخرێت.

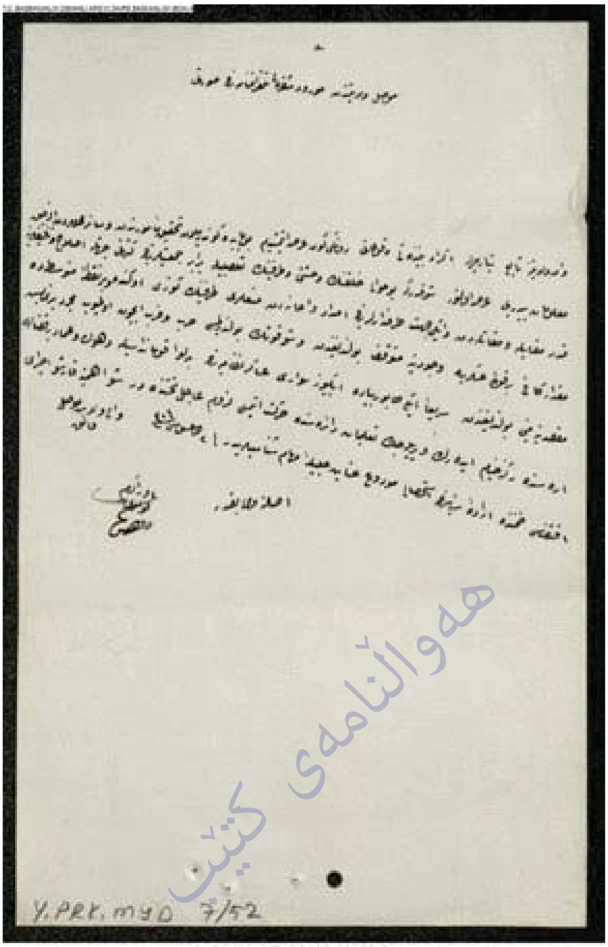

Y.PRK.MYD.00007.00052.001

هەواڵنامەی کتێب

Y.PRK.MYD	00007.00052	6 زیلحیجه 1305 (14 ئۆغستۆس 1888)

وێنەی تەلەگرافنامەی بە شیفرەی ویلایەتی موسڵ هاتووە
دوێنێ رووداوەکانی نێوان تەیاریەکانی ویلایەتی وان و کوردەکانم راگەیاند، لەم بارەیەوە ئەوەی لە فەرمانبەری لێکۆڵینەوە رەوان کراوە لەگەڵ ئەو زانیاریانەی لە گشت ناوچەکان وەردەگیرێت بە پەرشوبڵاوی رادەگەیەندرێت، خەڵکی ئەم دەوروبەرە جانەوەر و کەللە رەقن و کۆمەڵەکەیان گەورەیە، تا چاکسازی و ئاشت بوونەوەیان ئەنجام دەدرێت، رێگە نەدرێت رووبەرووی یەکتر ببنەوە و شەر رووبدات، هەروەها رێگە نەدرێت هاوکاری و پێداویستی بۆ هەردوولا بچێت، لە هەمان کاتدا لە ناوەراستی هەردوولادا هێزێکی سەربازی جێگیر بکرێت، ئەم هێزەش کە جێگیر دەکرێت بۆ شەر کردن نییە، تەنیا وەکو نمایشێك بێت، بەپەلە دوو تابوری پیادە و ۲۰۰ سوارەی سەربازی نیزامیە لەگەڵ قوماندانی لیوا لە نێوان قەزاکانی دهۆك و عەمادیە خێمە هەڵدەن و جێگیر بکرێن، لە فەرمانگەی رێنماییش بریار لەسەر جولەیان دەدرێت، بۆ جێبەجێ کردن فەرمانی پاشای پێویستە.
فائیق والی ویلایەتی موسڵ

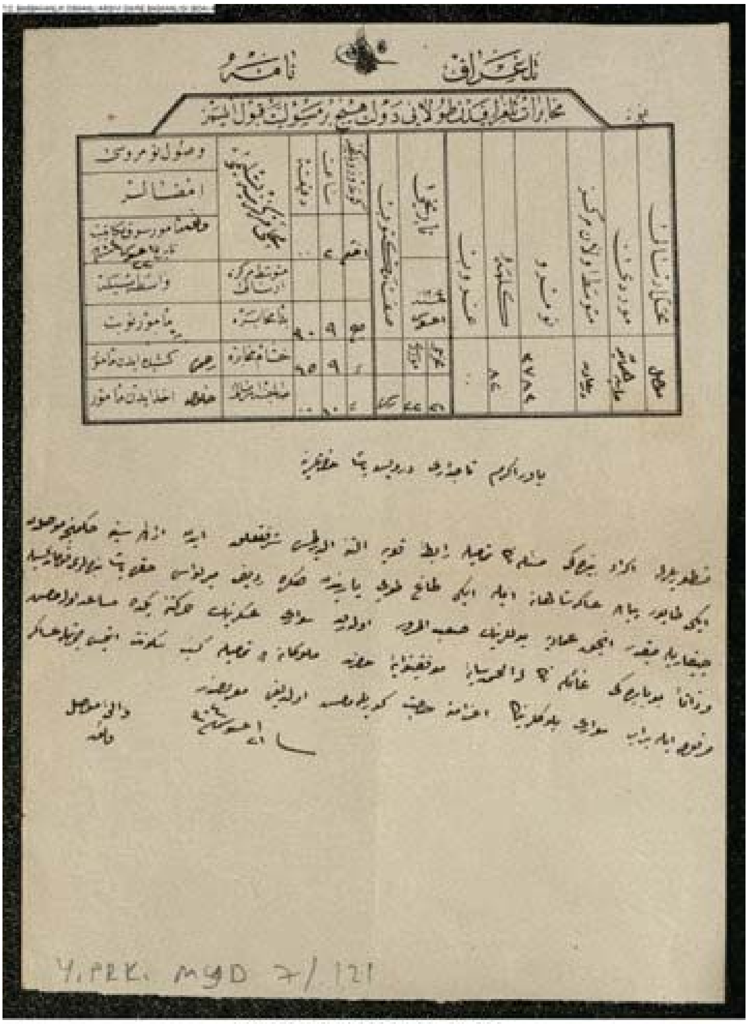

Y.PRK.MYD.00007.00121.001

<table>
<tr><td>Y.PRK.MYD</td><td>00007.00121</td><td>25 زیلحیجە 1305 (2 ئەیلوول 1888)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ جەنابی تاجداری دەرویش پاشا
مەسەلەی نێوان نەستوریەکان و کوردەکان بە تەواوەتی بخرێتە ژێر کۆنترۆڵ، بۆ ئەم مەبەستەش بە فەرمانی پاشا لە موسڵ، ٢ تابوور پیادەی سەربازی شاهانە لەگەڵ ٢ تۆپی چیا بە قوماندانیەتی میری لیوا حەقی پاشا بەرێدەکەون، بەڵام رێگاوبانی عەمادیە سەخت و هاتووچۆ دژوارە، هاوکاریش نەبووە بۆ سەربازانی سوارە، هەر خۆی لە سایەی ملوکانە بارودۆخەکە بە تەواوەتی هێور بۆتەوە، بۆیە ناردنی سەربازانی ناوبراو و بلۆکەکانی سوارە بە پێویست نەزانراوە، راگەیەندراوە.
فائیق والی موسڵ</td></tr>
</table>

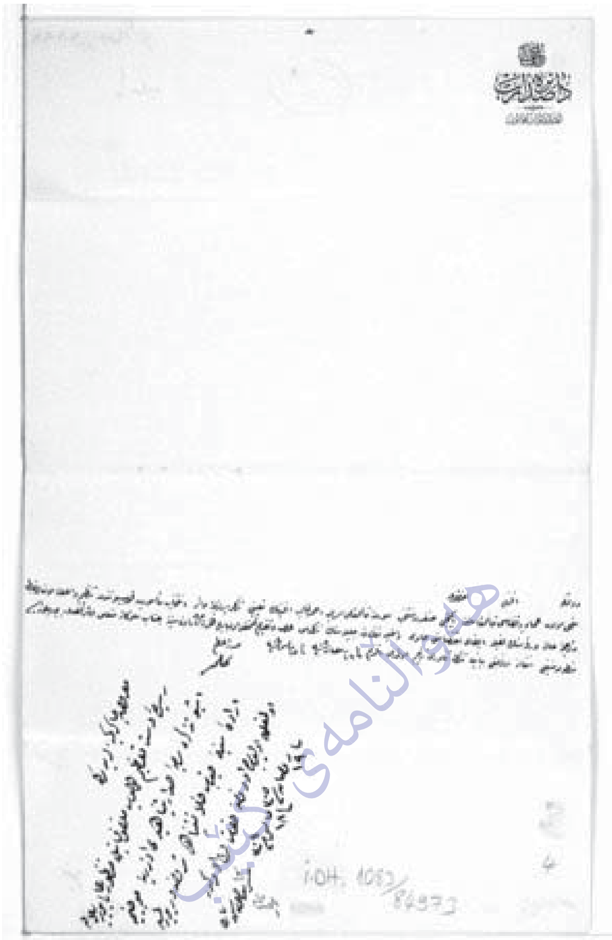

İ.DH.01083

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>01083.084973</td><td>16 ڕەمەزان 1305 (27 مایس 1888)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
هەڵبژێردراو لە چینی دووەم ئەحمەد غالیب ئەفەندی قائیمقامی پێشووی سورمنە لە قائیمقامیەتی قەزای عەمادیە دامەزرێت، بۆ ئەم مەبەستە مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران ڕێکخراوە و پێشکەش کراوە، لەگەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی و نووسراوی نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی ملوکانە بە فەرمانی پاشا فەرمانی چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

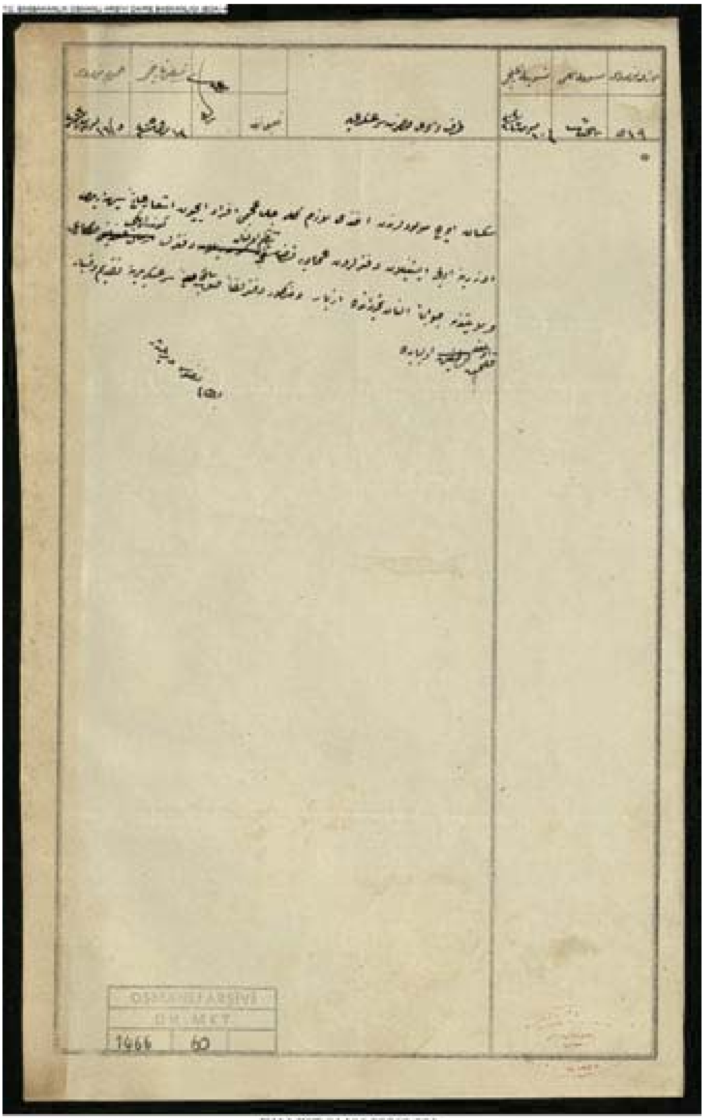

DH.MKT.01466.00060.001

DH.MKT	01466.00060	13 ڕەبیعی یەکەم 1305 (29 تشرینی دووەم 1887)
لایەنی واڵای جەنابی سەر عەسکەر بۆ ڕاکێشانی نەفەری عەجەمی لەدایك بووی ١٢٨٣، لەسەر ئاماژەی سپاهیدار ئەم دەفتەرانەی هاتووە لە قەزای عەمادیە ڕێك خراوە و ڕەوان کراوە، لە وەڵامدا نووسراوی ویلایەتی هەکاری هاتووە، دەفتەری ناوهاتووش بە هاوپێچەوە پێشکەشی سەر عەسکەر کراوە.		

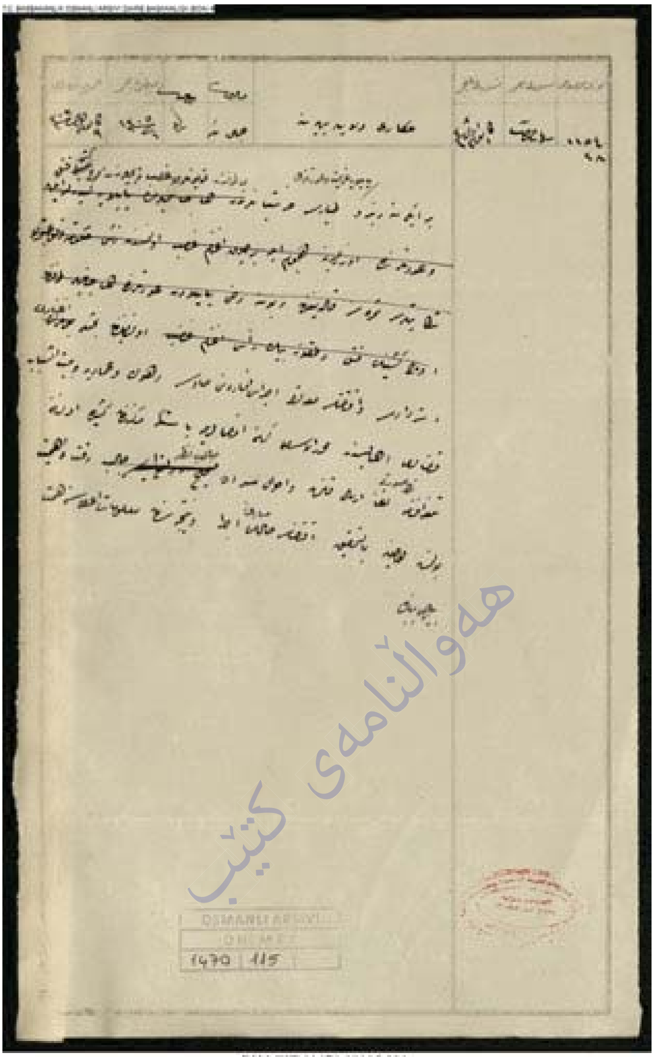

DH.MKT.01470.00115.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01470.00115</td><td>6 رەبیعی کۆتایی 1305 (22 کانوونی یەکەم 1887)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی هەکاری سەروو
ماوەی یەك دوو ساڵە لە کاتی چوونە کوێستان و لە گەرانەوەیان لە لایەن هرستیانەکان مەڕوماڵاتیان تاڵان دەکرێت، ئەمجارە ٣ نەفەریشیان کوژراوە، بۆ گەرانەوەی سەرمەڕەکان بە واژووی دانیشتوانی قەزاکانی دهۆك و عەمادیە و بەیتولشەباب کە ناویان تۆمار کراوە لە مەرکەزی باستکە تەلەگرافنامە دەرچووە و وێنەیەکی هاوپێچ رەوان کراوە، بارودۆخەکە جێگەی تێروانین و ووردبینی و گرنگی پێدانە، دوای لێکۆڵینەوە بەپەلە کارەکە جێبەجێ بکرێت، ئەنجامەکەشی رابگەیەندرێت.</td></tr>
</table>

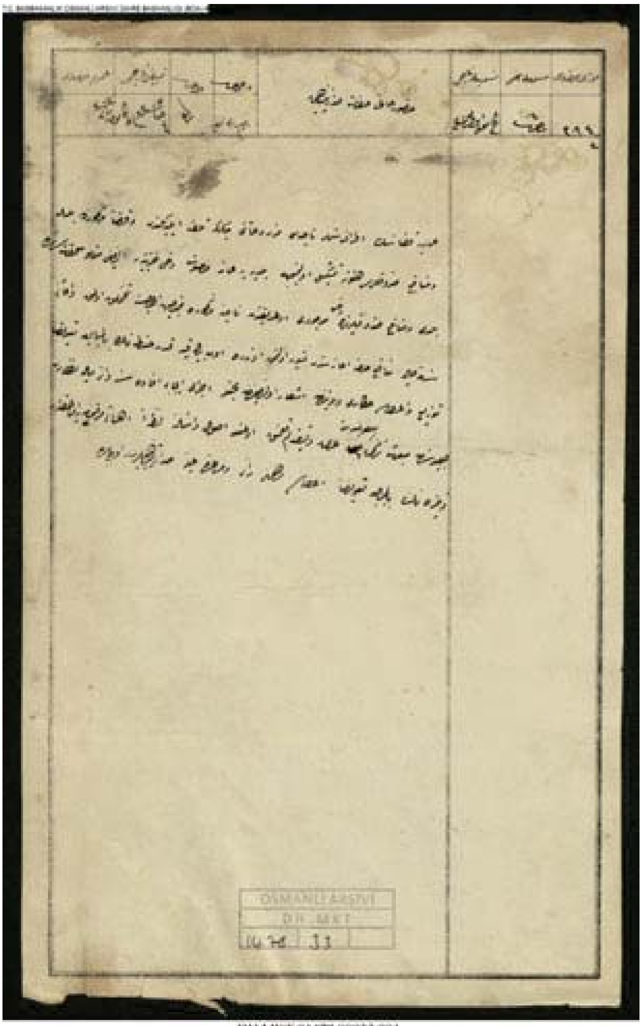

DH.MKT.01478.00033.001

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT</td><td>01478.00033</td><td>4 جەمادی یەکەم 1305 (18 کانوونی دووەم 1888)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
کوللە کشتوکاڵی دەورووبەری قەزای عەمادیەی لەناوبردووە، جگە لەمە هێشتا لە قەزای ناوهاتوو سندوقی شارەوانی و سوودبەخش دانەمەزراوە و داهاتی شارەوانیش لە خەزینە وەردەگیری، چونکە سندوقی شارەوانی و سوودبەخش نییە، بە تەخمینی بۆ دانیشتوانی هەژاری ناحیەی ناوهاتوو و هەشت یەکی ساڵ لە پارەی داهاتی سوودبەخش رێك دەخرێت، نزیکەی ١٠٠٠٠ قیە گەنم بە کرین و فرۆشتن وەکو قەرەبووکردنەوە دابەش بکرێت، بە ئاماژەی ویلایەتی هەکاری جێبەجێ بکرێت و نووسراوی نەزارەتی دارایی شکۆدار رەوان کراوە، هاوپێچ رابگەیەندرێت و پێشکەش بکرێت، بە تێروانین لە بابەتەکە ئەم برە زەخیرەیە بە کرین بدرێتە دانیشتوانی ناوهاتوو، پەیوەندیداری سەدارەت هاوکار بێت.</td></tr>
</table>

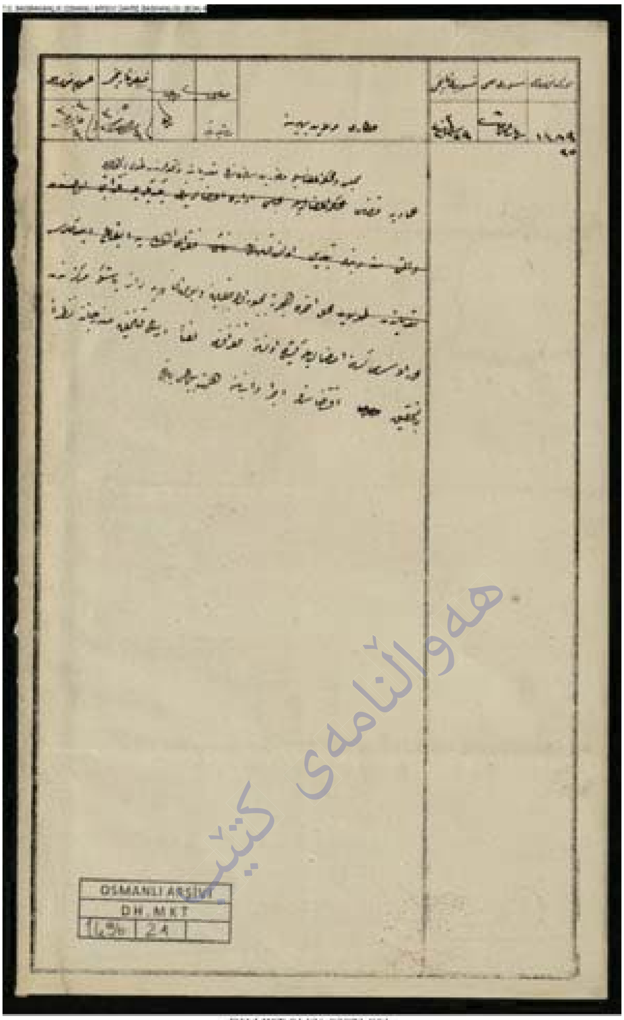

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.01496.00021.001

DH.MKT	01496.00021	9 ڕەجەب 1305 (22 مارت 1888)
ویلایەتی هەکاری سەروو بەهۆی دەستدرێژی ئەندامانی ئەنجوومەن و دادگا و فەرمانبەران بۆ سەر دانیشتوانی قەزای عەمادیە، دانیشتوان ناچار دەبن هیجرەت بکەن، لەسەر هەندێك ووتە لە مەرکەزی باستکە تەلەگرافنامەی بە واژوو لەلایەن هەندێك کەسی ناسراو و تۆمار کراو هاوپێچ نێردراوە، بە تێروانین لە بابەتەکە لێکۆڵینەوە ئەنجام بدرێت و ئەنجامەکەی ڕابگەیەندرێت، هیممەت بکرێت.		

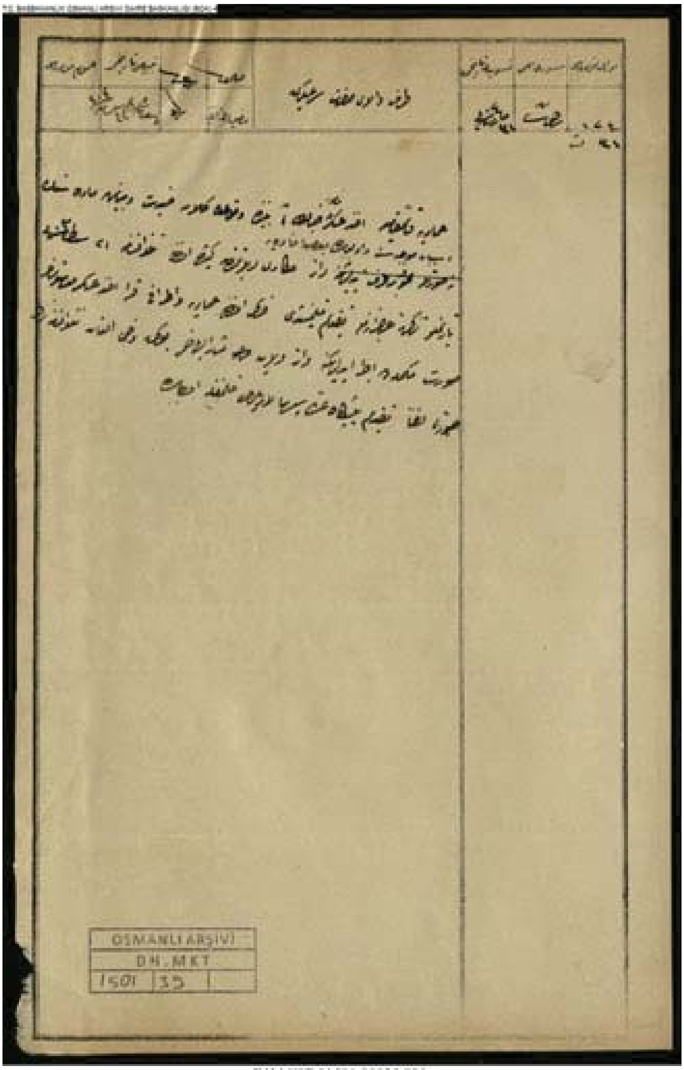

DH.MKT.01501.00039.001

DH.MKT	01501.00039	5 شەعبان 1305 (17 نیسان 1888)
لایەنی واڵای جەنابی سەرعەسکەر قائیمقامی عەمادیە و ئەفسەری وەرگرتنی سەرباز ئەرکیان پێدراوە و پشت بەستن بە هەندێك ووتە لە ویلایەتی هەکاری تەلەگرافنامە لە مێژووی ٢١ شوبات ١٣٠٣ پێشکەشی بەندەمان کراوە، بۆ وەرگرتنی سەرباز لە عەمادیە و گوندەکانی دەورووبەر بە شێوەیەکی سەرکەوتوو کۆتایی پێ هاتووە، ئەمجارە لە ویلایەتی ناوهاتوو تەلەگرافنامە وەرگیراوە، وێنەیەکی هاوپێچ پێشکەشی سوپاسالاری عالی کراوە.		

DH.MKT.01501.00052.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01501.00052</td><td>5 شەعبان 1305 (17 نیسان 1888)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی وانی عالی
مستەفا روشدی ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە و هاوەڵانی زوڵم و دەستدرێژییان کردۆتە سەر هەندێك فەرمانبەران و دانیشتوانی هەژار، هەروەها قائیمقامی ناوهاتوو بە گشتی دادپەروەر نییە، لەسەر ئەم سکاڵایانەی هەیە، داواکاری لەلایەن دانیشتوانی قەزای ناوهاتوو بۆ نەزارەتی دادی شکۆدار بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین لە بابەتەکە لێکۆڵینەوە ئەنجام بدرێت و رابگەیەندرێت.</td></tr>
</table>

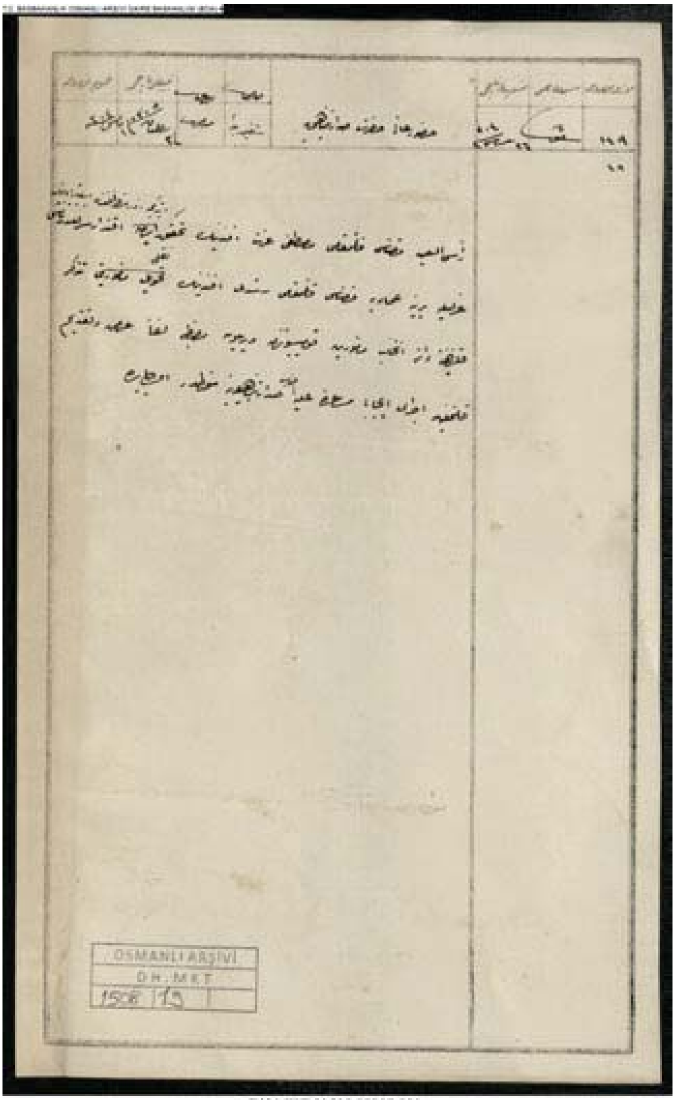

DH.MKT.01508.00019.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01508.00019</td><td>2 ڕەمەزان 1305 (13 مایس 1888)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت
مستەفا عزەت ئەفەندی قائیمقامی قەزای راسولعەین لێکۆڵینەوەی لەگەڵ کراوە، لە موتەسەرفی روز ئاماژەی پێکراوە بەهۆی لێنەهاتوویییەوە دوور خراوەتەوە و لە شوێن روشدی ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە گوازراوەتەوە، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران هاتووە و هاوپێچ راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، جێبەجێ کردنی بە هاوکاری جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت دەبێت.</td></tr>
</table>

DH.MKT.01509.00004.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01509.00004	9 ڕەمەزان 1305 (20 مایس 1888)
جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت بـۆ قائیمقامیەتـی قـەزای عەمادیـە هەڵبژێـردراو لـە چینـی دووەم ئەحمـەد غالـب ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی سـورمنە دابمەزرێـت، نـووسراو کـراوە و لـە قۆمیسـیۆنی هەڵبژاردنـی فەرمانبـەران مەزبەتـە دراوەتـە قەڵـەم، لەگـەڵ وەرەقـەی وەرگێـردراوی کەسـێتی پێشـکەش کراوە، بۆ جێبەجـێ کردنی هاوکاری پەیوەندیداری سـەدارەتی پێویسـتە.		

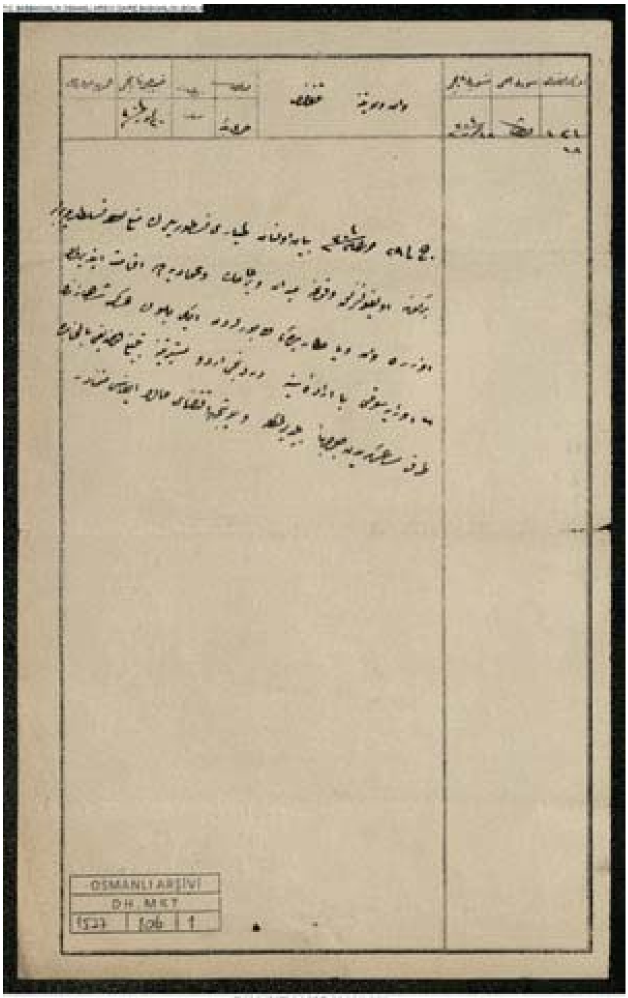

DH.MKT.01527.00106.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01527.00106</td><td>23 زیلقەعدە 1305 (1 ئۆغستۆس 1888)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی وان/ تەلەگراف
لە ٢٩ حوزەیران ١٣٠٤ راگەیەندراوە، بۆ رێگەگرتن لە سەرپێچیەکانی تەیاری نەستوریەکان، لە تابورەکانی وان یا هەکاری دوو بلۆکی سەربازی شاهانە بگوازرێتەوە عەمادیە و نیشتەجێ بکرێت، لە موشیرەتی لەشکری چوارەم راگەیەندراوە، بە پەیوەندی لایەنی سەر عەسکەر وەڵام هاتووە، هەرچی زووە لە ویلایەت چارەسەر بکرێت و جێبەجێ بکرێت.</td></tr>
</table>

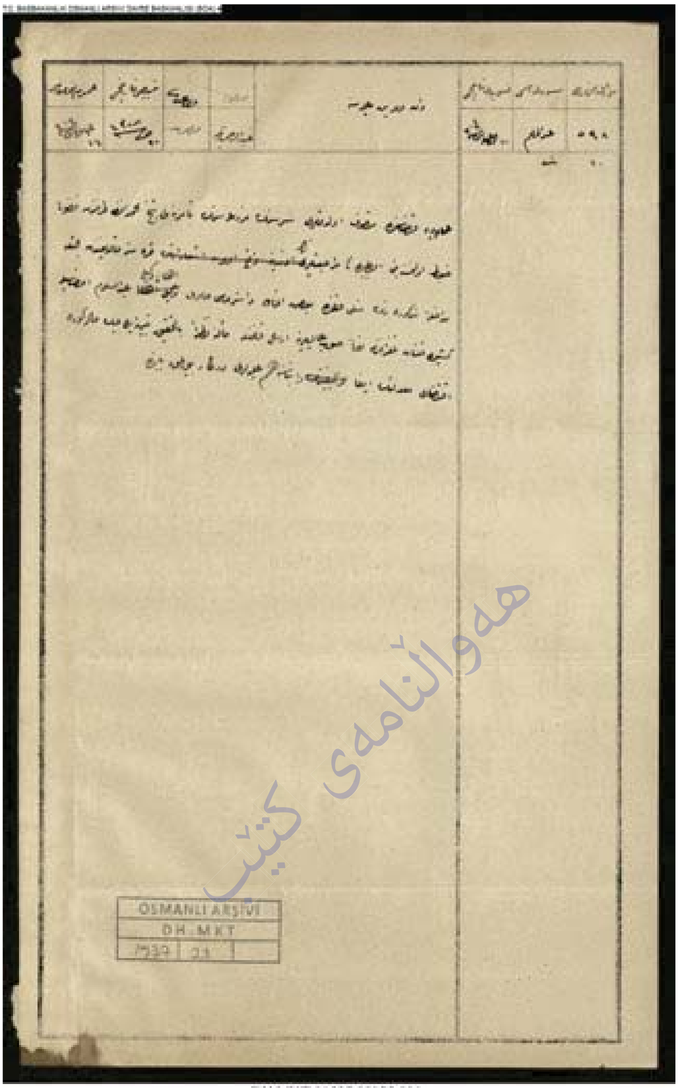

DH.MKT.01537.00023.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01537.00023	20 سەفەر 1305 (7 تشرینی دووەم 1887)

ویلایەتی وانی عالی
لەلایەن بامەرنەلی شێخ محەمەد ئەفەندی مەزرەعەی سەرسەنگ سەر بە قەزای عەمادیە دەستی بەسەر داگیراوە، خاوەنەکەی سەردانی حکوومەتی کردووە، بەڵام بێ ئەنجام بوو، لەبارەی رێگەگرتن لەم دەستتێوەردانە، لەسەر هەندێك ووتە و بەزەیی هاتنەوە بە واژووی عەبدولسەلام بریکاری دانیشتوان تەلەگرافنامە هاتووە بە هاوپێچ بۆ سەروو بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین لە بابەتەکە بە لێکۆڵینەوە روون دەبێتەوە و راستییەکان دەردەکەون، بە گوێرەی بارودۆخەکە جێبەجێ بکرێت و رابگەیەندرێت.

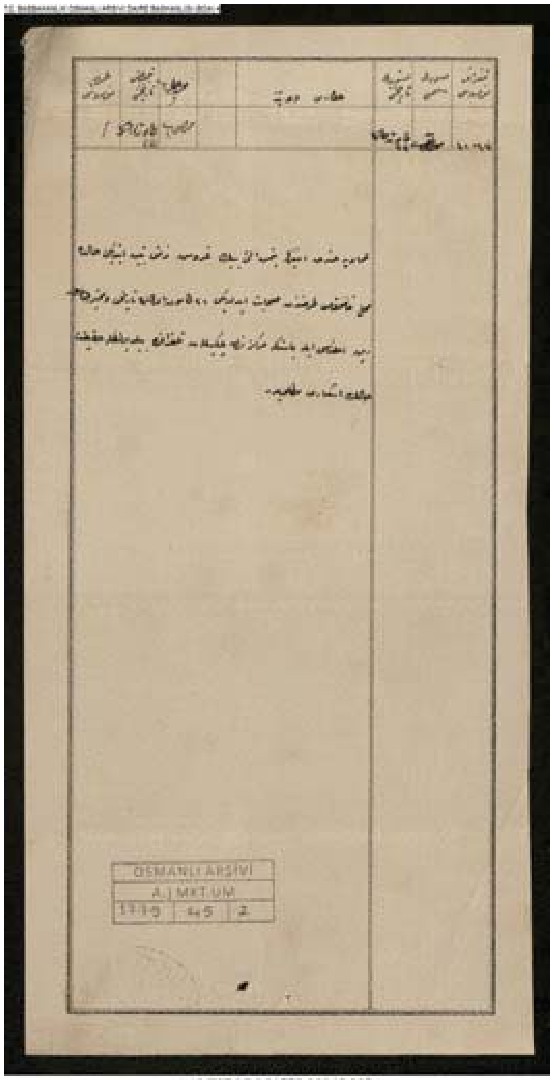

A.}MKT.UM.01779.00045.002

A.MKT.UM	01779.00045	21 جەمادی یەکەم 1305 (4 شوبات 1888)
ویلایەتی هەکاری هەر کاتێك ٧٦٠٠٠ قوروش بخرێتە سەر زمەتی ئەمینی سندوقی عەمادیە، ئەوا لەلایەن قائیمقامی ناوخۆ هاوەلایەتی دەکرێت، لە ٢١ کانوونی دووەم ١٣٠٢ بە واژووی هەواڵگر تەلەگرافنامە لە مەرکەزی باستکە دەرچووە، هەرچی زووە راستییەکە ئاماژەی پێ بکرێت.		

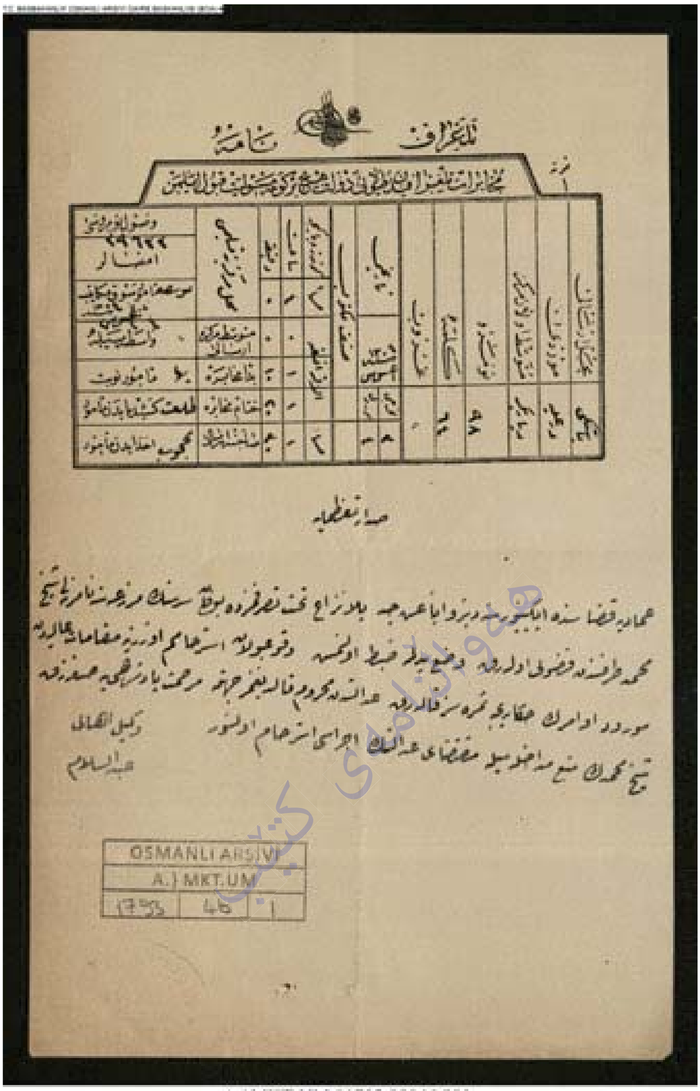

A.}MKT.UM.01793.00046.001

A.MKT.UM	01793.00046	14 زیلحیجه 1305 (22 ئۆغستۆس 1888)
پەیوەندیداری سەدارەت مـاوەی ٢٠٠ سـاڵە لـە باوباپیرانـەوە بەبـێ کێشـە و ناکۆکـی مەزرەعـەی سەرسـەنگی قـەزای عەمادیـە لـە ژێـر دەسـەڵات و بەڕێوەبردنـی ئێمـە دایـە، بـەڵام بەبـێ هـۆ لەلایـەن شـێخ محەمەد بامرنەلی دەسـتی بەسـەر داگیـراوە، داواکارم لەلایەنـی سـەروو کـە فەرمانەکانـی لـە هـەکاری بەبـێ ئەنجـام بـووە و لـە دادپـەروەری بـێ بـەش بوویـن، پەنامـان بـۆ بەزەیـی و میهرەبانـی پاشـا هێنـاوە، ڕێگـە لە شـێخ محەمەد بگیرێـت و دادپـەروەری جێبەجـێ بکرێت. عەبدولسەلام بریکاری دانیشتوان		

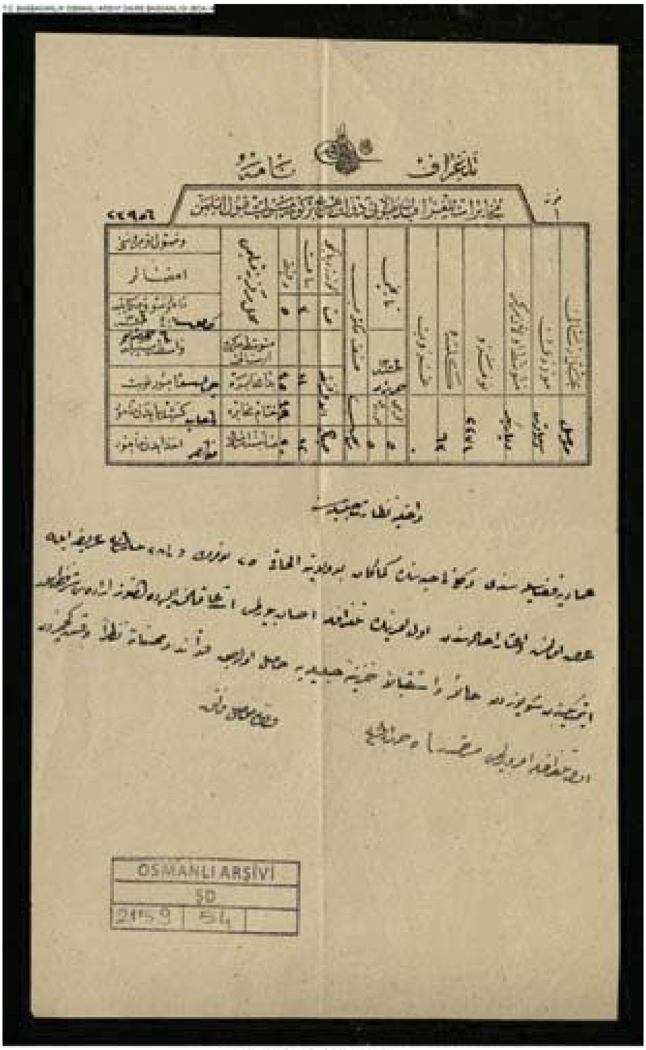

ŞD.02159.00054.001

ŞD	02159.00054	7 شەوال 1305 (17 حوزەیران 1888)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار داواکاری ٢٨ نیسان ١٣٠٤ ژمارە ٢٥ راگەیەندراوە، قەزای عەمادیە و ناحیەی سیندی وەکو جاران بەم ویلایەتە ببەسترێتەوە، هەروەها لە حەواڵە کردنی دە یەك بە تەلەگراف راگەیەندراوە، ئەگەرچی نووسراوی بە زانیاریش رەوان کراوە، بەڵام تا ئێستا بریارەکەی دەرنەچووە، بۆیە دەدرێتە خەزینەی شکۆدار، بە تێروانین لە سوود و ئەنجامەکەی پێش ئەوەی کات بە فیرۆ بروات بە تەلەگراف فەرمان بدرێت تکایە. فائیق والی موسڵ		

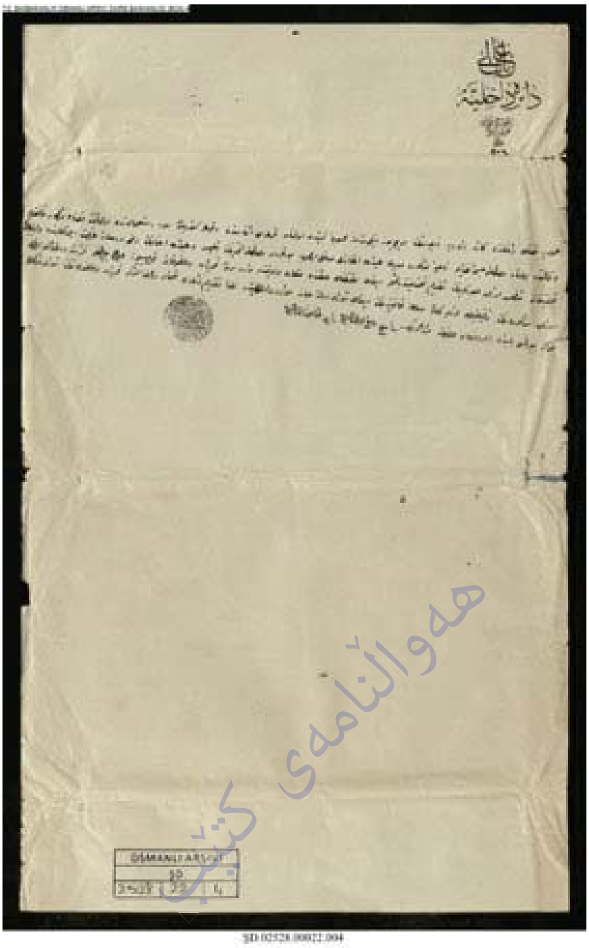

هەواڵنامەی کتێب

ŞD	02528.00022	30 رەبیعی یەکەم 1305 (16 کانوونی یەکەم 1887)

بابی عالی
فەرمانگەی ناوەخۆ
قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران
ژمارە ٥٠٦

بە هەژماری ساڵی ١٣٠٢ ی ناحیەی داودیەی سەر بە قەزای عەمادیە و لە کاتی ئەنجامدانی تیروپشك سەرپێچی ئەنجام دراوە، لەم کاتەشدا مستەفا حەسبی ئەفەندی بریکاری قائیمقامی قەزای ناوهاتوو و عەبدوڵلا ئاغا بەڕێوەبەری ناحیەی ناوهاتوو دەستیان هەبووە، لەمانە مستەفا ئەفەندی بۆ بەتلیس و عەبدوڵلا ئاغا بۆ دەرسەعادەت ڕۆیشتوون، لەم بابەتەدا وێنەی ئەوراقی لێکۆڵینەوەکان بەرز کراوەتەوە، لە بارەی جێبەجێ کردنی نووسراو لە ویلایەتی هەکاری هاتووە، لەگەڵ هاوپێچەکان حەواڵەی قۆمیسیۆن کراوە، بە پێداچوونەوە و خوێندنەوەی ئەوراقی ناوهاتوو لەگەڵ ووردبینی کردنی مامەڵەی یاسایی پەیوەستە بە شورای دەوڵەت، پێشکەش کردن و گەراندنەوەی هاوپێچ ڕەوانی شورای ناوهاتوو کراوە، بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە بڕیاری بەدەستەوەیە.
مۆری قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەرانی مولکیە

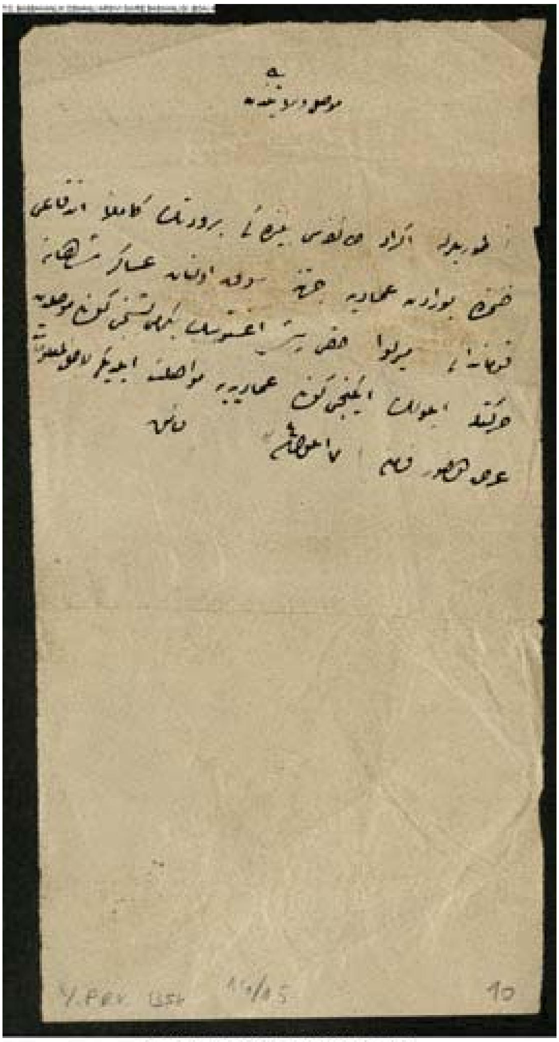

Y.PRK.BŞK.00014.00015.010

Y.PRK.BŞK	00014.00015	13 موحەررەم 1306 (19 ئەیلوول 1888)
ویلایەتی موسڵ لــە نێــوان تائیفــەی کــورد و نەســتوریەکان ســاردیەکی تــەواو هەیــە، بــۆ بەرگــری کــردن لێــرەوە قوماندانــی ســەربازی شــاهانە میــری لیــوا حەقــی پاشــا لــە ٢٥ی ئۆغســتۆس لــە موســڵ جولــەی کــردووە و ٢ ی ئەیلــوول گەیشــتە عەمادیــە، بــۆ مەبەســتی زانیــاری راگەیەنــدراوە، فەرمــان. فائیق		

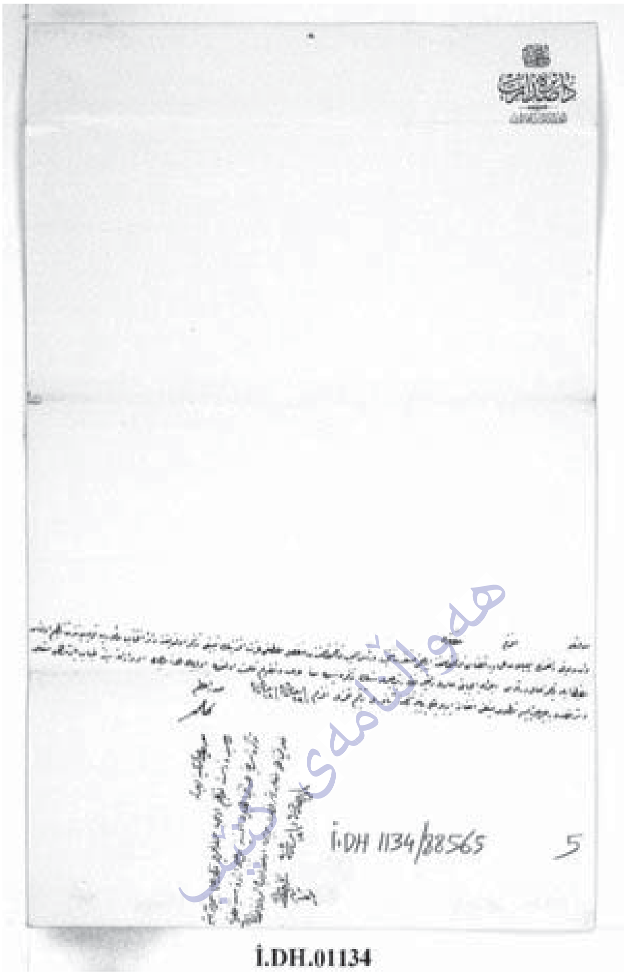

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>01134.088565</td><td>29 شەعبان 1306 (30 نیسان 1889)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
نووسراو کراوە مستەفا عززەت ئەفەندی هەڵبژێردراو لە چینی سێیەم و جیابووەوە لە قائیمقامیەتی قەزای رائسولعەین، لە قەزای عەمادیەی سەر بە ویلایەتی وان دابمەزرێت، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران رێکخراوە و وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی لەگەڵ نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمانی جەنابی پاشا چی بێت جێبەجێ دەکرێت، نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

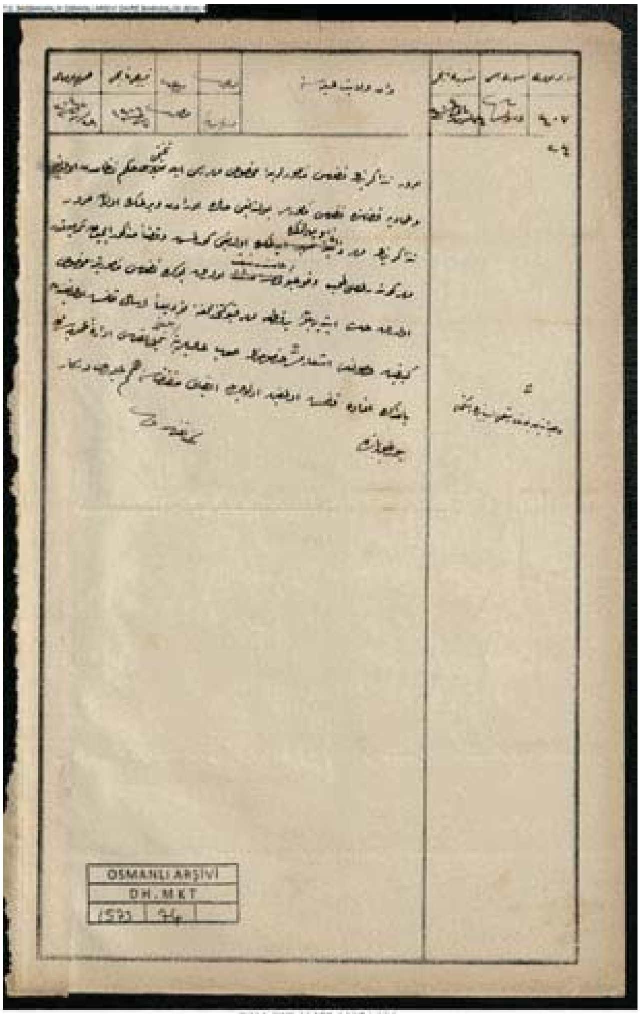

DH.MKT.01573.00074.001

DH.MKT	01573.00074	7 رەبیعی کۆتایی 1306 (11 کانوونی یەکەم 1888)
ویلایەتی وانی عالی بـە تەخمینـی مـۆری فەرمـی تایبەتـی هاتووچـۆی ناسـنامەی فەرمانبەرانـی ناسـنامە بـە گوێـرەی نیزامـە، لـە قـەزای عەمادیـە فەرمانبەرانـی ناسـنامە بوونیـان هەیـە، بۆیـە مـۆری هاتووچـۆی ناسـنامە بدرێتـە قەزاکـە، هەروەهـا تـا ئێسـتا لـە قـەزای ناوهاتـوو داوای مـۆر نەکـراوە و مـۆر رەوانـی ئـەوێ نەکـراوە، ئەمجـارە بـۆ فەرمانبەرانـی ناسـنامە مۆرێـك دابیـن بکرێـت، چۆنیەتـی رەوان کردنیشـی عالـی ئـاگادار کراوەتـەوە، بـە نـووسراو لـە کارگێـری گشـتی تۆمـاری ناسـنامە ئامـاژەی پێکـراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.		

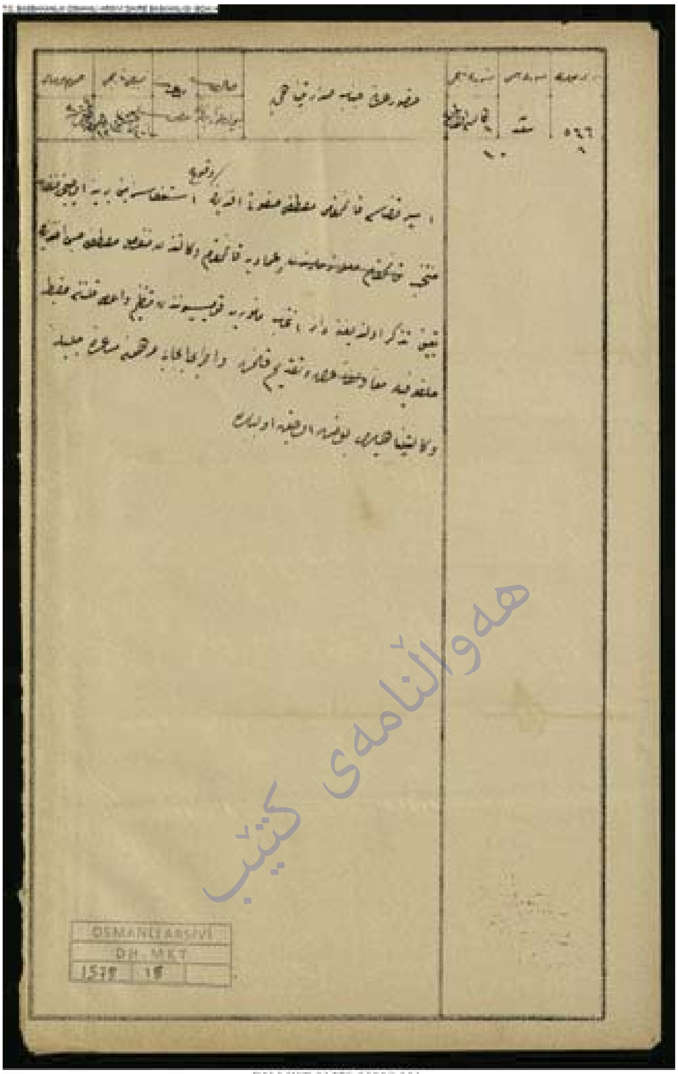

DH.MKT.01578.00018.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01578.00018	20 ڕەبیعی کۆتایی 1306 (24 کانوونی یەکەم 1888)

جەنابی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت

مستەفا سەفوەتی ئەفەندی قائیمقامی قەزای ئەسپەر لە کارەکەی بوردراوە، لە شوێن ناوبراو مستەفا حوسێن ئەفەندی هەڵبژێردراو لە چینی سێیەم دابمەزرێت، کە لە وەکالەتی قائیمقامی عەمادیە دوور خراوەتەوە، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران ڕێکخراوە و لەگەڵ هاوپێچ ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، جێبەجێ کردنی دەگەڕێتەوە بۆ پەیوەندیدارانی وەکالەت.

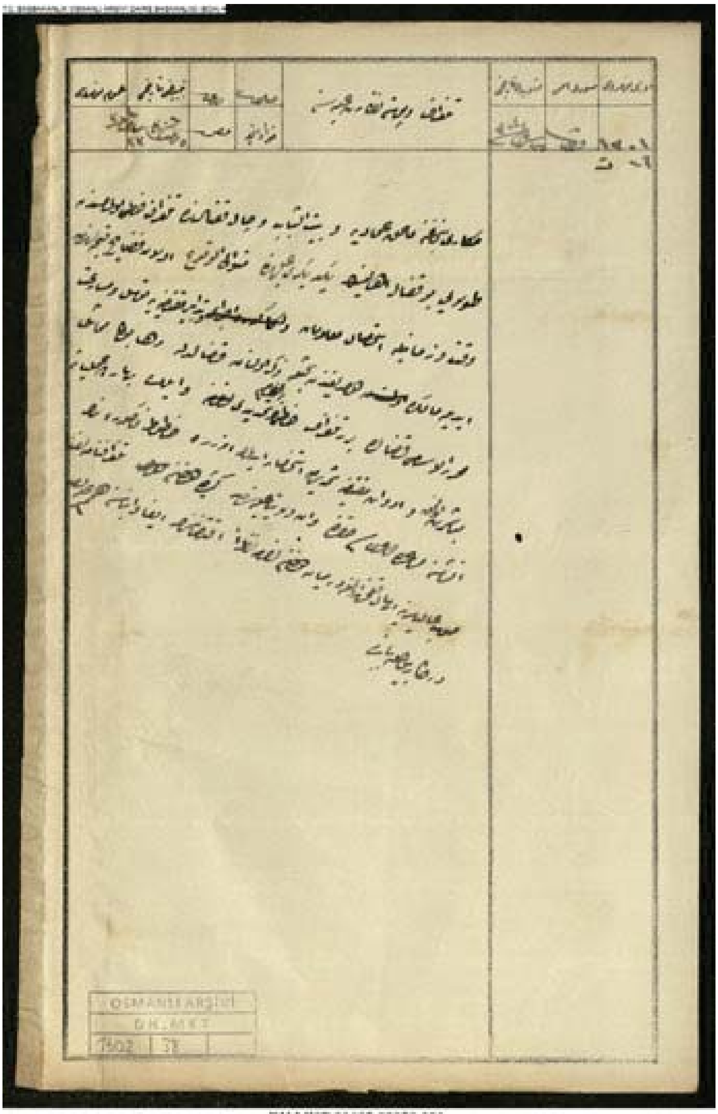

DH.MKT.01602.00038.001

DH.MKT	01602.00038	5 ڕەجەب 1306 (7 مارت 1889)

نەزارەتی تەلەگراف و پۆستەی عالی
قەزاکانی عەمادیە و بەیتولشەباب و چاڵ سەر بە سانجەقی هەکارین، دانیشتوانی ئەم قەزایانە دژی یەکتر جولە دەکەن، بەردەوام ڕووداو ڕوو دەدات، لەبەر ئەوەی هێلی تەلەگرافی نییە، لە کات و شوێنی خۆیدا هەواڵ و زانیاری ناگاتە شوێنی مەبەست و پەلە ناکرێت لە ڕەوان کردنی، بۆ هەر یەکە لەم قەزایانە و ئەم قەزایانەی ناویان تۆمار کراوە، هێلێکی تەلەگراف درێژ بکرێتەوە و لە وەرزی بەهاریشدا دەست بە کار بکرێت، بۆ دروست کردنی هێلی ناوهاتوو هاوکاری ڕەوان بکرێت، لەم بارەیەوە لە ویلایەتی وانی عالی تەلەگرافنامە هاتووە و ڕەوانی عالی کراوە، بە تێڕوانین لە بابەتەکە جێبەجێ بکرێت و ڕابگەیەندرێت.

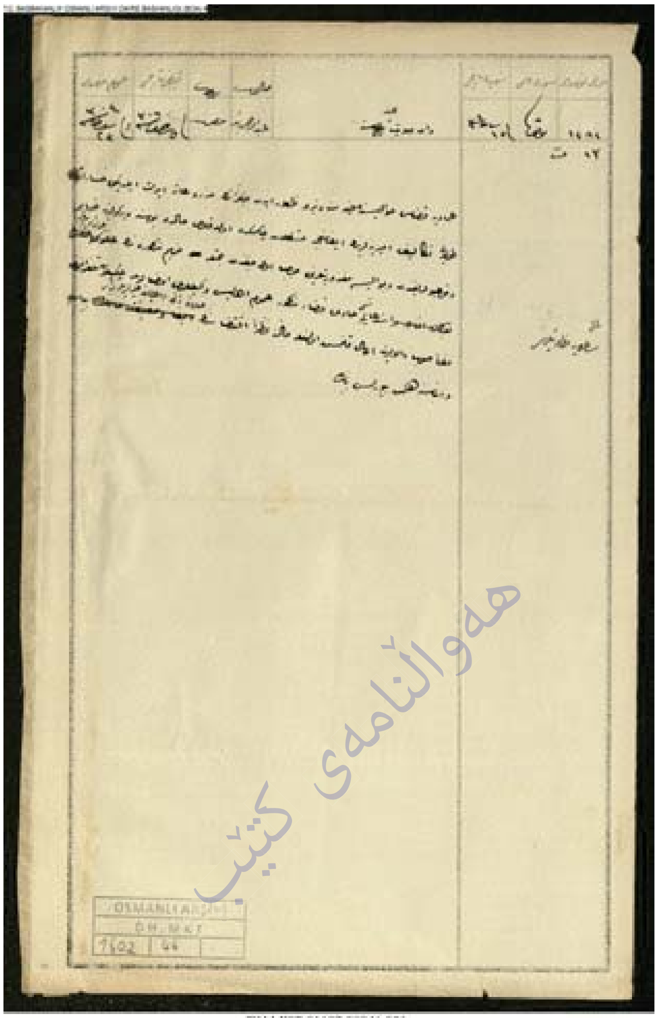

DH.MKT 01602.00046.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01602.00046	5 رەجەب 1306 (7 مارت 1889)

ویلایەتی وانی عالی
چەند ساڵێك دەبێت لە دەوروبەری قەزای عەمادیە كوللە سەری هەڵداوە، زەرەری بە كشتوكاڵ گەیاندووە، بۆیە لە رادەست كردنی تەكالیفی میری كێشە دروست بووە، لە ئەنجام ئەم ساڵە باجەكان زیادەی چۆتە سەروو، بەمەش مەغدورن و زوڵمیان لێ دەكرێت، لە زیادەكە ببووردرێن و لەسەر داواكاری گشت دانیشتوانی قەزای ناوهاتوو بە واژووی بریكارەكان تەلەگرافنامە بۆ سەروو رەوان كراوە، بە تێروانین لە بابەتەكە كارەكە جێبەجێ بكرێت، بە خوێندنەوەی عالی رابگەیەندرێت و هیممەت بكرێت.

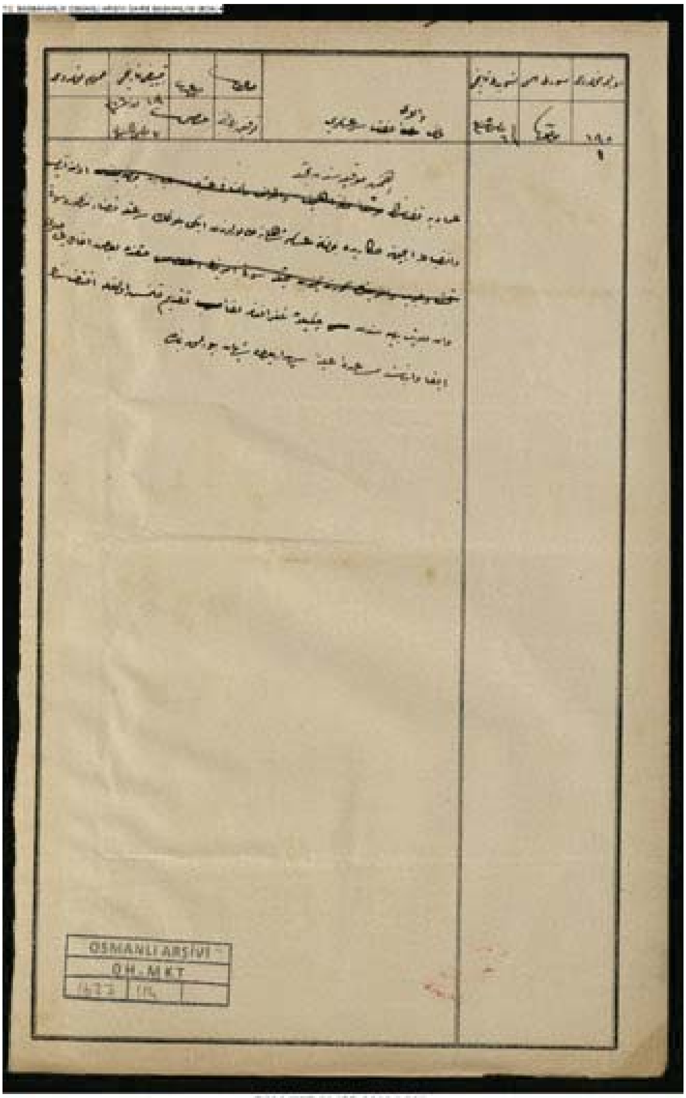

DH.MKT.01623.00114.001

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>01623.00114</th><th>19 ڕەمەزان 1306 (19 مایس 1889)</th></tr>
<tr><td colspan="3">لایەنی واڵای جەنابی سەر عەسکەر
بەهۆی گرنگی شوێنی جوگرافی قەزای عەمادیە جێگیرکردنی ئاسایش و سەقامگیرکردنی ئەمنیەت پێویستە، بۆ ئەم مەبەستەش ٢ بلۆکی ئەم تابورانەی کە لە هەکاریدا هەیە، بەپەلە ڕەوانی قەزای ناوهاتوو بکەن، لەسەر هەندێك ووتەوە تەلەگرافنامە لە ویلایەتی وانی سەروو دەرچووە و هاوپێچ پێشکەش کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی ڕاگەیەندراوە.</td></tr>
</table>

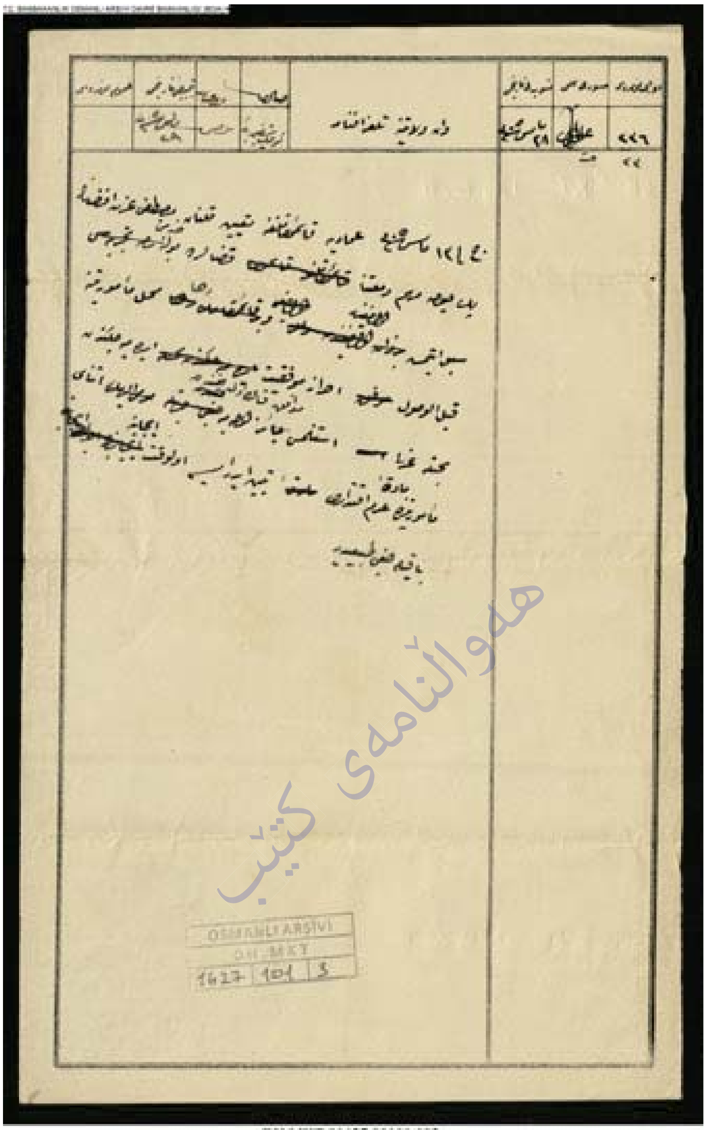

DH.MKT.01627.00101.003

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01627.00101	11 شەوال 1306 (10 حوزەیران 1889)
تەلەگرافنامە بۆ ویلایەتی وان لە ١ مایس ١٣٠٥ مستەفا عززەت ئەفەندی لە قائیمقامیەتی عەمادیە دامەزراوە، ناوبراو لە زۆر قەزای گرنگ و بایەخدار خزمەتی هەبووە، هێشتاش نەگەیشتۆتە شوێنی مەبەست و دەست بە کار نەبووە، بۆیە دوورخستنەوەی لە ئەرکەکەی گونجاو نییە، لە کاتی ئەرکەکەی ئەگەر لە بابەتێك لێنەهاتوویی دەرکەوێت، ئەم کاتە ئاساییە سەیری بابەتەکە دەکرێت.		

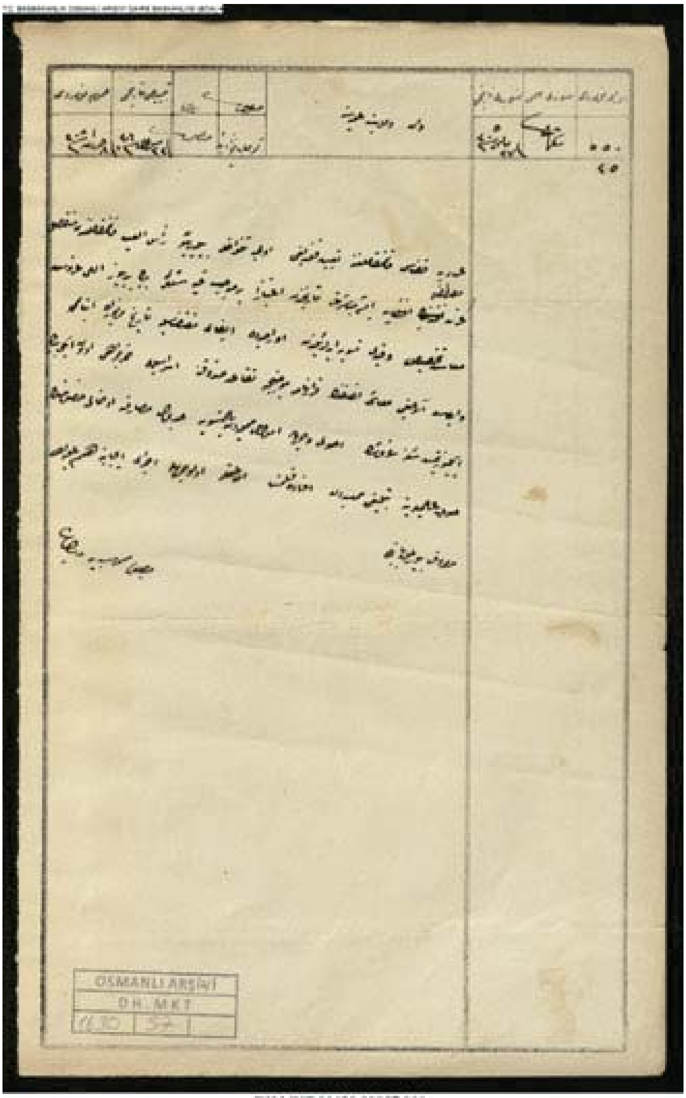

DH.MKT.01630.00057.001

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT</td><td>01630.00057</td><td>22 شەوال 1306 (21 حوزەیران 1889)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی وانی عالی
مستەفا عـزەت ئەفەنـدی قائیمقامـی جیابـووەوەی رائسـولعەین لـە قائیمقامیەتـی قـەزای عەمادیـە دامـەزراوە، سـەرەتا بـە تەلەگرافنامـە راگەیەنـدراوە، لـە مێـژووی دەسـت بـە کار بوونـی مانگانـە ١٧٥٠ قـوروش مووچـەی بـۆ دابیـن کـراوە، لەگـەڵ جێبەجـێ کردنـی ئەرکەکـەی مێـژووی ناوهاتـوو رادەگەیەندرێـت و مانگانـە ئـەم مووچـەی وەردەگرێـت نیـوەی بـە بریارنامـە رەوانـی سـندوقی خانەنشـینی دەکرێـت، خەرجـی رێگاکـەی ٢٢٧٨ قـوروش لـە ناوەخـۆ رێکدەخرێـت و لـە خشـتەی خەرجـی تۆمـار دەکرێـت، بـۆ ئەمـەش بـە عالـی رادەگەیەندرێـت و بـە ووتـەی ژمێریـاری باسـکراوە، جێبەجـێ کردنـی بـۆ عالیـە.</td></tr>
</table>

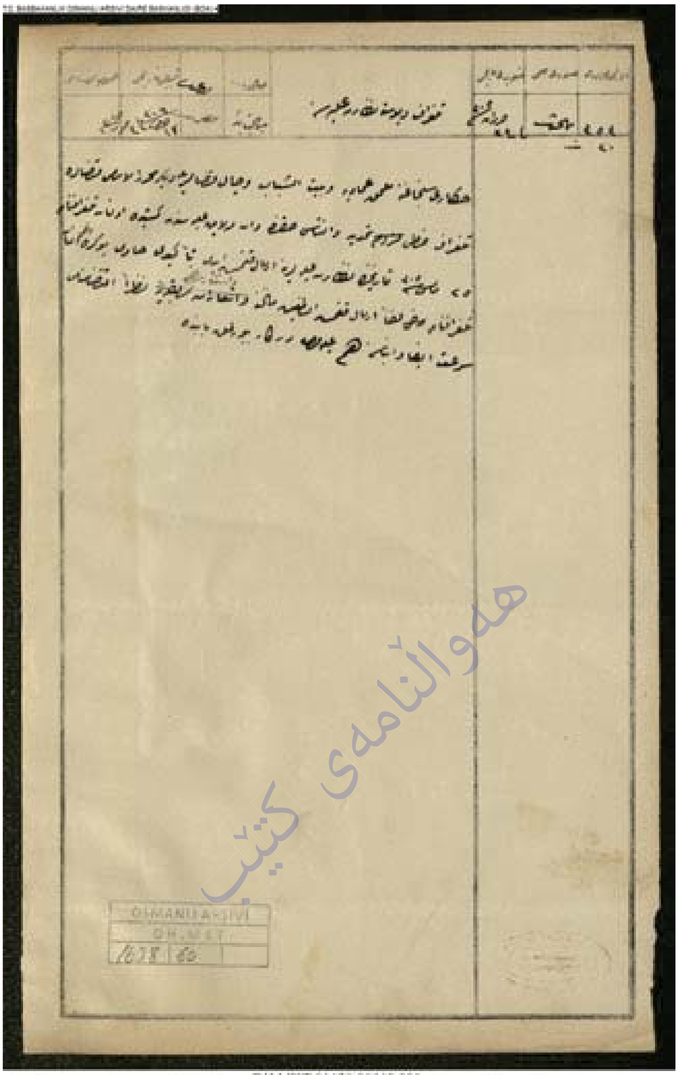
هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.01638.00060.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01638.00060</td><td>17 زیلقەعدە 1306 (15 تەمموز 1889)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی تەلەگراف و پۆستەی عالی
لە بارەی درێژکردنەوە و دروست کردنی هێلی تەلەگرافی قەزاکانی بەیتولشەباب و چاڵ و عەمادیەی سەر بە سانجەقی هەکاری لەگەڵ ئەم قەزایانەی ناویان تۆمار کراوە، تەلەگرافنامە لە ویلایەت وانی عالی هاتووە و لە مێژووی ٢٥ مایس ١٣٠٥ بۆ نەزارەتی عالی رەوان کراوە، بۆ دووپاتکردنەوە ئەمجارە تەلەگرافنامە وەرگیراوە و هاوپێچ پێشکەش کراوە، بە تێروانین لە بابەتەکە و ئاماژەی شاهانە بەپەلە کارەکە جێبەجێ بکرێت و رابگەیەندرێت.</td></tr>
</table>

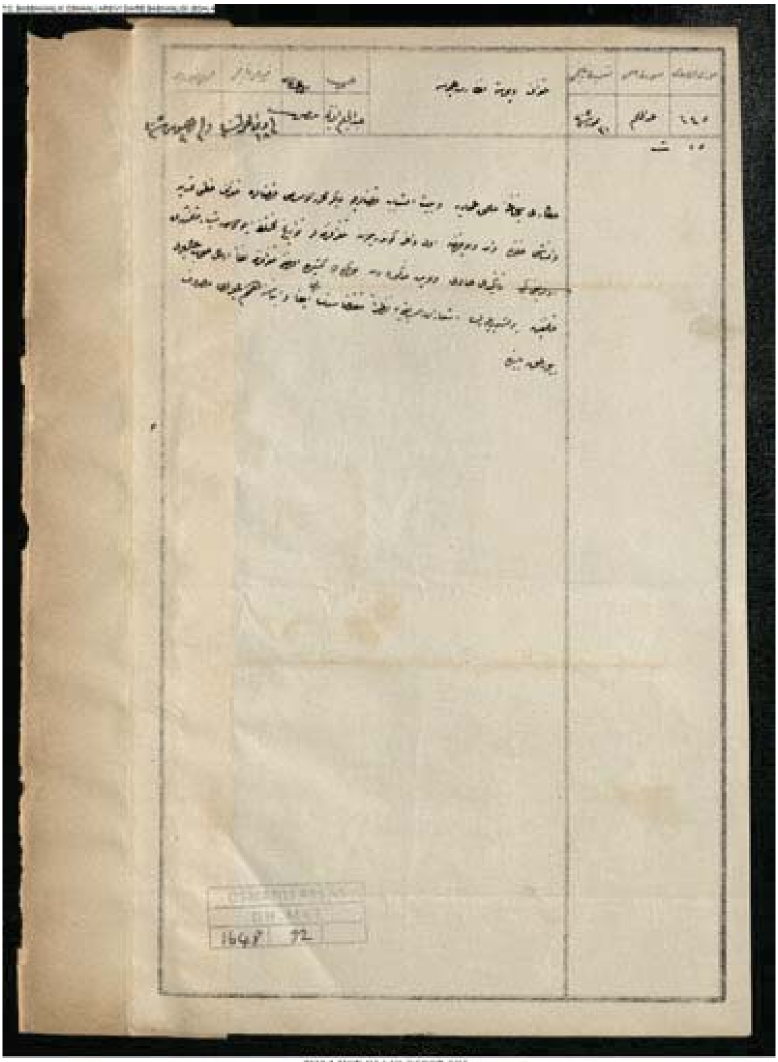

DH.MKT.01648.00082.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01648.00082</td><td>18 زیلحیجە 1306 (15 ئۆغستۆس 1889)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی تەلەگراف و پۆستەی عالی
لە بارەی درێژکردنەوە و دروست کردنی هێلی تەلەگرافی قەزاکانی عەمادیە و بەیتولشەبابی سەر بە سانجەقی هەکاری لەگەڵ ئەم قەزایانەی ناویان تۆمار کراوە، لە یەکەم و دوا تەلەگرافانەی هاتوو لە ویلایەتی وان، بە مێژووی جیاواز نووسراوی بۆ کراوە، بۆ دووپاتکردنەوە ئەمجارە لە ویلایەتی ناوهاتوو تەلەگرافنامە هاتووە لەگەڵ هاوپێچەکان بەیەکتر بەستراونەتەوە و بۆ عالی رەوان دەکرێن، بە تێروانین لە ئاماژەکانی پێشوو بە پەلە جێبەجێ بکرێت و هیممەت بکرێت لە راگەیاندنی.</td></tr>
</table>

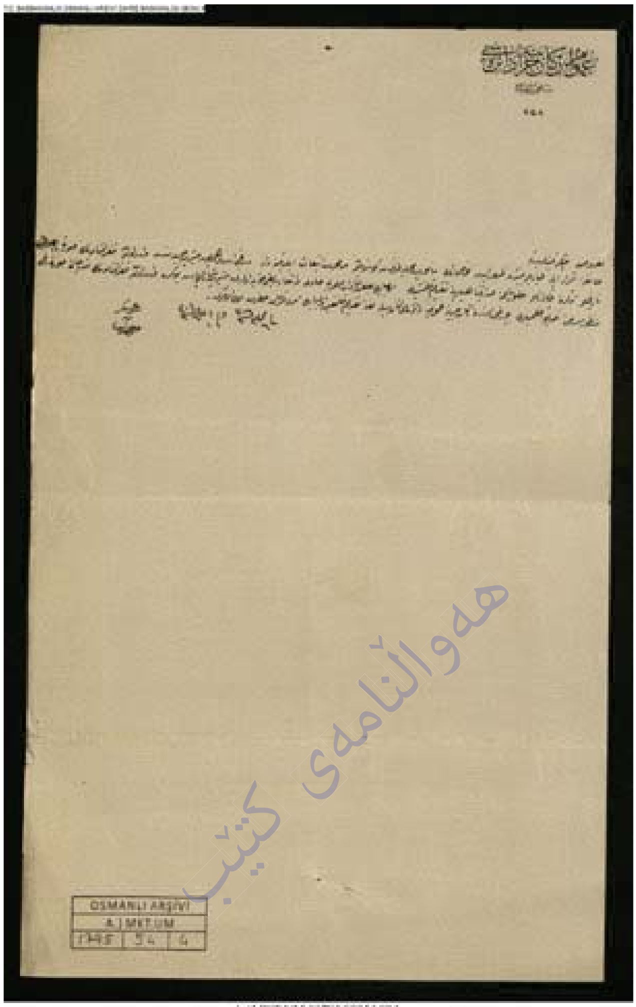

A.}MKT.UM.01795.00054.004

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.UM	01795.00054	6 موحەررەم 1306 (12 ئەیلوول 1888)
فەرمانگەی ئەرکانی گشتی جەنگی هۆبەی چوارەم ٣٣٣ راگەیەندراوی بەندەمانە لە نێوان تائیفەی کورد و تەیارەکان ناکۆکی روویداوە، لەلایەن فەرمانبەرانی خۆجێی ئاشتەوایی نێوان ئەم لایەنانەیان راگەیاندووە، لە موشیرەتی لەشکری چوارەمی هومایۆنی شکۆدار تەلەگرافنامە هاتووە، وێنەی تەلەگرافنامەکە لە ١٨ ئۆغستۆس ١٣٠٤ بۆ پەیوەندیدارانی سەدارەت بەرز کراوەتەوە، لەم بابەتەدا بە پشت بەستن بە هەندێك ووتەی گرنگ و ئاماژەی پێشوو، ئەمجارە لە موشیرەتی ناوهاتوو تەلەگرافنامە هاتووە، وێنەی بەراییەکانی پێشکەشی سەروو دەکرێت، بە ووتەی فەرمانگەی ئەرکانی گشتی جەنگی هاوپێچ پێشکەش دەکرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. سەرعەسکەر		

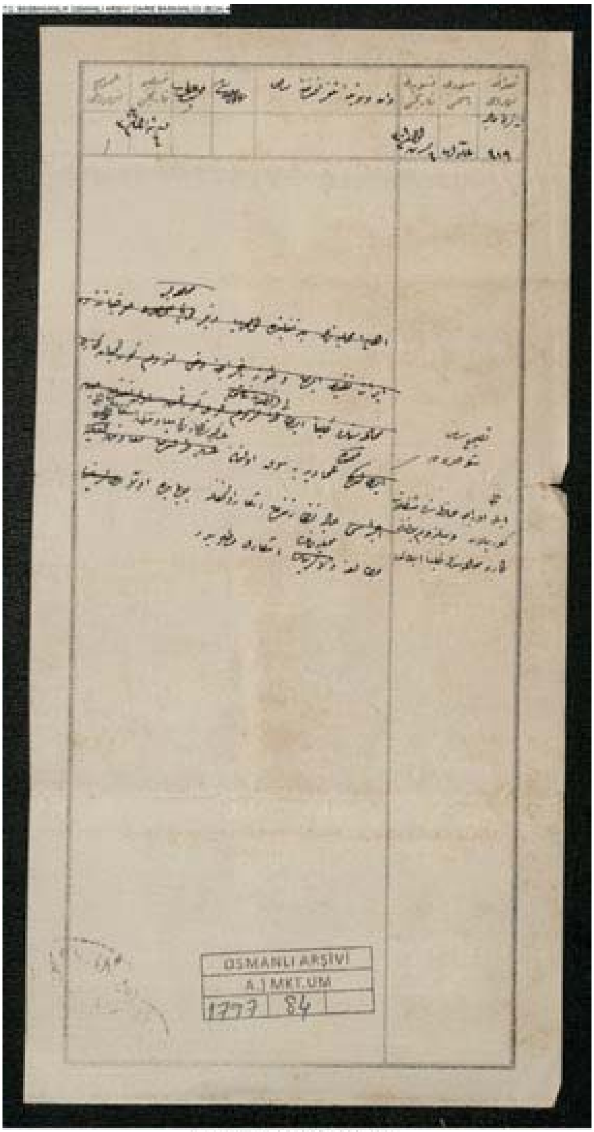

A.}MKT.UM.01797.00084.001

A.MKT.UM	01797.00084	10 سەفەر 1306 (16 تشرینی یەکەم 1888)
تەلەگرافنامە بۆ ویلایەتی وان سەربازی شاهانە بۆ قەزای عەمادیە رەوان کراوە، بە سوود وەرگرتن لە هاوکاری ئەمانە و پارێزگاری کردنیان، لە شوێنی ناوهاتوو کێشە دروست بووە، بۆیە بە تەواوەتی ناوچەی گارە رەت بکرێتەوە، لە نەزارەتی دارایی ئاماژەی پێکراوە، داواکراوە ئەم بابەتە لە خۆجێی خوێندنەوەی بۆ بکرێت و ئاماژەی پێ بکرێت.		

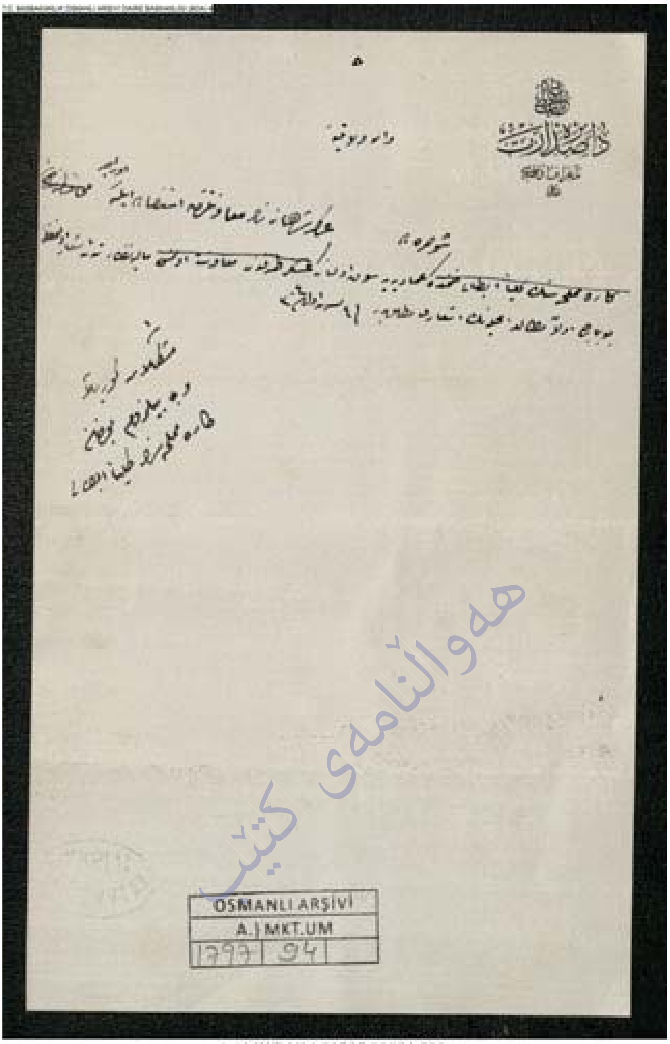

A.}MKT.UM.01797.00094.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>A.MKT.UM</td><td>01797.00094</td><td>10 سەفەر 1306 (16 تشرینی یەکەم 1888)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
ژووری تەلەگراف
ویلایەتی وان
لەم ماوەیەدا سەربازی شاهانە روویان لە عەمادیە کردووە، لە هاوکاری کردنیان سوود بینراوە، لەم بارەیەوە خوێندنەوەی بۆ کراوە و داواکراوە ئاماژە بدرێتە ناوەخۆ.</td></tr>
</table>

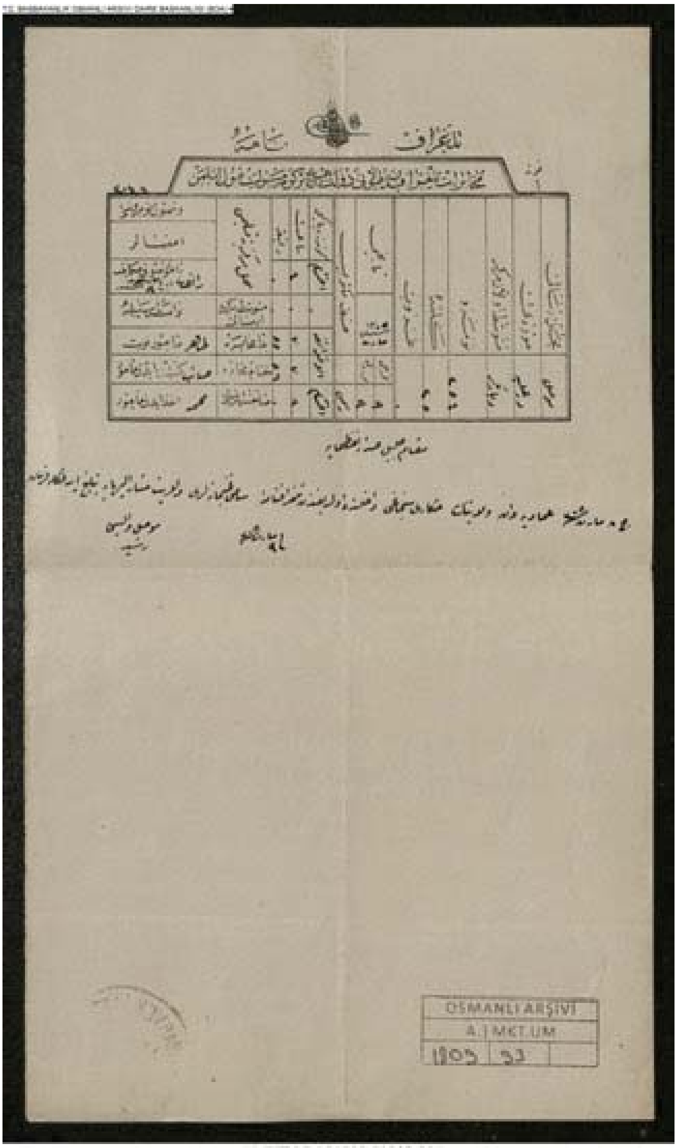

A.}MKT.UM.01809.00093.001

A.MKT.UM	01809.00093	19 ره‌جه‌ب 1306 (21 مارت 1889)
پایەی شکۆداری پەیوەندیداری خەلافەت لە ٨ مارت ١٣٠٥ عەمادیە دەکەوێتە ناو سانجەقی هەکاری سەر بە ویلایەتی وان، بە تەلەگرافنامە ویلایەتی ناوهاتوو ئاگادار کراوەتەوە، فەرمان. رەشید والی موسڵ		

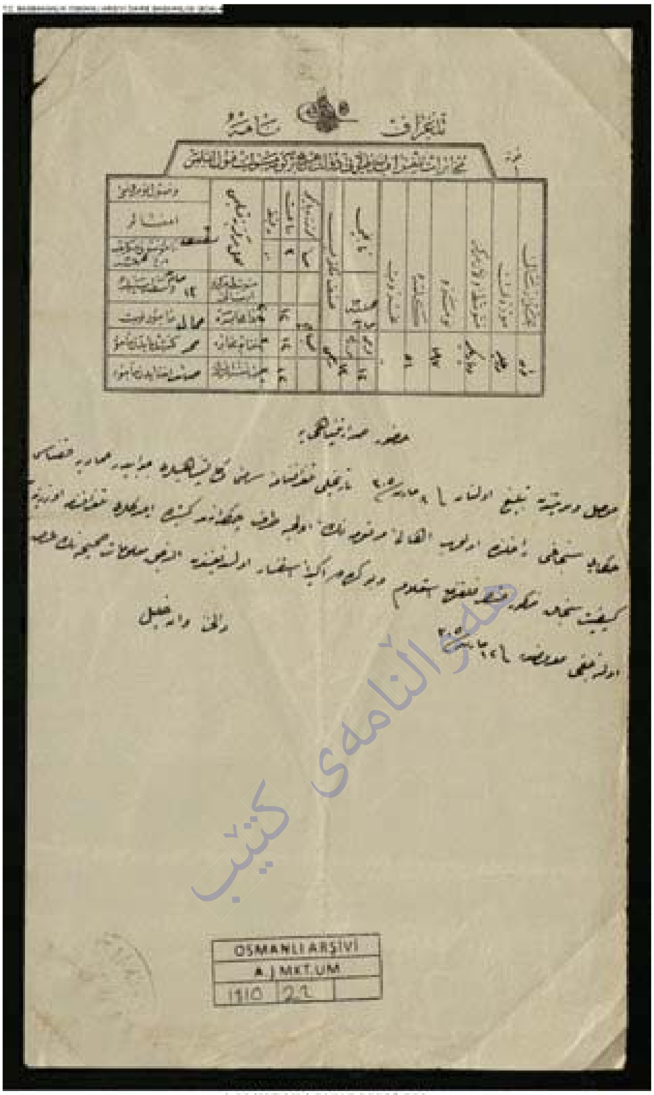

A.}MKT.UM.01810.00022.001

A.MKT.UM	01810.00022	22 ڕەجەب 1306 (24 مارت 1889)

جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
لە ویلایەتی موسڵ ئاگادار کراوەتەوە، وەڵامی تەلەگرافنامەی ٨ مارت ١٣٠٥ پەیوەندیداری وەکالەتە، قەزای عەمادیە سەر بە سانجەقی هەکاریە، لەسەر ئەم تەلەگرافنامەیەی کە دانیشتوان بۆ بەندەمان ڕەوانیان کردووە، چۆنیەتی کارەکە لە موتەسەرفی ناوهاتوو پرس کراوە، ئەمجارە بۆ دووپاتکردنەوە پرس کراوەتەوە، ئەم زانیارییە ڕاستییەی وەردەگیرێت ڕادەگەیەندرێت.

خەلیل والی وان

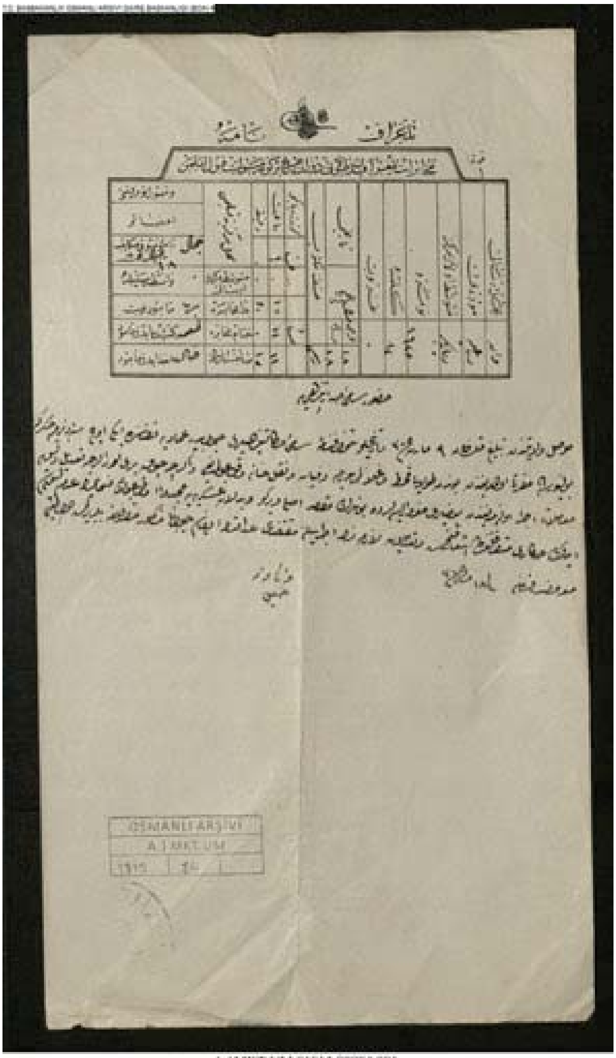

A.}MKT.UM.01815.00084.001

30 رەمەزان 1306 (30 مایس 1889)	01815.00084	**A.MKT.UM**

جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
لـە ویلایەتـی موسـڵەوە وەڵامـی پەیوەندیـداری وەکالەتـی ۹ مـارت ۱۳۰۵، لـە قـەزای عەمادیـە مـاوەی ۲-۳ سـاڵ دەبێـت کوللـە هەیـە، هـەر چەنـدە زیانـی نەبـووە، کەچـی ووشـکە سـاڵی و گرانـی هاتـووە، بـەڵام مـردن و گواسـتنەوەی خانـە نەبـووە، ئەگەرچـی گۆرانکاریەکـی ئەوەتـۆ رووی نـەداوە، هەندێکیـان تووشـی مەغـروری بوونـە، مەبەسـتیانە سـەر لـە نـوێ بـاج و شـوێنگرەوەی سـەربازی نـەدەن، لـە موتەسـەرفی هـەکاری ئامـاژەی پێکـراوە، بـۆ گۆرانـکاری پێویسـتە دادپـەروەری جێبەجـێ بکرێـت، بـە موتەسـەرفی ناوهاتـوو راگەیەنـدراوە، راگەیەنـدراوە فەرمـان.

خەلیل والی وان

DH.MEM.00002.00106.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MEM	00002.00106	15 سەفەر 1307 (11 تشرینی یەکەم 1889)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لە ٢ ئەیلوول ١٣٠٥، ماوەیەکی درێژە قەزای عەمادیە بە وەکالەت بەڕێوەدەبردرێت، ئەمەش هیچ گونجان و بەرژەوندێکی تێدا نییە، سەعید ئەفەندی کە لە قائیمقامیەتەکەی دادەمەزرێت، هێشتا بریار لە عالی دەرنەچووە، بەڵام بەپەلە رەوان بکرێت، راگەیەندراوە فەرمان.
خەلیل والی ویلایەتی وان

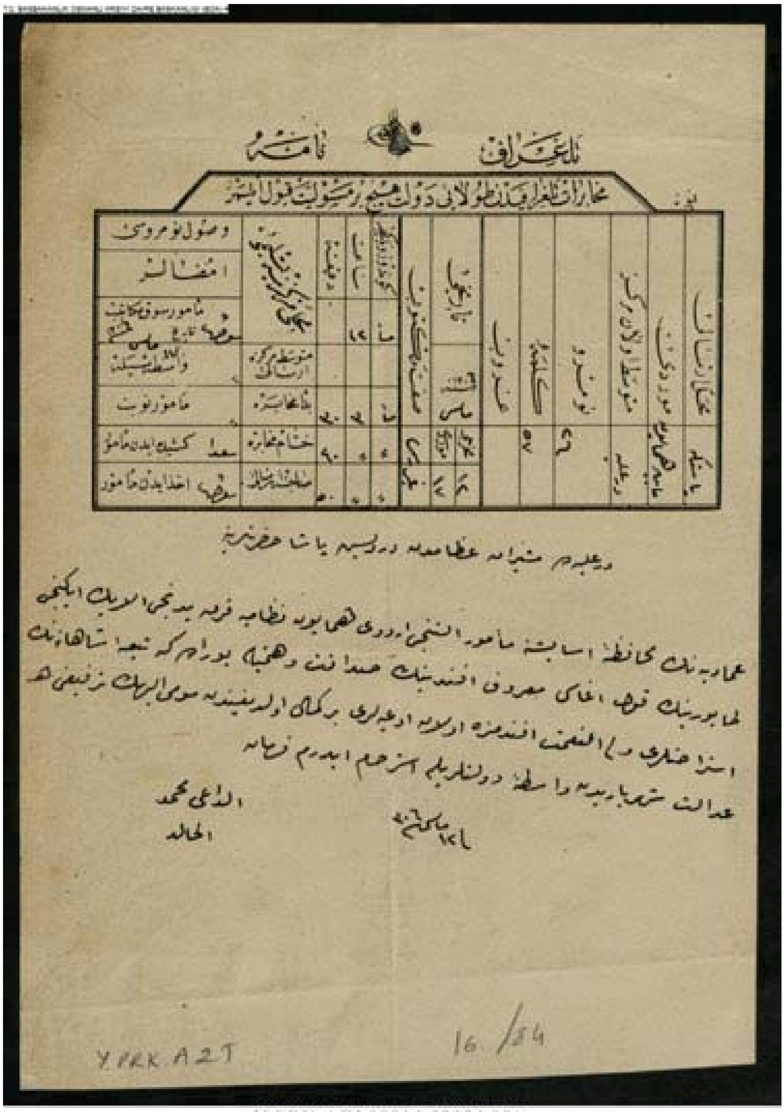

Y.PRK.AZJ.00016.00084.001

<table>
<tr><td>Y.PRK.AZJ</td><td>00016.00084</td><td>4 شەوال 1307 (24 مایس 1890)</td></tr>
<tr><td colspan="3">لە موشیرەتەکانی پایەبەرزی عالی بۆ دەرویش پاشا
مەعروف ئەفەندی ئاغای قولی تابوری دووەمی ئالای ٤١ی لەشکری شەشەمی هومایۆنی نیزامیە ئەرکی پاراستنی ئاسایشی عەمادیەی پێدراوە، دڵسۆزی و رێزی و ملکەچی ئەفەندیمان بۆ شاهانە جێگەی شایەدیە، بۆیە تکا دەکەم پلەکەی بەرز بکرێتەوە، فەرمان.
داواکار محەمەد خالد</td></tr>
</table>

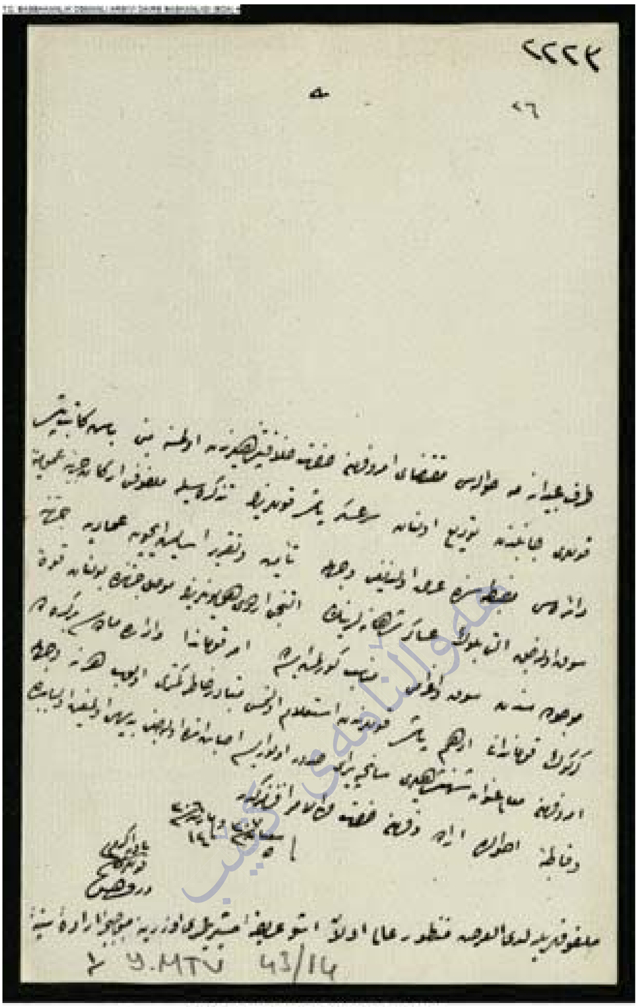
Y.MTV 43/14

Y.MTV.00043.00014.001

<table>
<tr><td>Y.MTV</td><td>00043.00014</td><td>5 شەعبان 1307 (27 مارت 1890)</td></tr>
<tr><td colspan="3">حەواڵـەی لایەنـی بەندەمـان کـراوە، جێبەجـێ کردنـی بـە بڕیـار و فەرمانـی جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت دەبێـت، لەلایـەن پاشـای بەنـدە بـاش کاتیـب نـووسراوی پاشـای سـەر عەسـکەر ڕەوان کـراوە، لـە مەزبەتـەی فەرمانگـەی ئەرکانـی جەنگـی گشـتی ڕاگەیەنـدراوە، ئەگەرچـی بـۆ سـەقامگیرکردنی ئاسایشـی عەمادیـە، ٦ بلۆکـی سـەربازی شـاهانەی لەشـکری شەشـەمی هومایـۆن، لەلایەنـی موسـڵ ڕەوان دەکرێـت، بـەڵام لـە بابەتـی قومانـدان و کارگێـری بەیەکجـاری داوای زانیـاری لـە ئەدهـەم پاشـا قوماندانـی کەرکـوك کـراوە، بڕیـار و فەرمانـی شاهەنشـا چـی بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە بڕیـاری بـە دەسـتەوەیە.

بەندە دەرویش</td></tr>
</table>

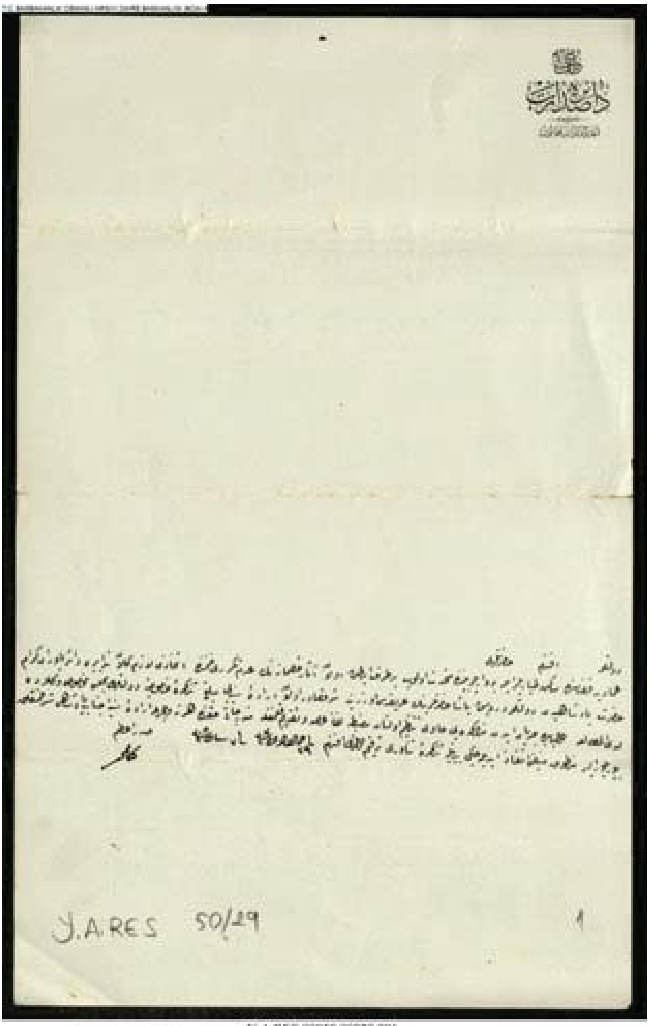

Y.A.RES.00050.00029.001

Y.A.RES	00050.00029	29 جەمادی کۆتایی 1307 (20 شوبات 1890)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بـۆ ئـەوەی جارێکـی تـر دوژمنایەتـی نێـوان تەیارییەکانـی دانیشـتوی قـەزای عەمادیـە و بەرواریـەکان دووبـارە نەبێتـەوە، ئامـادەکاری پێویسـت ئەنجـام بدرێـت، لەسـەر داواکاری جەنابـی پاشـا بـۆ جەنابـی دەرویـش پاشـا رەوان کـراوە، فەرمانـی پاشـا رەوان کـراوە و نـووسراوی تایبەتـی ئەنجوومەنـی تایبەتـی بریـکارەکان خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە، لـە خوێندنەوەکـە مەزبەتـە رێکخـراوە و بـە هاوپێـچ راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـە بـارەی بەراییـەکان جەنابـی پاشـا بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم

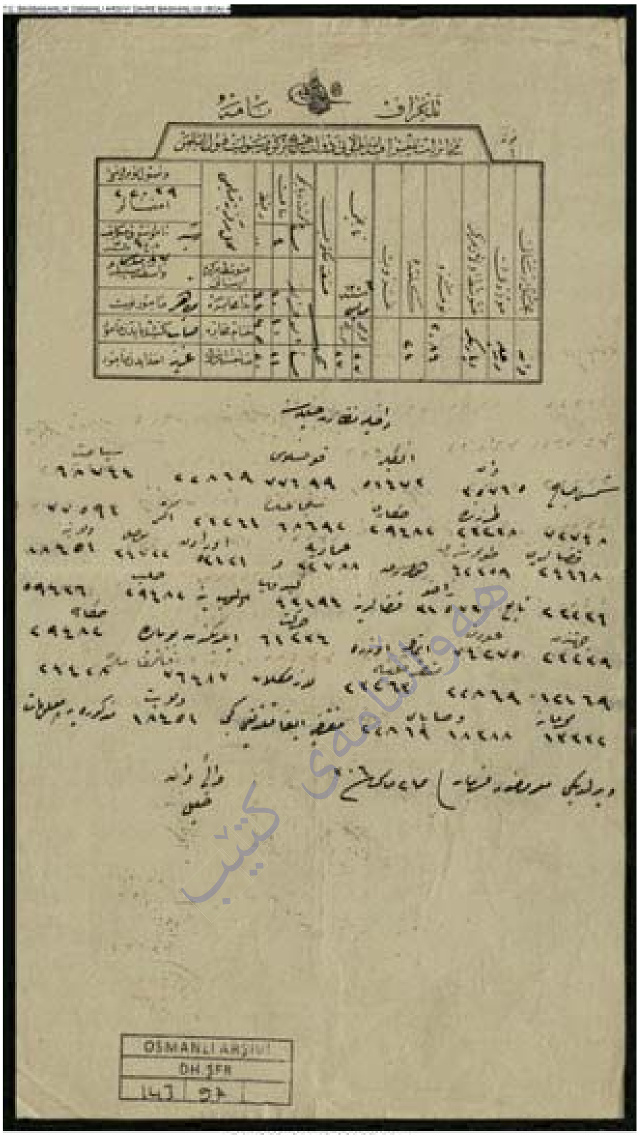

DH.ŞFR.00143.00097.001

DH.ŞFR	00143.00097	19 شەوال 1307 (8 حوزەیران 1890)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
بە مەبەستی گەشت کردن باڵیۆزی ئینگلیز لە وان، لە زۆربەی قەزاکانی سانجەقی هەکاری گەراوە و لە قەزای عەمادیە چۆتە قەزای زاخۆ لە ویلایەتی موسڵ، دیسان لە ڕێگەی حەلەب بە نیازە بگەڕێتەوە، ئامۆژگاری و ڕێنمایی نهێنی دراوەتە موتەسەرف و قائیمقامەکانی هەکاری، هەروەها زانیاری دراوەتە ویلایەتی ناوهاتووش، ڕاگەیەندراوە فەرمان.

خەلیل والی وان

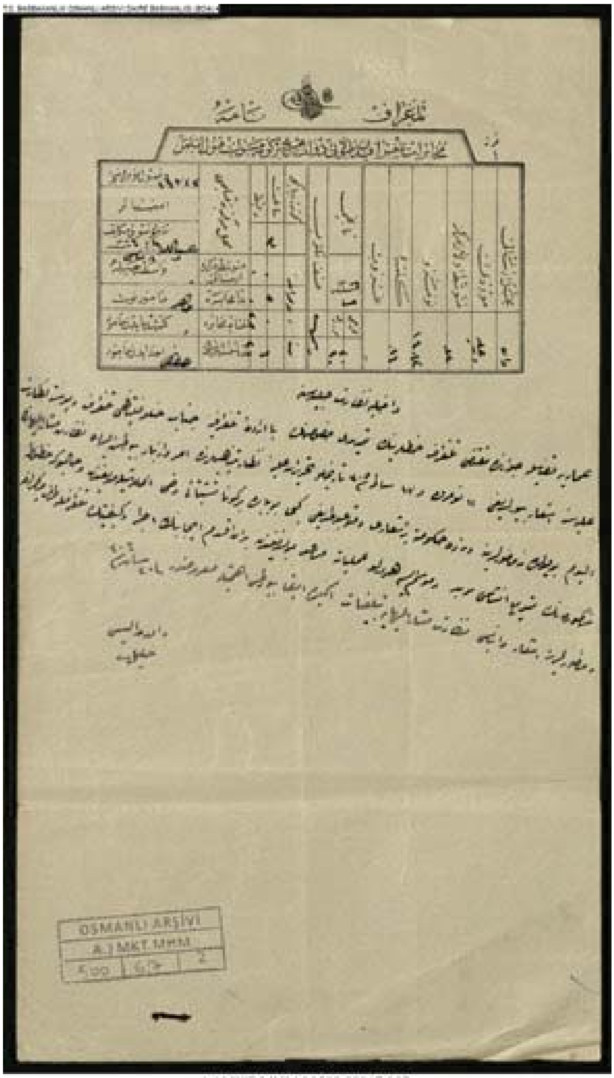

A.} MKT.MHM.00500.00067.002

A.MKT.MHM	00500.00067	22 ڕەمەزان 1307 (12 مایس 1890)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لــە بــارەی درێژکردنــەوەی هێڵەکانــی تەلەگرافــی قــەزای عەمادیــە و دەوروویــەری بــە فەرمانــی جەنابــی پەیوەندیــداری خەلافــەت، نەزارەتــی پۆســتە و تەلەگرافــی عالــی ئــاگادار کراوەتــەوە، لــە نــووسراوی مێــژووی ١٧ شــوبات ١٣٠٥ ژمــارە ١١ ی پەیوەندیــداری نــەزارەت بریــار و نــووسراوی بــۆ کــراوە، بــەڵام ئەمــرۆ نــە فەرمانبــەران و نــە حکوومــەت ئــاگادار نەکراوەتــەوە، بــۆ ڕۆژێکیــش بێــت دەستپێشــخەری نەبــووە، بــۆ ئــەم هێڵــە ناوهاتــووە بەپەلــە دروســت بکرێــت و کاتەکــە گونجــاوە بــۆ کارەکــە، بــە تەلەگــراف لایەنــی بەندەمــان و فەرمانبــەران ئــاگادار کراوەتــەوە، نەزارەتــی ناوهاتــوو دەســت بــە کارەکــە بــکات، بــە گرنگیــەوە ڕاگەیەنــدراوە.
خەلیل والی وان

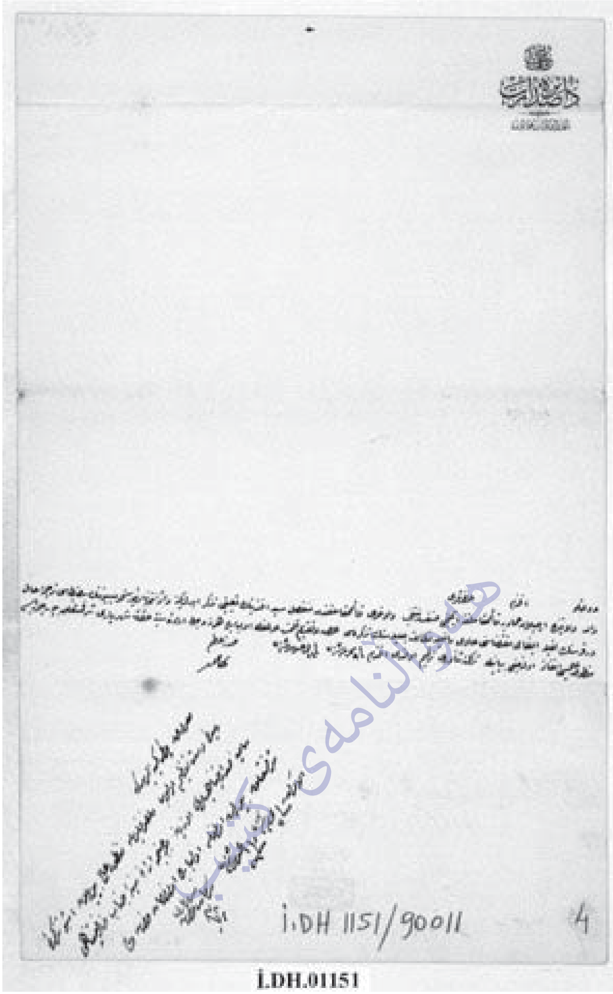

İ.DH	01151.090011	9 موحەررەم 1307 (5 ئەیلوول 1889)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
قائیمقامی قەزای عەمادیە بە کراوەیی ماوەتەوە، هەڵبژێردراو لە چینی دووەم سەید ئەفەندی جیابووەوە لە قائیمقامیەتی ئوخرە دامەزرێت، مەزبەتەی قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران و وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی لەگەڵ نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا فەرمانی پاشای جەنابی شەهریار چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

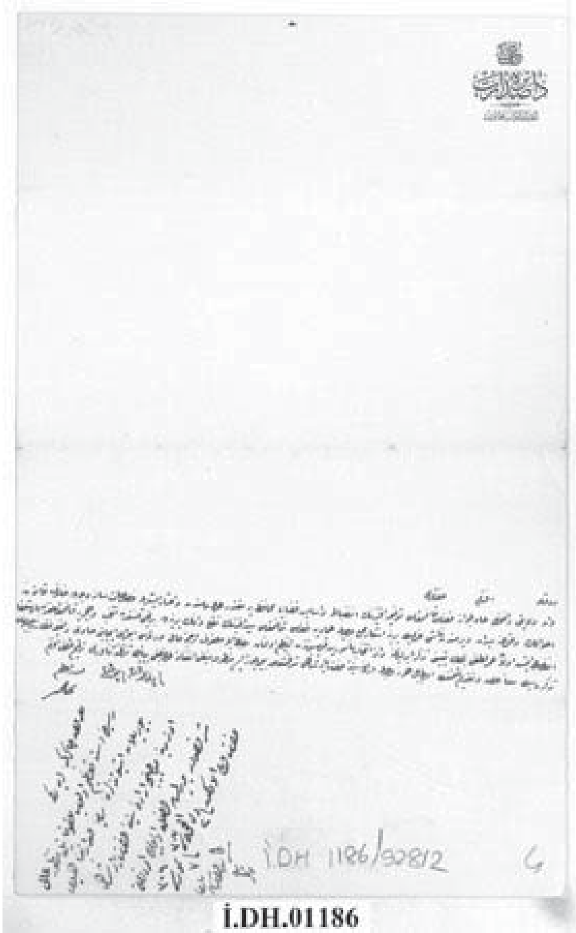
İ.DH 1186/92812
İ.DH.01186

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>01186.092812</td><td>2 زیلحیجە 1307 (20 تەمموز 1890)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە جێگیرکـردن و سـەقامگیری قـەزا تۆفیـق ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای عادولجـەواز سـەر بـە ویلایەتـی وان لێهاتـوو نییـە، لـە بـارەی کاروبـاری عەشـیرەتەکانەوەش بـۆ ئـەوەی بـە پێچەوانـەی یاسـا رەفتـار نـەکات و رێگـە نەدرێـت کاری سـەرپێچی بـکات، دوور بخرێتـەوە و لـە شـوێن ئـەو سـەید ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای عەمادیـە بگوازرێتـەوە، لـە شـوێن ئەویـش عومـەر لوتفـی بـەگ هەڵبژێـردراو لـە چینـی یەکـەم و بـوردراو لـە قائیمقامـی حەجەریـە دابمەزرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش مەزبەتـە لـە قۆمیسـیۆنی هەڵبژاردنـی فەرمانبـەران رێکخـراوە و لەگـەڵ وەرەقـەی وەرگێـردراوی کەسـێتی و نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار بەیەکـەوە راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا فەرمانـی پاشـای جەنابـی پاشـا چـی بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

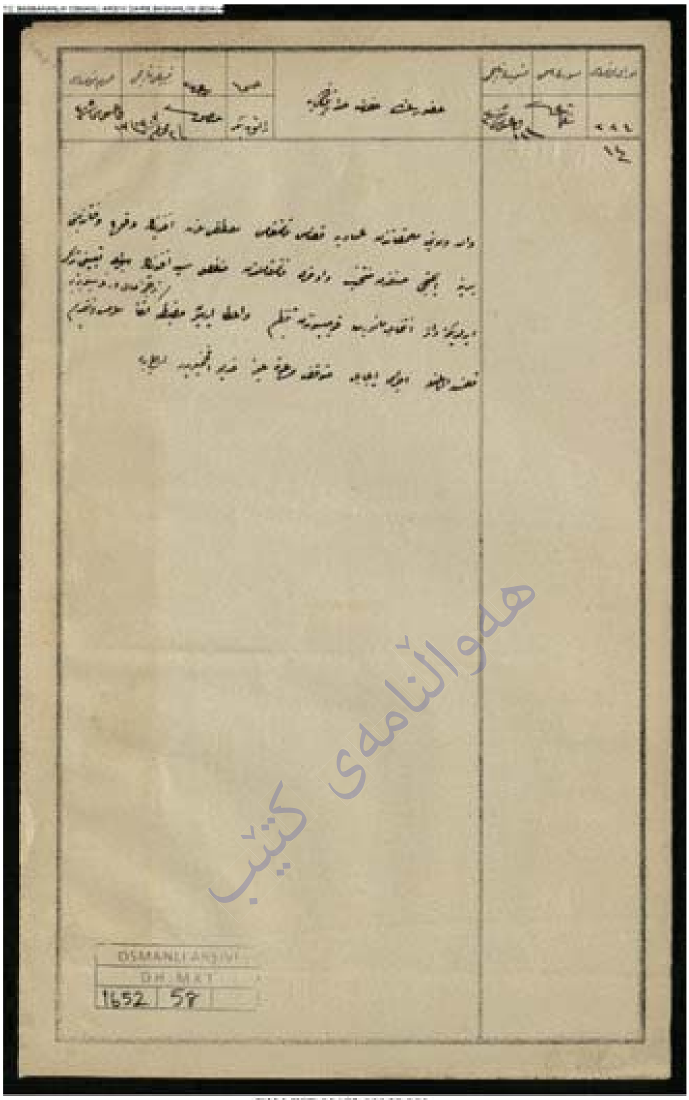

DH.MKT.01652.00058.001

DH.MKT	01652.00058	2 موحەررەم 1307 (29 ئۆغستۆس 1889)

جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت
مستەفا عزەت ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیەی سەر بە ویلایەتی وان مردووە، سەید ئەفەندی هەڵبژێردراو لە چینی دووەم و دابراو لە قائیمقامیەت دامەزرێت، بۆ ئەم مەبەستەش نووسراو کراوە، مەزبەتەی قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران رێکخراوە و هاوپێچ لەگەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی ناوبراو راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی هاوکاری سەرووی دەوێ.

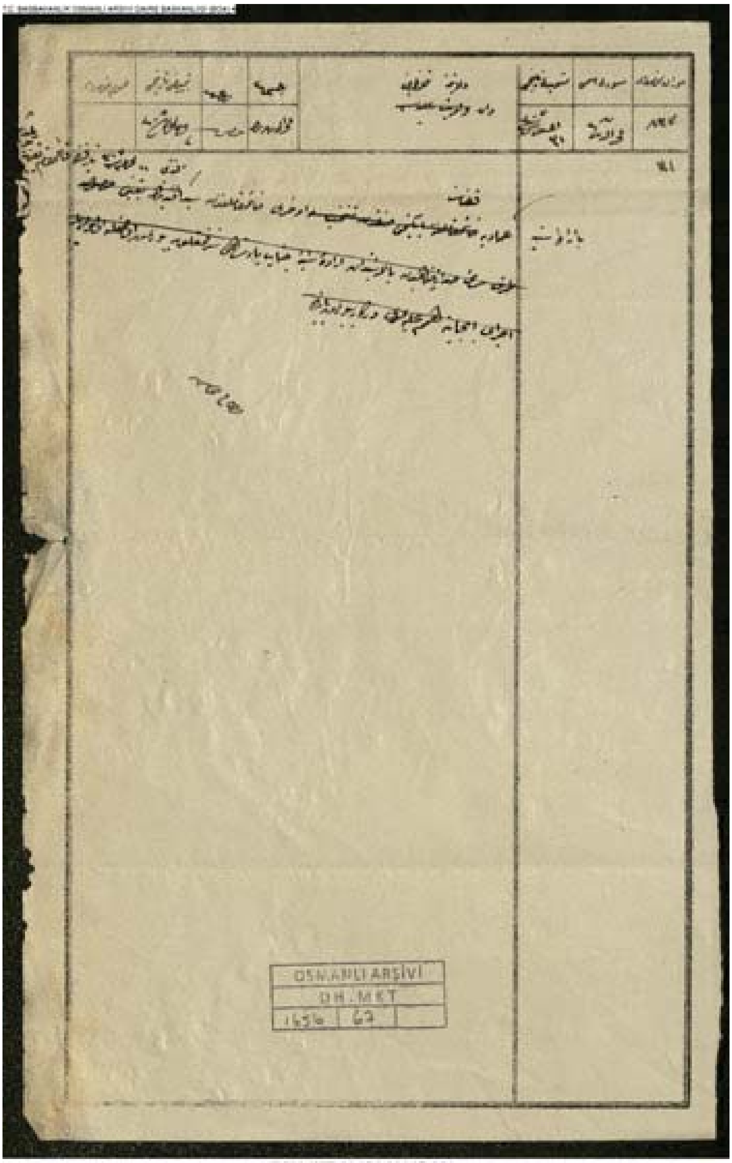

DH.MKT.01656.00067.001

DH.MKT	01656.00067	16 موحەررەم 1307 (12 ئەيلوول 1889)
تەلەگراف بۆ ویلایەتی وان بـە فەرمانـی پاشـا لـە مێـژووی ١١ موحـەررەم ١٣٠٧ سـەید ئەفەنـدی لـە قائیمقامیەتـی قـەزای عەمادیـە دامـەزراوە.		

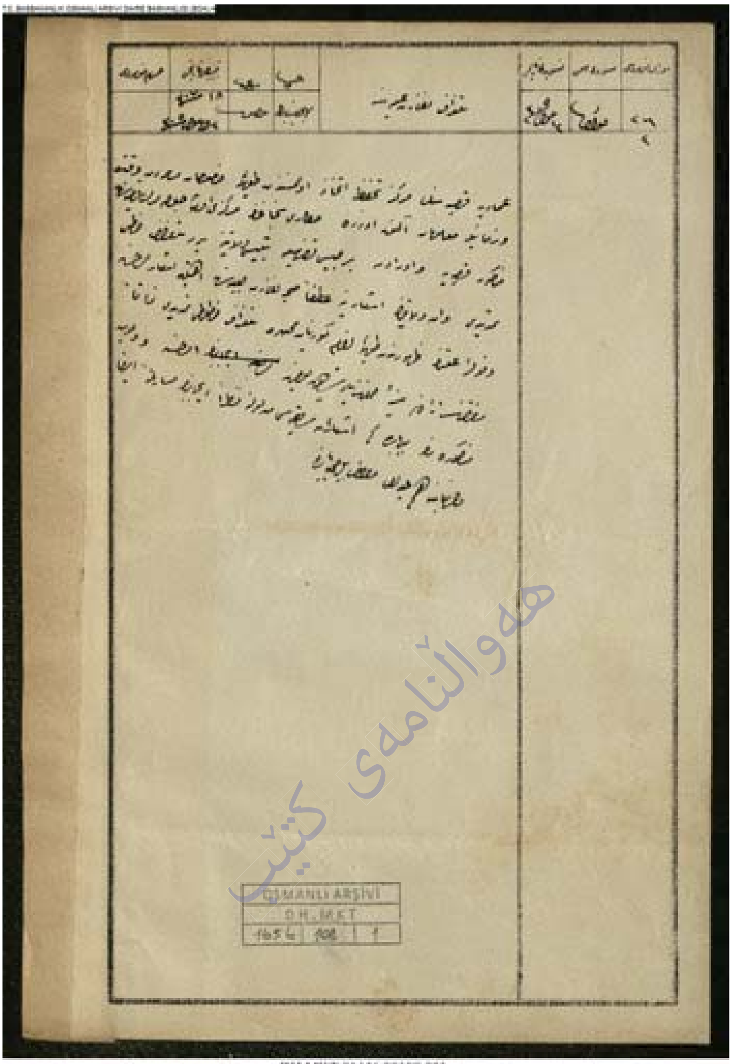
OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT
1656 108 1

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.01656.00108.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01656.00108</td><td>18 موحەررەم 1307 (14 ئەیلوول 1889)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی تەلەگرافی عالی
شـارۆچکەی عەمادیـە کراوەتـە مەرکـەزی پاراسـتن خانـە، لـە بابەتـی گرنگیشـدا لـە کات و شـوێنی خۆیـدا زانیـاری وەربگیرێـت، جگـە لەمـە شـارۆچکەی چۆڵەمێـرگ کـە بۆتـە مەرکـەزی سـانجەقی هـەکاری، داهاتـی شـارۆچکەی ناوهاتـوو لەگـەڵ قـەزای بەرجیـس تـا ویلایەتـی بەتلیـس بـۆ هـەر یەکـە هێڵێکـی تەلەگـراف درێـژ بکرێتـەوە، بــە ئامــاژەی ویلایەتــی وان لــە نەزارەتــی تەندروســتی شــکۆدار بــە گرنگیــەوە ئامــاژەی پێکــراوە، بەهــۆی ســەرهەڵدانی نەخۆشــی کۆلێـرا لـە ناوچـە پێویسـتەکان هێڵـی تەلەگـراف درێـژ بکرێتـەوە، بـە فەرمانـی جەنابـی پاشـا ڕەزامەنـدی نیشـان دراوە، بـە تێروانیـن لـە ئامـاژەی پێشـووی ویلایەتـی وان بەپەلـە جێبەجـێ بکرێـت.</td></tr>
</table>

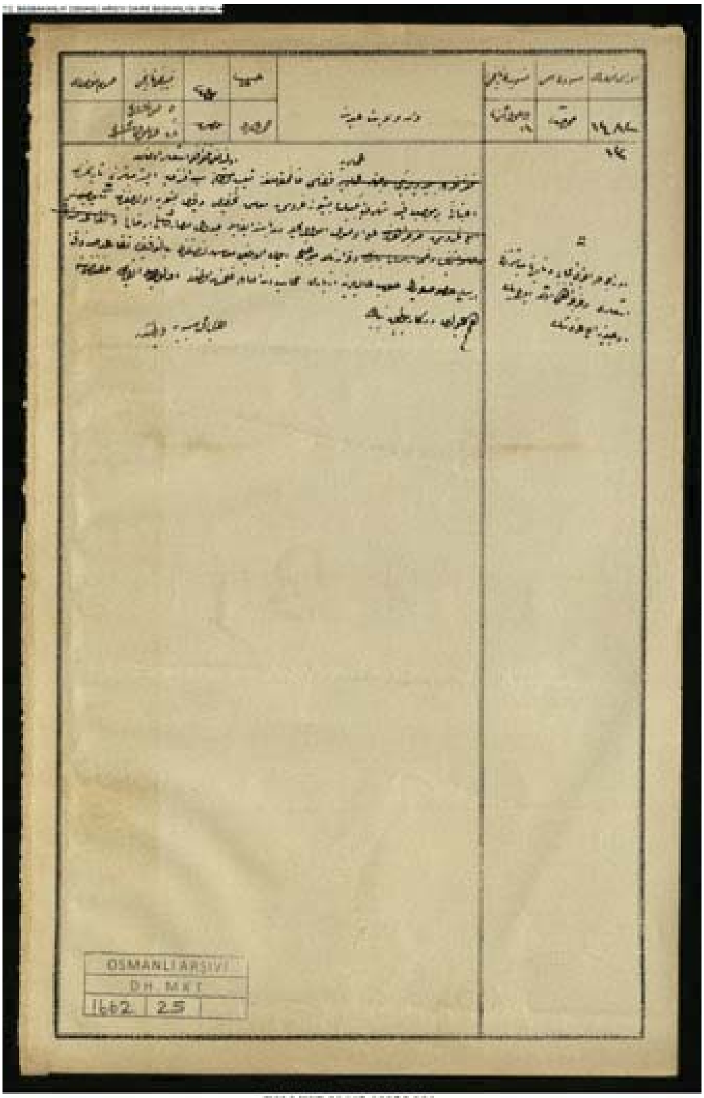

DH.MKT.01662.00025.001

DH.MKT	01662.00025	5 سەفەر 1307 (1 تشرینی یەکەم 1889)

ویلایەتی وانی عالی
بـە تەلەگـراف ئامـاژەی پێکـراوە سـەید ئەفەنـدی لـە قائیمقامیەتـی قـەزای عەمادیـە دامـەزراوە، لـە مێـژووی دەسـت بـە کار بوونیـەوە بـە تۆمـار مانگانـە ٢٥٠٠ قـوروش مووچـەی بۆ دابیـن دەکرێـت، خەرجی ڕێگاکەشـی ٣٣٥٠ قوروشـە، بـە ڕێنمایـی لـە دارایـی خۆچێـی دابیـن دەکرێـت، بـە سـەنەد لـە خشـتەی خەرجـی تۆمـار کـراوە، پشـت بەسـتن بـە بریارنامـەش مانگانـە ئـەم مووچـەی وەریدەگرێـت نیـوەی دەسـتی بەسـەر دادەگیرێـت بـۆ سـندوقی خانەنشـینی دەنێردرێـت، بـە ووتـەی ژمێریـاری نـووسراو بـۆ عالـی کـراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

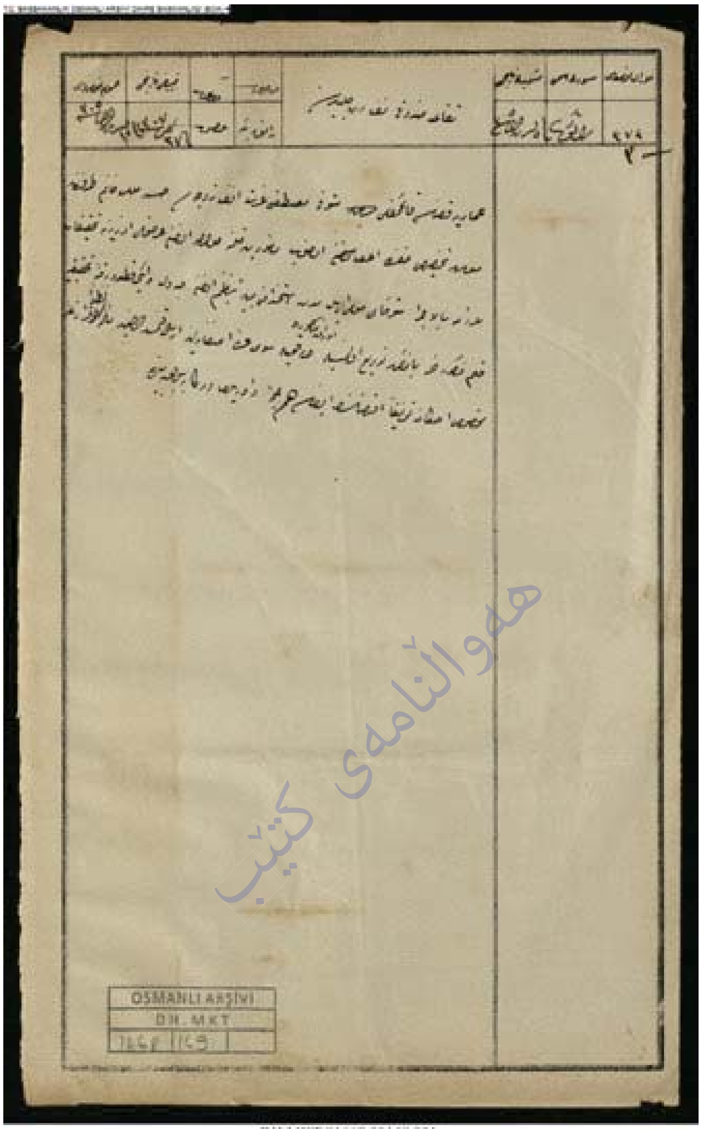

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.01668.00149.001

DH.MKT	01668.00149	27 سەفەر 1307 (23 تشرینی یەکەم 1889)

نەزارەتی سندوقی خانەنشینی شکۆدار

مستەفا عزەت ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای عەمادیە مردووە، لەلایەن خێزانەکەی داواکاری بەرز کراوەتەوە و داوای مووچە دەکات، لەسەر ئەم داواکاریە لە قەڵەمی فەرمانبەران لێکۆڵینەوەی پێویست ئەنجام بدرێت، خشتەی ماوەی خزمەتی ناوبراوی مردوو ڕێکخراوە و بە نووسراو دوو پارچە وەرەقەی لێکۆڵینەوەی قەڵەمی ناوهاتوو ڕەوان کراوە، بە تێروانین لە بابەتەکە و پشت بەستن بە بریارنامەی تایبەتی یاسا جێبەجێ بکرێت.

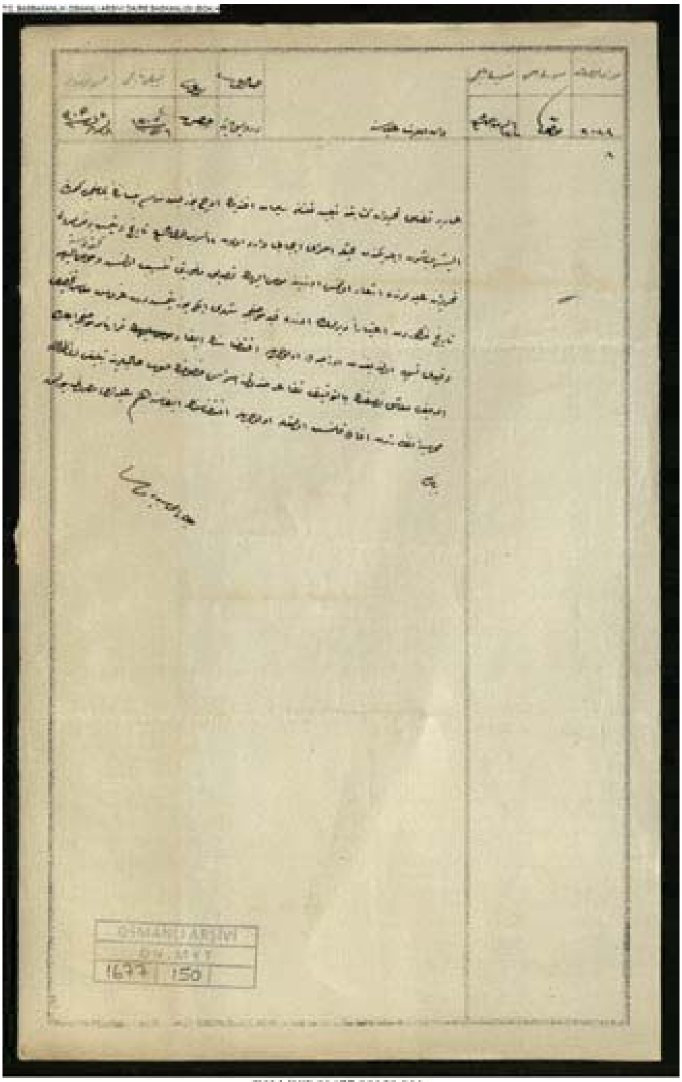

DH.MKT.01677.00150.001

DH.MKT	01677.00150	6 ڕەبیعی کۆتایی 1307 (30 تشرینی دووەم 1889)
ویلایەتی وانی عالی سلێمان ئەفەندی لە کیتابەتی تۆماری قەزای عەمادیە دامەزراوە، بە دەست بە کاربوونی لە مێژووی ٢٠ نیسان ١٣٠٥ و بە ئاماژەی نووسراوی عالی مێژووی ١٢ تشرینی یەکەم ١٣٠٥ ژمارە ٧١ ئەرکەکەی پەسەند کراوە، بە گوێرەی تۆمار مانگانە ٢٧٤ قوروش مووچە دابین کراوە و ڕێکخراوە، پشت بەستن بە بڕیارنامە جێبەجێ دەکرێت و ئەم مانگانەی کە وەریدەگرێت نیوەی مووچەکەی دەدرێتە سندوقی خانەنشینی، بە عالی ڕاگەیاندراوە و لە نەزارەتی ژمێریاری حەواڵە کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

DH.MKT.01728.00057.001

DH.MKT	01728.00057	13 شەوال 1307 (2 حوزەیران 1890)
ویلایەتی وانی عالی لەبەر کێشەی جەستەیی، بە مۆڵەت دەستی لە کار کێشاوەتەوە و بۆ گۆڕینی کەشوهەوا دەرچووە، کەسێکی تریش لە شوێنی دانراوە، جگە لەمە مووچەکەی بۆ شوێنی مانەوەی گوازراوەتەوە، لەبەر هەژاری و دەستکورتی لە مووچەی کۆکراوە مانگانەکەی پێ بدرێت، هەروەها داوای کردووە بگەڕێندرێتەوە سەر کارەکەی، لەلایەن سلێمان ئەفەندی کاتیبی تۆماری پێشووی قەزای عەمادیە داواکاری بەرز کراوەتەوە، بە تێڕوانین لە بابەتەکە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

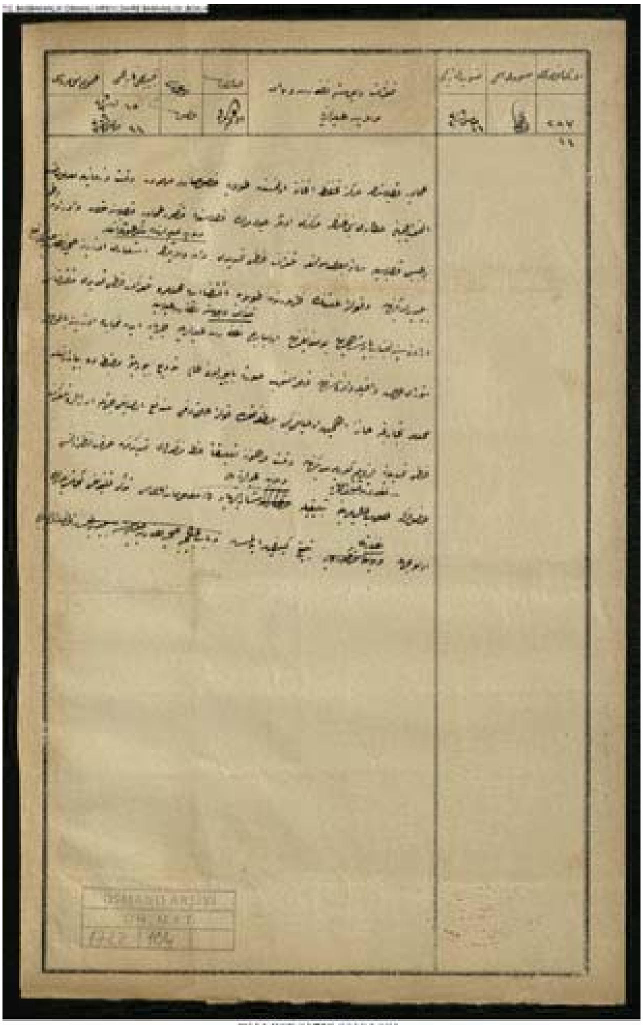

DH.MKT.01728.00104.001

DH.MKT	01728.00104	15 شەوال 1307 (4 حوزەیران 1890)

نەزارەتی تەلەگراف و پۆستە و ویلایەتی وانی عالی
لەبەر ئەوەی شارۆچکەی عەمادیە بۆتە مەرکەزی پاراستن، لە کات و شوێنی خۆیدا زانیاری بابەتە گرنگەکان وەربگیرێت، هەروەها شارۆچکەی چۆلەمێرگ مەرکەزی سانجەقی هەکاری تا شارۆچکەی عەمادیە لەگەڵ شارۆچکەی بەرجیس هێلی تەلەگراف درێژ بکرێتەوە، لەسەر ئاماژەی ویلایەتی وان لە نەزارەتی تەندروستی شکۆدار راگەیەندراوە، بەهۆی سەرهەڵدانی نەخۆشی کۆلێرا لە ناوچەکانی پێویست درێژ کردنەوەی هێلی تەلەگراف جێبەجێ بکرێت، لەسەر فەرمانی پاشای جەنابی پاشا بابەتەکە بە نەزارەتی تەلەگراف و پۆستەی عالی گفتوگۆ کراوە، مەزبەتە لە شورای دەوڵەتی فەرمانگەی ناوەخۆ رێکخراوە و حەواڵەی قەڵەم کراوە، وێنەیەکیشی دراوەتە عالی، لەبەر ئەوەی ناوچەکان لە رووی بازرگانییەوە گرنگ نین، بۆیە نەخۆشی کۆلێرا بەسەرچووە و کۆتایی پێ هاتووە و درێژکردنەوەی هێلی تەلەگراف بە پێویست نەزانراوە، بە نەزارەتی ناوهاتوو راگەیەندراوە و هەروەها زانیاری بدرێتە ویلایەتی عالی ناوهاتوو، بۆ ئەمەش نووسراو کراوە.

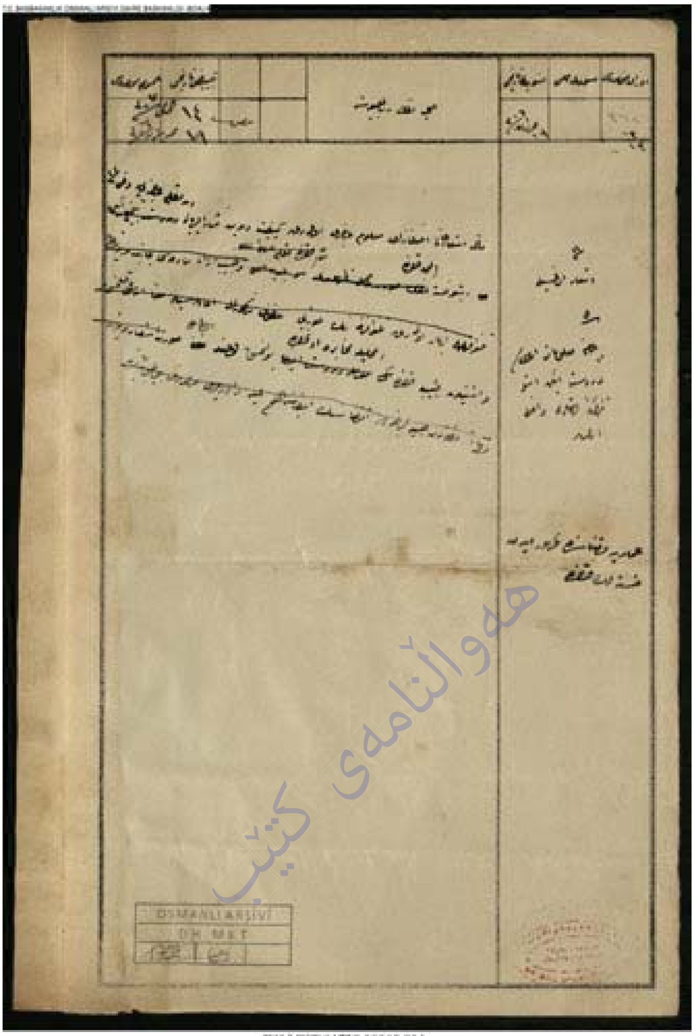

DH.MKT.01738.00069.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01738.00069	14 زیلقەعدە 1307 (2 تەمموز 1890)
نەزارەتی تەندروستی شکۆدار بابەتەکە لە عالی ئاماژەی پێکراوە و چۆنیەتی کارەکەش لە ویلایەتی ناوهاتوو بۆ پایەی بەندەمان بەرز کراوەتەوە، لە بارەی ئەم نەخۆشیەوە زانیاری دراوە، لە نووسراوی دەوڵەت پزیشك داواکراوە، لەگەڵ خۆجێی قسە کراوە. لە بارەی ئەم نەخۆشیەی کە لە قەزای عەمادیە سەری هەڵداوە.		

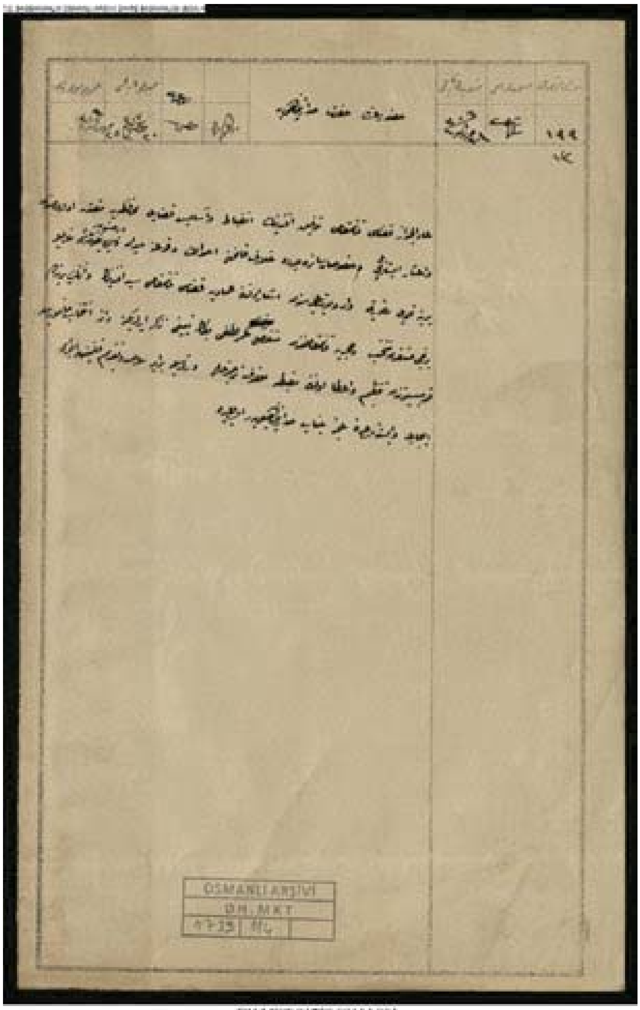

DH.MKT.01739.00114.001

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>01739.00114</th><th>20 زیلقەعدە 1307 (8 تەمموز 1890)</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت
تۆفیق ئەفەندی قائیمقامی قەزای عادولجەواز لە پاراستنی ئاسایشی قەزا و جێگیرکردنی لێهاتوو نییە، لە کاری دەیەك و گشت کارە تایبەتەکاندا پێچەوانەی یاسا کاری کردووە، بۆ ئەوەی ڕێگە نەدرێت ئەم سەرپێچیانە درێژە بکێشێت، لە ویلایەتی وانی عالی ئاماژەی پێکراوە دوور بخرێتەوە و لە شوێن ئەو سەید ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە، لە شوێن ئەویش عومەر لوتفی بەگ قائیمقامی جیابووەوەی حەجەریە و هەڵبژێردراو لە چینی یەکەم دابمەزرێت، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران ڕێکخراوە و لەگەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی بەیەکەوە ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، هاوکاری جەنابی پەیوەندیداری سەدارەتی پێویستە.</td></tr>
</table>

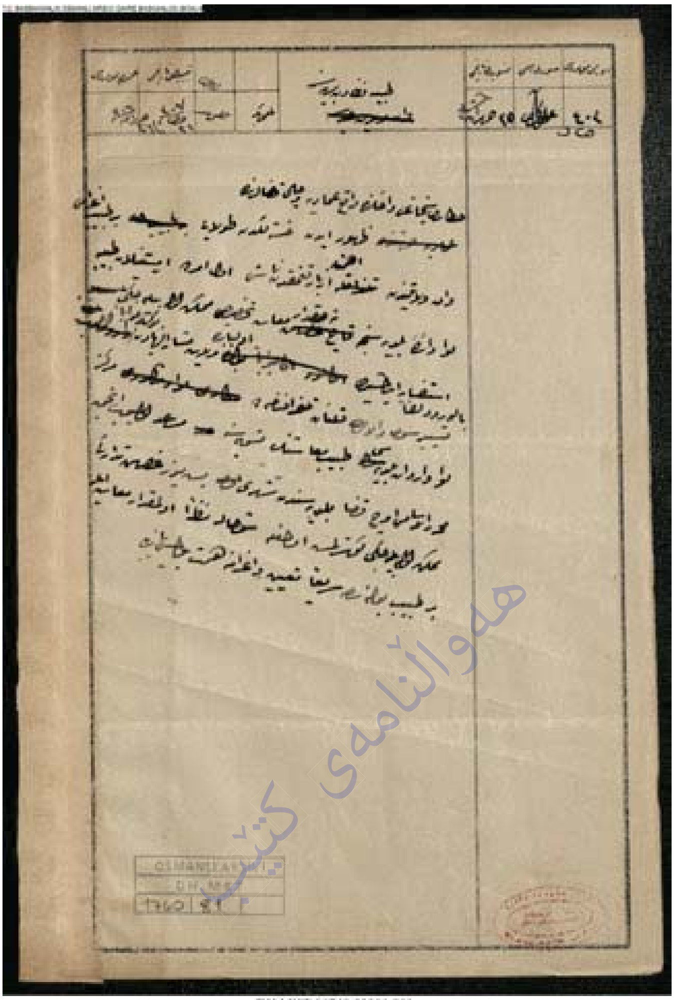

DH.MKT.01740.00081.001

DH.MKT	01740.00081	21 زیلقەعدە 1307 (9 تەمموز 1890)

نەزارەتی پزیشکی سەروو
نەخۆشی لە قەزاکانی عەمادیە و جاڵی سەر بە سانجەقی هەکاری سەری هەڵداوە، بۆ ناردنی پزیشکێك لە ویلایەتی وان نووسراو کراوە، سەرەتا ئەم پزیشکەی کە داواکراوە پرسیار کراوە، ئاخۆ لە فەرمانگەی شارەوانی لیوا دەتوانرێت بری چەند مووچەی بۆ دابین بکرێت؟، ئەمجارە لە لیوای ناوهاتوو تەلەگرافنامە هاتووە و رایگەیاندووە داهاتی شارەوانی ناوهاتوو توانای دابین کردنی مووچەی نییە، بەڵام نیشان دراوە لە هەر سێ شارەوانی ئەم قەزایانەی ناویان تۆمار کراوە، دەتوانرێت مانگانە ٥٠٠ قوروش دابین بکرێت، بە تێروانین لەم حاڵەتە بەم برە مووچەیە پزیشکێك بدۆزرێتەوە و بەپەلە دابمەزرێت و هیممەت بکرێت لە رەوان کردنی.

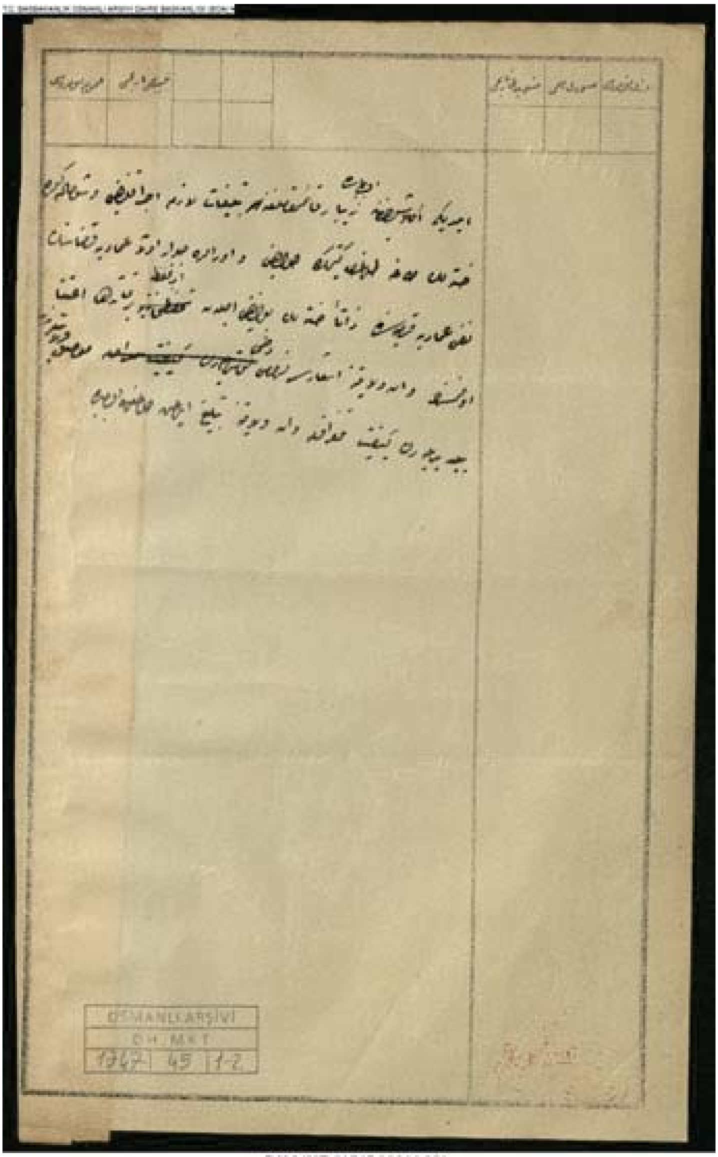

DH.MKT.01747.00044.001

DH.MKT	01747.00044	16 زیلحیجە 1307 (3 ئۆغستۆس 1890)
لـە قائیمقامیەتـی زێبـار ئـاگاداری دەرچـووە و تێـدا روون بۆتـەوە، نەخۆشـی بڵاوبۆتـەوە، لـە چـواردەوری ناوچەکـە نەخۆشـیەکە لـە شـارۆچکەی عەمادیـە بڵاوبۆتـەوە، کار بـۆ ئامـادەکاری پاراسـتن بکرێـت، لـە ویلایەتـی وان ئامـاژەی پێکـراوە، لـە ویلایەتـی موسـڵ بـە تەلەگـراف ئـاگاداری دراوەتـە ویلایەتـی وان.		

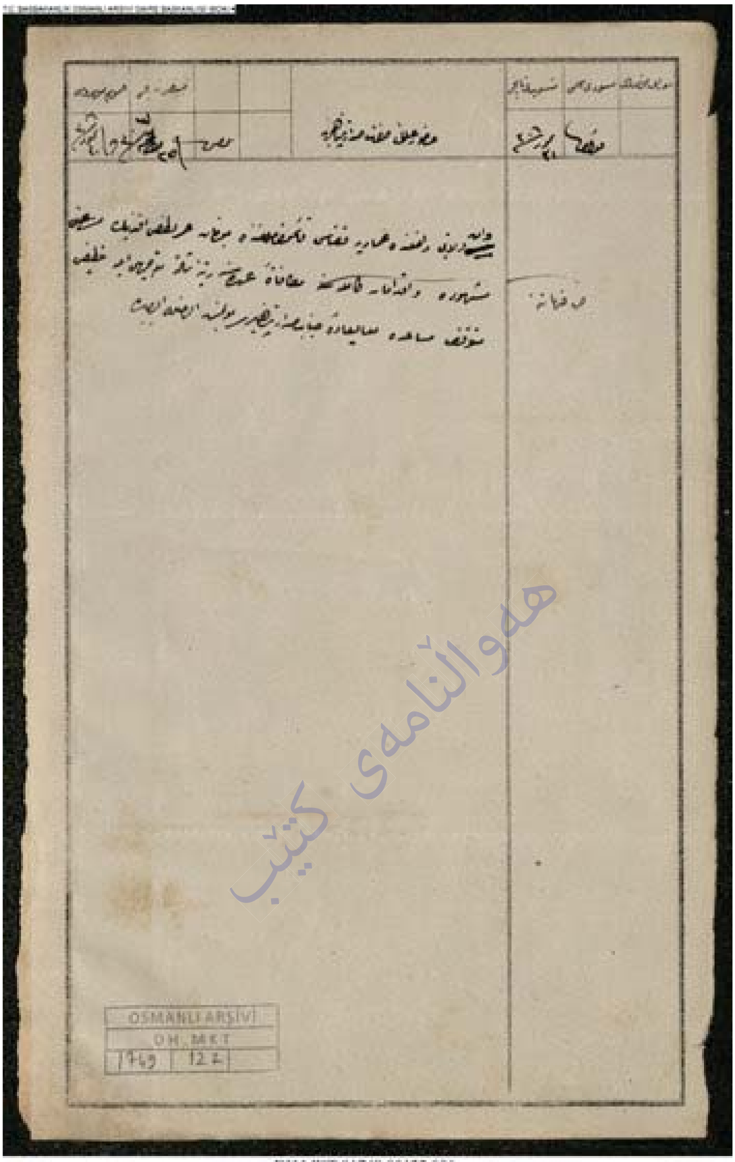
OSMANLI ARŞİVİ
DH. MKT
1749 122

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.01749.00122.001

DH.MKT	01749.00122	25 زیلحیجە 1307 (12 ئۆغستۆس 1890)
جەنابي عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت هـەوڵ و کۆششـەکانی عومـەر لوتفـی ئەفەنـدی لـە قائیمقامیەتـی قـەزای عەمادیـە سـەر بـە ویلایەتـی وان بیـنراوە، بەهـۆی کارە باشـەکانیەوە پلـەی سـێیەمی پـێ بدرێـت، بـۆ ئەمـەش رەزامەنـدی جەنابـی پەیوەندیـداری سـەدارەتی پێویسـتە.		

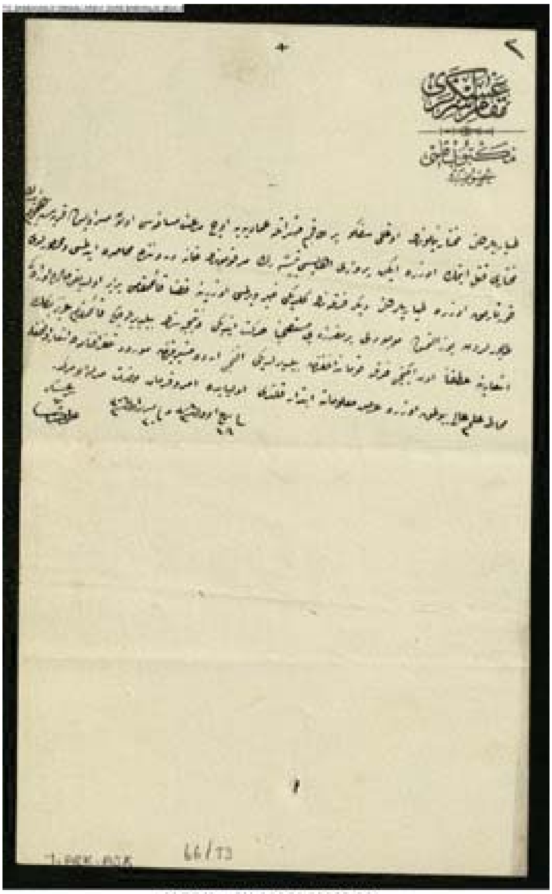

Y.PRK.ASK.00066.00033.001

Y.PRK.ASK	00066.00033	18 ڕەبیعی یەکەم 1308 (1 تشرینی دووەم 1890)
پایەی سەرعەسکەر قەڵەمی مەکتوب تایبەتی لە تەیاریەکان سفکو کوڕی موختار بە تاقمێك حەشەرات هێرشیان کردۆتە سەر گوندی مسراویش، ٣ کاتژمێر لە عەمادیە دووره، هەروەها بە مەبەستی کوشتنی موختار دانیشتوانی بەرواریان هان داوە و دەوروبەری خانەی ناوبراویان ئابڵوقە داوە، هەوڵی ڕزگارکردنی ئابڵوقەدراوەکان دراوە، لە تەیاریەکان فرقەیەکی تر لەسەر هاتن و قائیمقامی قەزاش لەگەڵیانە، لە تابورەکانیش مەفرەزەیەکی ١٦٠ کەسی لەگەڵ خۆیان هێناوە و جولەیان کردووە و ئەنجامەکەشی ڕادەگەیەندرێت، بە ئاماژەی قائیمقام عەزیز بەگ، لە قوماندانیەتی فرقەی ١٢ ڕاگەیەندراوە، لە موشیرەتی لەشکری شەشەم تەلەگرافنامە هاتووە و ئاماژەی پێکراوە، لەسەر قسەی عالی نووسراو بۆ ڕاگەیاندنی زانیاری کراوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. عەلی ڕزا سەر عەسکەر		

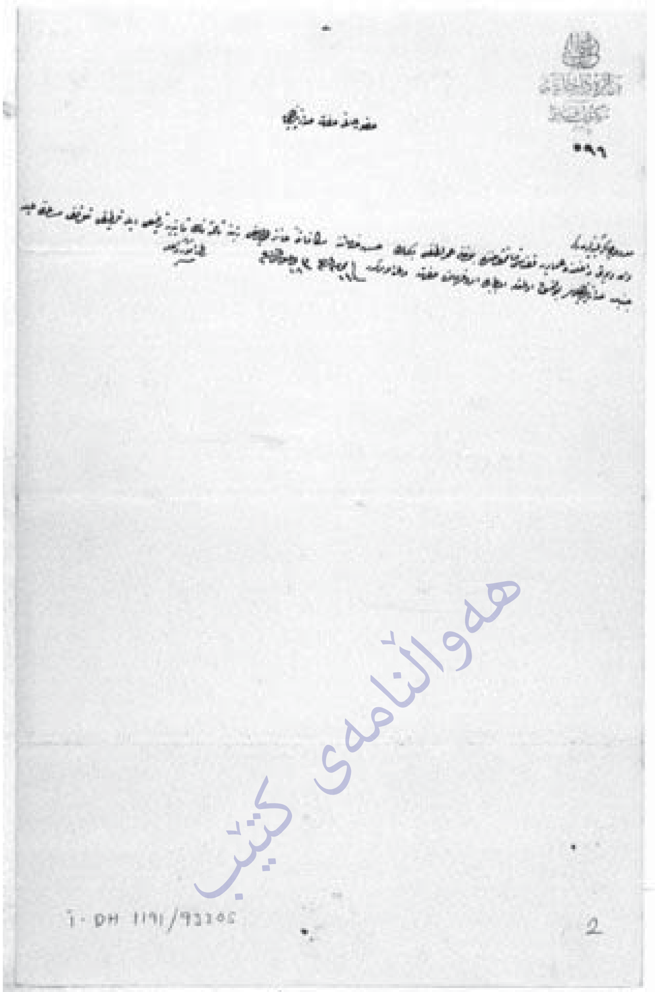

İ.DH.01191

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>01191.093205</td><td>14 موحەررەم 1308 (30 ئۆغستۆس 1890)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی ناوەخۆ
قەڵەمی مەکتوب
٥٩٦
جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت
راگەیەندراوی بەندەمانە
بەهـۆی خزمەتـە باشـەکانی عومـەر لوتفـی بـەگ قائیمقامـی قـەزای عەمادیـەی سـەر بـە ویلایەتـی وان، لـە پلـەی سـێیەم بـۆ دووەم پلەکـەی بـەرز بکرێتـەوە و پاداشـت بکرێـت، جەنابـی پەیوەندیـداری سـەدارەت هـاوکار بێـت و لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
نازری کاروباری ناوەخۆ</td></tr>
</table>

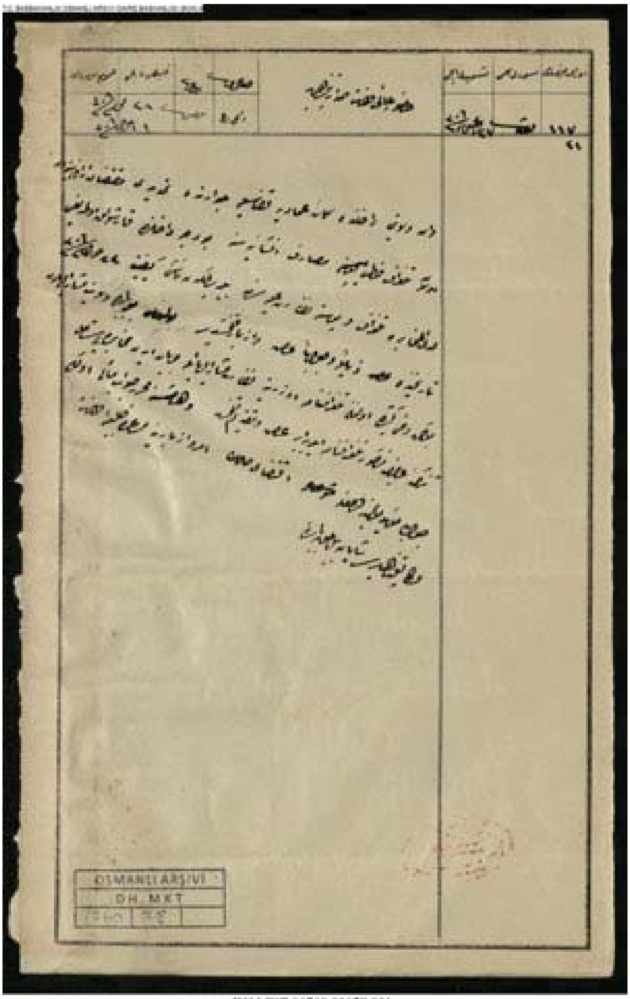

DH.MKT.01760.00078.001

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>01760.00078</th><th>28 موحەررەم 1308 (13 ئەیلوول 1890)</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت
بە فەرمانی پاشا خەرجی نۆژەنکردنەوەی هێڵی تەلەگرافی قەزای عەمادیە و دەوروبەری سەر بە ویلایەتی وان لە بودجەی ئەم ساڵەدا شوێنگرەوەی نەبووە، لە کاتی گفتوگۆ لە نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافی عالی راگەیەندراوە، چۆنیەتی کارەکە لە مێژووی ٢٣ حوزەیران ١٣٠٦ بە هاوپێچ وەڵام دراوەتەوە و نووسراوی بۆ کراوە، ئەمجارە لەسەر رەوان کردنی تەلەگرافنامە لە ویلایەتی ناوهاتوو گفتوگۆ لەگەڵ نەزارەتی ناوهاتوو کراوە، نووسراوی بەندەی ناوهاتوو لەگەڵ تەلەگرافنامە بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لە پەراوێزی نووسراوەکە وەڵامی بابەتەکە دراوەتەوە و پاڵپشتی بابەتەکەی کردووە، بە هاوکاری جەنابی پەیوەندیداری وەکالەتی شکۆدار بریار و فەرمان دەربچێت، تا کارەکە جێبەجێ بکرێت.</td></tr>
</table>

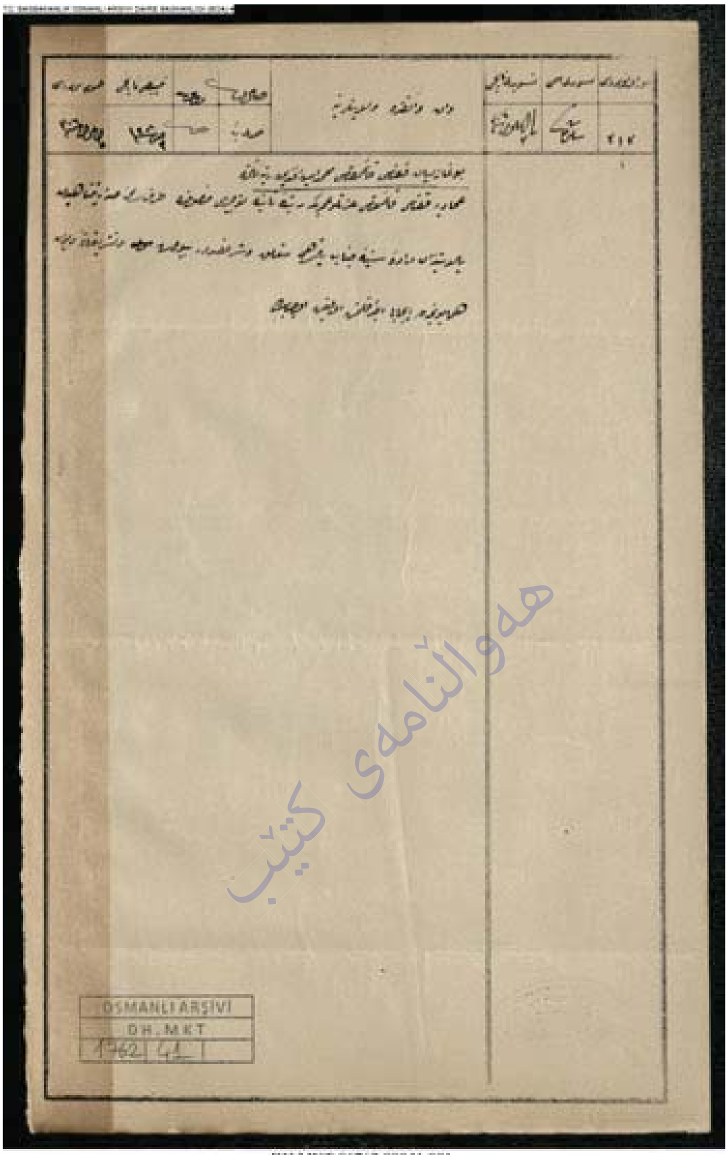

DH.MKT.01762.00041.001

کتێبی هەواڵنامەی

DH.MKT	01762.00041	3 سەفەر 1308 (18 ئەیلوول 1890)
ویلایەتەکانی وان و ئەنقەرە محەمەد ئەمین ئەفەندی قائیمقامی قەزای بوغازلیان پلەی سێیەم و عومەر بەگ قائیمقامی قەزای عەمادیە پلەی دووەمی پێ دەدرێت، بۆ ئەم مەبەستە لە لایەنی پەیوەندیداری سەدارەت بە فەرمانی پاشا رەزامەندی جەنابی پاشا دەرچووە و لە هومایۆن جێبەجێ دەکرێت.		

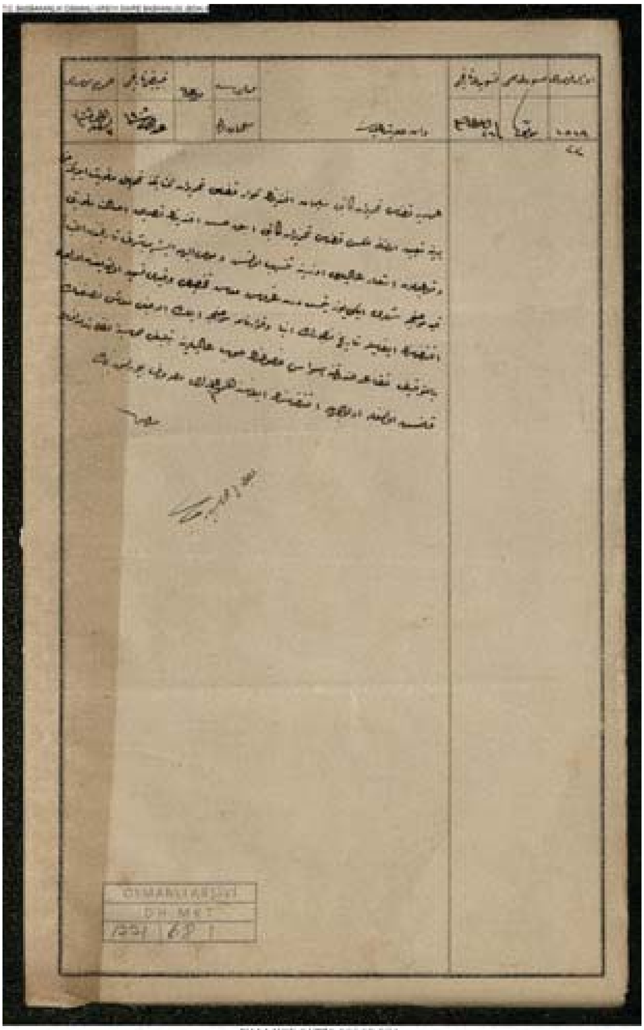

DH.MKT.01771.00068.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01771.00068</td><td>1 ڕەبیعی یەکەم 1308 (15 تشرینی یەکەم 1890)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی وانی عالی
سلێمان ئەفەندی کاتیبی تۆماری قەزای عەمادیە ئەرکەکەی بۆ قەزای گەوار گواستۆتەوە، لە شوێن ئەو حەسەن ئەفەندی کاتیبی تۆماری پێشووی قەزای مکس دەمەزراوە و پەسەند کردنی ئەرکەکەی لەسەر ئاماژەی عالی جێگیر کراوە، هەروەها ناوبراو لە مێژووی دەست بە کار بوونی بە گوێرەی تۆمار مانگانە ٢٧٤ قوروش مووچەی بۆ دابین دەکرێت، دابین کردنی تۆمار کراوە و لە شوێن خۆیدا جێبەجێ دەکرێت، بە پشت بەستن بە ڕاگەیاندنی مێژووی ناوهاتوو و بریارنامە، مانگانە ئەم مووچەی وەریدەگرێت نیوەی بۆ سندوقی خانەنشینی دەروات، بە عالی ڕاگەیەندراوە و بە ووتەی نەزارەتی ژمێریاری ئاماژەی پێکراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

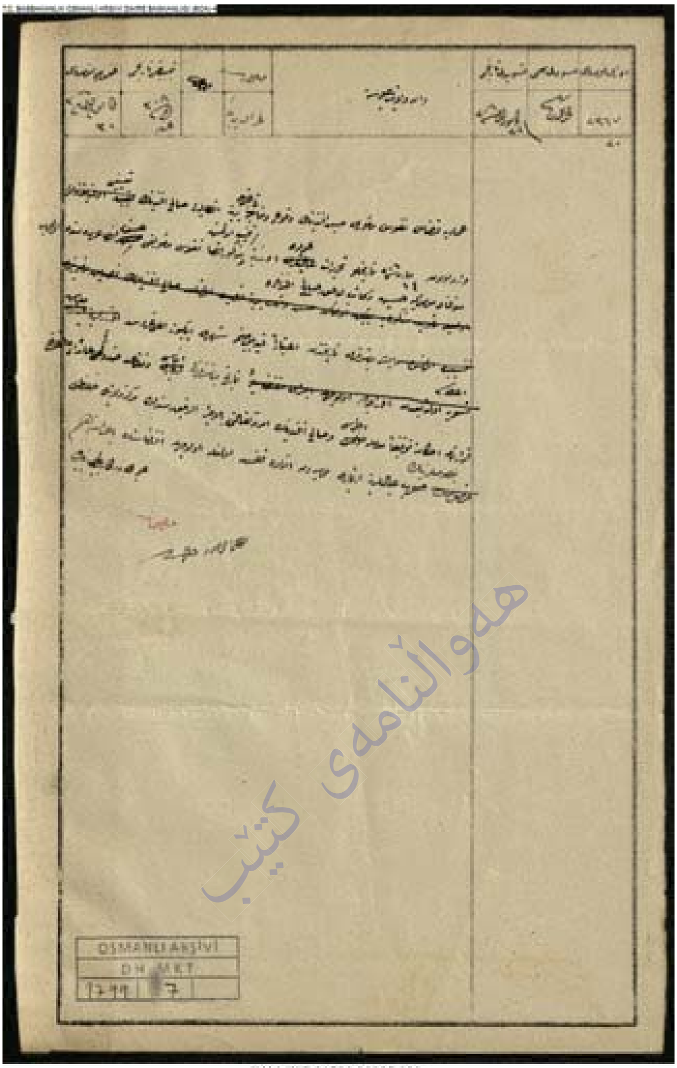

DH.MKT.01799.00007.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01799.00007	1 جەمادی کۆتایی 1308 (12 کانوونی دووەم 1891)

ویلایەتی وانی عالی
بەهۆی مردنی حوسێن ئەفەندی فەرمانبەری ناسنامەی قەزای عەمادیە، ساڵح ئەفەندی ئەنتاڵیەیی لە شوێن ناوبراو دادەمەزرێت، لەسەر ئاماژەی نووسراوی ١٤ مارت ١٣٠٦ی عالی جێگیر کراوە و حەسەن ئەفەندی لە ئەرکی فەرمانبەری ناسنامەی قەزای ناوهاتوو بووە، حەسەن ئەفەندی مردوو و کاتیبی داهاتوو ساڵح ئەفەندی لە مێژووی دەست بە کار بوونیان بە گوێرەی تۆمار مانگانە ٢٥٠ قوروش مووچەی بۆ دابین کراوە، راگەیاندنی مێژووی دەست بە کار بوونیان و لە بارەی سندوقی خانەنشین و پشت بەستن بە کۆڵەکەی بریارنامە مامەڵەکە جێبەجێ دەکرێت، بریار و کەفالەتی ساڵح ئەفەندی بە وەرگرتنی سەنەد دەبێت، پاراستنی لە ویلایەتیش بە عالی راگەیەندراوە، بە ووتەی ژمێریاری نووسراو کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

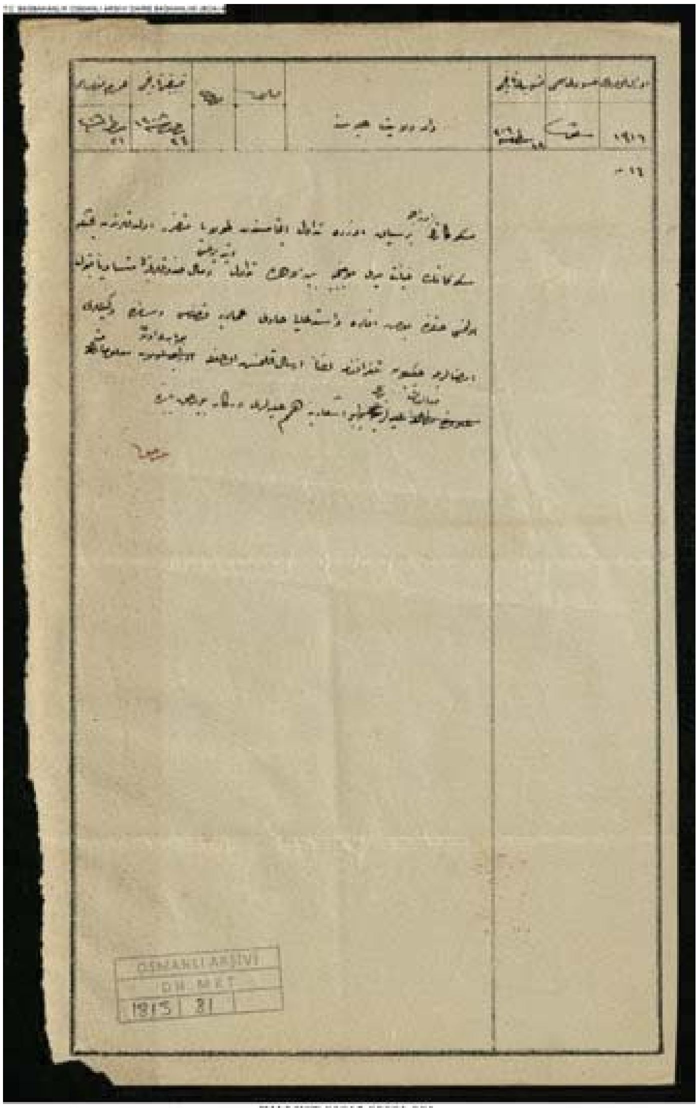

DH.MKT.01815.00081.001

DH.MKT	01815.00081	24 رەجەب 1308 (5 مارت 1891)
ویلایەتی وانی عالی بەهـای پـارە بـە شـێوەیەکی سـتاندار دەستاوەدەسـت نـاکات، بۆیـە تووشـی زەرەر بوونەتـەوە، بـۆ ئـەوەی پـارەکان بـە نرخـی فەرمـی میـری لـە نێـوان دانیشـتوان دەستاوەدەسـت بـکات، لـە سـندوقی دارایـی بـە شـێوەی یەکسـان قەبـوڵ بکرێـت، لەسـەر هەندێـك ووتـە و داواکاری بـە واژووی بریکارەکانـی قـەزای عەمادیـە تەلەگرافنامـە هاتـووە، لـەم بارەیـەوە بـە ئامـاژەی زانیارییـەکان و خوێندنـەوەی عالـی هیممـەت بکرێـت.		

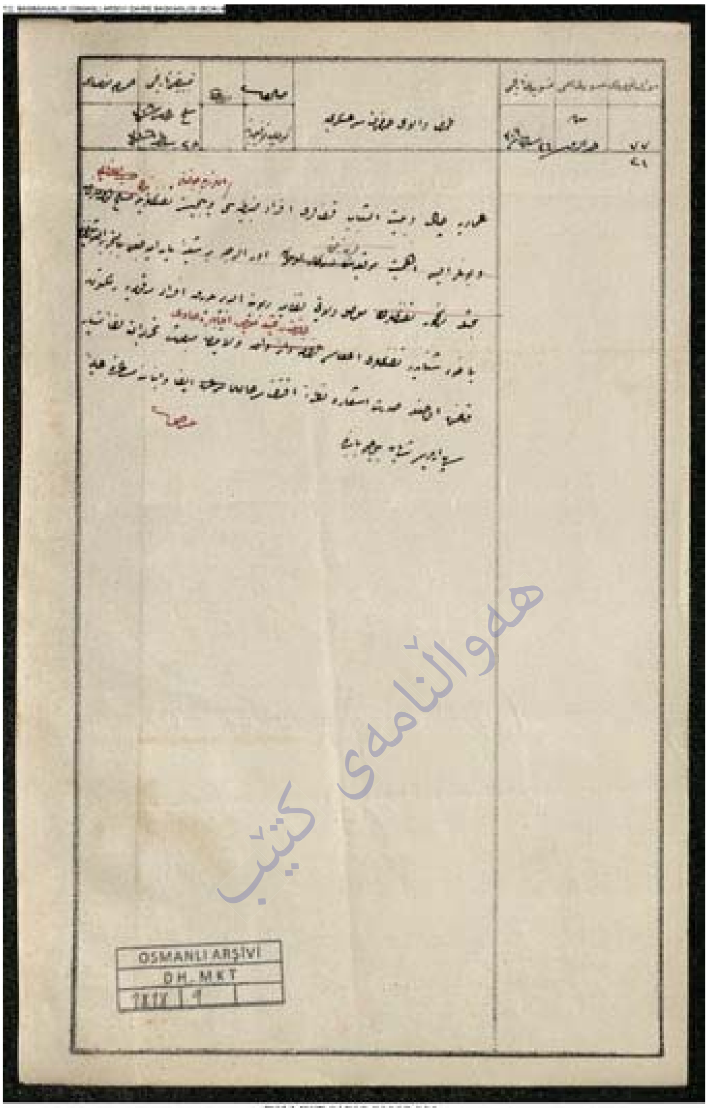

DH.MKT.01818.00009.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01818.00009	30 رەجەب 1308 (11 مارت 1891)

لایەنی والآی جەنابی سەرعەسکەر
ئەندامانی زەبتیەی قەزاکانی بەیتولشەباب و چالی و عەمادیە تفەنگی وینجەستەر رادەست بکەن و لە کۆگا هەڵبگیرێت، بە وەرگرتنی قەرزی نیزامیە لە ویلایەتی موسڵ بۆ ئەندامانی ناوهاتوو تفەنگی رەمینگتۆن و شنایدەریان بۆ بکردرێت و پێیان بدرێت، نووسراو لە ویلایەتی وان رەوان کراوە، بە تێروانین لە وێنەی ئاماژەکە بەپەلە جێبەجێ بکرێت و رابگەیەندرێت.

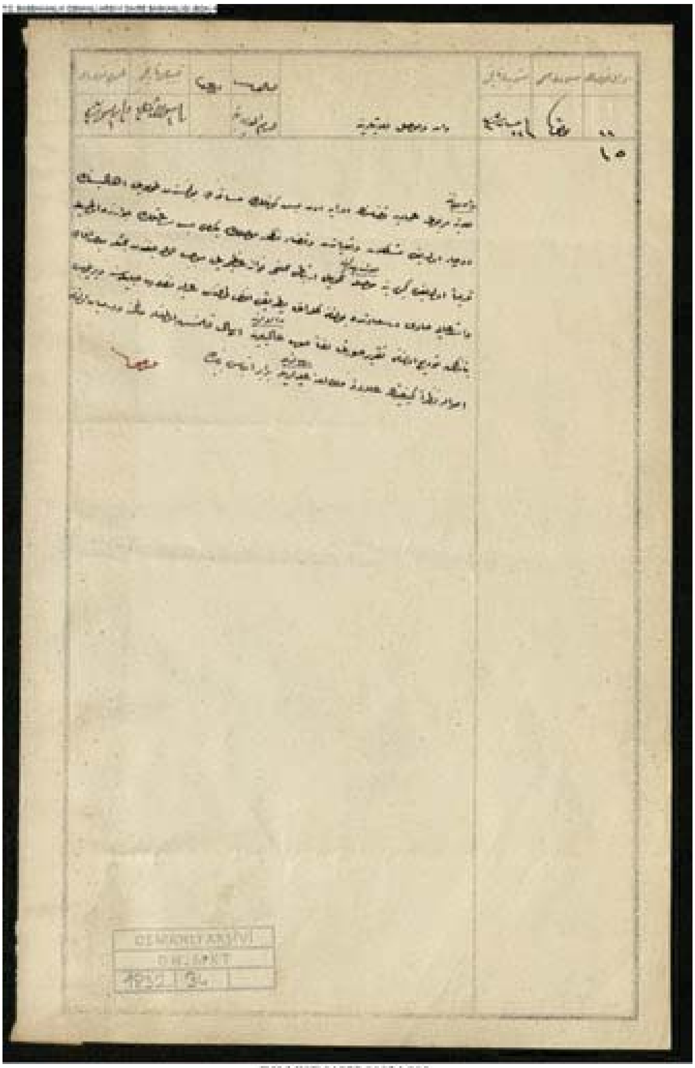

DH.MKT.01832.00034.001

DH.MKT	01832.00034	4 شەوال 1308 (13 مایس 1891)
ویلایەتەکانی وان و موسڵ ماوەی دووری قەزای عەمادیە سەر بە ویلایەتی وان لەگەڵ ئەوێ ١٥ رۆژە، بەم هۆیەوە دانیشتوان دووچاری کێشە و زەحمەتی بوونەتەوە، هەروەها قەزای ناوهاتوو ٢٥ کاتژمێر لە موسڵ دوورە، بۆیە وەکو کۆن دیسان بە ویلایەتی موسڵ ببەسترێتەوە، سوودی زیاتر دەبێت، لەسەر هەندێك ووتە داواکاری بەتریقی کلدانی دەرسەعادەت دراوەتە نەزارەتی دادی شکۆدار، ئەم راپۆرتەی بە نووسراو رەوان کراوە، وێنەیەکی بۆ عالی بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین لە بابەتەکە و بارودۆخەکە لەگەڵ چۆنیەتی کارەکە لە عالی خوێندنەوەی بۆ دەکرێت و بەیەکەوە رادەگەیەندرێت.		

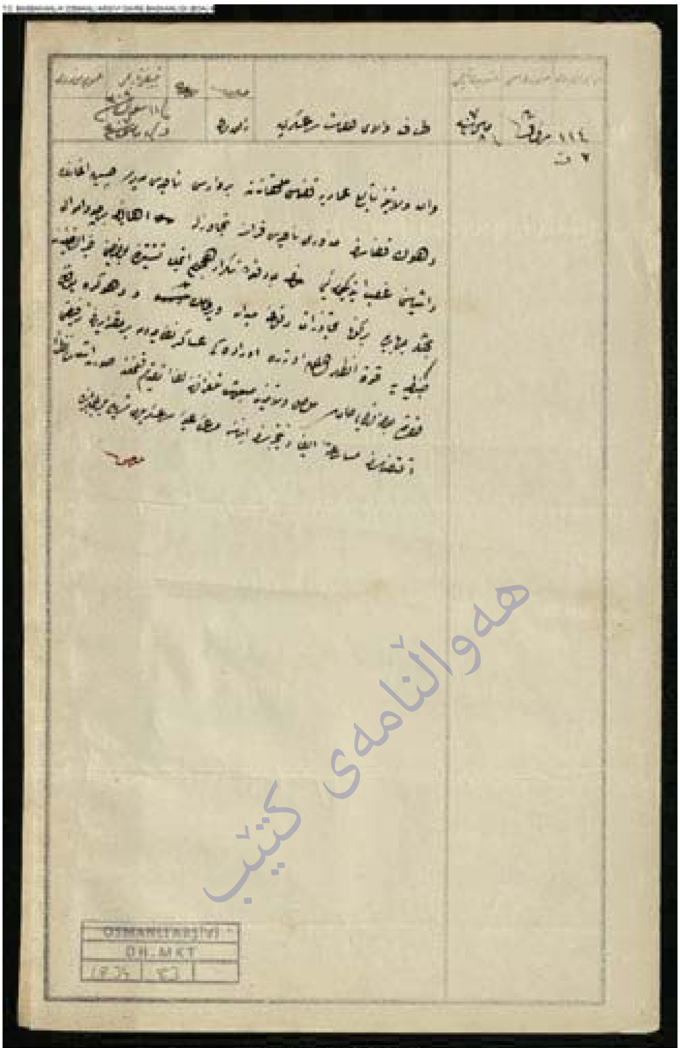
OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT

DH.MKT.01834.00083.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01834.00083	11 شەوال 1308 (20 مایس 1891)
لایەنی واڵای جەنابی سەرعەسکەر حوسێن ئاغا بەڕێوەبەری ناحیەی بەرواری سەر بە قەزای عەمادیەی ویلایەتی وان و دەستەکەی دەستدرێژیان کردۆتە سەر گوندەکانی ناحیەی مزوری سەر بە قەزای دهۆك و پارەوپول و کەلوپەلی دانیشتوانیان تاڵان کردووە، ئەمجارە دووبارە دەستپێشخەری هێرش کردن دەکەن، بە وەرگرتنی هەواڵ ڕێگە نەدرێت سەرپێچی ئەنجام بدرێت، ئەم هێزە زەبتیەی لە دهۆکە، وەکو هێزی پاڵپشت، لەگەڵ برێك سەربازی نیزامی پلەکانیان بەرز بکرێتەوە، تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ هاتووە، بە تێروانین لە وێنەی ئاماژەکە بەپەلە جێبەجێ بکرێت و ئەنجامەکەی ڕابگەیەندرێت، هاوکاری سەرعەسکەر پێویستە.		

ŞD.02572.00025.004

ŞD	02572.00025	11 زیلحیجە 1308 (18 تەمموز 1891)
پوختەی ئەوراق بریار بوو هێڵی تەلەگراف لە نێوان قەزای عەمادیە و ویلایەتی وان درێژ بکرێتەوە، بۆیە هەرچی زووە درێژ بکرێتەوە و خەرجیەکەی دابین بکرێت.		

هەواڵنامەی کتێب

BEO.000032.002364.025

BEO	000032.002364	28 زیلقەعدە 1309 (24 حوزەیران 1892)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار بۆ ئەوەی قەزای عەمادیە نەبەسترێتەوە بە موسڵ، لەلایەن هەندێك کەسەوە تەلەگرافنامە ڕەوان دەکرێت، بەڵام دانیشتوان ئاگادار نین، داهاتی میری بە تەواوەتی ڕادەست نەکراوە و دانیشتوانیش بۆ شوێنێکی تر خانەکانیان دەگوازنەوە، ڕاگەیەندراوە. حەبۆ بریکاری میللەتی موسەوی/ یوسف بریکاری میللەتی عیسەوی / ئیسماعیل بریکاری گشت دانیشتوانی ئیسلام		

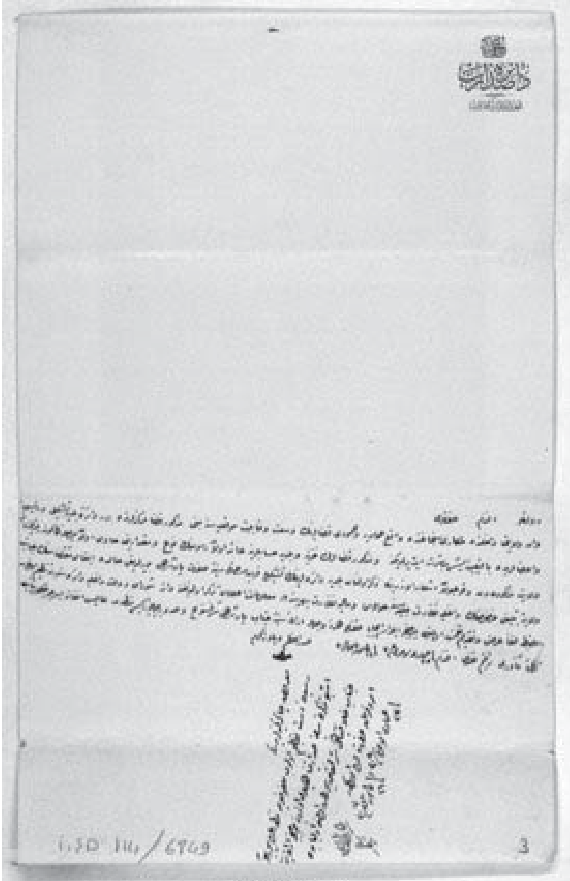

İ.ŞD.00114

<table>
<tr><td>İ.ŞD</td><td>00114.006849</td><td>25 جەمادی کۆتایی 1309 (26 کانوونی دووەم 1892)</td></tr>
<tr><td colspan="3">
بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بەهۆی فراوانی و گرنگی جوگرافی قەزاکانی عەمادیە و مەحمودی سەر بە سانجەقی هەکاری ویلایەتی وان، بۆ هەر یەکە لە مەرکەزەکانی قەزاکانی ناوهاتوو فەرمانگەیەکی شارەوانی لە سەرۆك و ئەندامەکانی دروست بکرێت، دوای دامەزراندنیان لە مێژووی دەست بە کاربوونیان هەروەها ئەوەی پەیوەستە بە جۆر و بری رسوماتی خەزینە و شارەوانی قەزاکانی ناوهاتوو رۆژانەیان رەوان دەکرێت، لەسەر ئاماژەی ویلایەتی ناوهاتوو لە بارەی دامەزراندنی فەرمانگەکانی ناوهاتوو بە هاوکاری جەنابی پاشاوە دەبێت، بۆ جێبەجێ کردنەکەشی ئاماژە دراوەتە ویلایەت و زانیاری دراوەتە نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار و نەزارەتی دارایی سەروو، مەزبەتە لە فەرمانگەی ناوەخۆی شورای دەوڵەت رێکخراوە بە هاوپێچ راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لە بارەی جێبەجێ کردنی کارەکە جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم و یاوەری
</td></tr>
</table>

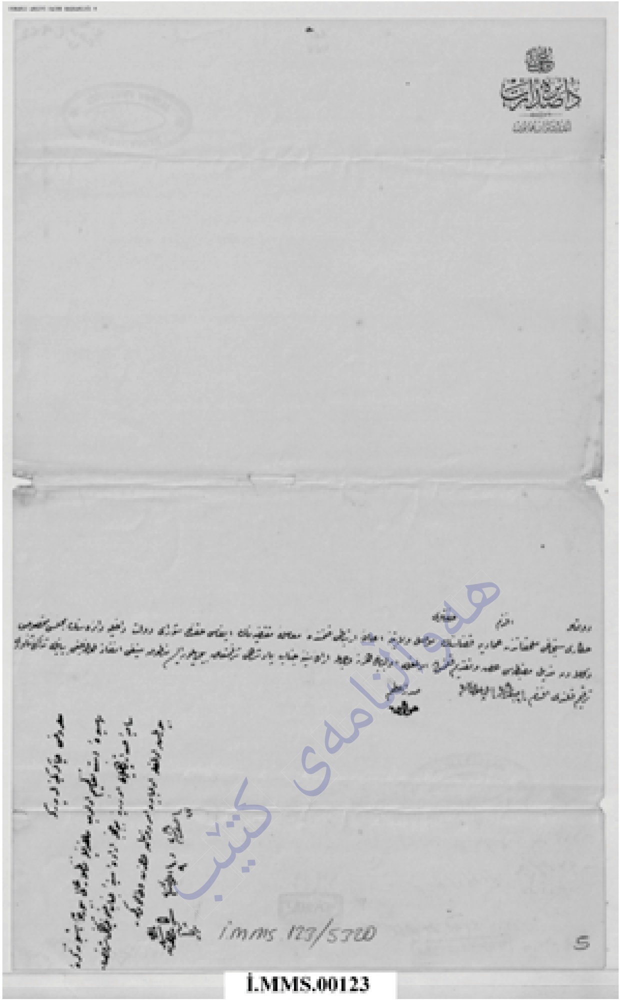

İ.MMS	0123.005320	16 سەفەر 1309 (21 ئەیلوول 1891)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بــۆ دووبــارە بەســتنەوەی قــەزای عەمادیــەی ســەر بــە ســانجەقی هــەکاری بــە ویلایەتــی موســڵ، مەزبەتــە لــە فەرمانگــەی ناوەخــۆی ئەنجوومەنــی تایبەتــی بریکارەکانــی شــورای دەوڵــەت راگەیەنــدراوە و پێشــکەش کــراوە، لــەم بابەتــەدا جەنابــی پاشــا بــە فەرمانــی پاشــا چ بفەرمووێــت جێبەجــێ دەکرێــت، بــە راگەیاندنــی نــووسراو کــراوە ئەفەنــدم.

سەدری ئەعزەم

Y__A___HUS_00253.00027.001

Y.A.HUS	00253.00027	6 ڕەبیعی کۆتایی 1309 (9 تشرینی دووەم 1891)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣

هەرچی زووە بڕیاری درێژکردنەوەی هێلی تەلەگرافی قەزای عەمادیە و گشت خاڵەکانی تر جێبەجێ بکرێت، بۆ ئەم مەبەستەش تەلەگرافنامەی ویلایەتی وان وەکو پایەی عالی بڕیار و فەرمانی جێبەجێکردنی دەرکردووە، لەسەر نووسراوی بری تێچووی کارەکە لەگەڵ نەزارەتی تەلەگراف و پۆستە گفتوگۆ کراوە و مەزبەتە لە شورای دەوڵەت دراوەتە قەڵەم، دواتر لە ئەنجوومەنی بریکارەکان خوێندنەوەی بۆ کراوە، قەزای ناوهاتوو و گشت خاڵەکان گرنگی بازرگانی نییە، بۆیە گرنگی سیاسی هەڵدەبژێردرێت و تێچووەکەشی وەکو ئەوە نییە ئاماژەی پێکراوە، لەم حاڵەتەدا بۆ درێژکردنەوەی هێلەکانی ناوهاتوو ئەم سوودەی لە ویلایەت ئاماژەی پێکردووە لەگەڵ بری تێچووەکەی گونجاو نییە، لەگەڵ ئەمەش لە ڕۆژانی رابردوو بە فەرمانی پاشای جەنابی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە قەزای عەمادیە بە ویلایەتی موسڵ ببەسترێتەوە، ئێستاش لەوێ درێژکردنەوەی هێلی تەلەگراف چاوپۆشی لێ بکرێت و زانیاری بدرێتە نەزارەتی تەلەگراف، هەروەها ئاگاداری بدرێتە نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار، بە هومایۆنی شاهانە ڕابگەیەندرێت ئەفەندم.

سەدری ئەعزەم

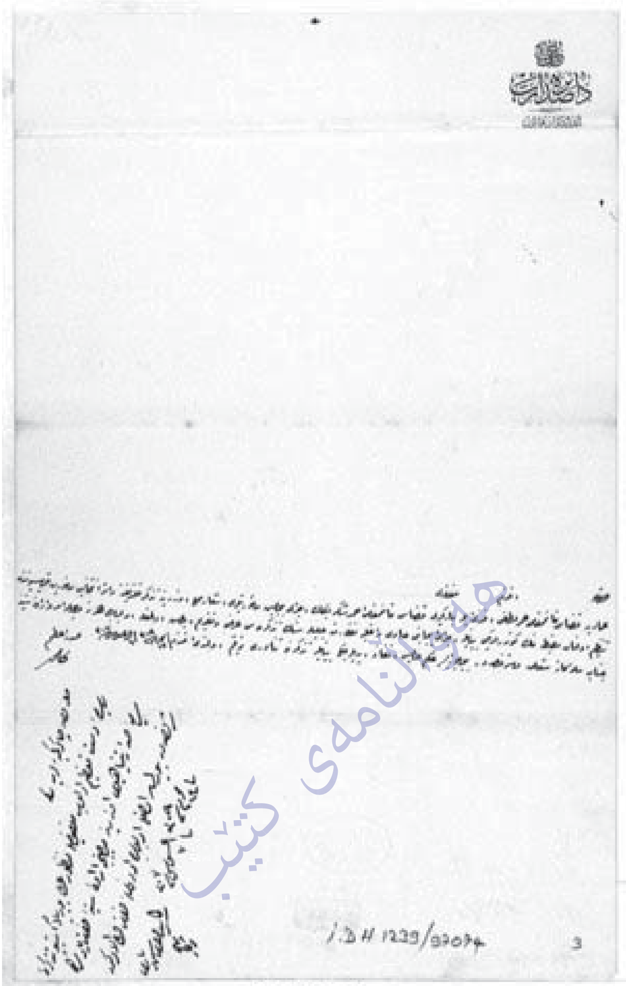

İ.DH.01239

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>01239.097074</td><td>13 موحەررەم 1309 (19 ئۆغستۆس 1891)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هەمایۆنی ئێستا
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
عومەر لوتفی ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە و ئەحمەد شوکری بەگ قائیمقامی قەزای بارگیری گۆڕینەوەیان پێ بکرێت، لەسەر ئاماژەی نووسراوی خۆجێی، مەزبەتەی قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران ڕێکخراوە و ڕاگەیەندراوە، بۆ جێبەجێ کردنیشی نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمانی پاشای جەنابی ملوکانە چی بێت، جێبەجێ دەکرێت، بە ڕاگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

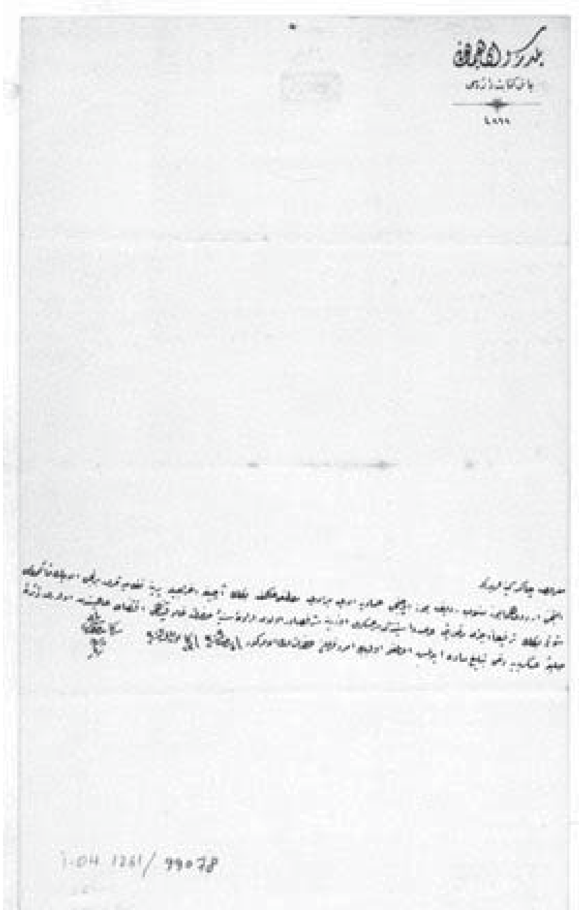

İ.DH.01261

<table>
<tr><th>İ.DH</th><th>01261.099078</th><th>5 رەجەب 1309 (4 شوبات 1892)</th></tr>
<tr><td colspan="3">کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
٤٢١٢
راگەیەندراوی بەندەمانە
شوێنی مستەفا عاکف بەگ میری ئالا لە ئالای ١٠٣ی رەدیفی عەمادیەی سەر بە لەشکری شەشەمی هومایۆن بەتاڵە و لە شوێن ئەو شەوقی بەگ قائیمقامی ئالای ٤١ی نیزامیە پلەکەی بەرز بکرێتەوە و دابمەزرێت، لەسەر راگەیەندراو و رەزامەندی سەر عەسکەر، جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان داوە، جگە لەمە ئاگاداری دراوەتە فەرمانگەی سەربازی شکۆدار، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
جەنابی شەهریاری سەر کاتیب</td></tr>
</table>

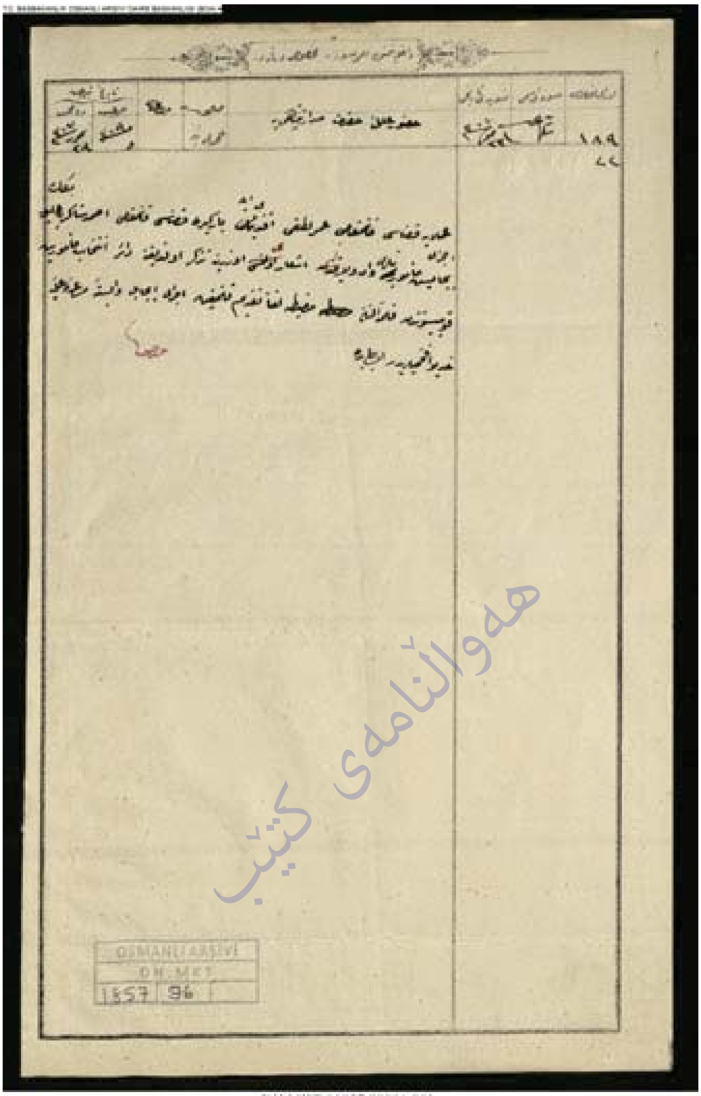

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.01857.00096.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01857.00096</td><td>4 موحەررەم 1309 (10 ئۆغستۆس 1891)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت
عومەر لوتفی ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە و ئەحمەد شاکر بەگ قائیمقامی قەزای بارگیری گۆڕینەوەیان پێ بکرێت، لەسەر ئاماژەی ویلایەتی وان نووسراو کراوە، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران دراوەتە قەڵەم، هاوپێچ پێشکەش کراوە، هاوکاری سەرووی پێویستە.</td></tr>
</table>

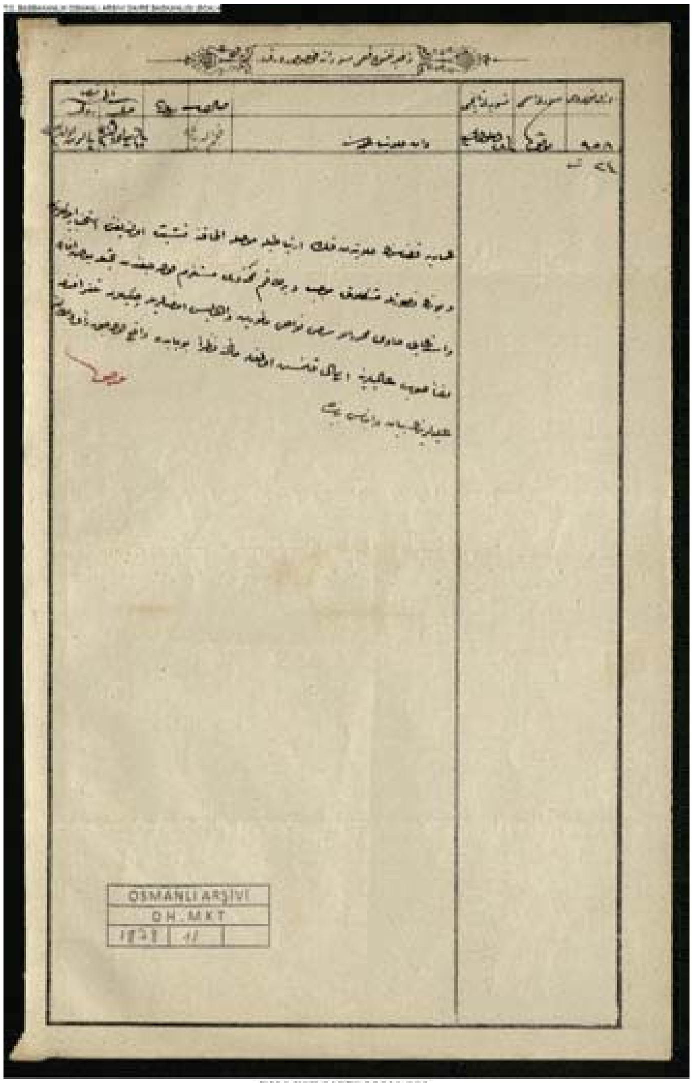

DH.MKT.01878.00011.001

DH.MKT	01878.00011	10 رەبیعی یەکەم 1309 (14 تشرینی یەکەم 1891)
ویلایەتی وانی عالی هەر چەند دەستپێشخەری کراوە تا قەزای عەمادیە بە موسڵ ببەسترێتەوە، بەڵام تا ئێستا لە ویلایەتی وان جیانەکراوەتەوە، بەمەش کێشە و کەموکوری دروست دەکات، لەسەر هەندێك ووتە و داواکاری بە واژووی فەرمانبەران و دانیشتوانی دەوروبەر کە ناویان تۆمار کراوە و دیاریکراوە تەلەگرافنامە دەرچووە، بۆ عالی بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین بابەتەکە خوێندنەوەی بۆ کراوە و عالی رایدەگەیەنێت.		

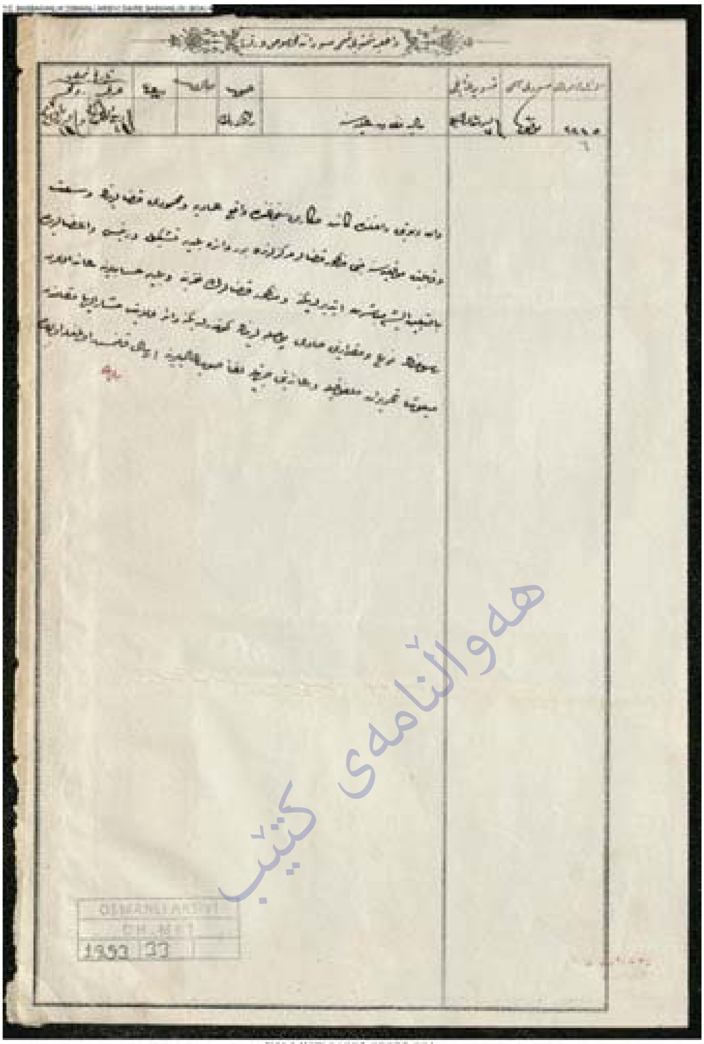

DH.MKT.01893.00033.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01893.00033	21 رەبیعی کۆتایی 1309 (24 تشرینی دووەم 1891)

نەزارەتی دارایی عالی
لەبەر فراوانی و گونجاوی شوێنی جوگرافی قەزاکانی عەمادیە و مەحمودی سەر بە سانجەقی هەکاری ویلایەتی وان، بۆ هەر یەکە لە مەرکەزی قەزاکانی ناوهاتوو فەرمانگەیەکی شارەوانی دابمەزرێت، سەرۆك و ئەندامانیشی دامەزراون و بە دەست بە کار بوونیان هەژماری خەزینە و شارەوانی قەزاکانی ناوهاتوو لە رووی جۆری باج و روسومی بە پۆستە رەوان کراوە، لە پایەی ویلایەتی ناوهاتوو نووسراو رەوان کراوە، لەگەڵ هاوپێچەوە بۆ عالی رەوان کراوە.

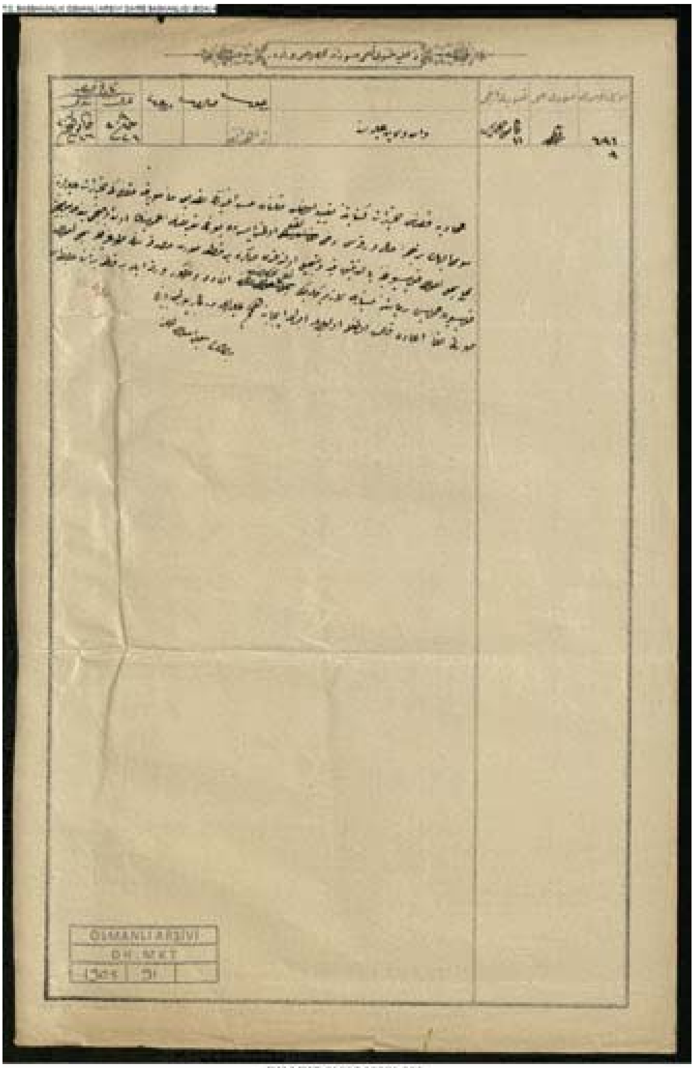

DH.MKT.01905.00091.001

DH.MKT	01905.00091	26 جەمادی یەکەم 1309 (28 کانوونی یەکەم 1891)
ویلایەتی وانی عالی حەسەن ئەفەندی وەکو کاتیبی تۆماری قەزای عەمادیە دامەزراوە، لە بارەی پەسەند کردنی ئەرکەکەی نووسراوی عالی و وەرەقەی وەرگێردراوی زانیاری کەسێتی رۆیشتووە، بەڵام پشت بەستن بە بەندی ١٣ لە پێناسەی گشتی، دوای ئەوەی لە قۆمیسیۆنی تۆماری کەسێتی ناوەخۆ ووردبینی بۆ کراوە و تۆمار کراوە، وێنەیەکی پەسەندکراوی راستەوخۆ رەوانی تۆماری زانیاری سەرۆکایەتی قۆمیسیۆنی گشتی دەکرێت، لە قەڵەمی تایبەتی باس کراوە لەگەڵ وەرەقەی ناوهاتوو وێنەی مەزبەتە رەوان کراوەتەوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

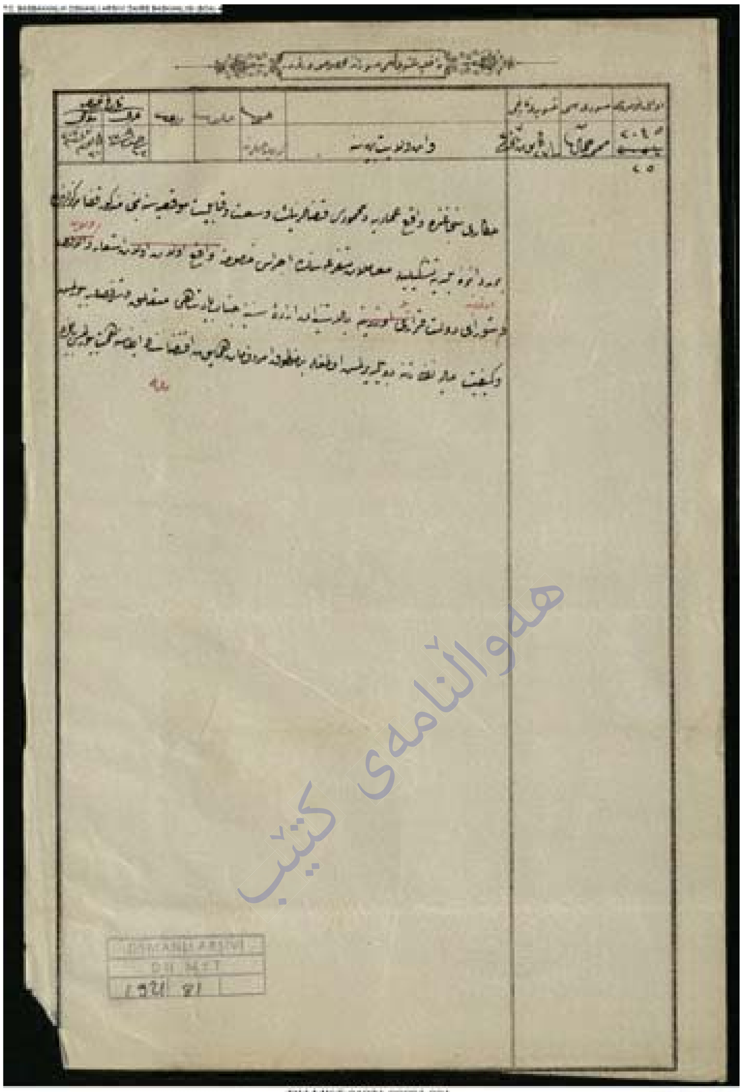

DH.MKT.01921.00081.001

هەواڵنامەی کتێب

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MEM</td><td>01921.00081</td><td>12 رەجەب 1309 (11 شوبات 1892)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی وانی سەروو
لـە رووی فراوانـی و قەبـوڵ کردنـی شـوێنی جوگرافـی قەزاکانـی عەمادیـە و مەحمـودی سـانجەقی هـەکاری، بۆ هەر یەکـە لـە مەرکـەزی ئـەم قەزایانـە فەرمانگەیەکـی شـارەوانی دابمەزرێـت، بـۆ جێبەجـێ کردنـی مامەڵـەکان بـە بریـاری شـورای دەوڵەتـی ویلایـەت، جەنابـی پاشـا بـە فەرمانی پاشـا رەزامەنـدی نیشـان داوە، چۆنیەتـی کارەکەش بە نەزارەتـی دارایـی راگەیەنـدراوە، بـە نووسراوێکـی بریـار و فەرمانـی هومایـۆن جێبەجـێ بکرێت و هیممـەت بکرێت.</td></tr>
</table>

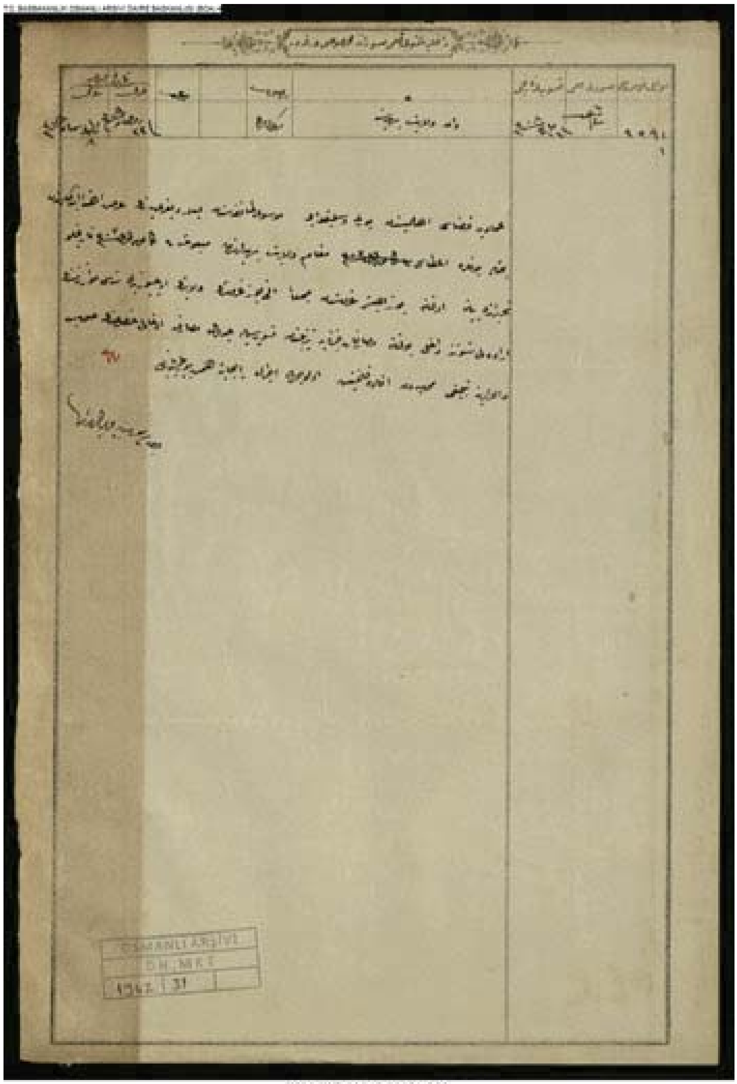

DH.MKT 01942.00031.001

DH.MKT	01942.00031	23 رەمەزان 1309 (21 نیسان 1892)
ویلایەتی وانی سەروو لە تائیفەی موسەوی و دانیشتوانی قەزای عەمادیە پوری و سلیقوا خوا هیدایەتی داون و بوونەتە ئیسلام، نووسراو لە مێژووی ٤ کانوونی یەکەم ١٣٠٧ لە ویلایەتی سەروو هاتووە و راگەیەندراوە بۆ هەر یەکەیان ١٥٠ قوروش لە موازەنەی ١٣٠٧ ویلایەت دابین بکرێت، لە بارەی تۆمارکردنی لە خشتەی خەرجی، والا ئاگادار کراوەتەوە و لە ژمێریاری نووسراو کراوە.		

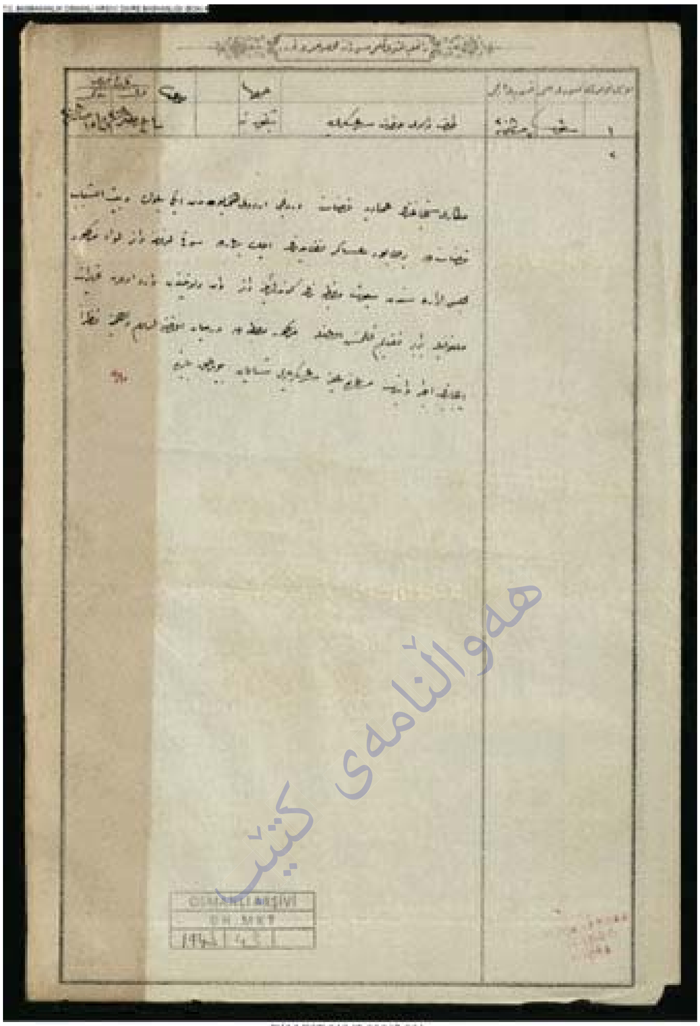

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.01943.00043.001

DH.MKT	01943.00043	30 رەمەزان 1309 (28 نیسان 1892)
لایەنی واڵای جەنابی سەر عەسکەر لـە وەرزی بەهـاردا دوو بلۆکـی لەشـکری چوارەمـی هومایـۆن بـۆ قـەزای عەمادیـە سـەر بـە سـانجەقی هـەکاری و تابورێـك سـەربازی نیزامیـە بـۆ قـەزای بەیتولشـەباب بـروات، مەزبەتـە لـە ئەنجوومەنـی کارگێـری لیـوای ناوهاتـوو رەوان کـراوە، لەگـەڵ نـووسراوی ویلایەتـی وان بەیەکـەوە پێشـکەش کـراوە، لـە مەزبەتـەی ناوهاتـوو پێویسـتی و گرنگـی بابەتەکـە روون بۆتـەوە و بـە تێروانیـن لـە گرنگیەکـەی جێبەجـێ بکرێـت، سەرعەسـکەر هـاوکار بێـت.		

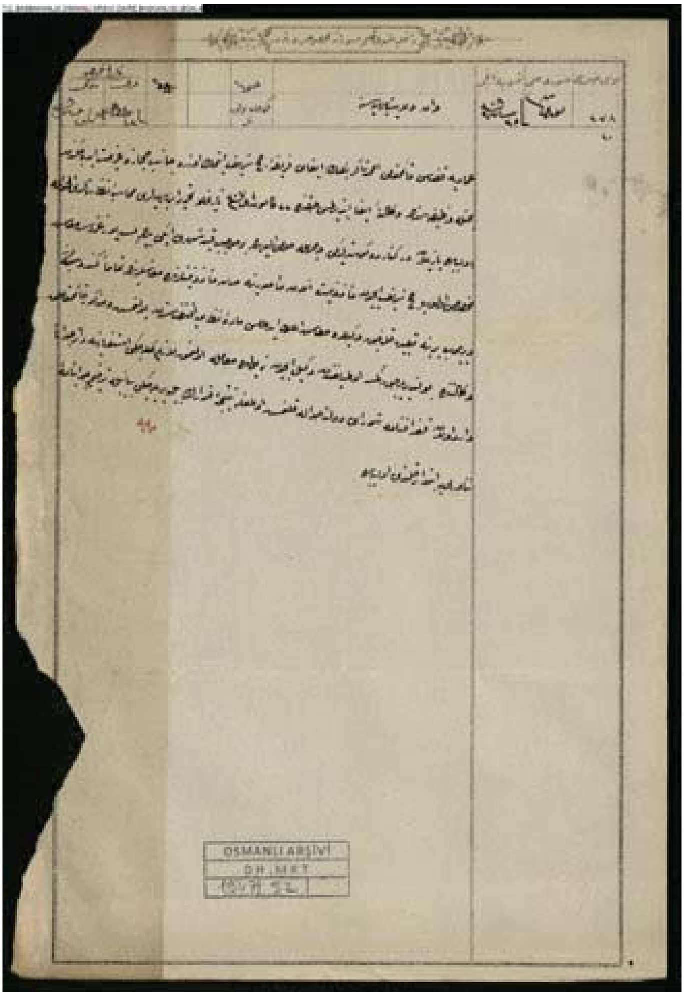

DH.MKT.01947.00052.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01947.00052</td><td>13 شەوال 1309 (11 مایس 1892)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی وانی سەروو
ئەحمەد شاکر بەگ قائیمقامی قەزای عەمادیە فەریزەی حەج جێبەجێ دەکات، لەبەر ئەوەی بەرەو حیجاز بەرێدەکەوێت دەبێ ئەرکەکەی بە وەکالەت بەرێوەببردرێت، لە مێژووی ٢٢ کانوونی دووەم ١٣٠٧ نووسراوی سەروو حەواڵەی نەزارەتی ژمێریاری کراوە، لەم بابەتەدا ئەم پەراوێزە نیشان دراوە، بە تۆمار مانگانە ٢٥٠٠ قوروش بۆ ناوبراو دابین کراوە، لە بابەتی نیزامیەدا ئەوەی دەچێتە حەج و مۆڵەتی وەرگرتووە لە ماوەی مۆڵەتەکەی مووچەکەی بە تەواوەتی پێ دەدرێت و ئەم وەکیلەی لە شوێن ئەو دادەمەزرێت مووچەی پێ نادرێت، لە وەکالەتی قائیمقامیەتی ناوهاتوو کەس نییە بۆ وەکالەتکردن، لە وەڵام تەلەگرافنامە هاتووە و حەواڵەی شورای دەوڵەت کراوە، ئەنجامی بریارەکە رادەگەیەندرێت لە وەڵامنامە نووسراو کراوە.</td></tr>
</table>

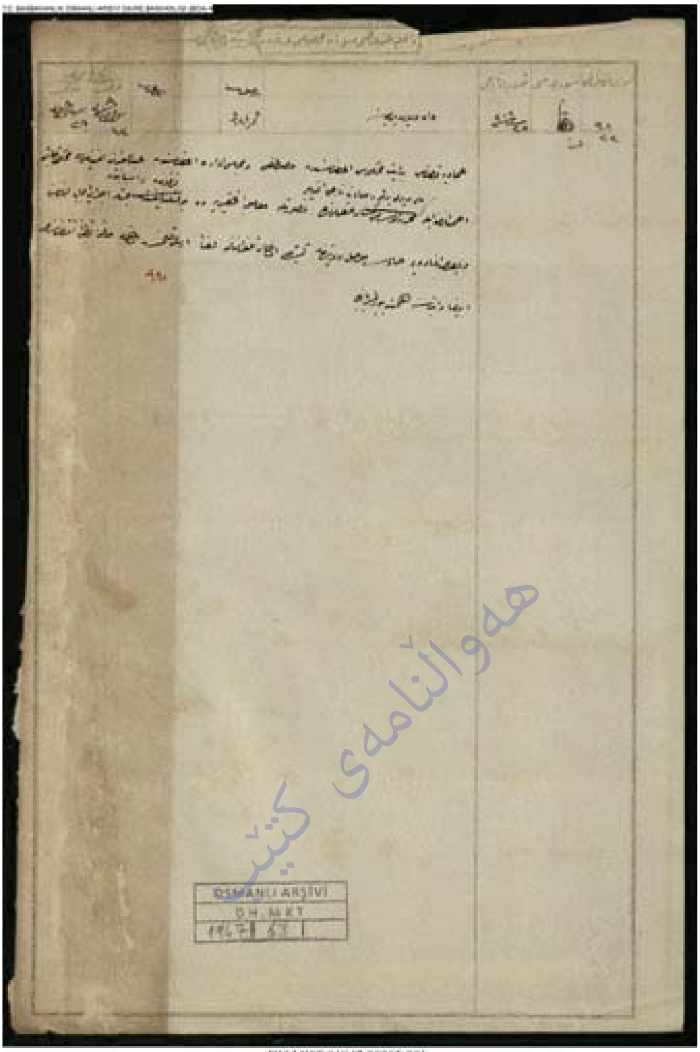

DH.MKT.01947.00063.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01947.00063</td><td>13 شەوال 1309 (11 مایس 1892)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی وانی سەروو
مستەفا ئەفەندی ئەندامی دادگای بەرایی قەزای عەمادیە و عەبدولعەزیز ئەفەندی ئەندامی ئەنجوومەنی کارگێری و ئەحمەد ئەفەندی کاتیبی دادگا و پەرتۆ ئەفەندی بەڕێوەبەری دارایی و یاریدەدەرەکەی ناجی ئەفەندی بە چ جۆرێك مامەڵەی سوکایەتیان ئەنجام داوە، هۆکارەکەی دیاری بکرێت، لەسەر هەندێك ووتە تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ هاتووە، بە تێروانین لە بابەتەکە جێبەجێ بکرێت و هیممەت بکرێت لە ڕاگەیاندنی.</td></tr>
</table>

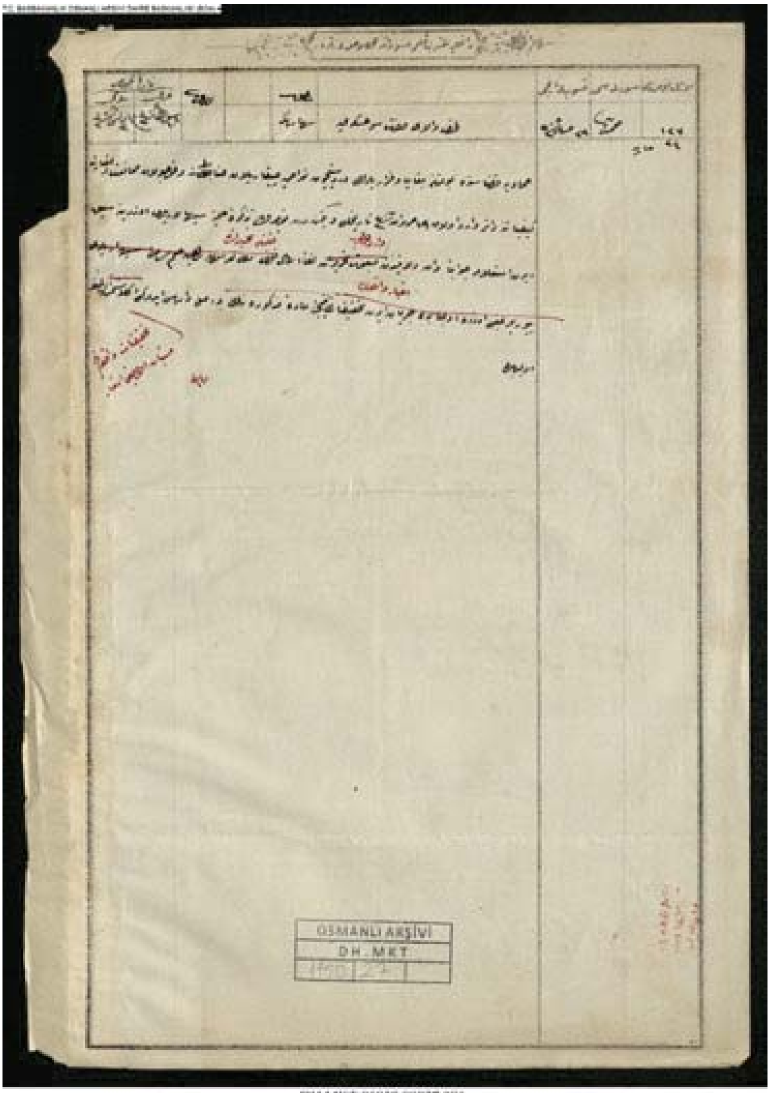

DH.MKT.01950.00027.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01950.00027</td><td>18 شەوال 1309 (16 مایس 1892)</td></tr>
<tr><td colspan="3">لایەنی واڵا جەنابی سەر عەسکەر
ئەفسەرانی دەورووبەر بۆ دەستگیرکردنی پاشماوە و هەڵاتووانی سەربازی قەزای عەمادیە دەرچوون، لە بارەی لاری نەبوون و ئەنجامدانی کارەکە، لەسەر نووسراوی ١٩ حوزەیران ١٣٠٧ ژمارە ٧٤ ی سپاهیداری عالی پێشووتر وەڵامی نووسراوی زانیاری لە ویلایەتی وان رەوان کراوە، لە بارەی راست و دروستی بابەتەکە ئاماژەی پێکراوە لێکۆڵینەوە دەکرێت.</td></tr>
</table>

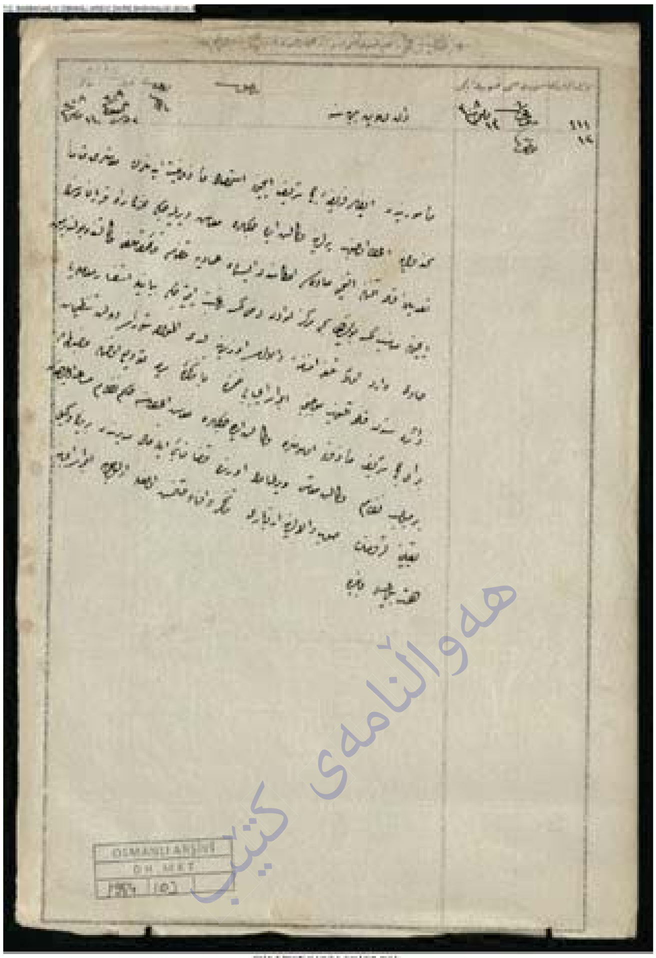

DH.MKT.01954.00103.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01954.00103	2 زیلقەعدە 1309 (29 مایس 1892)
ویلایەتی وانی سەروو ئەوانـەی مۆڵەتـی ڕۆیشـتن بـۆ فەریـزەی حەجـی شـەریف وەردەگـرن مووچەکانیـان بـە تەواوەتـی وەردەگـرن، ئەوانـەی بـە وەکالەتیـش ئەرکەکـە وەردەگـرن مووچـە وەرناگـرن، جگـە لەمـە گۆڕینـی بڕیارنامـەی خەرجـی ڕێـگا دراوەتـە قەڵـەم، هەرچـی کۆڵەکـەی مـاددەی شەشـەم بـۆ وەکالەتـی قائیمقامـی قـەزای عەمادیـە کەسـێکی گونجاو نەدۆزراوەتـەوە و لـە مەرکـەزی لیـواش کەسـێك ئـارەزووی وەرگرتنـی ئـەم پۆسـتە نـاکات، لەسـەر تەلەگرافنامـەی والا لـە شـورای دەوڵـەت ڕێکخـراوە و دراوەتـە فەرمانگـەی قەڵـەم، بـە نـووسراوی سـەدری ئەعـزەم مەزبەتـە ڕۆیشـتووە، ئەوانـەی مانگێـك مۆڵەتـی چوونـە حەجـی شـەریفیان پێـدراوە، ئەوانـەی وەکالەتەکـە وەردەگـرن بـە گوێـرەی نیـزام گونجـاو مووچـە وەربگـرن، لەسـەر وەرنەگرتنـی مووچـەی وەکالـەت، بـە نیـزام یەکێـك لـە بەڕێوەبـەری دارایـی و نائیبـی قـەزا دابمەزرێـت، نـووسراو بـۆ والا کـراوە و هیمـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.		

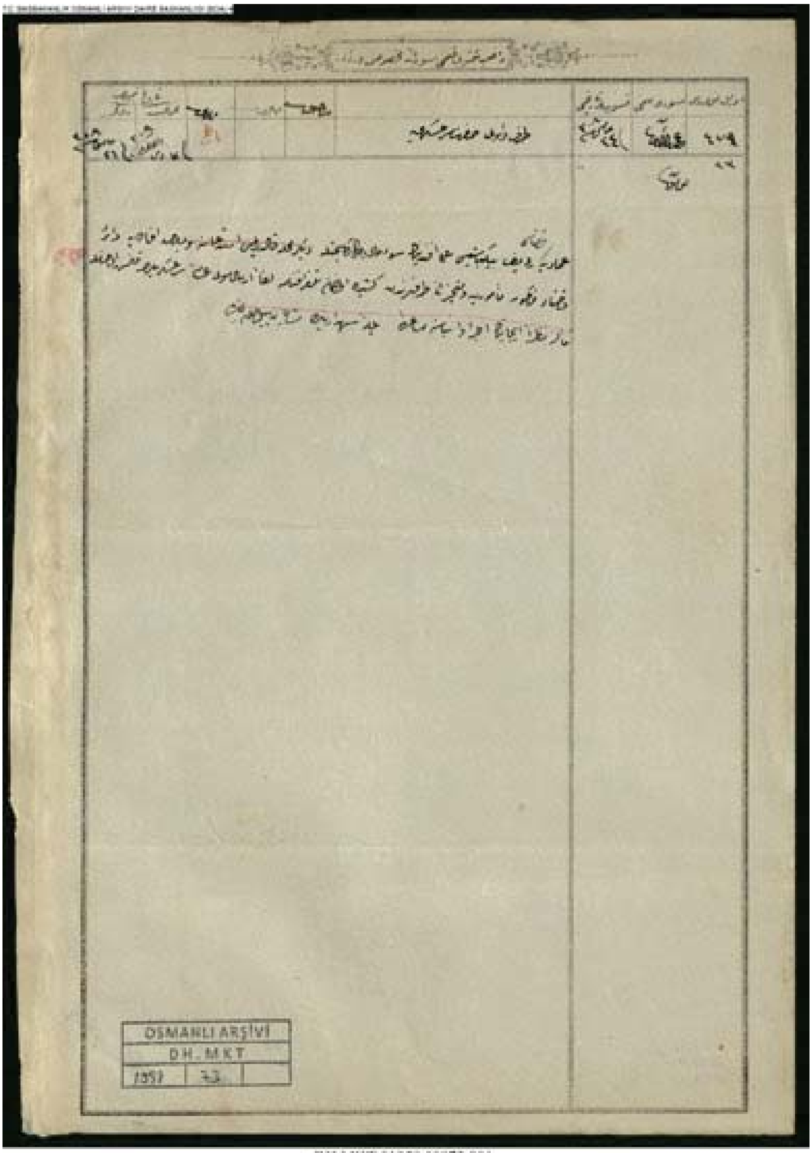

DH.MKT.01958.00073.001

DH.MKT	01958.00073	12 زیلقەعدە 1309 (8 حوزەیران 1892)
لایەنی والآی جەنابی سەر عەسکەر بەهۆی جموجۆڵی خراپی عەلی ئەفەندی بینباشی رەدیفی قەزای عەمادیە، لەلایەن فەرمانبەری مومەییەزانی قەزای ناوهاتوو تەلەگرافنامە هاتووە، هاوپێچ بۆ لایەنی سەرعەسکەر رەوان کراوە.		

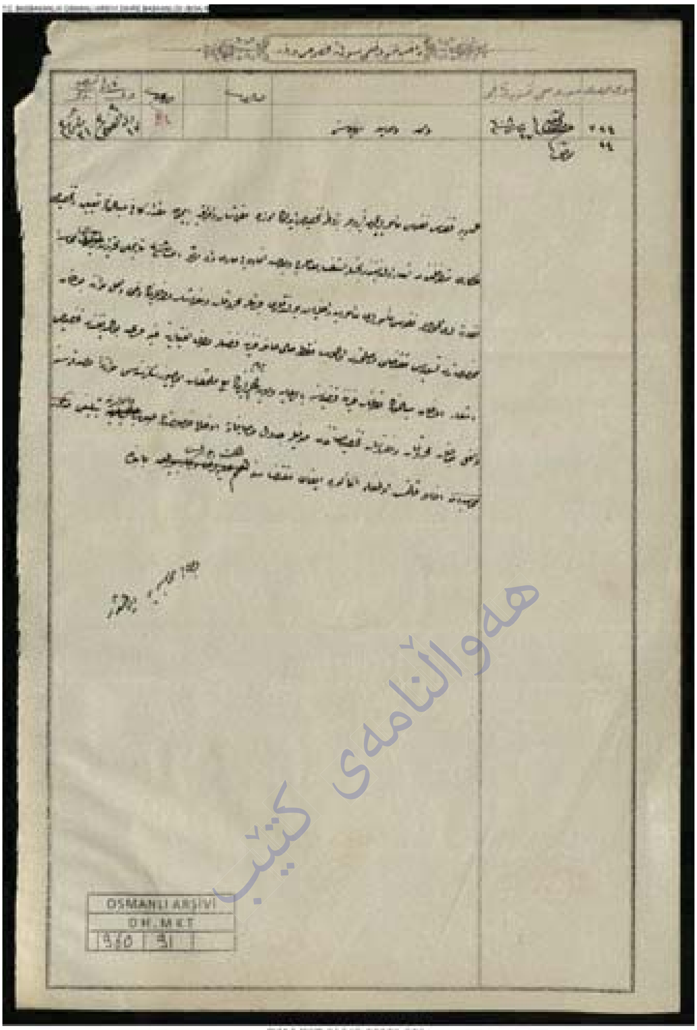
OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT

DH.MKT.01960.00091.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01960.00091</td><td>17 زیلقەعدە 1309 (13 حوزەیران 1892)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی وانی سەروو
بۆ فەرمانبەرانی ناسنامەی قەزای عەمادیە ژوورێکی تایبەت دابین دەکرێت، هەروەها بۆ کەلوپەلی ژوورەکە برێکی گونجاو پارە دابین بکرێت، بۆ ئەم مەبەستە لە موتەسەرفی هەکاری ئاماژەی پێکراوە، بۆ مامەڵەی پرس و را نووسراوی مێژووی ۱ نیسان ۱۳۰۸ حەواڵەی نەزارەتی ژمێریاری کراوە، فەرمانبەرانی ناسنامە لە فەرمانبەرانی ناوەخۆن و خەرجی گەرمکەرەوە و کەلوپەلی تر لە موازەنە تۆمار کراوە، بەڵام حاڵی حازر دابین کردنی خەرجیەکە لە خەزینە گونجاو و هاوکار نییە، هەر کاتێك هاوکار بێت دابین دەکرێت، لە ساڵی ۱۳۰۸ لە موازەنە پەسەند کراوە، خشتەی دابین کردنی خەرجیەکەش تۆمار کراوە و لە ژمێریاری والآ ئاگادار کراوەتەوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

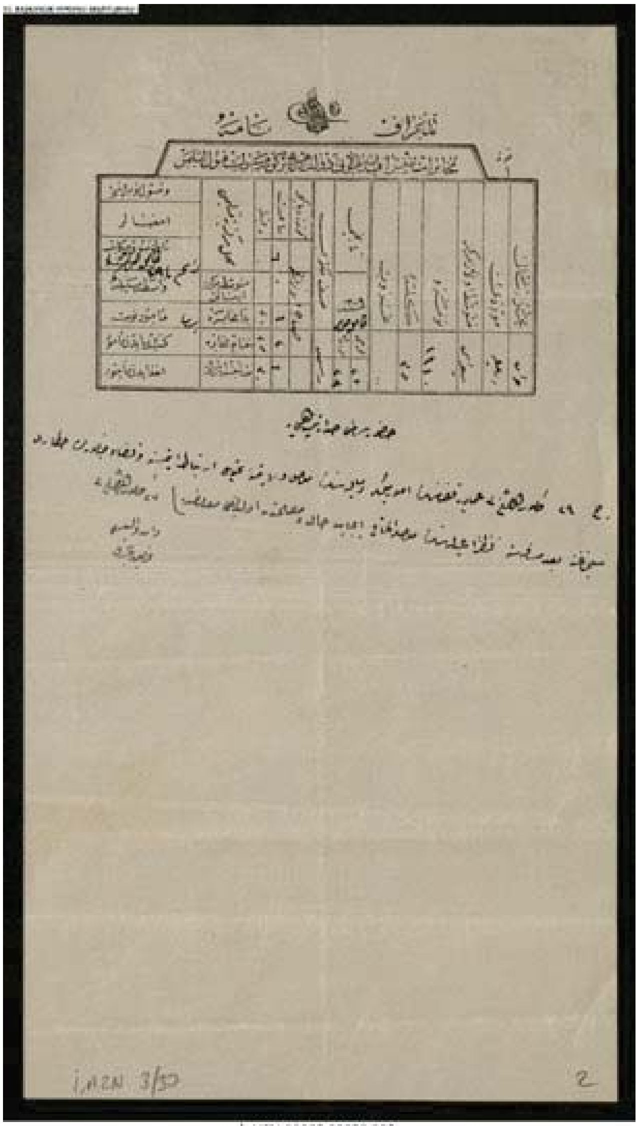

İ.AZN.00003.00030.002

<table>
<tr><th>İ.AZN</th><th>00003.00030</th><th>19 جەمادی کۆتایی 1310 (8 کانوونی دووەم 1893)</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی پاشا پەیوەندیداری سەدارەت
لە ٢٤ کانوونی یەکەم ١٣٠٨، کاروباری مولکیە و دارایی قەزای عەمادیە بەستراوەتەوە بە ویلایەتی موسڵ، هەروەها بەهۆی دووری قەزای ناوهاتوو لە سانجەقی هەکاری پێویستە کاروباری دادیش ببەسترێتەوە بە موسڵ، راگەیەندراوە.
والی وان فەریق ....</td></tr>
</table>

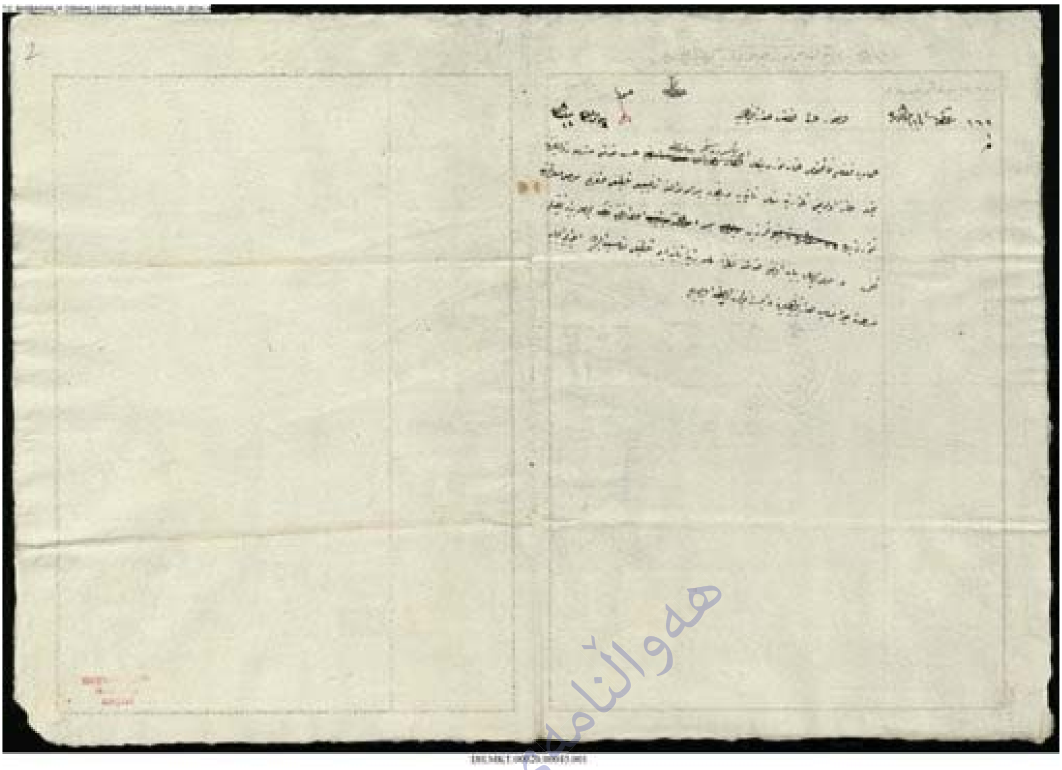

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00020.00043	9 شەوال 1310 (26 نیسان 1893)
جەنابی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت عوسمان نوری بەگ قائیمقامی قەزای عەمادیە لە ئەرکەکەیدا کاری باشی بینراوە، بۆیە شایەنی ئەوەیە پلەی سێیەم یاخود پلەی میری میرانی پێ بدرێت، بۆ ئەم مەبەستە لە ویلایەتی موسڵ نووسراو هاتووە لەگەڵ پۆستەی تۆماری کەسێتی بەیەکەوە پێشکەش کراوە، بە تێروانین لە راگەیاندنی ئەم ئەرکانەی ناوبراو ئەنجامی داوە، گونجاوترە پلەی دووەمی پێ بدرێت، بەڵام پێویستی بە رەزامەندی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەتە.		

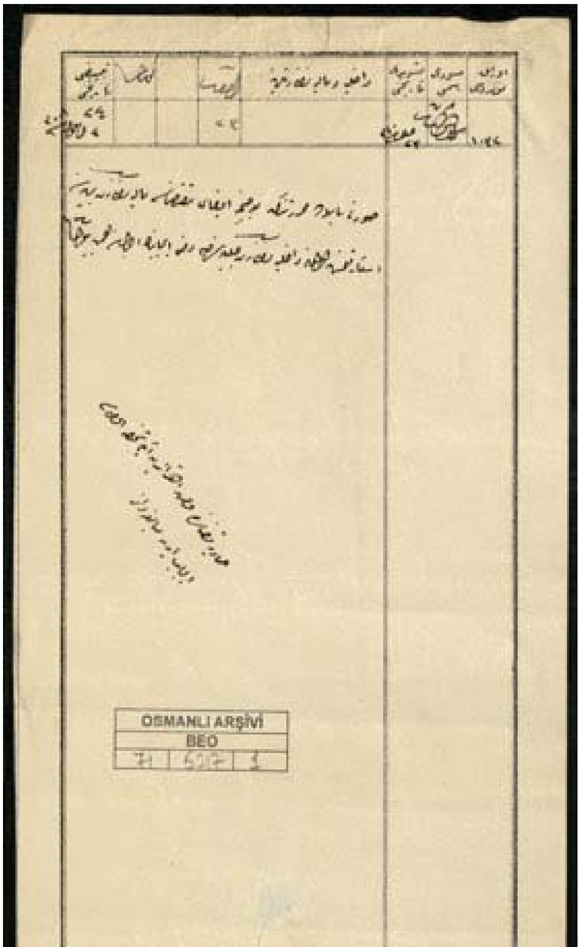

BEO.000071.005317.001

BEO	000071.005317	23 سەفەر 1310 (16 ئەیلوول 1892)
نەزارەتی ناوەخۆ و دارایی بە گوێرەی ئەم نووسراوەی وێنەیەکی لە بالادا تۆمارکراوە، بۆ جێبەجێ کردنی ئاماژە دراوەتە نەزارەتی دارایی پایەبەرز، لە نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی. لە قەزای عەمادیە دوو کەس خوا هیدایەتی داون، لە بارەی ئەم برە پارەیەی کە پێویستە پێیان بدرێت.		

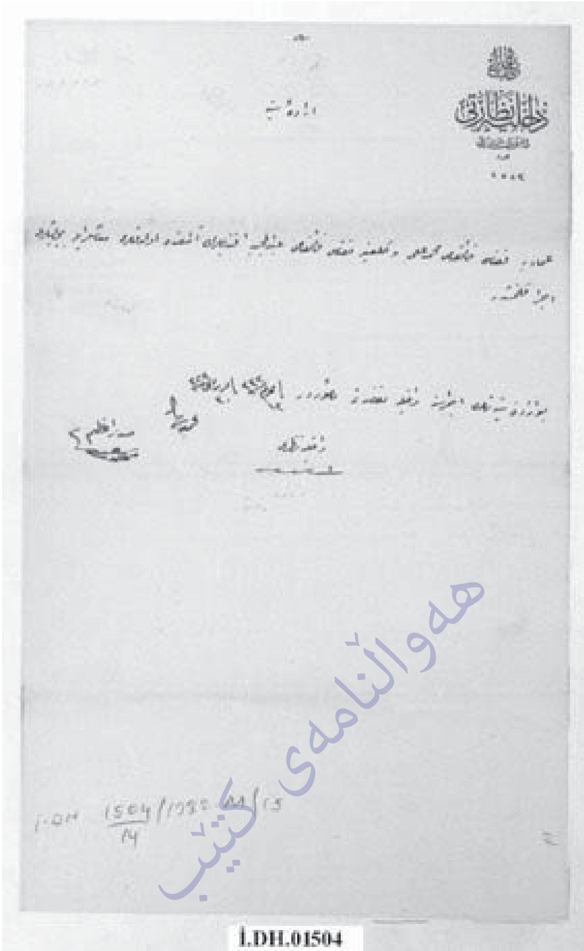

هەواڵنامەی کتێب

İ.DH	01504.000014	12 موحەررەم 1332 (11 کانوونی یەکەم 1913)

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی فەرمانبەران
ژمارە ٢٥٢٣
فەرمانی پاشا

محەمەد عەلی ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە و عەبدولمەجید ئەفەندی قائیمقامی قەزای گوڵعەنبەر بەم مووچەی وەریدەگرن گۆرینەوەیان پێ بکرێت.

بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نەزارەتی ناوەخۆ ئەرکی پێدراوە.
نازری ناوەخۆ/سەدری ئەعزەم

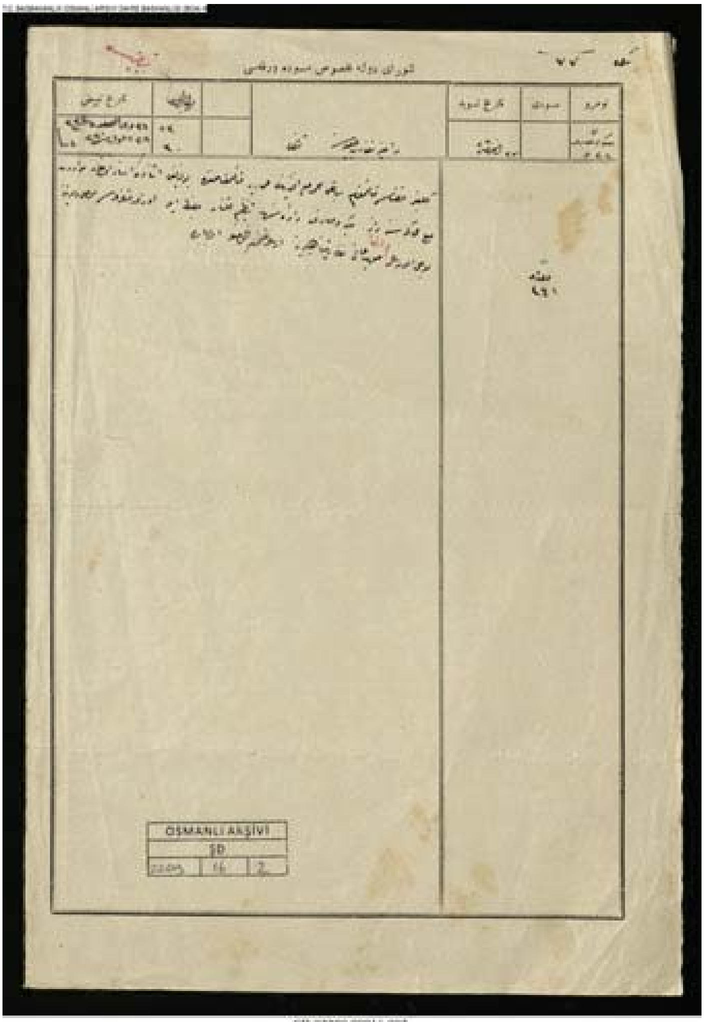

ŞD.02209.00016.002

ŞD	02209.00016	21 زیلقەعدە 1332 (11 تشرینی یەکەم 1914)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار ئـەم کاتـەی محەمـەد عەلـی ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی قـەزای گوڵعەنبـەر لـە قائیمقامیەتـی عەمادیـە بـووە، بابەتـی جۆراوجـۆری خراوەتـە پاڵیـەوە، بـەڵام بـۆ ڕێگەگرتـن لـە دادگاییکردنـی ناوبـراو، مەزبەتـە لـە فەرمانگـەی مولکیـە و مەعاریـف ڕێکخـراوە لەگـەڵ بەراییەکانـی بـۆ ویلایەتـی موسـڵ نێـردراوە تـا بـۆ پەیوەندیـداری نـەزارەت بـەرز بکرێتـەوە.		

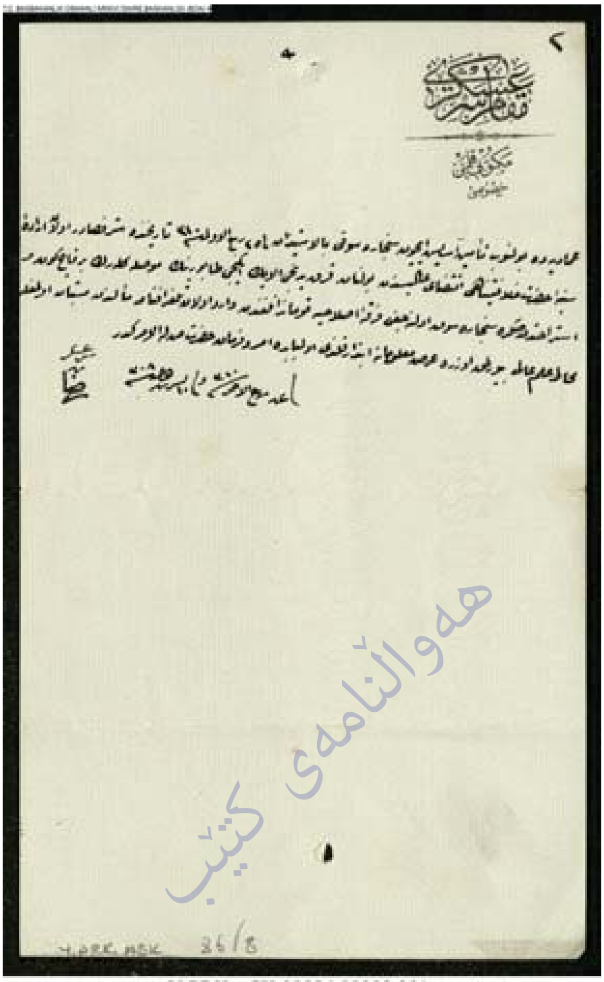
هەواڵنامەی کتێب

Y.PRK.ASK.00086.00008.001

1 رەبیعی کۆتایی 1310 (23 تشرینی یەکەم 1892)	00086.00008	Y.PRK.ASK

پایەی سەر عەسکەر
قەڵەمی مەکتوب
تایبەتی
لـە عەمادیـەیـە، تـا ئاسایشــی ناوچەکـە جێگیـر بـکات، بـە فەرمانــی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت لـە ٢٥ رەبیعـی یەکـەم ١٣١٠ رەزامەنـدی نیشـان داوە، تابـوری ٢ی ئـاڵای ٤٧ هاتۆتـە موسـڵ تـا بچێتـە سـنجار، دوای ئـەوەی چەنـد رۆژێك لـە موسـڵ پشـوو دەدەن، دواتـر دەچێتـە سـنجار، تەلەگرافنامـە لـە قوماندانیەتـی فرقـەی سـەڵاحیە هاتـووە و بابەتەکـە روون بۆتـەوە و راگەیەنـدراوە، بـۆ راگەیاندنــی نووسراوەکانیــش نـووسراو کـراوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.
رزا سەر عەسکەر

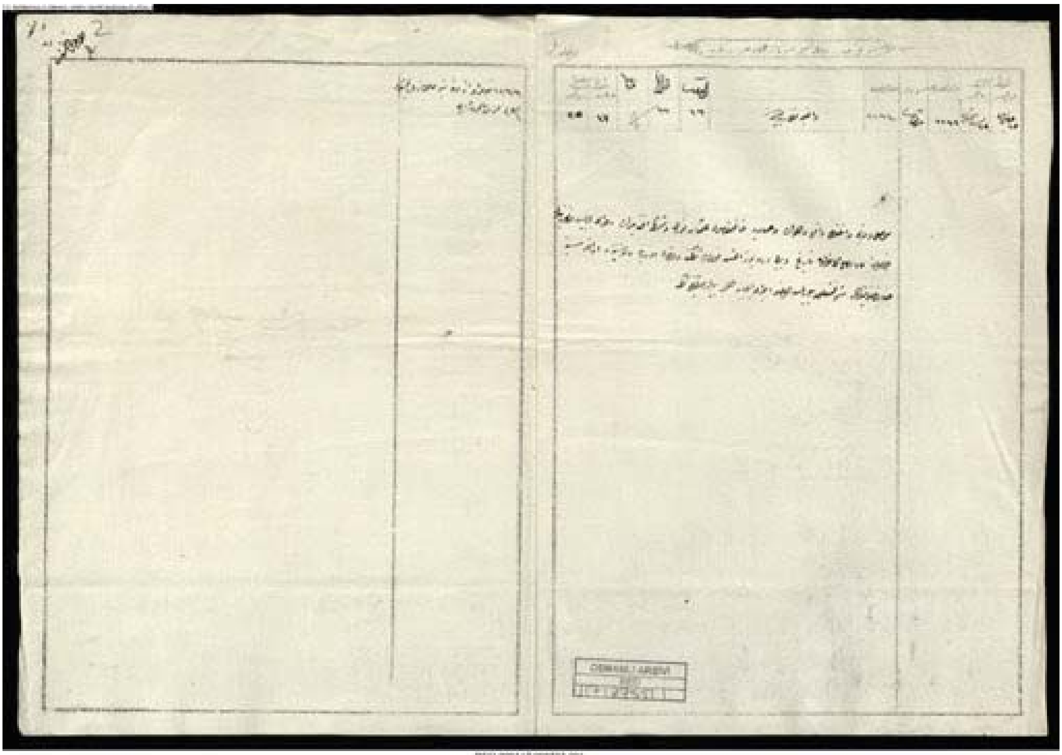

<table>
<tr><td>BEO</td><td>000117.008755</td><td>15 جەمادی یەکەم 1310 (5 کانوونی یەکەم 1892)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
گۆڕینەوە بە ئەرکەکانی عوسمان نوری ئەفەندی و شاکر ئەفەندی قائیمقامەکانی دهۆك و عەمادیە سەر بە ویلایەتی موسڵ دەکرێت، لەسەر نووسراوی مێژووی ١٧ رەبیعی کۆتایی ١٣١٠ ژمارە ١٤٦٠ جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

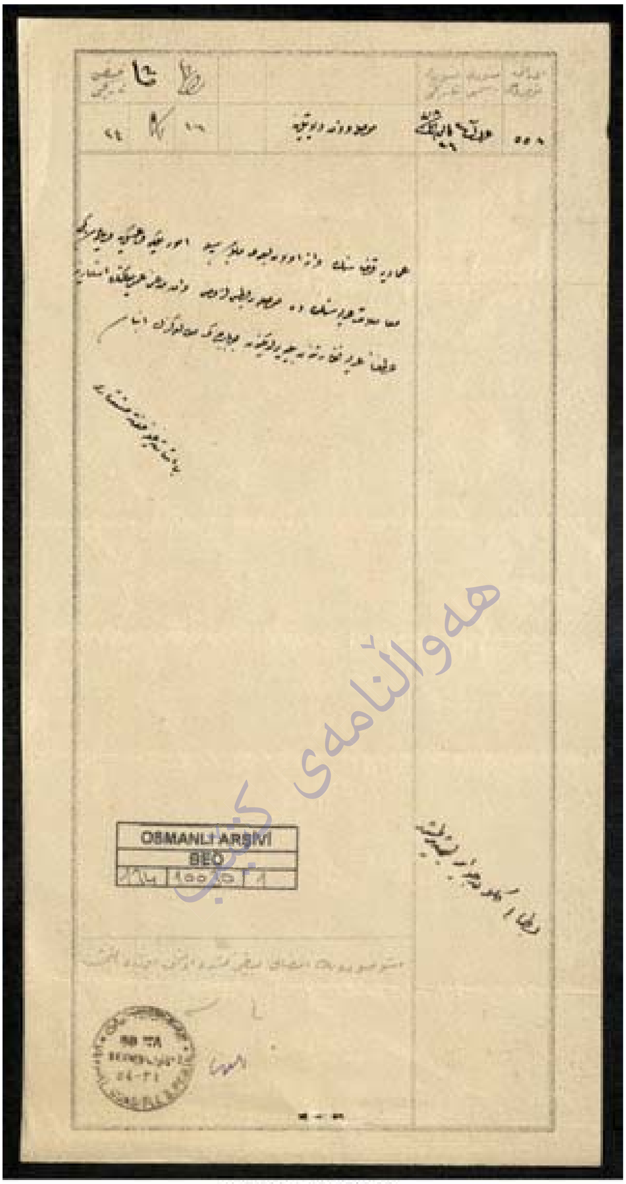

BEO.000134.010030.001

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000134.010030	16 جەمادی کۆتایی 1310 (5 کانوونی دووەم 1893)
ویلایەتەکانی موسڵ و وان بەهۆی دووری قەزای عەمادیە لە وان، لەگەڵ کاروباری مولکیە و سەربازی، مامەڵەی دادیش بە موسڵ ببەسترێتەوە، بە ئاماژەی داواکاری گشتی وان بە میهرەبانیەوە بە نەزارەتی داد راگەیەندراوە، خوێندنەوەی بۆ بکرێت و رابگەیەندرێت.		

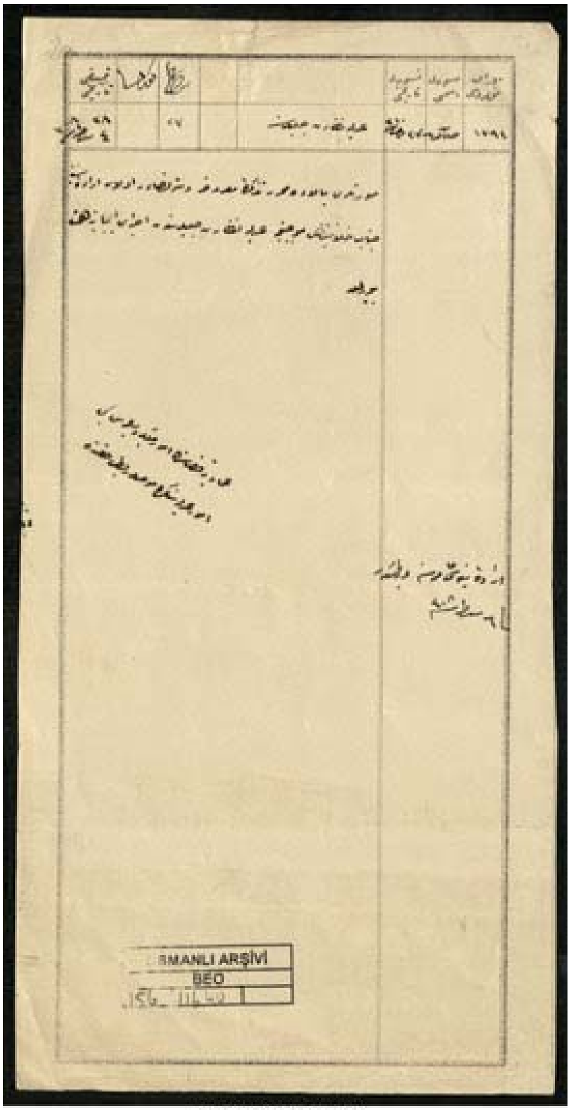

BEO.000156.011640.001

BEO	000156.011640	29 ڕەجەب 1310 (16 شوبات 1893)
نەزارەتی دادی شکۆدار وێنەی تۆمارکراوی لە باڵادا ڕاگەیەندراوە، بە گوێرەی فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت لە نەزارەتی دادی شکۆدار هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی. کاروباری مولکیە و دارایی، لەگەڵ کاروباری دادی قەزای عەمادیە ببەسترێتەوە بە موسڵ.		

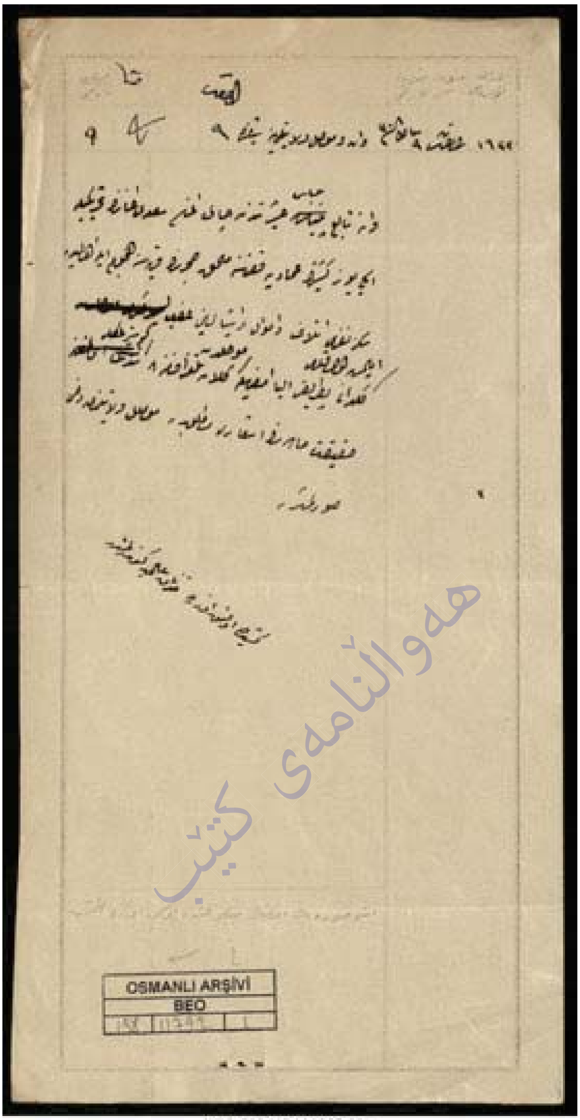

BEO.000158.011792.001

BEO	000158.011792	4 شەعبان 1310 (21 شوبات 1893)
شیفرە بۆ ویلایەتی وان و موسڵ چالی ئاغا لە عەشیرەتی بلباس سەر بە وان، لەلایەن سەعدی ئاغا هان دراوە و بە ٢٠٠ کەس هێرشیان کردۆتە سەر گوندی حەجەری سەر بە قەزای عەمادیە و ٨ نەفەریان کوشتوە و کەلوپەل و پارەوپولیان دزیوە، بە واژووی ئیلیا بەتریقی کلدانی لە موسڵ تەلەگرافنامە هاتووە، ئاماژەی بەم رووداوە کردووە، راستی بابەتەکە روون بکرێتەوە و رابگەیەندرێت، لە ویلایەتی موسڵ پرسیار کراوە.		

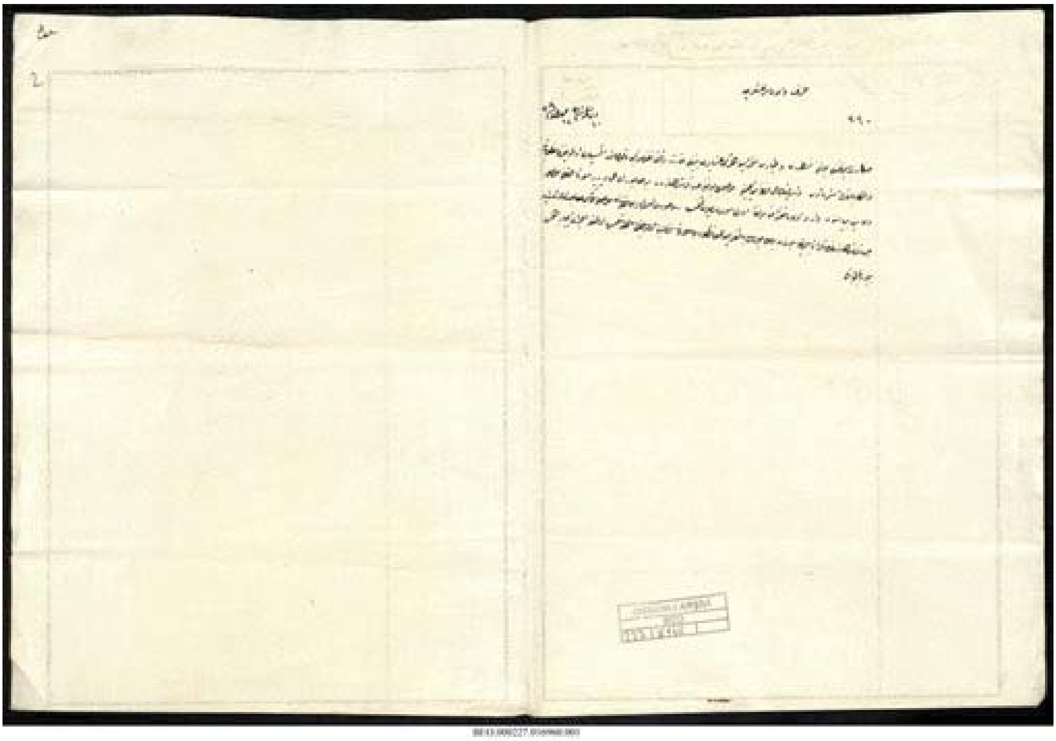

BEO	000227.016960	10 زیلحیجە 1310 (25 حوزەیران 1893)
لایەنی والای سەرعەسکەر لە سانجەقی هەکاری لە نێوان نەتەوەی نەستوری و تەیاری لەگەڵ عەشیرەتی هەرکی دوژمنایەتی هەیە، لە ئەنجام هێرش و کوشتن و رووداو کەمی نەکردووە، بۆ گەرانەوەی کەلوپەلە تاڵانکراوەکان و پاراستنی ئاسایش، تابورێکی موسڵ بۆ عەمادیە بچێت، لە ویلایەتی موسڵ تەلەگرافنامە هاتووە و بۆ سەروو رەوان کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

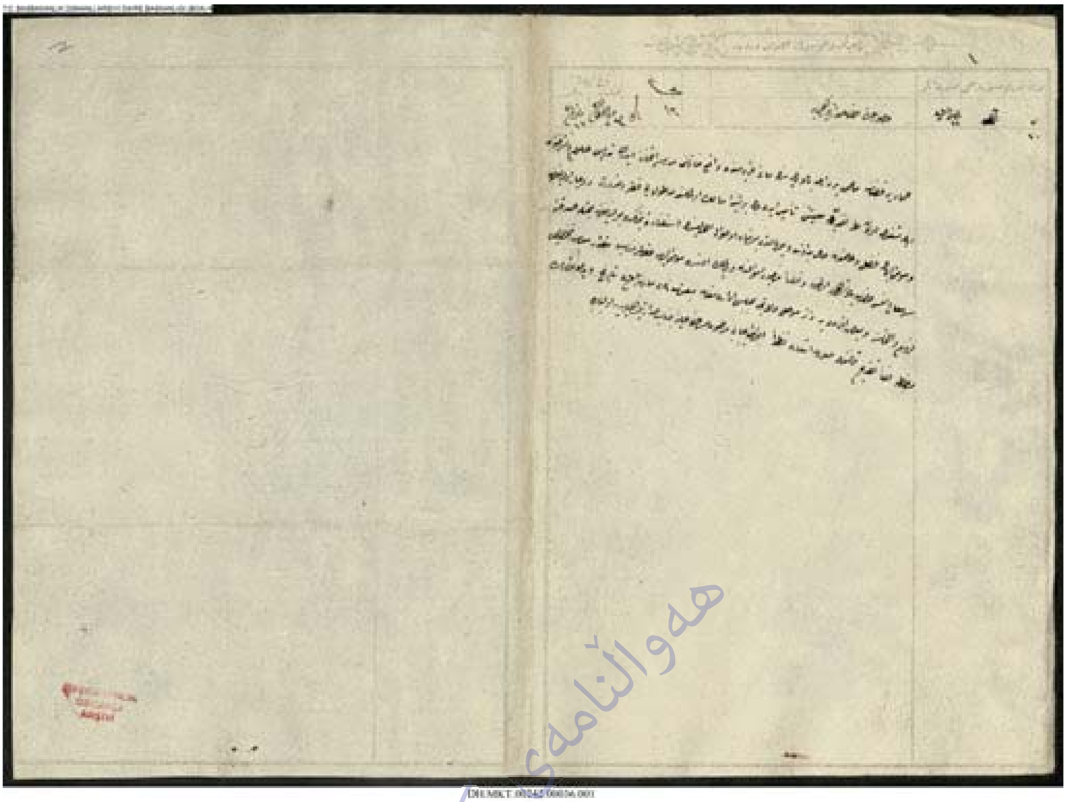

DH.MKT.00242.00036.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00242.00036	23 زیلقەعدە 1310 (8 حوزەیران 1893)

جەنابی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
تەها ئەفەندی لە گوندی مالی سەر بە ناحیەی بەرواری قەزای عەمادیە خانەکەی کردۆتە مەدرەسە و تێدا خەریکی وانە ووتنەوە و بڵاوکردنەوەی زانستە، لەبەر ئەوەی هیچ شتێکی نییە بژێوی ژیانی خۆی پێ دابین بکات، تووشی هەژاری و دەستکورتی بۆتەوە، خەڵکی نەزان و کۆچەری سوود لە زانست و زانیاریەکانی وەردەگرن، بۆیە شایەنی ئەوەیە سەدەقەی پێ بدرێت، مووچەیەکی گونجاوی بۆ دابین بکرێت، لەسەر هەندێك ووتە لە ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەتی موسڵ مەزبەتە لە مێژووی ٢٩ مارت ١٣١٠ رەوان کراوە، بە تێروانین لە وێنەی ئاماژەکە پێویستی بە هاوکاری جەنابی پەیوەندیداری سەدارەتە.

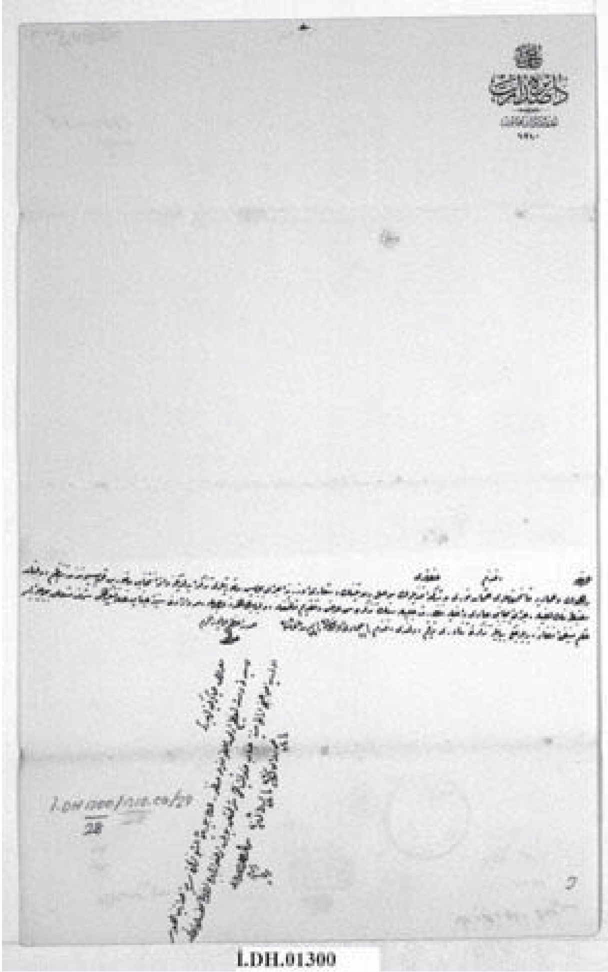
İ.DH.01300

İ.DH	01300.000028	11 جەمادی یەکەم 1310 (1 کانوونی یەکەم 1892)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٣١٠
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لەسەر ئاماژەی ویلایەتی موسڵ گۆڕینەوە بە عوسمان نوری ئەفەندی و شاکر ئەفەندی قائیمقامەکانی دهۆك و عەمادیە بکرێت، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران رێکخراوە، لەگەڵ نووسراوی نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمانی جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم و یاوەری

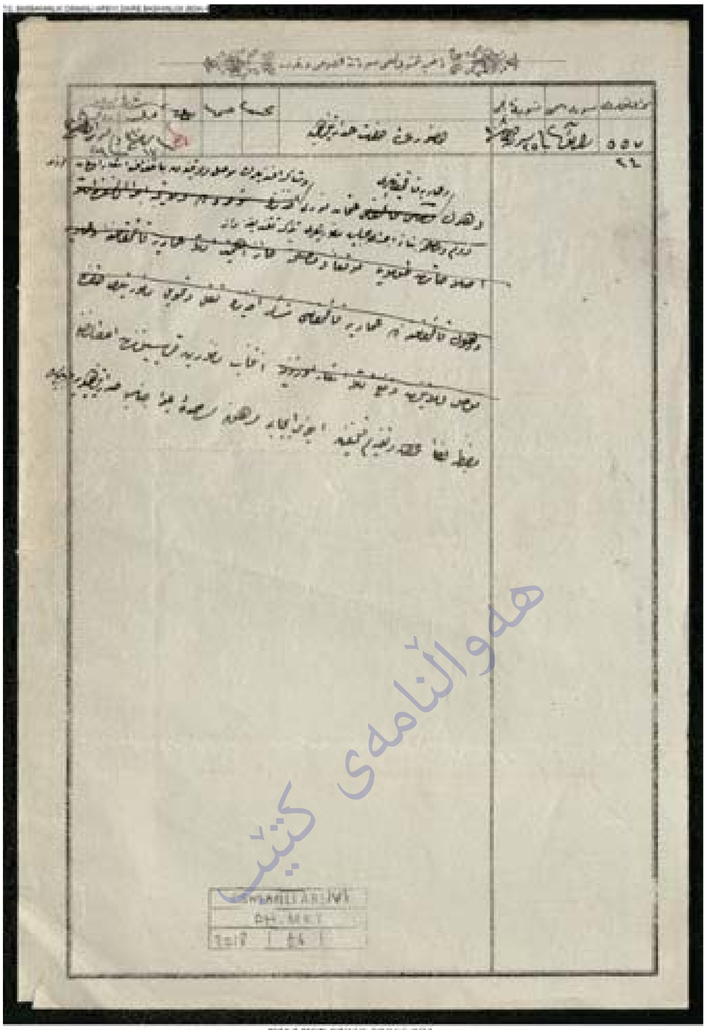

DH.MKT.02018.00066.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02018.00066</td><td>17 رەبیعی کۆتایی 1310 (8 تشرینی دووەم 1892)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت
لە ویلایەتی موسڵ بە تەلەگراف ئاماژەی پێکراوە، گۆرینەوە بە عوسمان نوری ئەفەندی و شاکر ئەفەندی قائیمقامەکانی دهۆك و عەمادیە بکرێت، بۆ ئەمەش نووسراو کراوە، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران پێشکەش کراوە و بۆ جێبەجێ کردنی کارەکە هاوکاری جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت پێویستە.</td></tr>
</table>

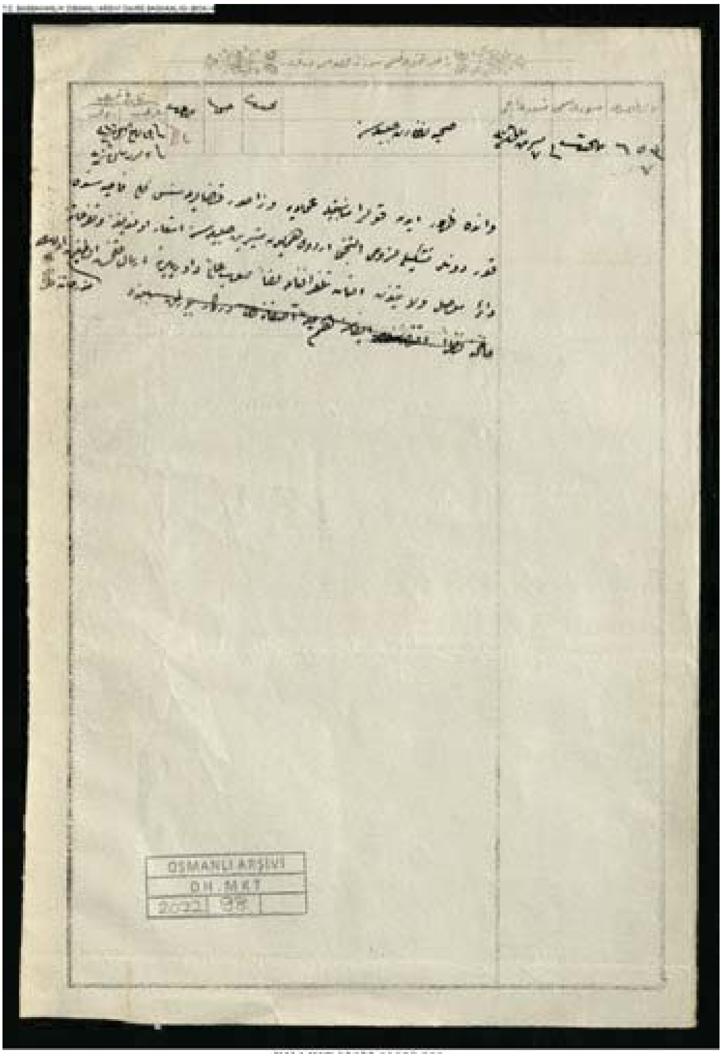
OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT
2022 98

DH.MKT.02022.00098.001

DH.MKT	02022.00098	29 ڕەبیعی کۆتایی 1310 (20 تشرینی دووەم 1892)
نەزارەتی تەندروستی شکۆدار بە بۆنەی سەرهەڵدانی کۆلێرا لە وان، پاراستنخانە لە قەزاکانی عەمادیە و زاخۆ لەگەڵ ناحیەی سینس گلی دامەزرێت، لە موشیرەتی لەشکری شەشەمی هومایۆنی شکۆدار ئاماژەی پێکراوە، بە تێروانین لە بەراییەکان تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ وەرگیراوە و بۆ عالی ڕەوان کراوە، بە تێروانین لە بەراییەکان جێبەجێ بکرێت.		

هەواڵنامەی کتێب

ŞD.02609.00027.003

ŞD	02609.00027	12 رەجەب 1310 (30 کانوونی دووەم 1893)

جەنابی پاشا پەیوەندیداری سەدارەت
لـە ٢٤ کانوونـی یەکـەم ١٣٠٨، لەسـەر هاتنـی فەرمانـی پاشـای تاجـدار، کاروبـاری مولکیـە و دارایی بەسـتراوەتەوە بە ئێـرە، قـەزای عەمادیـە نزیکە لە موسـڵ و دوورە لە ویلایەتی وان، هەروەها دانیشـتوانی قەزاکە و دانیشـتوانی موسـڵ بەیەکـەوە نیشـتەجێن و لـە یەکـتر نزیکـن، بۆیـە لایەنـی دادیـش بـە موسـڵ ببەسـترێتەوە و بـە هەمـوو شـێوەیەك سـوود و ئامانجـی جۆراوجـۆری دەبێـت، بـۆ جێبەجـێ کردنـی هـاوکاری شـکۆداری پێویسـتە، راگەیەنـدراوە فەرمـان.
عوسمان والی موسڵ

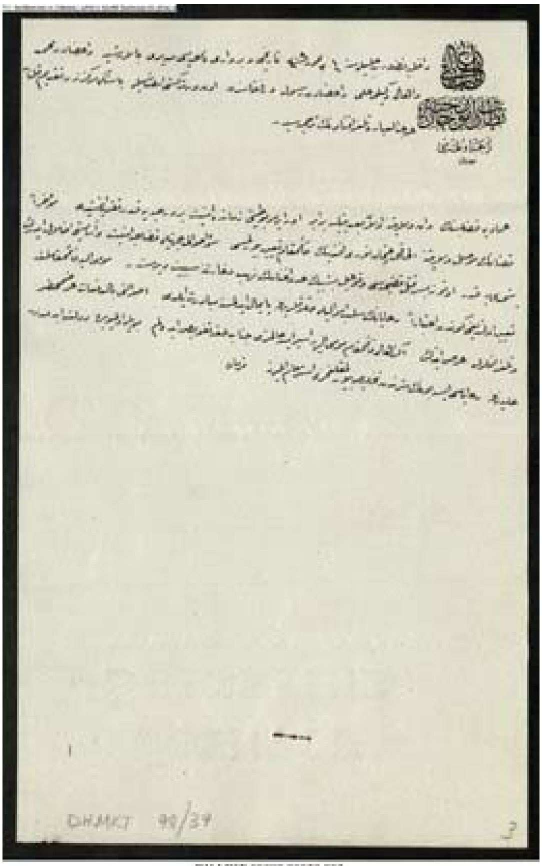

DH.MKT.00098.00039.003

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00098.00039</td><td>17 موحەررەم 1311 (31 تەمموز 1893)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی کاروباری دەرەوە
ژووری وەرگێران
لـە مێـژووی ٣ تەممـوز ١٣٠٩ تەلەگرافنامـە بـە زەمانـی عەرەبـی و بـە واژووی بـاڵا رەشـید بەڕێوەبـەری ناحیـەی بـەرواری و ئەندامـان محەمـەد و رەسـول بریـکاری دانیشـتوان و ١٤ هـاوەڵ لـە مەرکـەزی باسـتکە پێشکەشـی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار کـراوە.

قـەزای عەمادیـە کـە بـە وان بەسـترابووەوە ئەمنیەتـی بـاش بـوو، بـەم دواییـە بەسـتراوەتەوە بـە ویلایەتـی موسـڵ و عوسـمان نـوری ئەفەنـدی کراوەتـە قائیمقـام، کەچـی بارودۆخـی قەزاکـە خـراپ بـووە و ئەمنیـەت و ئاسایشـی تێکچـووە، تـا ئێسـتا ٣٥ کـوژراوە و ٥٠٠٠ مـەڕ تـاڵان کـراوە، هـەر لـەم ڕۆژەوە ناوبـراو وەکـو قائیمقـام دامـەزراوە، بـەڵام پـارەی خەڵکـی خـواردووە و چەنـد جارێـك بـە تەلەگرافنامـە راگەیەنـدراوە، ئەگـەر دانیشـتوان بوونەتـە دیلـی قائیمقـام بارودۆخـمان رادەسـتی جەنابـی دادپـەروەر دەکەیـن، پێویسـتە عالـی هاووڵاتـی خـۆی لـەم جـۆرە کەسـانە و شـەری ئـەم کەسـانە رزگار بـکات، تکایـە فەرمـان.</td></tr>
</table>

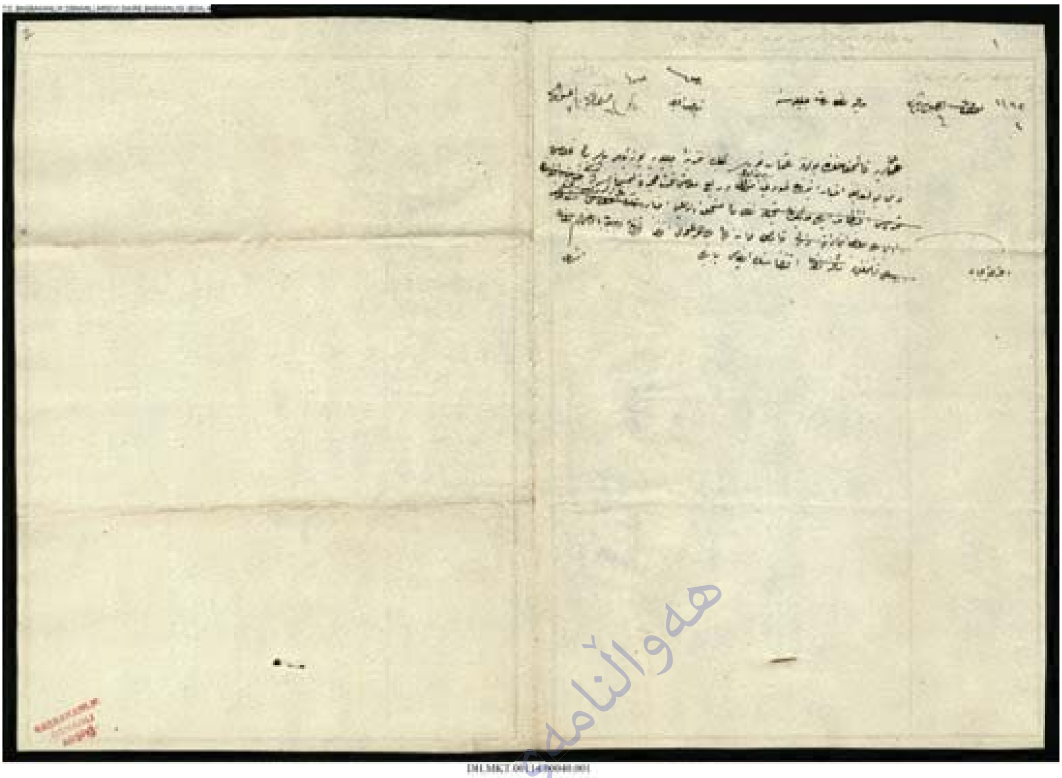

DH.MKT.00114.00040.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00114.00040	6 سەفەر 1311 (19 ئۆغستۆس 1893)
نەزارەتی دارایی شکۆدار عوسمان نوری بەگ قائیمقامی عەمادیە لە خەزینەی شکۆدار ١٢٧٠٠٠ قوروش قەرزی هەیە، بەم هەواڵە چارەگێك مووچەی ناوبراو دەستی بەسەر داگیراوە، بەڵام ئەم کارە نەبووتە رزگار بوونی، بۆیە تاهیر عەونی ئەفەندی خانەدانی قارس داواکاری بەرز کردۆتەوە، کارەکە جێبەجێ بکرێت.		

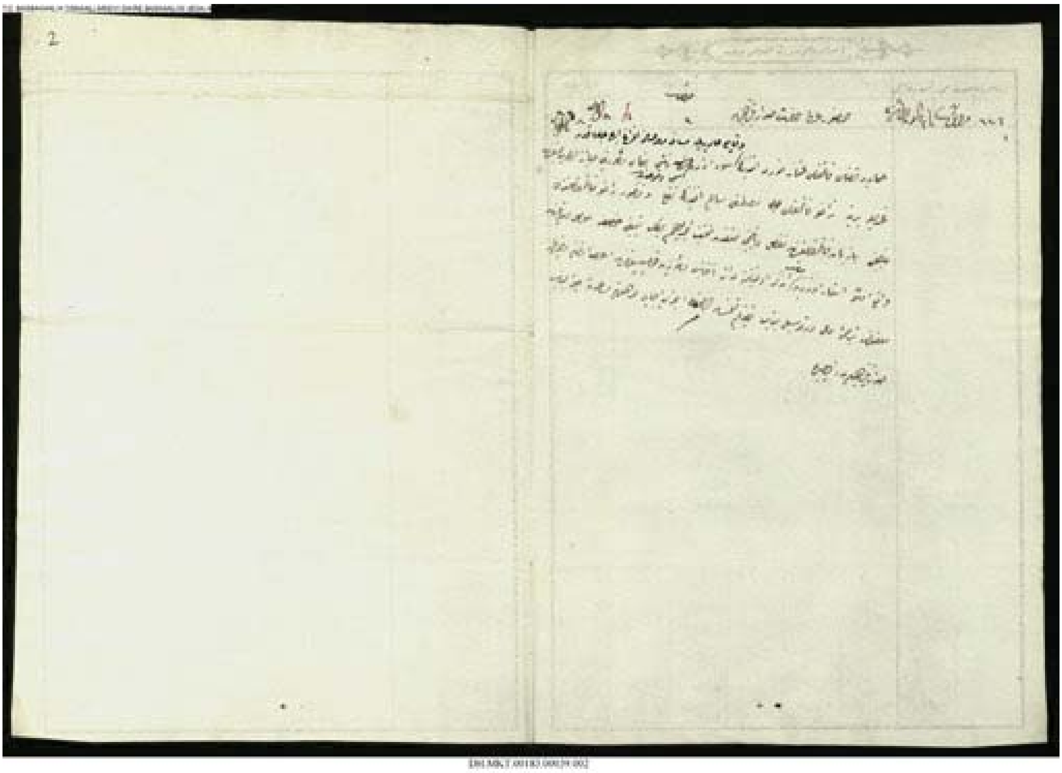

DH.MKT	00183.00039	9 جەمادی کۆتایی 1311 (18 کانوونی یەکەم 1893)
جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت عوسمان نوری ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە بە گشتی لە رووی ئیداریەوە بەڕێوەبردنی خراپە و مانەوەی لە ئەرکەکەی گونجاو نییە، دوور بخرێتەوە و لە شوێن ئەو مستەفا سالم ئەفەندی قائیمقامی زاخۆ، بۆ قائیمقامیەتی زاخۆش ئیبراهیم بەگ هەڵبژێردراو لە چینی دووەم دابمەزرێن، لەسەر ئاماژەی ویلایەتی موسڵ نووسراو کراوە، مەزبەتەش دراوەتە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران لەگەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی بەیەکەوە پێشکەش کراوە، جێبەجێ کردنی هاوکاری جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەتی دەوێت.		

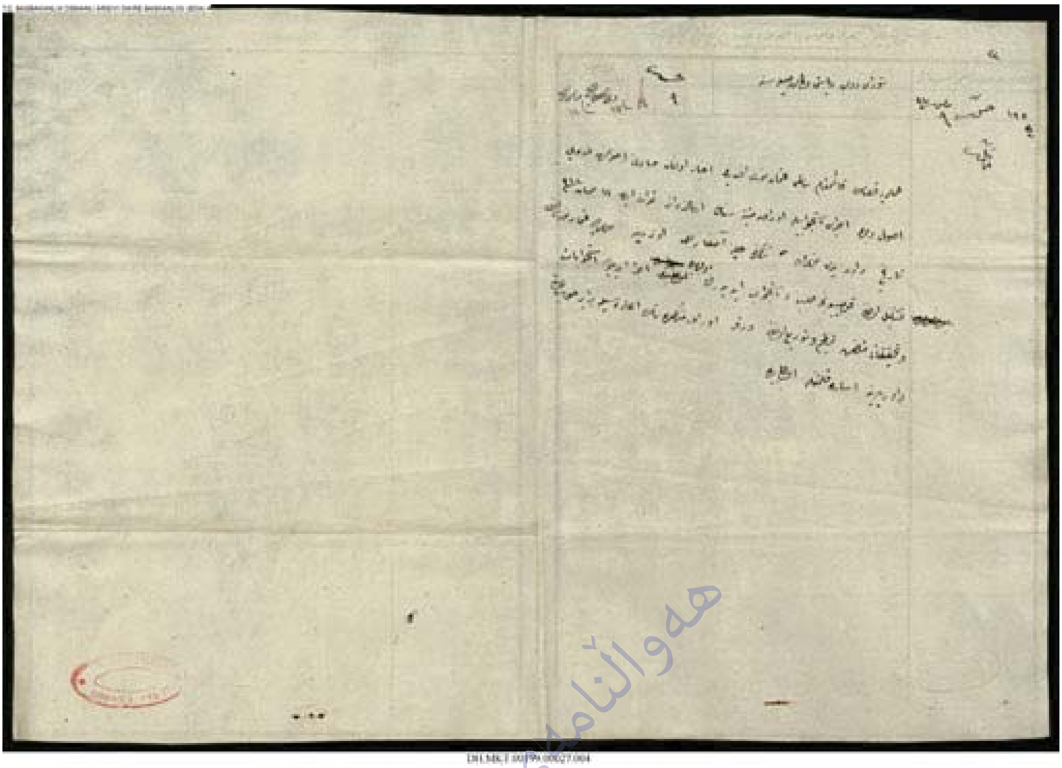

DH.MKT.00199.00027.004

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00199.00027	17 زیلقەعدە 1311 (22 مایس 1894)
بریکاری سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار لێکۆڵینەوە لە خراپ و کەموکوری عوسمان نوری ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای عەمادیە کراوە و ئەوراقەکانی ڕەوان کراوە، لەسەر نووسراوی ١١ نیسان ١٣١٠ ژمارە ١٧ ی عالی، عوسمان نوری ئەفەندی لە قۆمیسیۆن ووتەی وەرگیراوە و لەسەر لێکۆڵینەوە و وەرگرتنی ووتەکانی نووسراو ڕێکخراوە و ڕەوان کراوە، بە ناردنەوەی ئەوراقەکان بەیەکەوە بۆ سەروو ڕەوان بکرێت.		

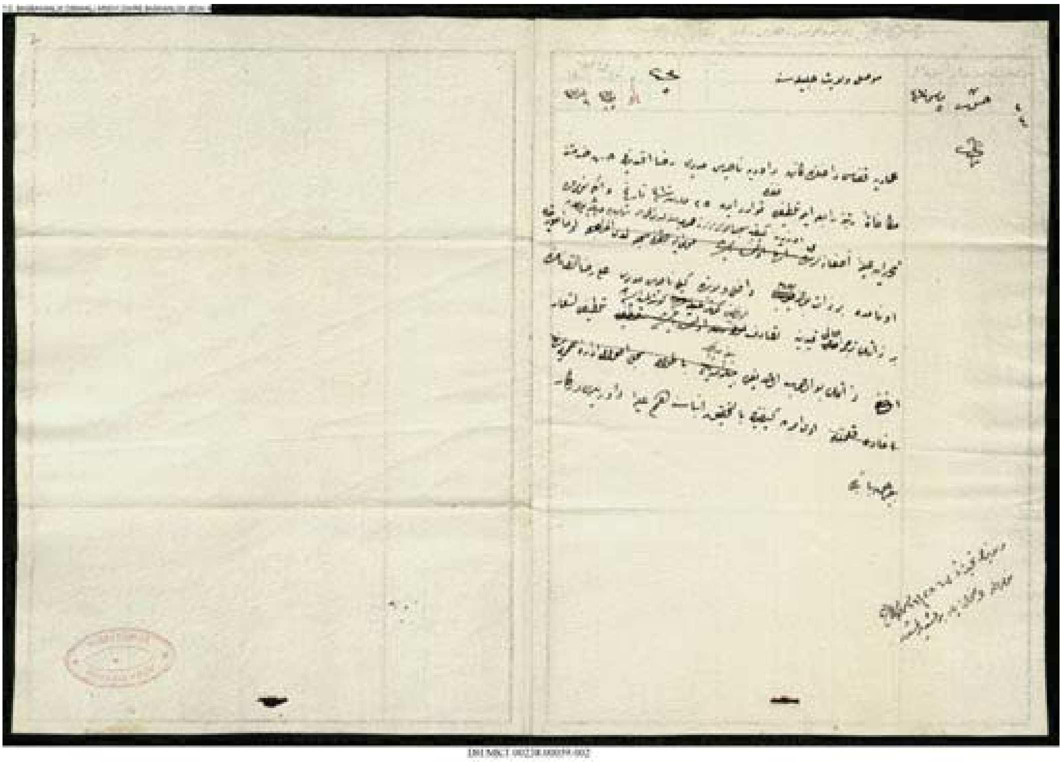

DH.MKT	00238.00059	15 زیلقەعدە 1311 (20 مایس 1894)

ویلایەتی موسڵی شکۆدار
بەهـۆی کار و خزمەتـە باشـەکانی رزا ئەفەنـدی بەرێوەبـەری ناحیـەی داودەی سـەر بـە قـەزای عەمادیـە نـووسراوی عالـی لـە مێـژووی ٢٥ مـارت ١٣١٠ ژمـارە ٢ هاتـووە و لـە بـارەی پاداشـت کردنـی بـە پلـەی چـوارەم رەزامەنـدی نیشـان داوە، چۆنیەتـی کارەکـە بـۆ کارگێـری گشـتی تۆمـاری کەسـێتی بـەرز کراوەتـەوە، بـەڵام کەسـێك بـەم نـاوە و بـەم ئەرکـە نییـە و نەدۆزراوەتـەوە، بەڵکـو لـە تۆمـارەکان کەسـێك بـە نـاوی عەلـی رزا ئەفەنـدی بەرێوەبـەری ناحیـەی کێلـی ویلایـەت نـاوی هەیـە، لـە بـارەی پاداشـت کردنـی ئـەم کەسـە نازانرێـت خۆیەتـی یـا خـۆی نییـە، لێکۆڵینـەوە بکرێـت و رابگەیەندرێـت.

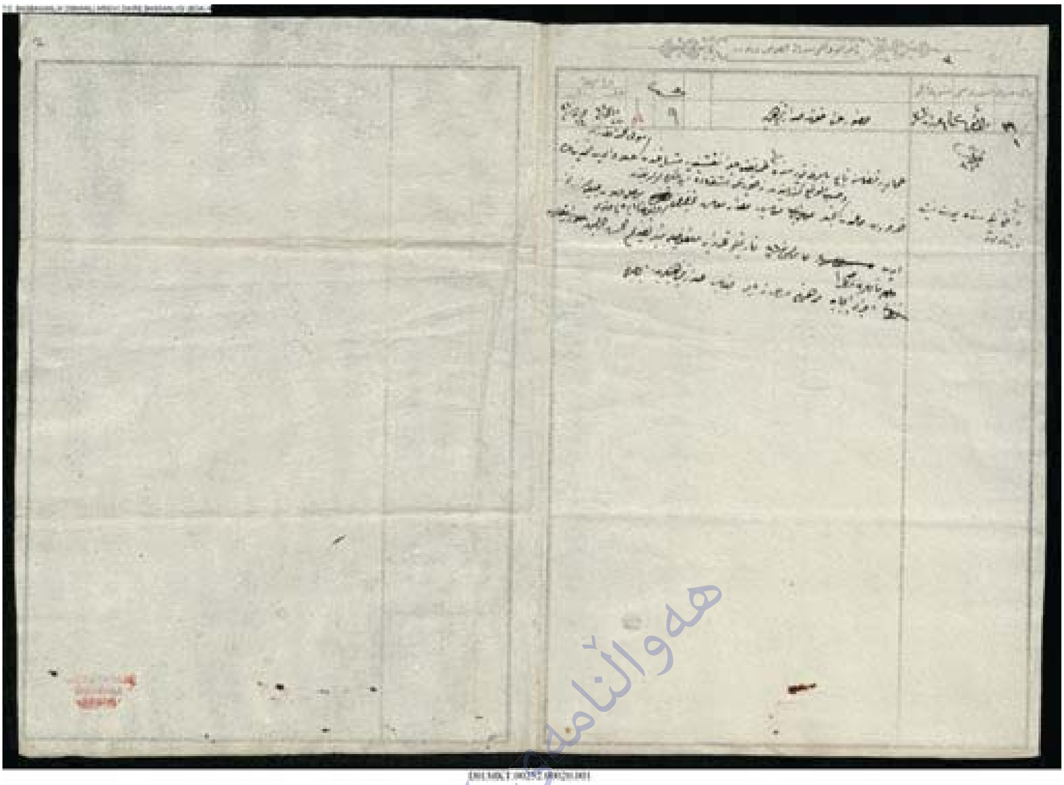

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00252.00020	22 زیلحیجە 1311 (26 حوزەیران 1894)
جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت لە شێخەکانی تەریقەتی نەقشبەندی محەمەد ئەفەندی زادە عەلائەددین ئەفەندی لە گوندی بامەرنی سەر بە قەزای عەمادیە، بژێوی ژیانی خراپە، برێکی دیاری کراو مووچەی بۆ ببرێتەوە، بۆ ئەم مەبەستەش لە ویلایەتی موسڵی شکۆدار نووسراو لە مێژووی ٧ مایس ١٣١٠ هاتووە و لەگەڵ هاوپێچ پێشکەش کراوە، بە تێروانین لە بابەتەکە جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت بریاری لەسەر دەدات.		

BEO.000306.022935.002

22 ڕەبیعی کۆتایی 1311 (2 تشرینی دووەم 1893)	000306.022935	BEO
جەنابی سەدارەتی پایەبەرز لە ٢٠ تشرینی یەکەم ١٣٠٩ قائیمقامی عەمادیە بۆ ڕۆیشتن هەوڵ و کۆششی داوە، بۆ ئەم مەبەستەش نووسراو بۆ ویلایەتەکانی حەلەب و دیاربەکر کراوە، ناوبراو لە دانیشتوانی قارسە، بۆ ئەوەی لە ڕێگەی ئەرزروم بچێتە دەرسەعادەت، لەم بابەتەدا فەرمانی پێویست بدرێتە ویلایەتی ئەرزروم، عەزیز والی موسڵ		

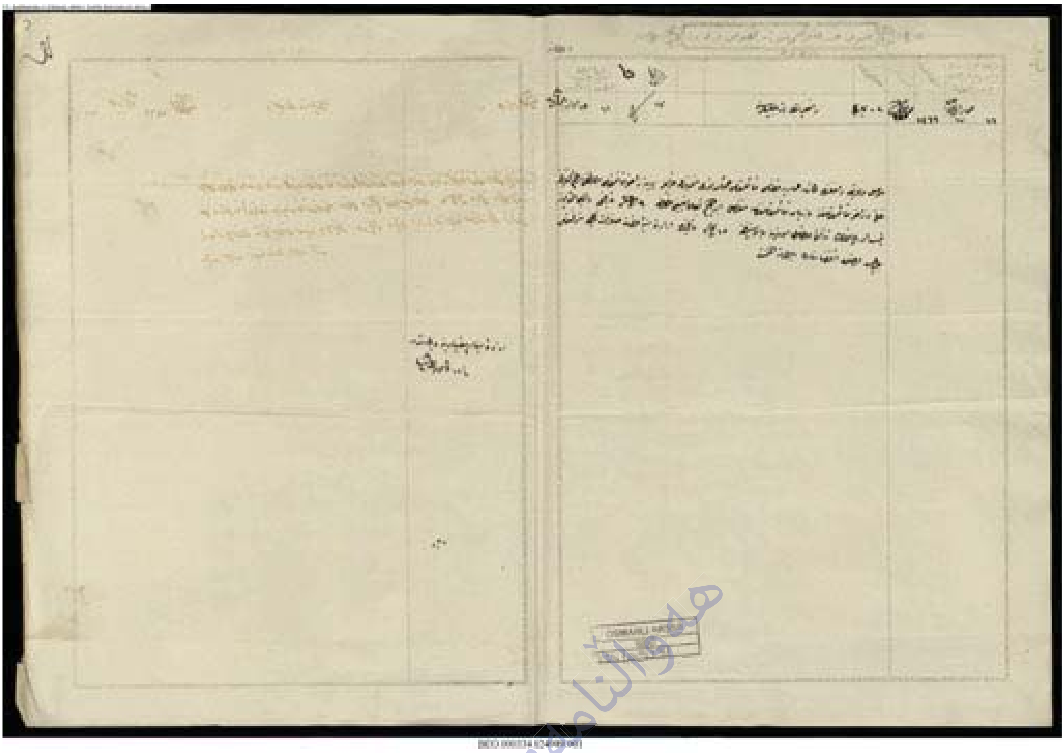

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000334.024989	17 جەمادی کۆتایی 1311 (26 کانوونی یەکەم 1893)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار عوسمان نوری ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ دوور خراوەتەوە و لە شوێن ئەو مستەفا سالم ئەفەندی قائیمقامی زاخۆ، بۆ قائیمقامی زاخۆش ئیبراهیم بەگ کە لە قائیمقامیەتی بازیان دابراوە دامەزرێن، لەسەر نووسراوی مێژووی ٩ جەمادی کۆتایی ١٣١١ ژمارە ٦٧٣، لە مێژووی ١٥ جەمادی کۆتایی هەمان ساڵ رەزامەندی نیشان دراوە، بە فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

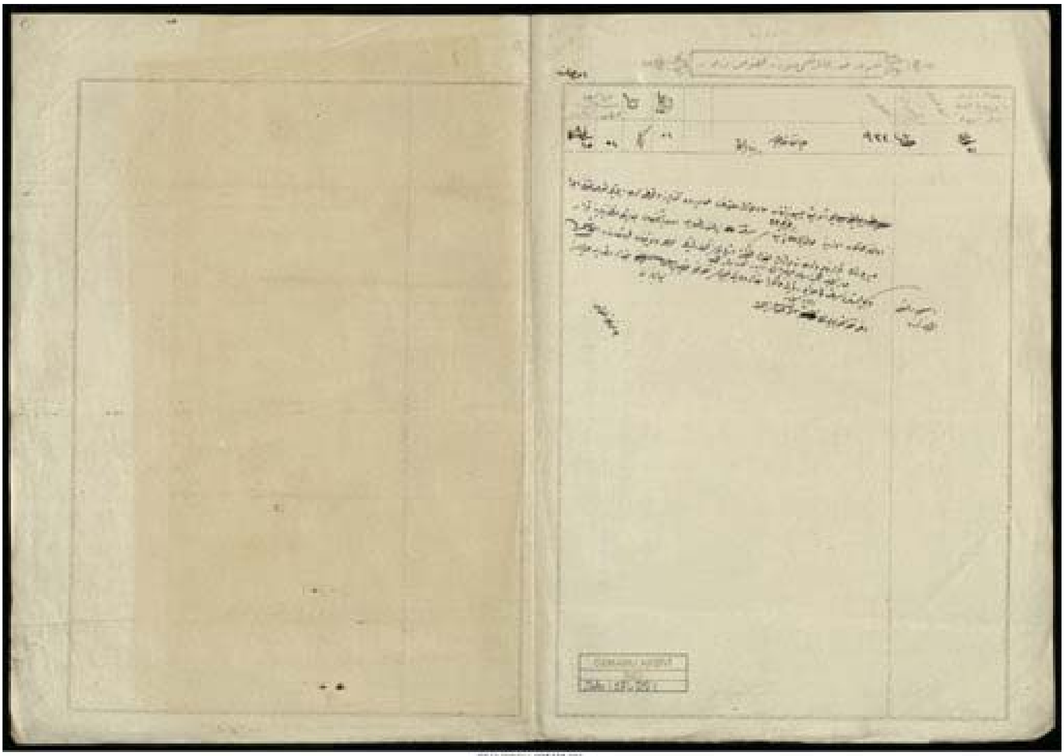

BEO	000366.027425	21 شەوال 1311 (27 نیسان 1894)
نەزارەتی دادی شکۆدار لە عەمادیە مادمەزێل ملتون لە میسیۆنەکانی ئەمەریکا نیمچە بریندار کراوە و کەلوپەلی دزراوە، دادگا کاری خۆی کردووە، لەسەر ئەم تاوانە ١١ کەس گومانیان لەسەرە و بریاری لەسەر دراوە، بریارنامە و پروپاگەندەنامەکان رەوانەی دەستەی تاوانبارانی بەغداد کراوە، لە ئاماژەی ویلایەتی موسڵ روون بۆتەوە، هەروەها ئەم کارە پێویستە بە پەلە جێبەجێ بکرێت و کارەکە کۆتایی پێ بهێنرێت، بۆ ئەم مەبەستەش بە تەلەگرافنامە ویلایەتی بەغدادی شکۆدار ئاگادار کراوەتەوە، فەرمانبەرانی دادی بەغداد بەم رێگەیەوە هیممەت بکەن لە جێبەجێ کردنی رێنماییەکان.		

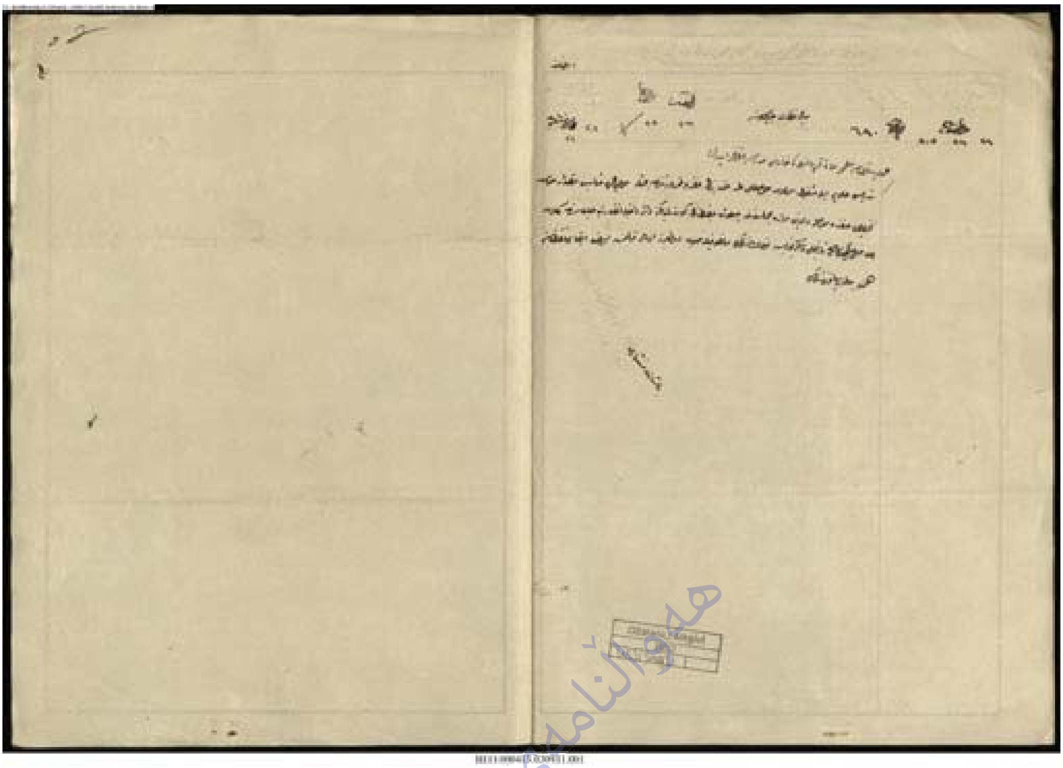

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000413.030931	26 زیلقەعدە 1311 (31 مایس 1894)
نەزارەتی دارایی شکۆدار تەها ئەفەندی بە وتنەوەی وانە و زانست سەرقاڵە و خانەکەی لە گوندی مالی سەر بە قەزای عەمادیە کردۆتە مەدرەسە، بەهۆی هەژاری و دەستکورتی مووچەیەکی دیاریکراوی بۆ دابین بکرێت، ئەم مەزبەتەی لە ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەتی موسڵ رەوان کراوە، نووسراو لە مێژووی ٢٣ زیلقەعدە ١٣١١ ژمارە ٨٠٥ ی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار هاتووە، بۆ دەوڵەت رەوان کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

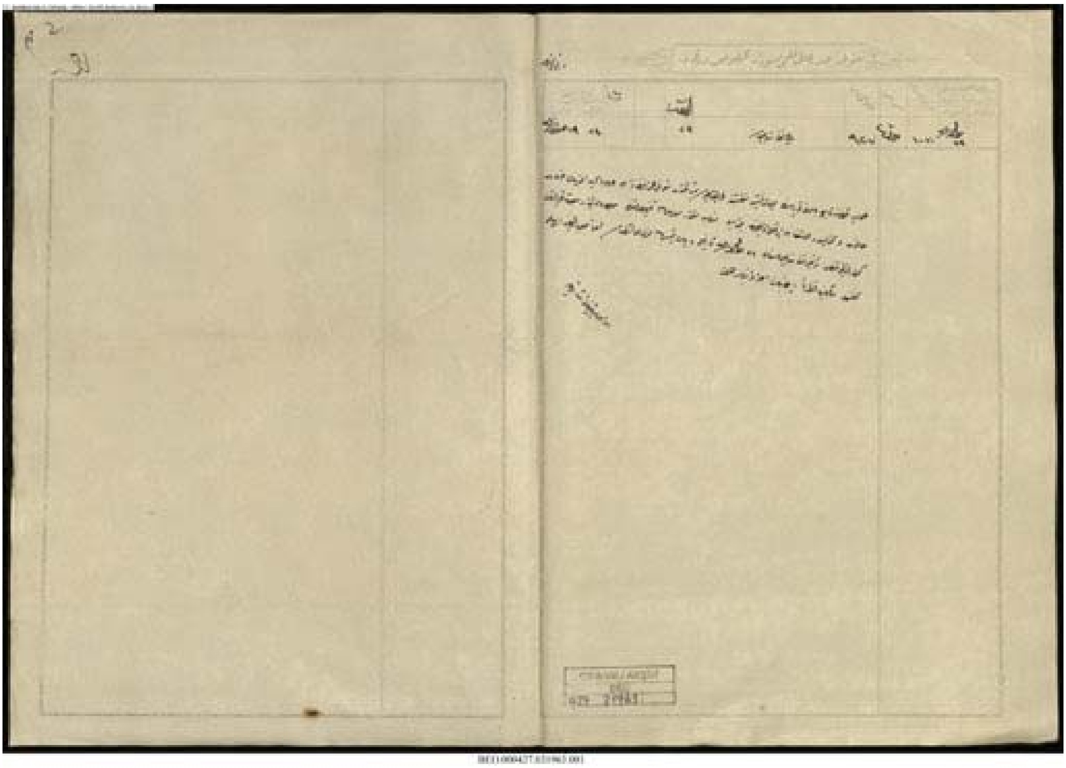

BEO	000427.031963	23 زیلحیجە 1311 (27 حوزەیران 1894)
نەزارەتی دارایی شکۆدار لە شێخەکانی پۆست نشینی تەریقەتی نەقشبەندی محەمەد ئەفەندی زادە عەلائەددین ئەفەندی لە گوندی بامەرنی سەر بە قەزای عەمادیە بژێوی خراپە، لە بارەی برینەوەی مووچەیەکی دیاریکراو نووسراو لە ویلایەتی موسڵ هاتووە، نوسراوی مێژووی ٢٢ زیلحیجە ١٣١١ ژمارە ١٠٧٠ ی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار بۆ دەوڵەت ڕەوان کراوە، بە تێروانین لە بابەتەکە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

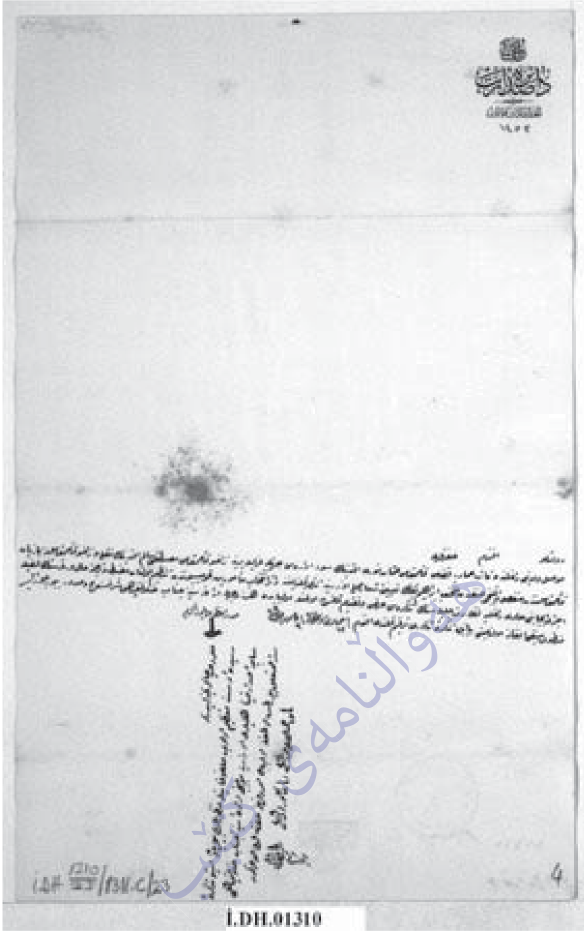

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>01310.000023</td><td>12 جەمادی کۆتایی 1311 (21 کانوونی یەکەم 1893)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٤٥٣
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
عوسمان نوری ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ لە بەرێوەبردن خراپە، بۆیە دوور بخرێتەوە و لە شوێن ئەو مستەفا سالم ئەفەندی قائیمقامی زاخۆ، لە قائیمقامیەتی زاخۆش هەڵبژێردراو لە چینی دووەم ئیبراهیم بەگ دوورخراوە لە قائیمقامی بازیان دامەزرێت، لەسەر ئاماژەی ناوەخۆ نووسراو کراوە، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران رێکخراوە لەگەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی لەگەڵ نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم و یاوەری</td></tr>
</table>

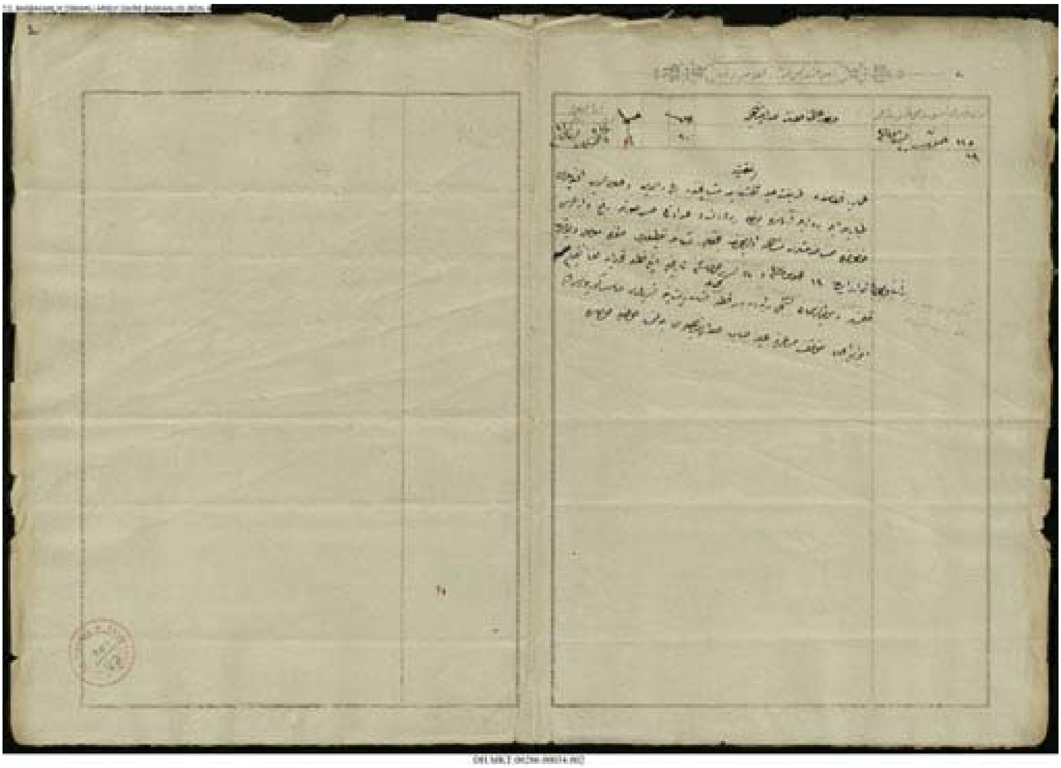

DH.MKT 00286.00034.002

<table dir="rtl">
<tr><th>DH.MKT</th><th>00286.00034</th><th>8 جەمادی کۆتایی 1312 (7 کانوونی یەکەم 1894)</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت
لە نێوان تەیاریەکان و بەروارییەکان ساردی و دوژمنایەتی هەبووە، لە شێخەکانی تەریقەتی نەقشبەندی قەزای عەمادیە بەهائەددین ئەفەندی و عەلائەددین ئەفەندی رۆڵیان گێراوە لە ئاشتکردنەوەی نێوانیان و نەهێشتنی ئەم دوژمنایەتیە، بۆیە بە نیشان پاداشت بکرێت، بۆ ئەمەش وەڵام لە ویلایەتی موسڵ بە دوو نووسراوی مێژووی ١٣ ئۆغستۆس ١٣١٠ و ٢٢ تشرینی یەکەم هەمان ساڵ پێشکەش کراوە، ناوبراوان لە پلەی پێنجەم هەر یەکە نیشانێکی مەجیدیان پێ بدرێت، بەڵام هاوکاری پەیوەندیداری سەدارەتی دەوێت.</td></tr>
</table>

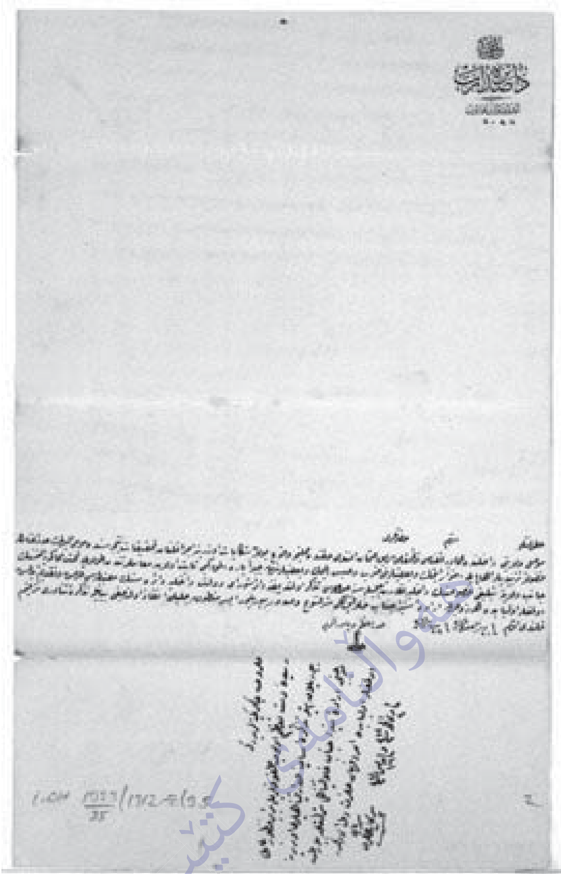

İ.DH. 01323

İ.DH	01323.000035	10 زیلقەعدە 1312 (5 مایس 1895)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣٠٣٨
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
لە خۆجێی سکاڵا لەسەر عوسمان ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای عەمادیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ بەرز کراوەتەوە، لە ئەنجامی ئەم لێکۆڵینەوەی کراوە دەرکەوتووە، ناوبراو هەژماری سەرمەڕی زیاد کردووە و زیانی بە دانیشتوان گەیاندووە، جگە لەمە هەندێکیانی دارکاری کردووە و زیندانی کردوون، هەندێکیشی بە زۆرەملێ پارەی لێ وەرگرتوون، ئەم کاروکردەوانەی بە بەڵگە سەلمێنراوە، بۆ دادگاییکردنی ئاگاداری بدرێتە ویلایەت، بۆ ئەمەش نووسراو حەواڵەی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار کراوە، مەزبەتەی فەرمانگەی ناوەخۆی شورای دەوڵەت راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم و یاوەری

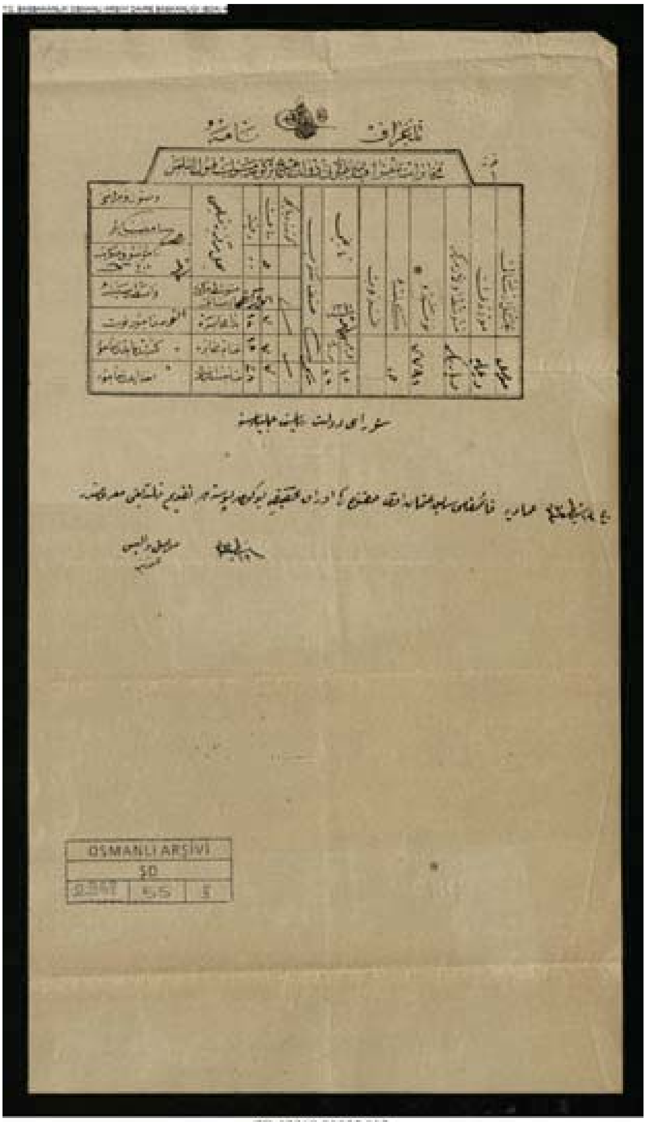

ŞD.02968.00055.003

ŞD	02968.00055	5 رەمەزان 1312 (2 مارت 1895)
سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار لە ١٣ شوبات ١٣١٠، ئەمجارە ئەوراقی لێکۆڵینەوەی عوسمان ئەفەندی قائیمقامی پێشووی عەمادیە دراوەتە پۆستە، راگەیەندراوە. عەزیز والی موسڵ		

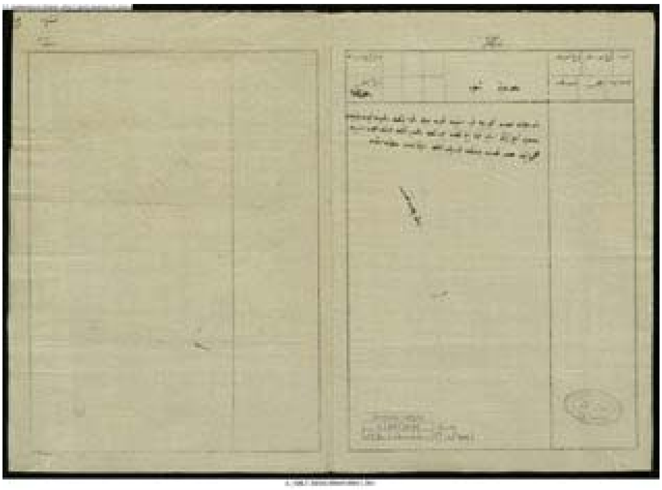

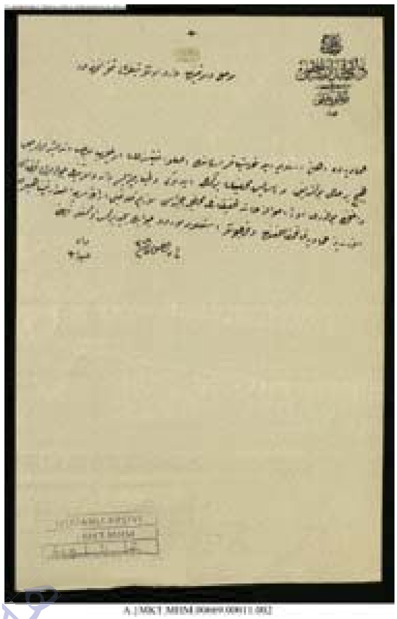

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>A.MKT.MHM</td><td>00669.00011</td><td>4 رەبیعی یەکەم 1314 (13 ئۆغستۆس 1896)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
لە ناوچەکانی وان و دەورووبەری نزیکەی ۲۰۰۰ ئەرمەنی چوونەتە چیاکانی تەیارە و قەبیلەی تەیارییەکانیش رایانگەیاندووە تا ئەرمەنەکان چەك رادەست نەکەن، لەلای خۆیان قەبوڵی ناکەن، هەروەها پێشبینی دەکەن کوردەکانی عەمادیە هێرش بکەنە سەر دانیشتوانی کرستیان، بەم هەواڵە زانیاری ویلایەت ئاماژەی پێکراوە.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>A.MKT.MHM</td><td>00669.00011</td><td>10 رەبیعی یەکەم 1314 (19 ئۆغستۆس 1896)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەتی پیرۆز
قەڵەمی مەکتوب/ تەلەگرافنامەی بە شیفرەی ویلایەتی موسڵ هاتووە
لە نێوان دانیشتوانی ئیسلامی و مەسیحیەکانی عەمادیە ئەمنیەت نەبووە، ئەمەش بۆتە جێگەی ئەندێشە، بەڵام هیچ بارودۆخێك رووی نەداوە و ئاسایشی ناوچەکەش لە شوێن خۆیەتی، هەرچی تەیارەکانە لە قەزای چۆڵەمێرگی ویلایەتی وان بوونیان هەیە، پێویستە لە شوێن خۆیدا لێکۆڵینەوە ئەنجام بدرێت و لەسەر فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لە قائیمقامیەتی عەمادیە پرس و را کراوە، وەڵامەکەشی ناردووە، فەرمان.
عەبدوڵلا والی</td></tr>
</table>

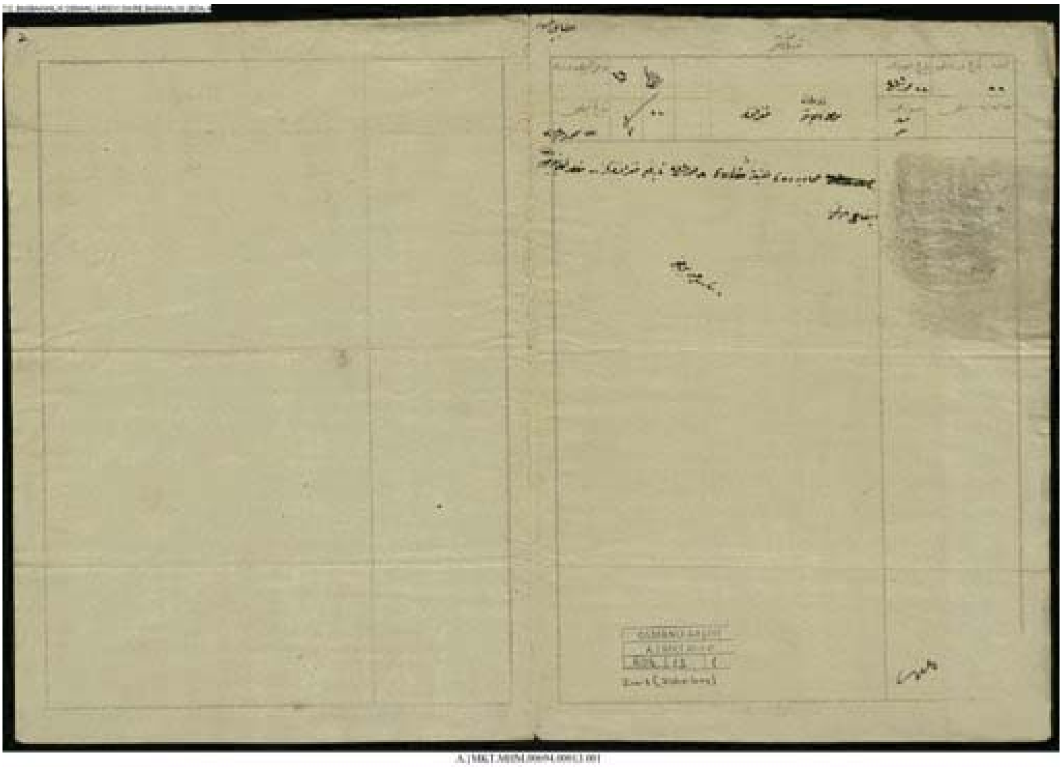

A.MKT.MHM	00694.00013	23 سەفەر 1314 (3 ئۆغستۆس 1896)
وەکالەتی والی موسڵ/ تەلەگرافنامە لە بارەی مەکتەبەکانی عەمادیە کە لە تەلەگرافنامەکەی ١٩ تەمووز ١٣١٢ باس کراوە، مەبەستتان روون نەبۆتەوە، روون بکرێتەوە.		

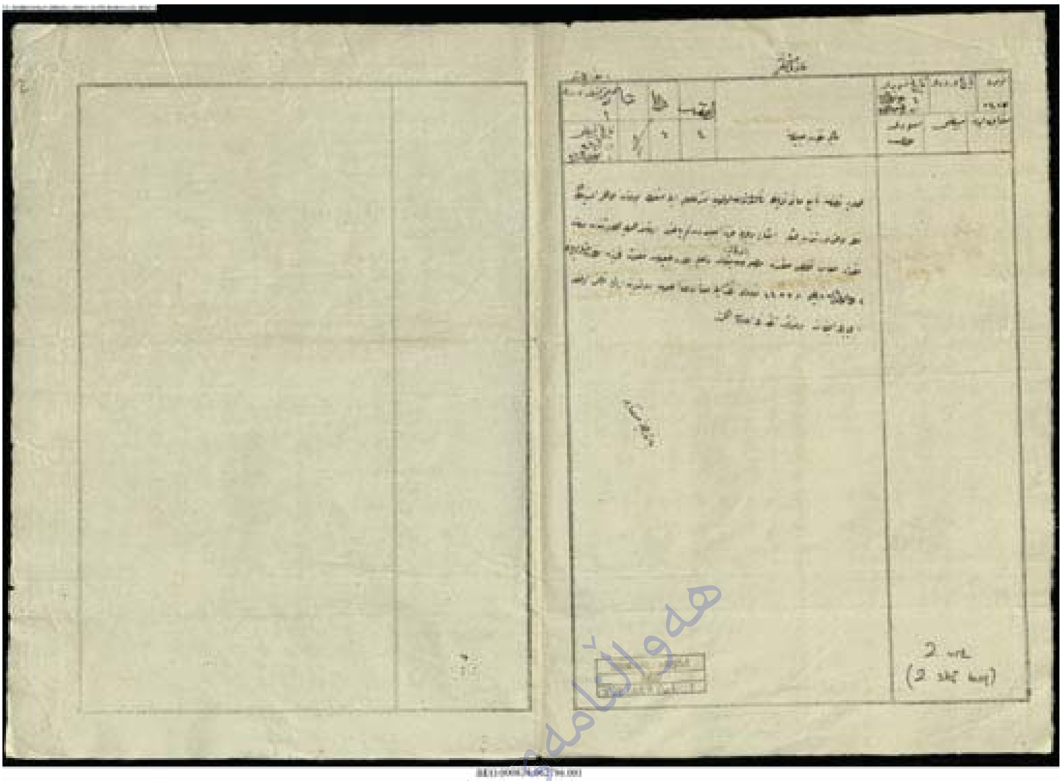

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO</td><td>000838.062786</td><td>4 رەبیعی کۆتایی 1314 (12 ئەیلوول 1896)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دارایی شکۆدار
تاهیر ئەفەندی لە گوندی مالی سەر بە قەزای عەمادیە بە بڵاوکردنەوەی زانست خەریکە، بەهۆی خراپی بژێوی ژیانی، لە خەزینەی شکۆدار وەکو ئەوانی خۆی یا لە ئاوقافی گشتی مووچەیەکی گونجاوی بۆ دابین بکرێت، لە والی ویلایەتی موسڵ نووسراو بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار رەوان کراوە، لەگەڵ نووسراوی ٢ رەبیعی کۆتایی ١٣١٤ ژمارە ٢٤٨٧ ی نەزارەتی ناوهاتوو هاوپێچ بۆ سەروو رەوان کراوە، جێبەجێ بکرێت و هیممەت بکرێت لە ناردنەوەی نووسراوی ناوهاتوو.</td></tr>
</table>

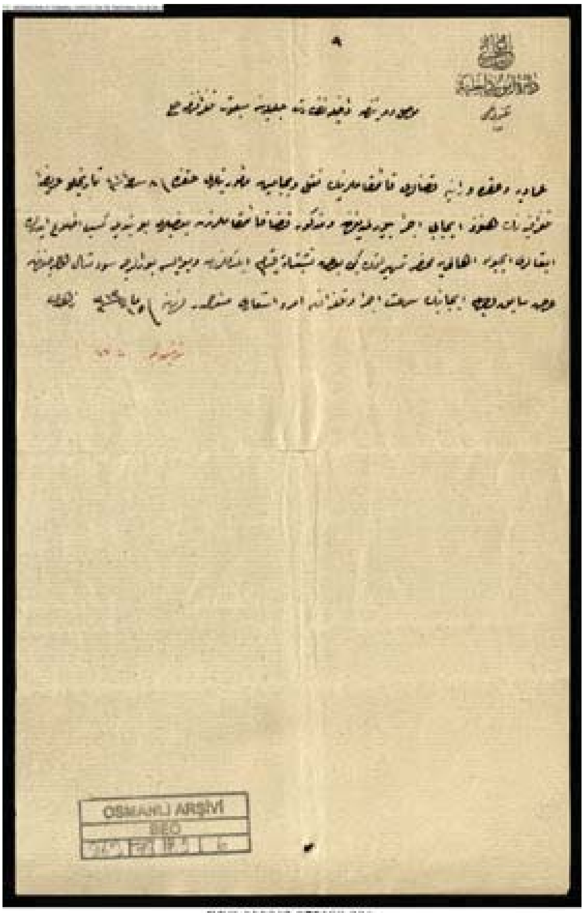

BEO.000963.072189.006

<table>
<tr><td>BEO</td><td>000963.072189</td><td>23 شەوال 1314 (27 مارت 1897)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی مەکتوب
تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار ڕەوان کراوە لە بارەی گواستنەوە و گۆڕینەوەی قائیمقامی قەزاکانی عەمادیە و عەقرە و ڕانیە، تەلەگرافی ٨ شوبات ١٣١٢ وەڵام نەدراوەتەوە و ڕەزامەندی ئەنجام دانی کارەکە نەدراوە، لە هەندێك قائیمقامی قەزا ناوهاتووەکان هەستاون بە کۆکردنەوەی زانیاری ناوچەکان و بۆ مانەوەیان لە دانیشتیوان مۆری مانەوەیان کۆکردۆتەوە، ئەمەش دەبێتە نموونەیەکی خراپ بۆ ئەوانی تر، بە ئاماژەی پێشوو بەپەلە کارەکە جێبەجێ بکرێت و بە تەلەگراف بڕیار و ئاماژەی پێ بکرێت، تکا کراوە فەرمان.
زوهدی</td></tr>
</table>

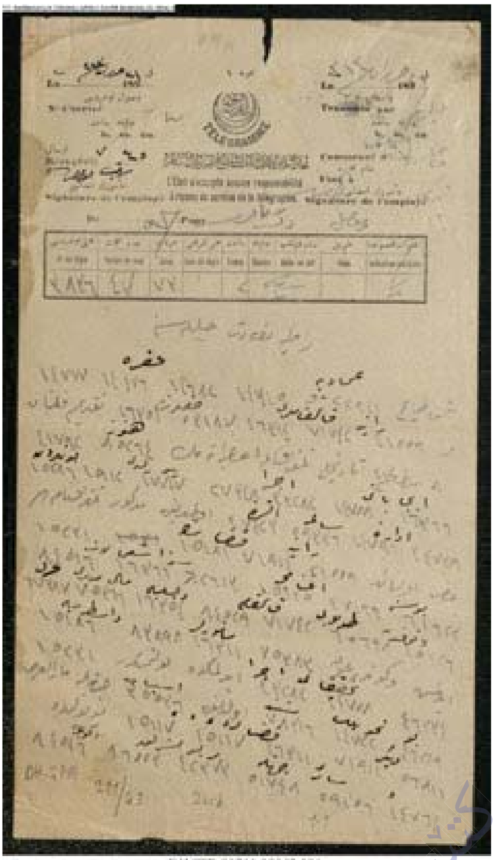

DH.ŞFR.00211.00043.001

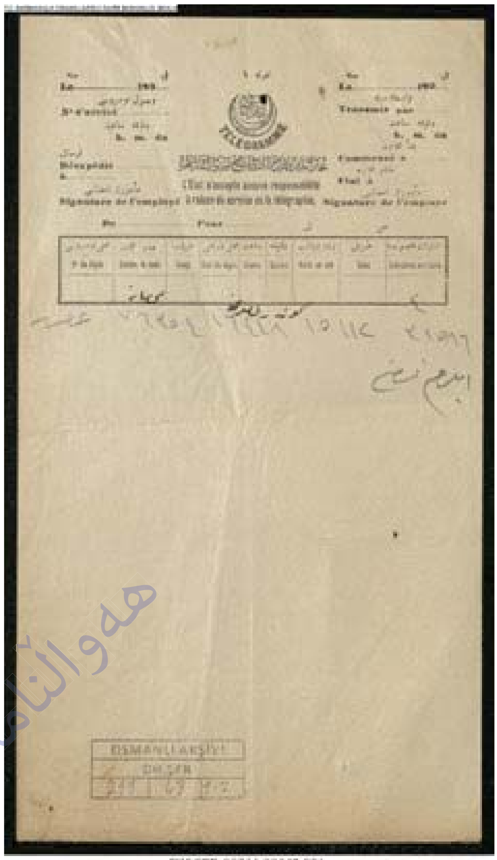

DH.ŞFR.00211.00043.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.ŞFR	00211.00043	2 سەفەر 1315 (3 تەمموز 1897)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار لـە بـارەی قائیمقامەکانـی عەمادیـە و عەقـرە و رانیە لە مێـژووی ٨ شـوبات ١٣١٢ تەلەگرافنامە پێشـکەش کراوە، تێـدا روون بۆتـەوە کارگێـری ئەمانـە لـە ژێـر هەڕەشـە دایە، لـە تەلەگرافنامـەی ناوهاتـوو راگەیەندراوە ئەمسـاڵ باجـی سـەرمەڕی قـەزای رانیـە بەشـێوەیەکی خـراپ مامەڵـەی پێـوە کـراوە، بریـکاری قائیمقـام و بەڕێوەبـەری دارایـی دوورخراونەتـەوە، بـە ڕێگـەی فەرمانبـەر لێکۆڵینـەوە کـراوە، لـە قەزاکانـی تریـش لێکۆڵینـەوە بکرێـت.		

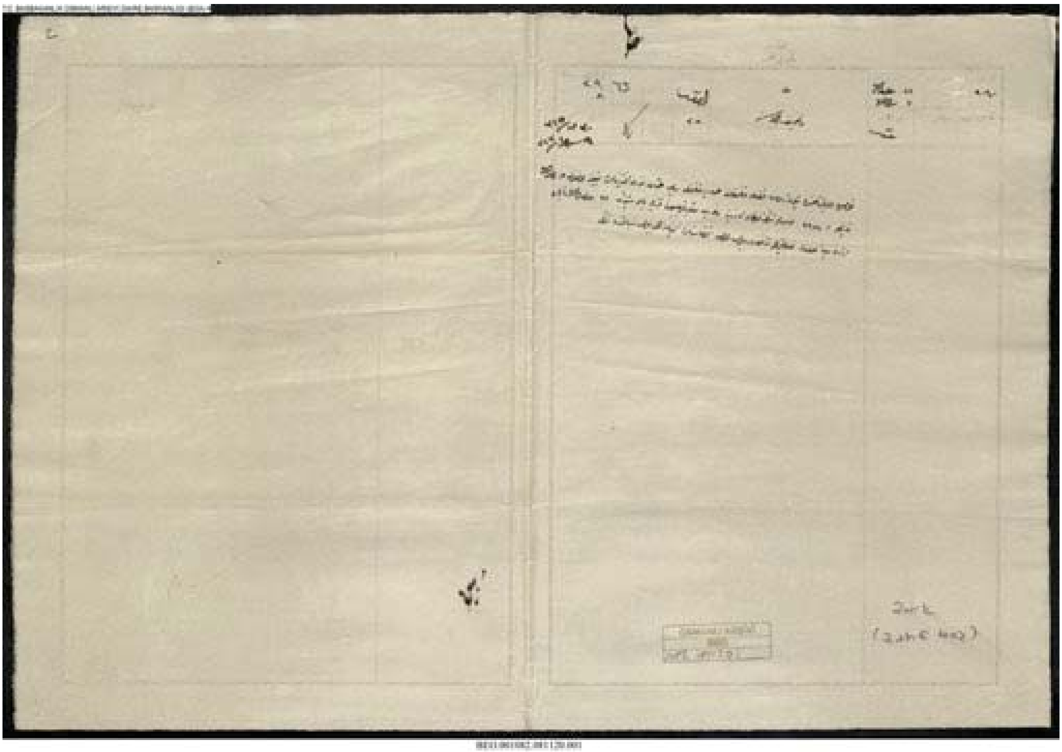

30 رەمەزان 1315 (22 شوبات 1898)	001082.081120	BEO
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار عوسمان نوری ئەفەندی قائیمقامی پێشووی عەمادیە لە قائیمقامیەتی قەزای یەنی فارۆش سەر بە ویلایەتی قوسوە دادەمەزرێت، لەسەر نووسراوی ١٧ رەجەب ١٣١٥ ژمارە ٣٦٨٢ لەگەڵ بریاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە، لە مێژووی ٢٥ رەمەزان ١٣١٥ جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

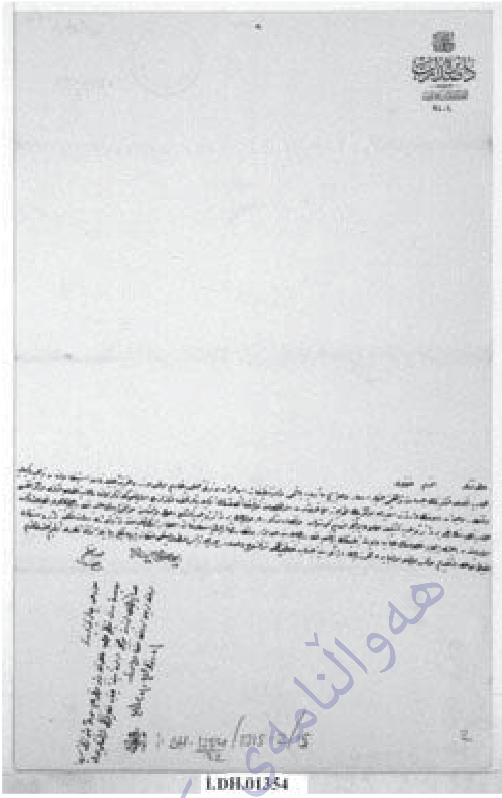

هەواڵنامەی کتێب

İ.DH	01354.000022	15 زیلقەعدە 1315 (7 نیسان 1898)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣٢٠٤
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم

بەهۆی گەورەیی و گرنگی مەرکەزی قەزای عەمادیە نرخ و پێداویستییەکان سەیر بکرێن، هەروەها لە بارەی بڕیاری پاککردنەوەی نرخ و نۆژەنکردنەوەی خۆجێی بە ناوی خەزینەی شکۆدار پرس کراوە، داهاتی ساڵانەی رسوماتی قنتار و ئاژەڵ لە ١٦٥٠ قوروش بە فەرمانی تایبەتی نیوەی بەجێ بهێڵدرێت و وەکو مەرکەزی قەزاکانی تر مەرکەزی قەزای عەمادیەش لە شارۆچکەی عەمادیە فەرمانگەیەکی شارەوانی دابمەزرێت، ئەم کارە لە ویلایەتی موسڵ بە پێویست زانراوە، هەروەها لە قەزای ناوهاتوو بە گونجاو زانراوە فەرمانگەیەکی شارەوانی دابمەزرێت، لە نەزارەتی دارایی شکۆداریش پەسەند کراوە، لە بارەی جێبەجێ کردنی بە ویلایەت وتراوە، حەواڵەی نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار کراوە و زانیاری دراوەتە نەزارەتی ناوهاتوو، مەزبەتەی فەرمانگەی مولکیەی شورای دەوڵەت راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

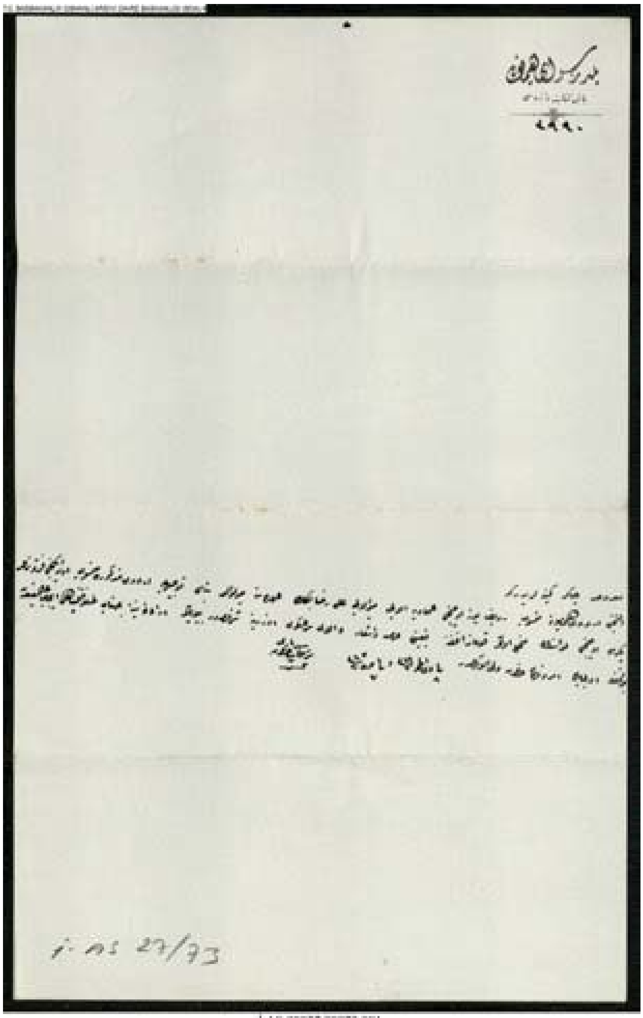

I.AS.00027.00073.001

<table>
<tr><td>İ.AS</td><td>00027.00073</td><td>8 زیلحیجه 1316 (19 نیسان 1899)</td></tr>
<tr><td colspan="3">کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
٣٩٩٠
راگەیەندراوی بەندەمانە
میـری ئـاڵای عەلـی رزا بـەگ لـە ئـاڵای رەدیفـی ١٠٣ی عەمادیـە سـەر بـە لەشـکری شەشـەمی هومایـۆن، بـە پلـەی میـری لیـوا لـە قوماندانیەتـی فرقەی ١٢ی لەشـکری ناوهاتـووی لیـوای ٢٣ دادەمەزرێت، چونکـە ئەرکەکە بەتاڵـە، لەسـەر راگەیانـدن و ئامـاژەی والای سـەر عەسـکەر، فەرمانـی پاشـا لەلایـەن جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت دەرچـووە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.</td></tr>
</table>

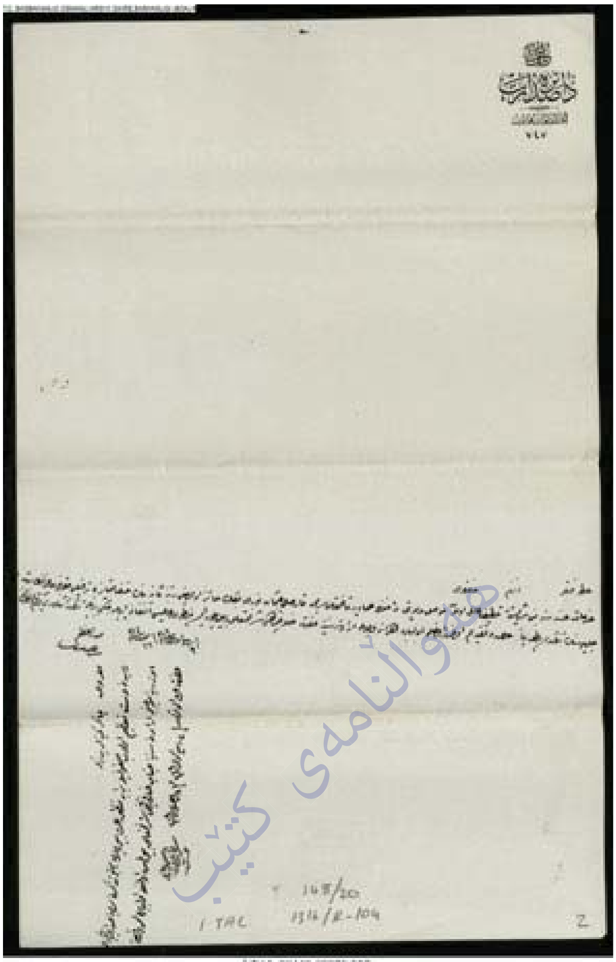

I.TAL..00148.00020.002

İ.TAL	00148.00020	9 رەبیعی یەکەم 1316 (28 تەمموز 1898)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٧٤٧
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
عوسمان نوری بەگی قارسلی قائیمقامی پێشووی عەمادیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ بەهۆی خزمەتە باشەکانی شایستەی پاداشتکردنە و بۆ پلەی دووەم لە چینی موتەمایز پلەکەی بەرز بکرێتەوە، لەم بارەیەوە نووسراوی نەزارەتی دارایی شکۆدار راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا بریاری چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

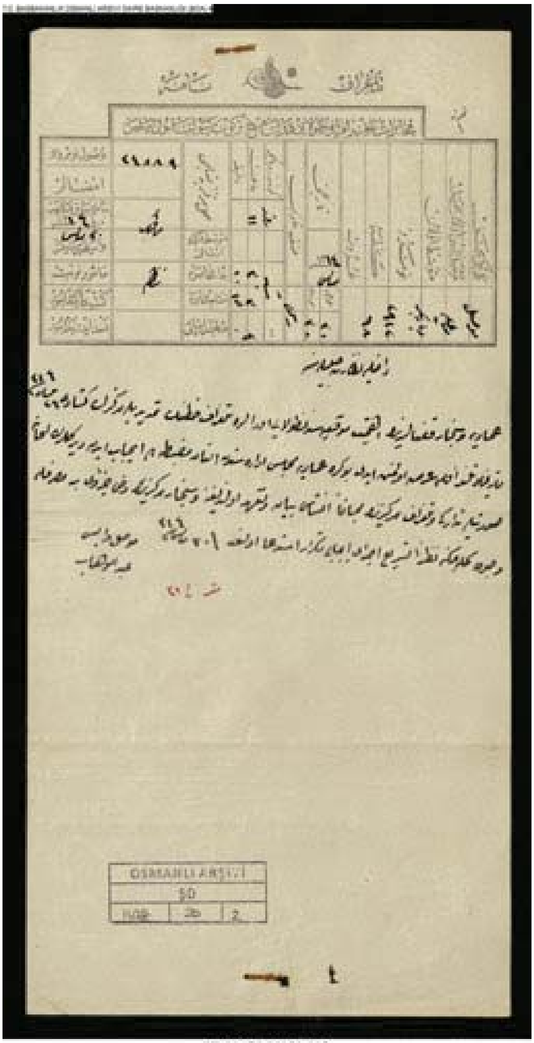

ŞD.01478.00020.002

<table>
<tr><td>ŞD</td><td>01478.00020</td><td>11 موحەررەم 1316 (1 حوزەیران 1898)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
بەهۆی گرنگی شوێنی جوگرافی هێڵی تەلەگرافی سانجەقەکانی سنجار و عەمادیە پێویستی بە درێژکردنەوەیە، لە تەلەگرافی ٢٦ نیسان ١٣١٤ مەرکەزەکەی راگەیەندراوە، ئەمجارە مەزبەتە لە ئەنجوومەنی کارگێری عەمادیە راگەیەندراوە، خەرجیەکەی لە رێگەی هاوکاری دابین بکرێت، مەرکەزی تەلەگرافیش بە خۆرایی دروست بکرێت، هەروەها مەرکەزی سنجار بە خەرجیەکی کەم دروست دەکرێت، بەم تێروانینە بەپەلە کارەکە جێبەجێ بکرێت، داواکراوە.
عەبدولوەهاب والی موسڵ</td></tr>
</table>

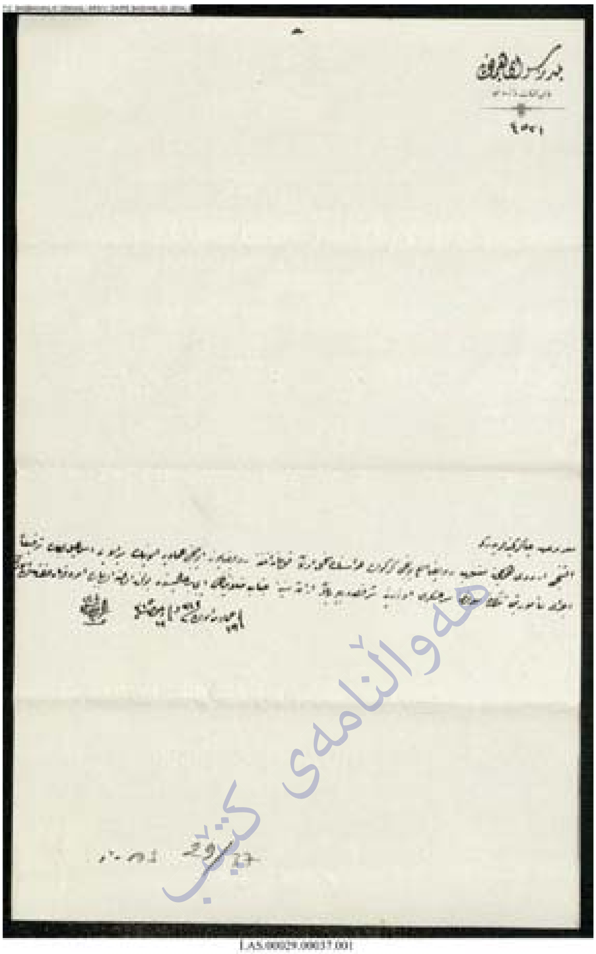

هەواڵنامەی کتێب

I.AS.00029.00037.001

İ.AS	00029.00037	19 جەمادی یەکەم 1317 (25 ئەیلوول 1899)
کۆشکی یڵدزی هومایۆن فەرمانگەی باش کیتابەت ٤٥٢١ راگەیەندراوی بەندەمانە قوماندانیەتـی ٥١ ی رەدیفـی لیـوای کەرکـووك سـەر بـە لەشـکری شەشـەمی هومایـۆن بەتاڵـە، ئیسـماعیل بـەگ میـری ئـاڵای ١٠٣ ی رەدیفـی عەمادیـە پلەکـەی بـەرز بکرێتـەوە و ئەرکەکـەی پـێ بدرێـت، لەسـەر نـووسراوی سـەر عەسـکەر جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا رەزامەنـدی نیشـان داوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە. شەهریاری سەر عەسکەر		

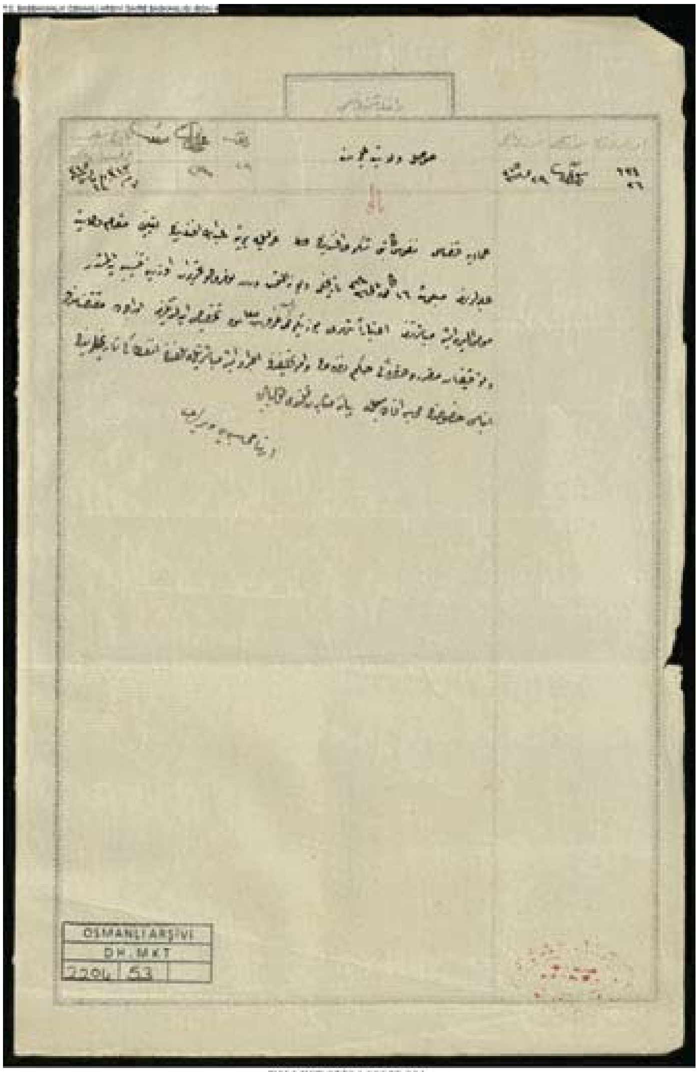

DH.MKT 02204.00053.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02204.00053</td><td>7 موحەرڕەم 1317 (18 مایس 1899)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی عالی
شـوکری ئەفەنـدی کاتیبـی ناسـنامەی قـەزای عەمادیـە دوور خراوەتـەوە و لـە شـوێنی ئـەو عەبدوڵـڵا ئەفەنـدی دامەزرێـت، لەسـەر نـووسراوی مێـژووی ١٦ کانوونـی دووەم ١٣١٤ ژمـارە ١٦٤ ی ویلایـەت جێگیـر کـراوە، ناوبـراو لەگـەڵ دەسـت بـە کار بوونـی مانگانـە ١٢٥ قـوروش مووچـەی بـۆ دابیـن دەکرێـت، بـە ووتـەی ژمێریـاری مێـژووی دەسـت بـە کاربـوون و دەسـت لـە کارکێشـانەوەی رابگەیەندرێـت.</td></tr>
</table>

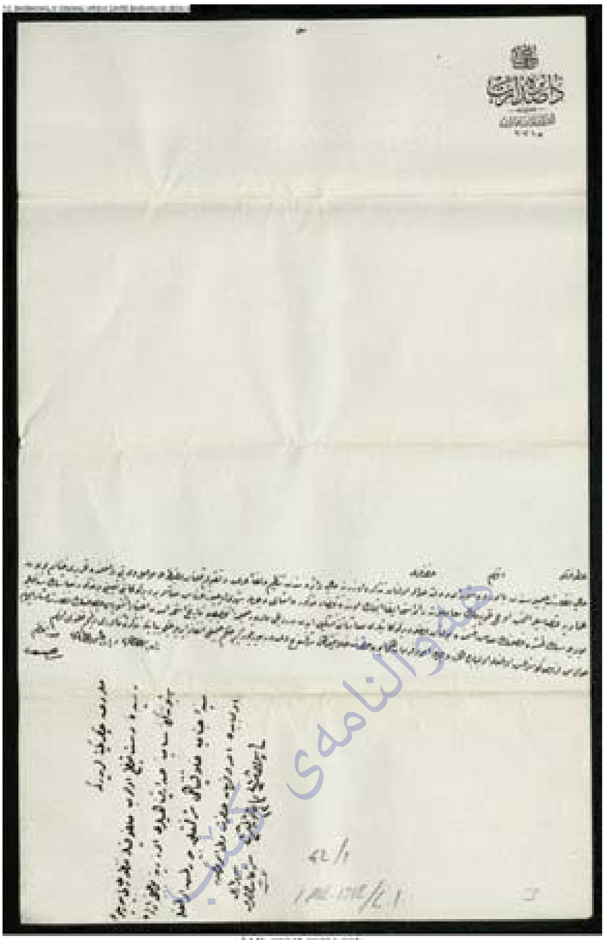

İ.ML..00042.00001.003

İ.ML	00042.00001	19 رەمەزان 1318 (10 کانوونی دووەم 1901)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٢٧١٥
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم

لەسەر ئەم نووسراوەی کە لە نەزارەتی دارایی شکۆدار بۆ شورای دەوڵەت رەوان کراوە، مەزبەتە لە فەرمانگەی دارایی رێکخراوە و پێشکەش کراوە، لە ویلایەتی موسڵیش کۆتایی پێ هاتووە، مامەڵەی هەمیشەیی شارۆچکەی عەمادیە لەگەڵ ٦٣ گوند لەسەر جێبەجێ کردنە، ئەم قەزایە وەکو قەزایەکانی تر مانگانە بە مووچەی ٣٠٠ قوروش کاتبێکی باج دابمەزرێت، هەروەها مووچەی ناوهاتووش لە بودجەی ئەم ساڵ لە مێژووی دەست بە کاربوونی دابین بکرێت و حەواڵەی نەزارەتی ناوهاتوو بکرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمانی هومایۆنی جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.

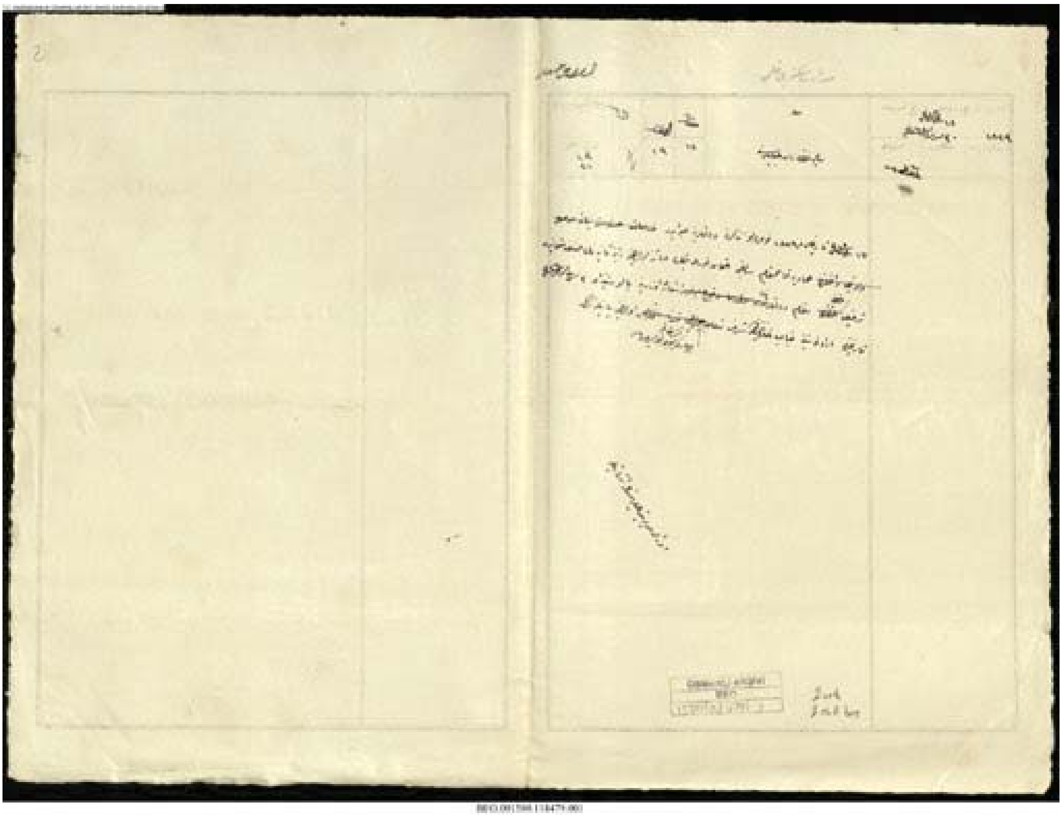

BEO	001580.118479	18 رەجەب 1318 (11 تشرینی دووەم 1900)
نەزارەتی دارایی شکۆدار وەڵامی نووسراوی مێژووی ١٧ رەجەب ١٣١٨ ژمارە ١٨٢٩ ی دەوڵەتە، عوسمان نوری بەگ قائیمقامی پێشووی عەمادیە پلەی دووەمی پێدراوە و چینەکەی بۆ موتەمایز بەرز بۆتەوە، لەسەر ئاماژەی دەوڵەت، بە رەزامەندی لە مێژووی ٢ رەبیعی کۆتایی ١٣١٦ فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت دەرچووە، بریار دراوە بە جێبەجێ کردنی، بە راگەیاندنی نووسراو بکرێت.		

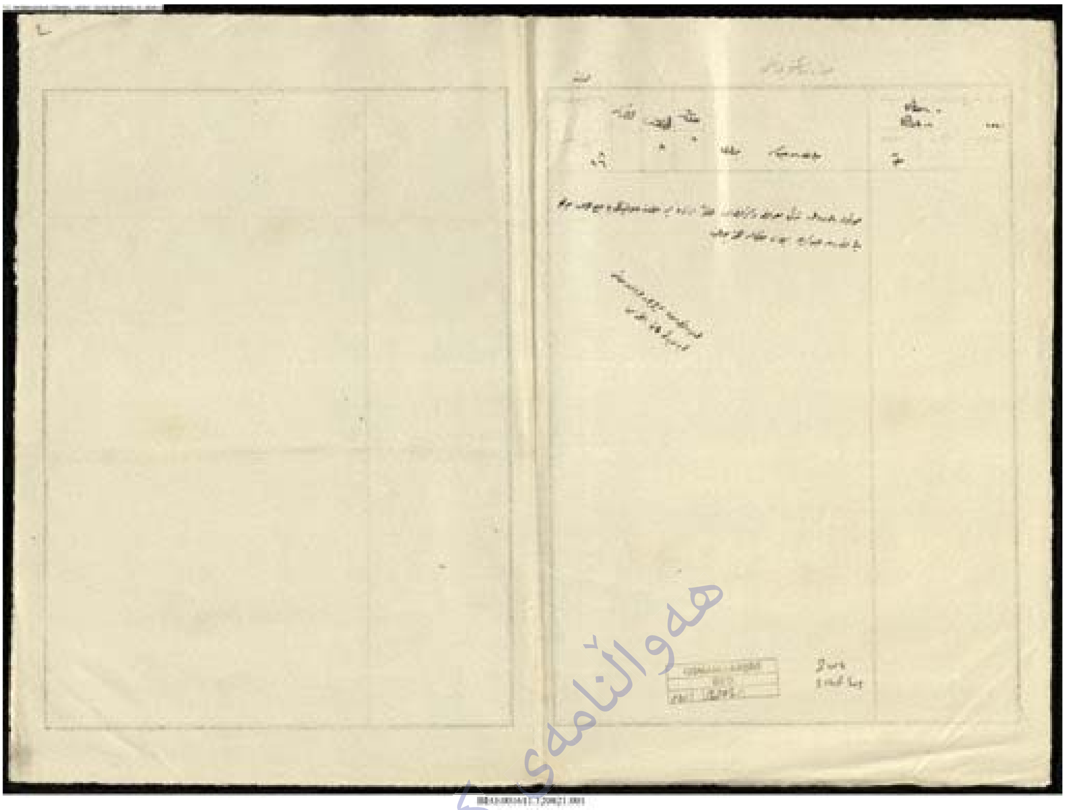

هەواڵنامەی کتێب

BEO	001611.120821	8 شەوال 1318 (29 کانوونی دووەم 1901)
نەزارەتی دارایی شکۆدار ئـەم نـووسراوەی وێنەیەکـی لـە بـاڵادا تۆمـار کـراوە، راگەیەنـدراوە و جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا لـە پەراوێـز برەکـەی دیـاری کـردووە، لـە نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی. لـە شـارۆچکەی عەمادیـە بـە مووچـەی ٣٠٠ قـوروش کاتیبـی بـاج دەسـت بـە کار دەبێـت.		

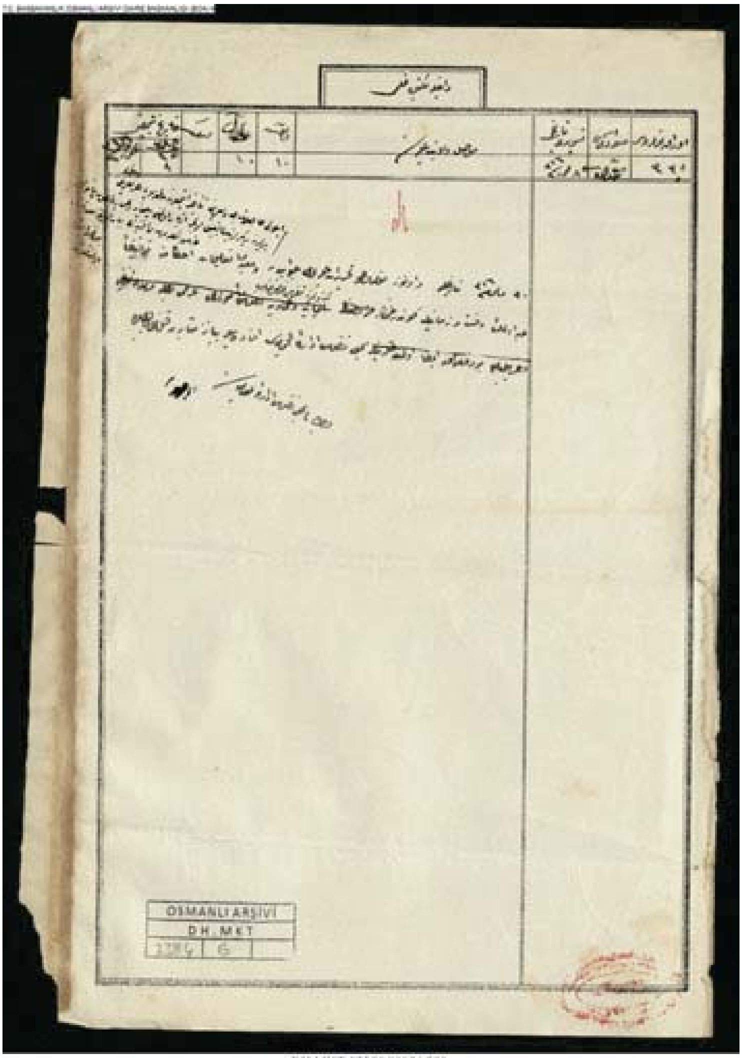

DH.MKT.02384.00006.001

<table dir="rtl">
<tr><th>DH.MKT</th><th>02384.00006</th><th>8 ڕەمەزان 1318 (30 کانوونی یەکەم 1900)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی عالی
وەڵامی نووسراوی ٣٠ مایس ١٣١٦ ژمارە ٣٠ عالیە، لەبەر ئەوەی خشتەی داهاتی ئەیلوول لە کاتی خۆیدا نەناردراوە و دواخراوە، لە ئەرکەکەیان دوورخراونەتەوە و لە شوێن ئەوان کەسانی تر دادەمەزرێن، نووسراو کراوە فەرمانبەرانی ناسنامەی سلێمانی و عەمادیە عەزی بەگ و مەهدی ئەفەندی غەدریان لێکراوە، پشت بەستن بە ڕێنمایی یاسا ناردنی خشتەکان لە کات و مێژووی خۆیدا ڕەوان بکرێت، بۆ ئەوەی لەم بابەتە تێبگەن، بە ووتەی تۆماری ناسنامەی کارگێری گشتی ڕاگەیەندراوە و نووسراوی بۆ کراوە.</td></tr>
</table>

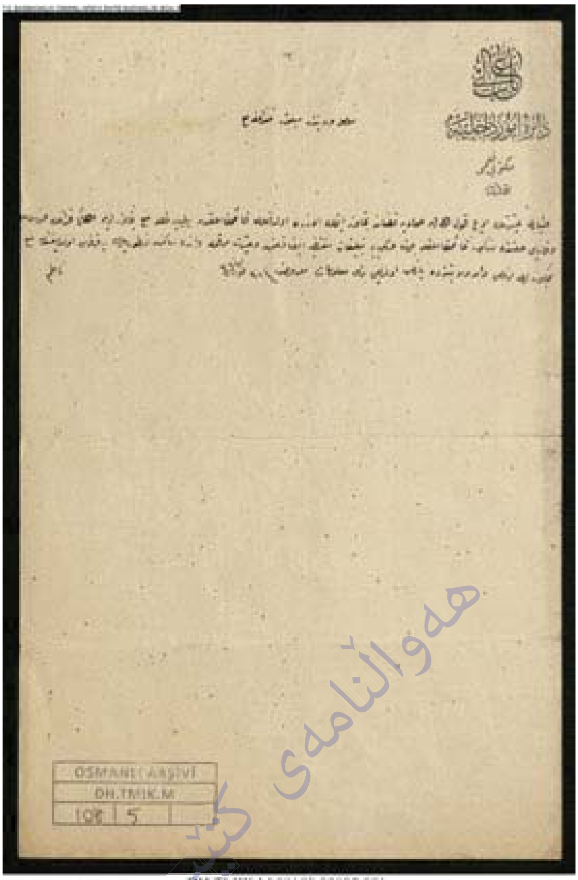

DH.TMIK.M.00108.00005.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><th>DH.TMIK.M</th><th>00108.00005</th><th>27 ڕەبیعی کۆتایی 1319 (13 ئۆغستۆس 1901)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی مەکتوب
تەلەگرافنامەی ویلایەتی موسڵە هاتووە
لـە قائیمقامیـەت ڕاگەیەنـدراوە ٣ قۆڵـی عەشـیرەتی تەیـاری نیبەتـی ئەوەیـان هەیـە هیـرش بکەنـە سـەر قـەزای عەمادیـە، بـە ڕێگەگرتـن لـە سـەرپێچیەکانیان پێویسـتە دانیشـتوانی گونـدەکان بپارێزرێـن، بـۆ ئەمـەش ئـاگاداری دراوەتـە قائیمقامیەتـی ناوهاتـوو و لایەنـی سـەربازی، هەروەهـا عەشـیرەتی ناوهاتـوو فرقەیەکـی لـە نەسـتوریەکانی دانیشـتوی وان پێـك دێـن، بـۆ ڕێگەگرتـن لـە سـەرپێچیەکانیان نـووسراو بـۆ ویلایەتـی وانیـش کـراوە، ڕاگەیەنـدراوە.
نازم</td></tr>
</table>

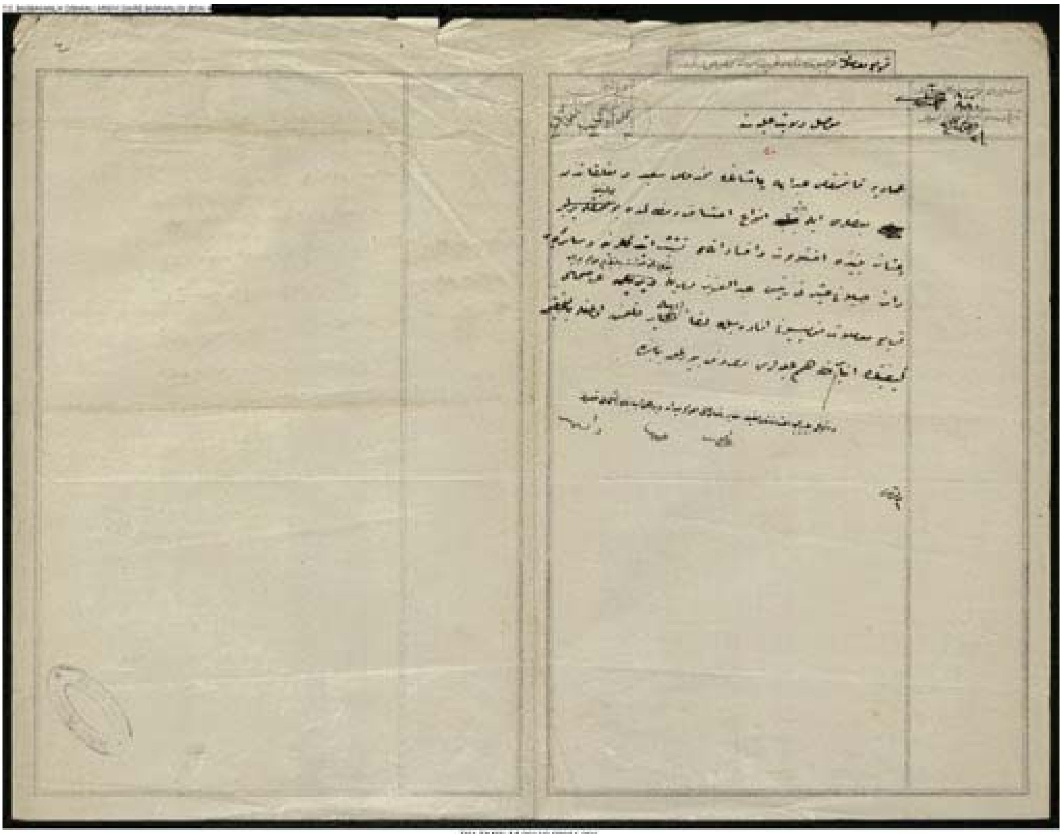

<table>
<tr><td>DH.TMIK.M</td><td>00110.00056</td><td>8 جەمادی یەکەم 1319 (23 ئۆغستۆس 1901)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی عالی
سەعید کوڕی عەبدوڵڵا پاشا قائیمقامی عەمادیە لەگەڵ هەندێك کەس زوڵم و زۆداریان ئەنجام داوە، دەستپێشخەریان کردووە لە دروست بوونی ناکۆکی و گەندەڵی نێوان عەشیرەتەکان، بە مۆری عەبدولعەزیز سەرۆکی عەشیرەتی جەیلانی داواکاری حەواڵەی پایەی سەدارەت کراوە، بە ووتەی قۆمیسیۆنی بەخێراکردنی مامەڵەکان هاوپێچ نێردراوە، بە لێکۆڵینەوە رابگەیەندرێت.</td></tr>
</table>

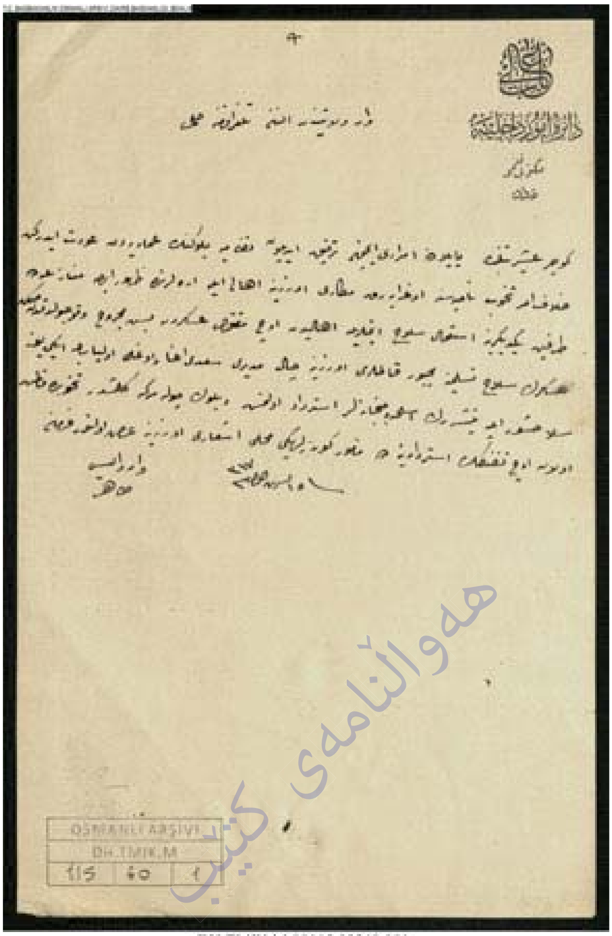

هەواڵنامەی کتێب

DH.TMIK.M.00115.00060.001

DH.TMIK.M	00115.00060	5 ڕەمەزان 1319 (16 کانوونی یەکەم 1901)
بابی عالی فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ قەڵەمی مەکتوب تەلەگرافنامەی ویلایەتی وان بۆ پەرینەوە لە کوێستان بلۆکی نیزامیە هاوەڵی عەشیرەتی کۆچەری کردووە، کاتێك لە عەمادیە گەڕاونەتەوە لە ناحیەی تخوب لەگەڵ دانیشتوانەکەی ڕووبەڕووی یەکتر بوونەتەوە و هەردوولا چەکیان بەرامبەر یەکتر بە کار هێناوە، لە دانیشتوان ٣ کوژراو و لە سەربازەکان ٥ بریندار هەبووە، دوای ئەمە سەربازان ناچار بوونە چەك ڕادەست بکەن، سەعدی ئاغا بەڕێوەبەری چاڵی و کوڕەکەی بە ناوی ئەولیا بەگ بە ٢٠٠ سیلاحشۆر گەیشتوونەتە سەر ڕووداوەکە، چەکەکانیان وەرگرتوتەوە، بلۆکیش گەیشتۆتە چۆلەمێرگ، ئەو ٣ تفەنگەی کە لە تخوب ماوەتەوە، فەرمانبەر ڕەوان کراوە تا وەربگیرێتەوە، لەسەر ئاماژەی خۆجێی ڕاگەیەندراوە فەرمان. تاهیر والی وان		

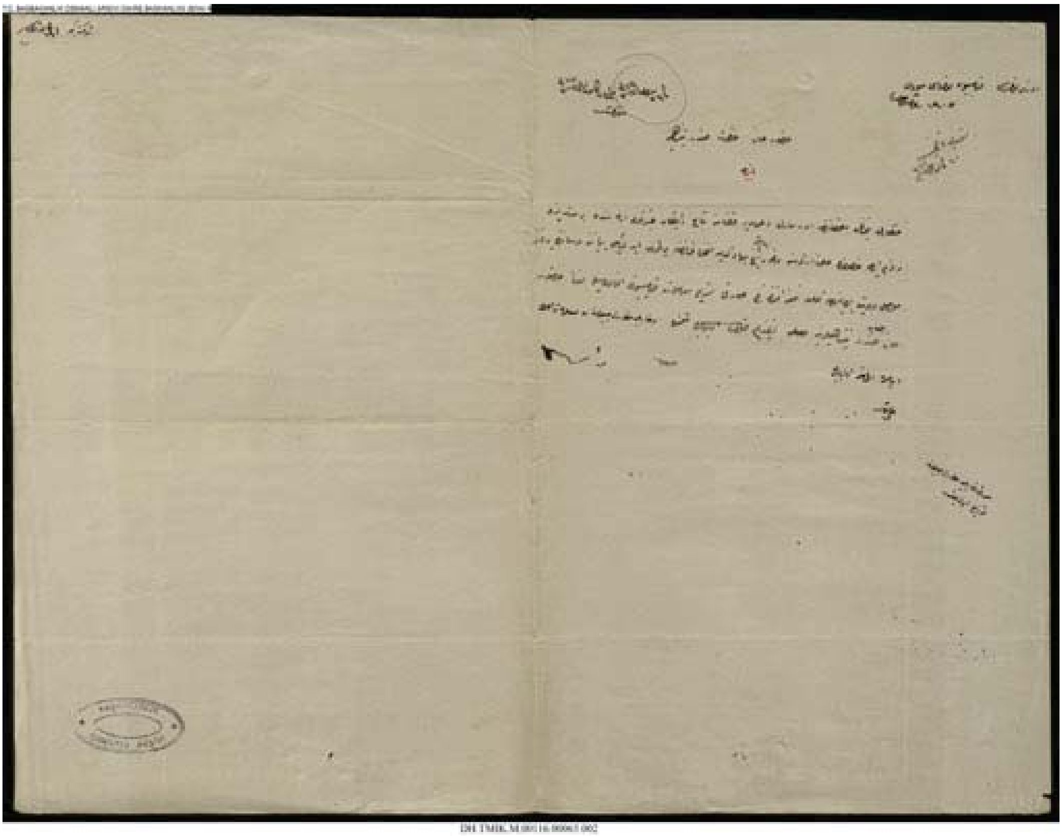

DH.TMIK.M 00116.00065 002

26 رەمەزان 1319 (6 کانوونی دووەم 1902)	00116.00065	**DH.TMIK.M**
لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت ماوەیەکە لە نێوان عەشیرەتی رایکان سەر بە قەزای عەمادیە و ئورمارلی سانجەقی هەکاری ناکۆکی و دووبەرەکی هەیە، بۆ کۆتایی هێنان بەم ناکۆکیانە لەلایەن شێخ بەهائەددین ئەفەندی کۆتایی پێ هێنراوە، لە ویلایەتی موسڵی سەروو تەلەگرافنامە هاتووە، بە ووتەی قۆمیسیۆنی بەخێراکردنی مامەڵەکان وێنەیەکی بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت نێردراوە، زانیاری دراوەتە نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار.		

DH.TMIK.M.00121.00006.001

<table>
<tr><td>DH.TMIK.M</td><td>00121.00006</td><td>16 زيلحيجة 1319 (26 مارت 1902)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لە ١٢ مارت ١٣١٨ شیفرە، شێخی بامەرنی بەهائەددین ئەفەندی نێوانی عەشیرەتەکانی پاشکۆی سانجەقی ڕێکان و هەکاری ئاشت کردۆتەوە و لە مێژووی ٣ کانوونی یەکەم ١٣١٧ بە تەلەگراف ڕاگەیەندراوە، لە بارەی ئاشت کردنەوەی نێوان کوردەکانی بەرواری و تەیاریە سریانیەکان ئەفەندی ناوهاتوو ئەرکی پێدرابوو، ئەگەرچی لە قەزاکانی زێبار و عەمادیە بۆ ڕۆژێکیش بێت بارودۆخ تێکنەچووە، بەلام لە قائیمقامیەت ئامۆژگاری نوێ دەرچووە، هەروەها شێخ سدیق ئەفەندی لە ویلایەتی وان بوونی هەیە، بە گفتوگۆ هاوکار بێت، ڕاگەیەندراوە.
ڕەشید والی موسڵ</td></tr>
</table>

Y.PRK.ASK.00169.00017.001

Y.PRK.ASK	00169.00017	8 موحەررەم 1319 (27 نیسان 1901)
پایەی سەرعەسکەر قەڵەمی مەکتوب تایبەتی لـە نێـوان عەشـیرەتەکانی ویلایەتـی وان و عەشـیرەتەکانی قـەزای عەمادیـە ناکۆکـی دێریـن هەیـە، بۆیـە لـە دژی یەکـتر سـەرپێچی دەکـەن و بـێ لایـەن نەوەسـتاون، بـەم دواییـە هـەواڵ هاتـووە کـە هـەردوولا خۆیـان بـۆ ئەنجـام دانـی سـەرپێچی ئامـادە دەکـەن، لەسـەر ئـەم هەواڵـە قوماندانـی ژاندارمـەی ویلایـەت لەگـەڵ هێـزی ئامادەبـوو ڕۆیشـتوون، بـەم ڕاگەیەنـدراوە بـە داهاتـەوە ئـەم مەفـرەزە سـەربازیەی کـە لـە عەمادیەیـە هـاوکاری و یارمەتـی پێشـکەش کـردووە، لەسـەر ئامـاژەی ویلایەتـی موسـڵ پـرس بـە وەکالەتـی قوماندانیەتـی فرقـەی ١٢ کـراوە، مەفـرەزەی ناوهاتـوو هـاوکار دەبێـت و لـە وەڵامـدا نـووسراو بـۆ وەکالـەت و ویلایەتـی ناوهاتـوو کـراوە، تەلەگرافنامـە بـە نـاوی موشـیری لەشـکری شەشـەمی هومایـۆن فەریـق کازم پاشـا هاتـووە و بـۆ چۆنیەتـی کارەکـەش بـە بابـی عالـی ڕاگەیەنـدراوە، بـۆ ڕاگەیاندنـی زانیـاری نـووسراو کـراوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئەفەندیمانـە. ڕزا سەرعەسکەر		

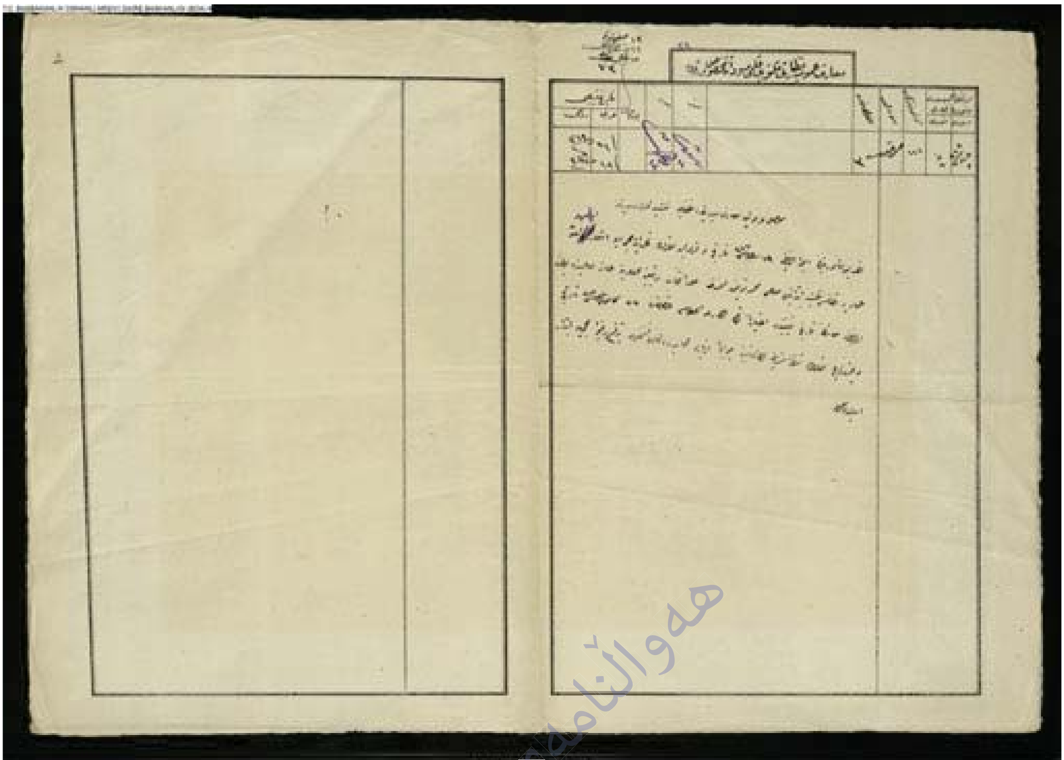

MF.MKT.00618.00022.002

هەواڵنامەی کتێب

MF.MKT	00618.00022	21 زیلحیجە 1319 (31 مارت 1902)
بە واژووی بەڕێوەبەری مەعاریفی ویلایەتی موسڵ بۆ بەڕێوەبەری مەکتەبی ئیعدادیە بە نووسراوی مێژووی ١٩ شوبات ١٣١٧ ژمارە ٤٥ ئەرکەکەی پەسەند کراوە، محەمەد تۆفیق ئەفەندی موعەلیمی مەکتەبی ئیبتیدائی قەزای عەمادیە هەڵبژێردراوە و دامەزراوە، مووچەکەی لە مێژووی دامەزراندنیەوە بە تەواوەتی پێی دەدرێت، لە سەر نووسراوی مێژووی ٢٦ کانوونی دووەم ١٣١٧ ژمارە ٧٣ وەڵام دراوەتەوە، بە ووتەی ژمێریاری نووسراو کراوە.		

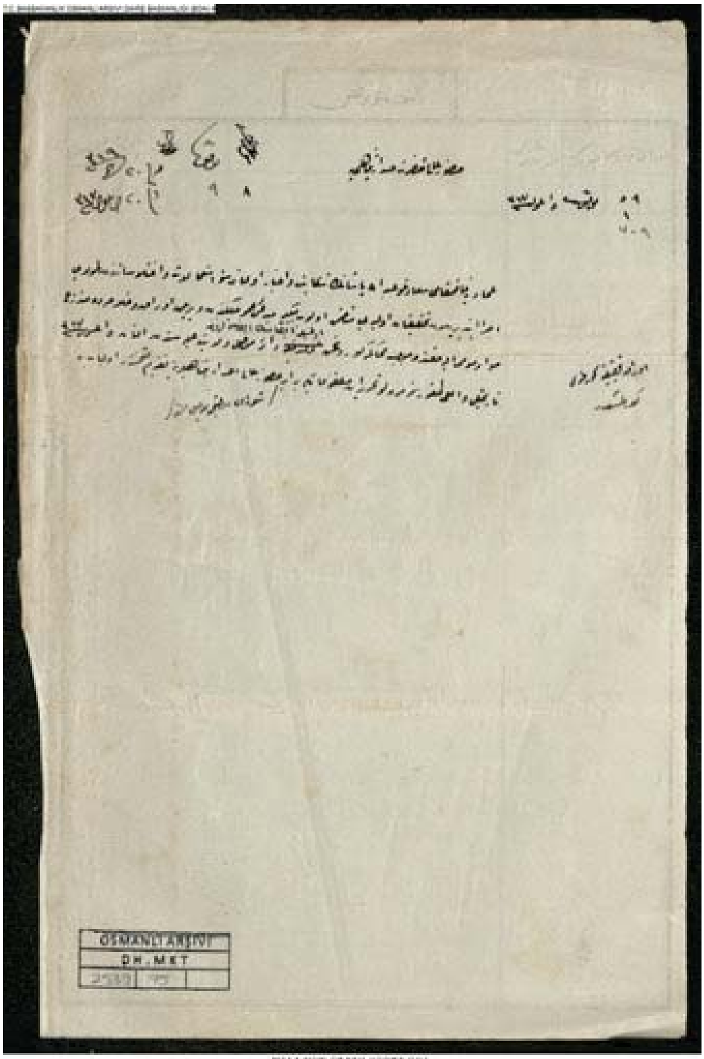

DH.MKT.02539.00075.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02539.00075</td><td>20 جەمادی کۆتایی 1319 (4 تشرینی یەکەم 1901)</td></tr>
<tr><td colspan="3">لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
لەسەر سەرپێچی عەبدوڵلا پاشا قائیمقامی عەمادیە سکاڵا تۆمار کراوە، بە گوێرەی ئەم لێکۆڵینەوە بەراییەی کراوە، پوختەی ئەوراقەکان لە یاریدەدەری داواکاری گشتی بەرز کراوەتەوە، لە بارەی بەراییەکانی پێویستە دادگایی بکرێت، لە نووسراوی مێژووی 5 ئۆغستۆس ١٣١٧ ژمارە ٥٩ لەگەڵ هاوپێچ بەیەکەوە لە شورای دەوڵەت دراوەتە پەیوەندیداری سەدارەت.</td></tr>
</table>

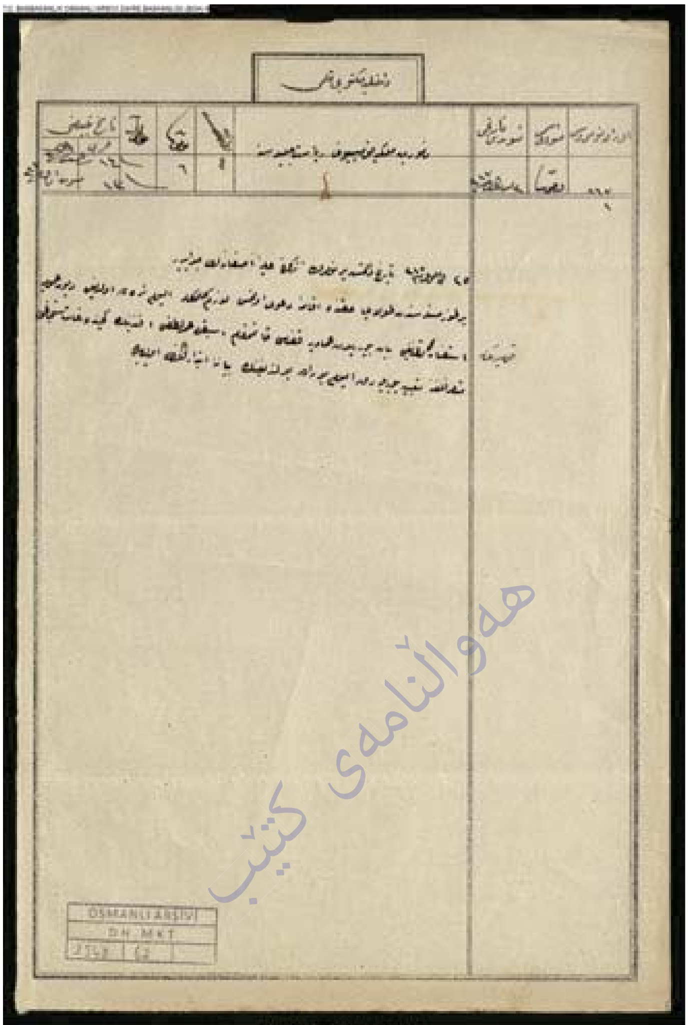

DH.MKT.02548.00062.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	02548.00062	14 رەجەب 1319 (27 تشرینی یەکەم 1901)

سەرۆکایەتی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیەی شکۆدار
وەڵامی نووسراوی ٢٥ ئەیلوول ١٣١٧ ژمارە ٦١ی عالیە، لەسەر هەندێك مەسەلە داوای لەسەر بەرز کراوەتەوە و لە قۆمیسیۆنی قەرزی گشتیش پرسیار کراوە حاڵی حازر لە کوێ نیشتەجێیە؟، عومەر لوتفی ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای عەمادیە، لە رۆژانی پێشوو لە موتەسەرفی سانجەقی غات دامەزراوە، ئەمرۆ لێرەیە، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە.

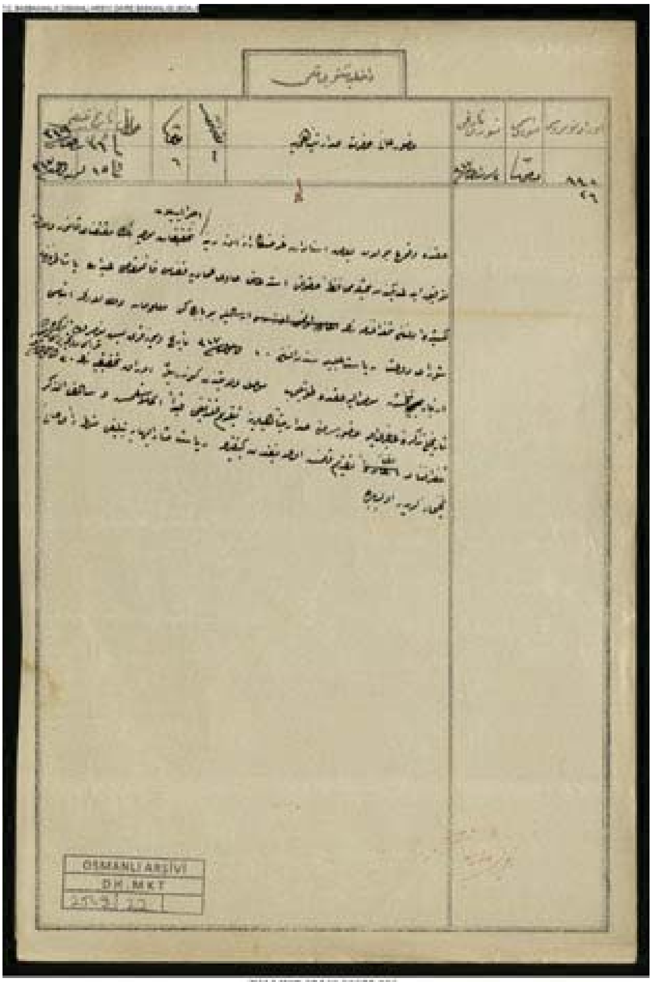

DH.MKT.02549.00023.001

DH.MKT	02549.00023	16 رەجەب 1319 (29 تشرینی یەکەم 1901)
جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت لەسەر هەندێك بەڵگەی بڵاوكراوە لێكۆڵینەوە ئەنجام دراوە، ئەم لێكۆڵینەوەش بە گوێرەی ڕێنمایی یاسایی و دادپەروەرانە نەبووە، بۆیە داواكاری لەلایەن عەبدوڵڵا پاشا قائیمقامی قەزای عەمادیە بەرز كراوەتەوە و داوای پاراستنی مافەكانی كردووە، تەلەگرافنامەكە بەرز كراوەتەوە، هەروەها ڕاگەیاندنی زانیاری ئەم بابەتە و خوێندنەوەی، بە نووسراوی مێژووی ١٠ ئەیلوول ١٣١٧ ژمارە ١٤٥ ی شورای دەوڵەتی شكۆدار نووسراوەتەوە، ناوبراو دەستگیر كراوە و ئەوراقی لێكۆڵینەوەی لە ویلایەتی موسڵ ڕەوان كراوە، لەگەڵ نووسراوی مێژووی ٢٠ ئەیلوول هەمان ساڵی بەندەمان دراوەتە پەیوەندیداری سەدارەت، تەلەگرافنامەی ناوهاتوو پێشكەش كراوە و بە سەرۆكایەتی ناوهاتووش ڕاگەیەندراوە.		

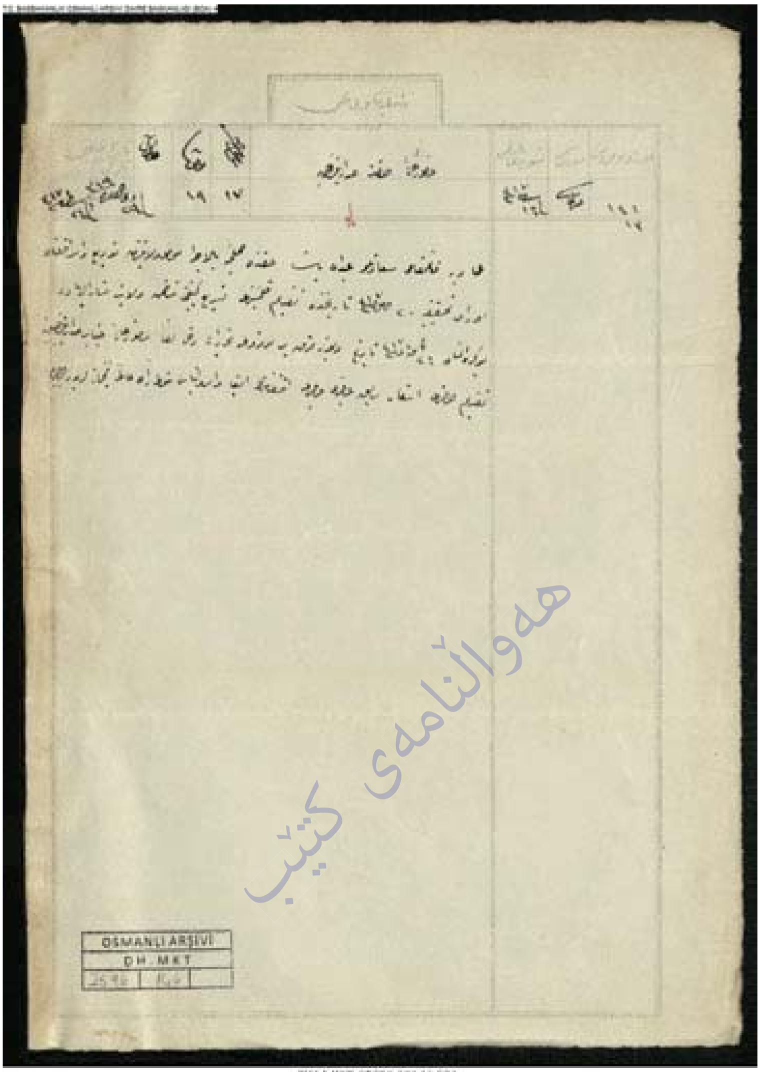

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.02596.00146.001

DH.MKT	02596.00146	29 زیلقەعدە 1319 (9 مارت 1902)

لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
لە شوێن خۆیدا ئەوراقی لێکۆڵینەوەی عەبدوڵڵا پاشا قائیمقامی عەمادیە رەوان کراوە و لە ٢٠ ئەیلوول ١٣١٧ بەرز کراوەتەوە، بۆ راپەراندنی کردنی کارەکە ئەمجارە نووسراوی مێژووی ٢٦ کانوونی دووەم ١٣١٧ ژمارە ١٤١ ی ویلایەتی موسڵ بۆ جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت بەرز کراوەتەوە، بە گوێرەی ئاماژەی پێشووی بەندە کارەکە جێبەجێ بکرێت، بریار و راگەیاندن بۆ رای سەروو دەگەڕێتەوە.

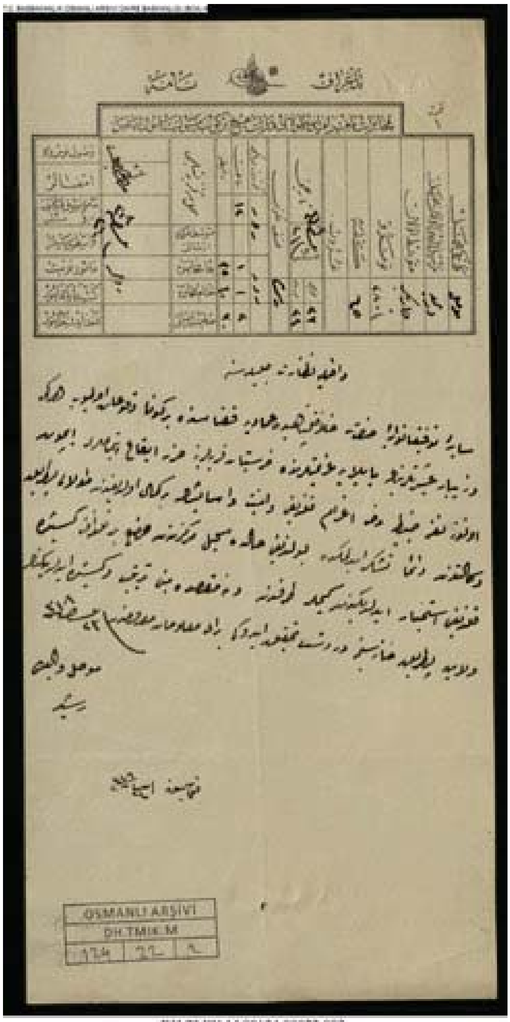

DH.TMIK.M.00124.00022.002

<table>
<tr><td>DH.TMIK.M</td><td>00124.00022</td><td>27 موحەررەم 1320 (6 مایس 1902)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لە سایەی جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بۆ رۆژێکیش بێت لە قەزای عەمادیە رووداو روونەداوە، بۆ ئەوەی عەشیرەتەکانی زێبار و هەرکی لە کاتی رۆیشتنیان بۆ کوێستان زیان بە گوندەکانی مەسیحی نەگەیەنن، ٣٠ نەفەر زەبتیە لەگەڵیان رۆیشتوون، لەبەر ئەوەی ئەمنیەت و ئاسایش بەرقەرار بووە، بەردەوام بریکاری بەتریق سوپاسگوزاری خۆی راگەیاندووە، لە مەرکەزی سمێل تەلەگراف رەوان کراوە، لەلایەن کێ و بە چ مەبەستێك رەوان کراوە لە خانەکەی بەتریقی ویلایەت لێکۆڵینەوە کراوە، زانیاری راگەیەندراوە.
رەشید والی موسڵ</td></tr>
</table>

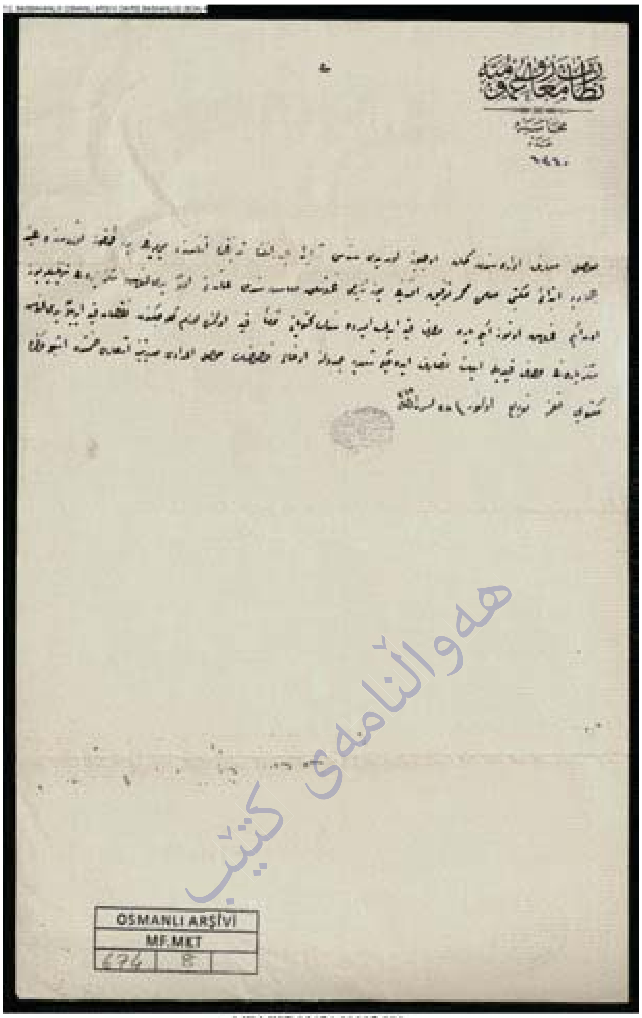

MF.MKT.00674.00007.001

<table dir="rtl">
<tr><th>MF.MKT</th><th>00674.00007</th><th>8 شەعبان 1320 (10 تشرینی دووەم 1902)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی مەعاریفی گشتی
ژمێریاری
ژمارە ٦٣٦٠
لە کارگێری مەعاریفی موسڵ خشتەی مانگی شوباتی ١٣١٧ هاتووە و ووردبینی بۆ کراوە، محەمەد تۆفیق ئەفەندی موعەلیمی مەکتەبی ئیبتیدائی عەمادیە سەنەدی مووچەی ١٢٠ قوروشی لایە، ٧ قوروش و ٨ پارە هاتۆتە خوارەوە، ئەگەرچی ١١٢ قوروش و ٣٢ پارە خەرجی تۆمار کراوە، بەڵام پێویستە ناوەرۆکی سەنەدەکە بە تەواوەتی تۆمار بکرێت، ئەم ٧ قوروش و ٨ پارەیەی کە بە دابەزین تۆمار کراوە، بە تۆمارکردنی خەرجی مانگانە بە رێککەوت لە خشتەی مانگانە تۆمار بکرێت، بە ئاماژەی بەرێوەبەرایەتی ئیعدادی موسڵ ئەم نووسراوە دراوەتە قەڵەمی مەکتوب.</td></tr>
</table>

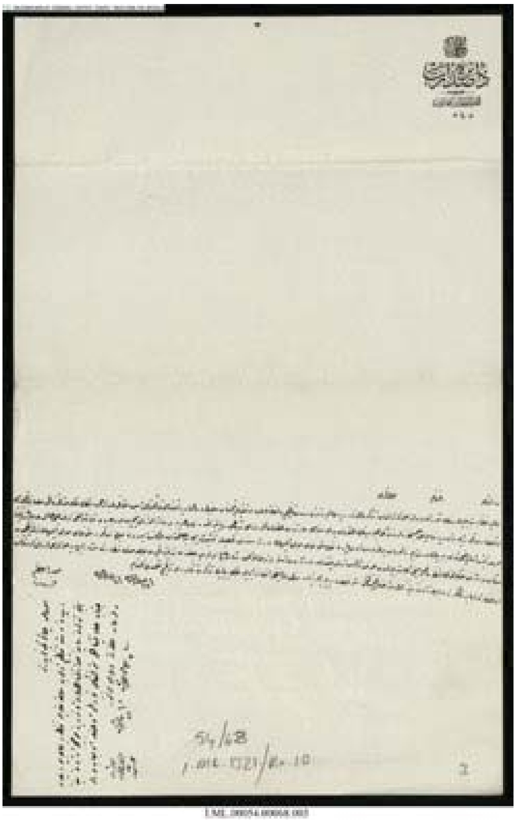

İ.ML	00054.00068	22 سەفەر 1321 (20 مایس 1903)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٥٤٥
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لەسەر نووسراوی نەزارەتی دارایی شکۆدار کە حەواڵەی شورای دەوڵەت کراوە، مەزبەتە لە فەرمانگەی دارایی رێکخراوە و هاوپێچ راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، عەبدولرەحمان بەگ قائیمقامی پێشووی قەزای عەمادیە لە خەرجی نۆژەنکردنەوەی قۆناغی حکوومەت و بۆ نان و پێداویستی تری زیندانیانی گرتووخانەکانی ناحیەی داودیە و قەزای ناوهاتوو لە مارتی ١٢٩٢ تا کۆتایی شوباتی ١٢٩٨ لە بودجە بێ بەرامبەر بووە، بێ مۆڵەت بری ١١،٤٨١ قوروش و ١٠ پارەی خەرج کردووە، ئەم برە پارەیە لە میراتی ناوبراوی مردوو وەربگیرێت، بەڵام برە پارەی ناوهاتوو نەچۆتە سەر ناوی ناوبراو، هەر چۆنێك بێت ناوبراو ئەم برە پارەیەی بۆ شان و شەوکەتی حکوومەت و بەخێوکردنی زیندانان خەرج کردووە، وەرگرتنەوەی ئەم پارەیە لە میرات لە شان و شەوکەتی عالی ناوەشێتەوە، بۆیە سرینەوە و هەڵوەشاندنەوەی حەواڵەی نەزارەتی ناوهاتوو کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە.
سەدری ئەعزەم

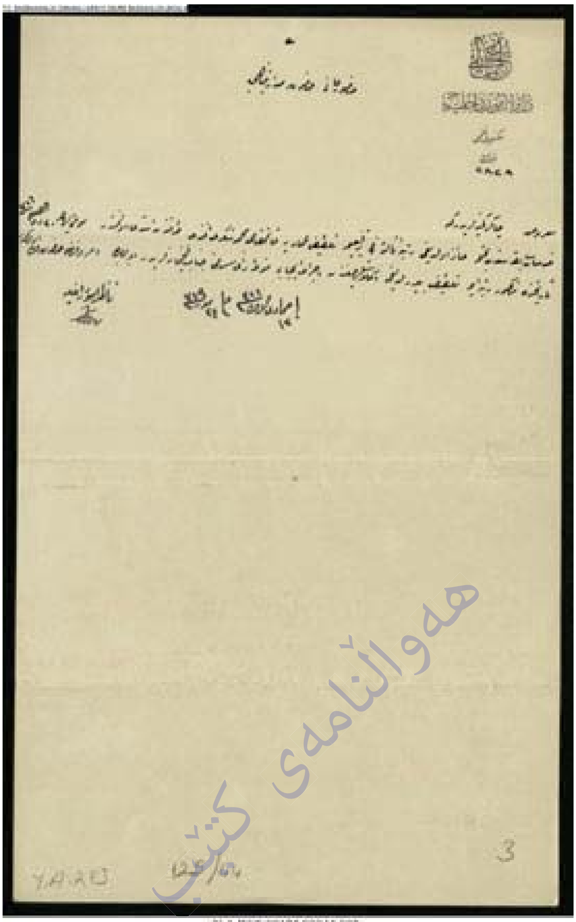

هەواڵنامەی کتێب

Y.A.RES.00125.00044.003

Y.A.RES	00125.00044	12 جەمادی یەکەم 1321 (6 ئۆغستۆس 1903)
بابی عالی فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ قەڵەمی مەکتوب ژمارە ۲۸۲۸ لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت راگەیەندراوی بەندەمانە بەهۆی خزمەتە باشەکانی محەمەد شوکری ئەفەندی قائیمقامی پێشووی عەمادیە داوای کردووە بە پلەی سێیەم پاداشت بکرێت، بۆیە لە مێژووی ۳۰ زیلقەعدە ۱۳۱٦ بە پلەی ناوبراو پاداشت کردنی داواکراوە، بۆ جێبەجێ کردنی جەنابی پاشا بفەرمووێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. نازری کاروباری ناوەخۆ		

DH.TMIK.M.00142.00062.002

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.TMIK.M</td><td>00142.00062</td><td>13 موحەررەم 1321 (11 نیسان 1903)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
خراپەکاریەکانی بە تەلەگراف بە پایەی شکۆدار راگەیەندراوە، عەبدوڵڵا پاشا قائیمقامی عەمادیە هەندێك لە خزموکەسەکانی و شێخ سدیق ئەفەندی بۆ بارزان رەوان کردووە، چەند جارێك هەرەشەی کردووە و لە پێش چەندین شایەد ووتوویەتی، بەندەمان و سەربازانی تەمبێ دەکات، هەرچی ناوبراو لە زوڵمکەر و سەرپێچی کەرانە، بە تێروانین لە بابەتەکە روون دەبێتەوە رووداوێکی گەورە روودەدات و خەڵك دەست بە قسە دەکەن، تا گۆرینەوەی پێ نەکرێت، بۆ ئەوەی ئەمنیەتی گشتی تەواو بکرێت و تکای دادپەروەری پاشا و میهرەبانی شکۆدار دەکرێت، فەرمان.
تاهیر ئەندامی ئەنجوومەنی کارگێری و ٤ لە هاورێکانی</td></tr>
</table>

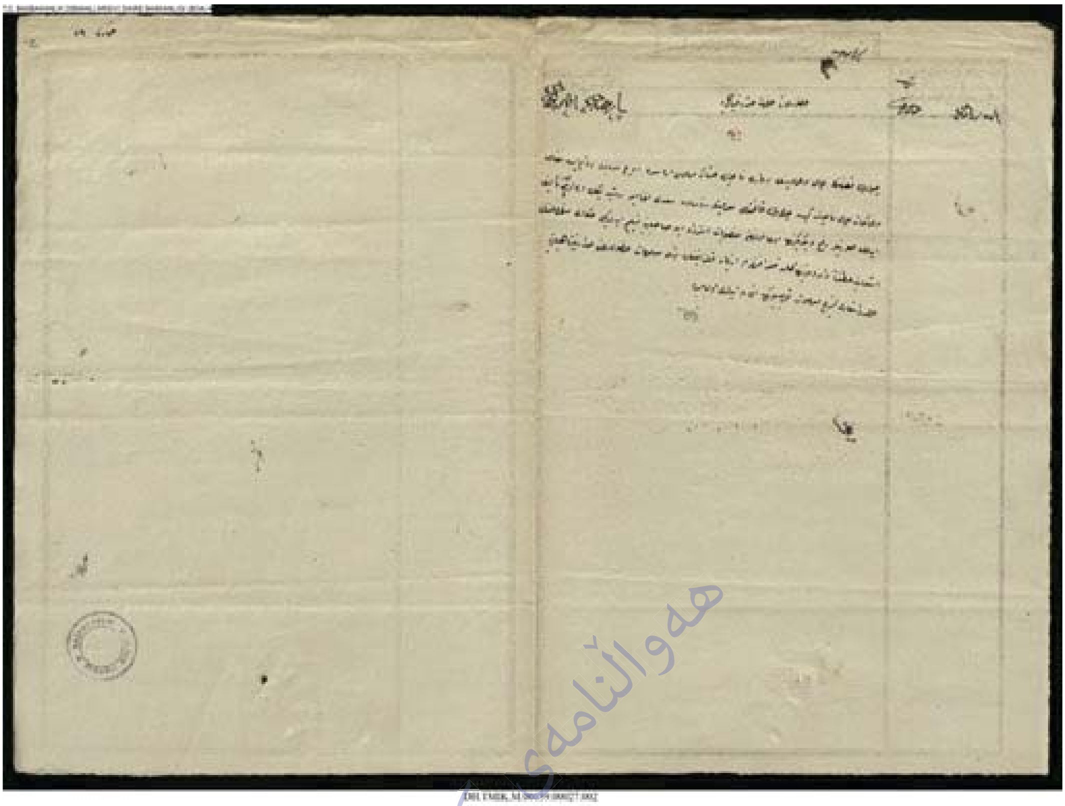

هەواڵنامەی کتێب

DH.TMIK.M	00159.00027	25 رەمەزان 1321 (15 کانوونی یەکەم 1903)
جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت ماوەی ٣ ساڵە لە نێوان عەشیرەتە چەکدارەکانی چاڵی قەزای چۆڵەمێرگ و ناحیەکانی بەرواری شەڕ بەردەوامە، دادگاکانیان بۆ ناحیەی چاڵ گوازراوەتەوە، بە گوێرەی زانیاری قائیمقامی چۆڵەمێرگ، نێوانی سەرۆکەکان سەعدی ئاغا و رەشید بەگ ئاشت کراوەتەوە، کەلوپەلە تاڵانکراوەکانیش رادەستی خاوەنەکانیان کراوەتەوە، لە موتەسەرەفی هەکاری ئاماژەی پێکراوە و تەلەگرافنامە لە ویلایەتی وان هاتووە و نووسراویش دراوەتە پەیوەندیداری سەدارەت، لە قۆمیسیۆنی بەخێرایی کردنی مامەڵەکان راگەیەندراوە و ئاماژەی پێکراوە.		

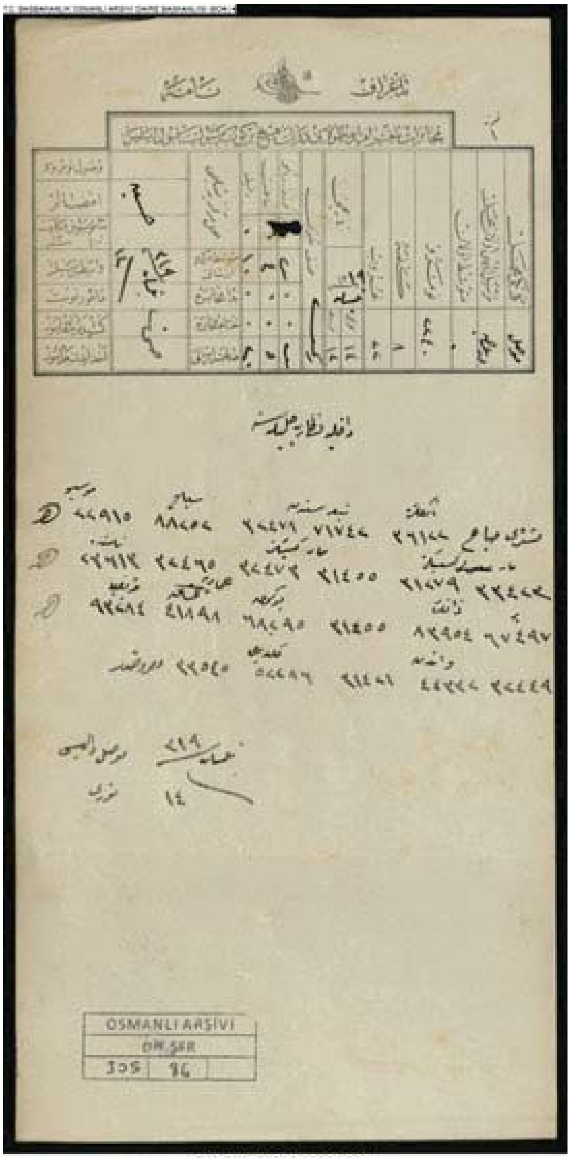

DH.ŞFR.00305.00086.001

DH.ŞFR	00305.00086	29 موحەررەم 1321 (27 نیسان 1903)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار ئەمجارە موسیو مارکسکیز گەشتیاری ئینگلیز لە وانەوە بە ڕێگەی عەمادیە هاتووە، راگەیەندراوە. نوری والی موسڵ		

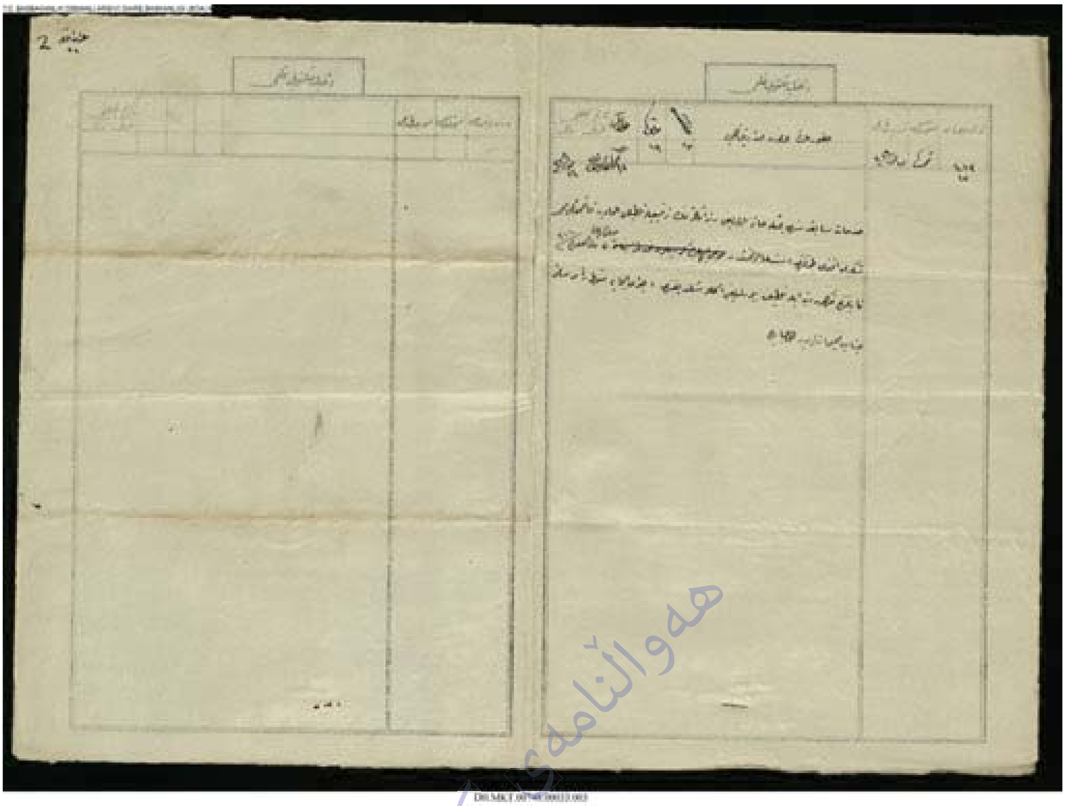

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00748.00033	12 جەمادی یەکەم 1321 (6 ئۆغستۆس 1903)
لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت بەهۆی خزمەتی پێشووی پلەی سێیەمی پێدراوە، هەروەها بۆ پاداشت کردنیشی محەمەد شوکری ئەفەندی داواکاری بەرز کردۆتەوە و داوای قائیمقامی عەمادیەی کردووە، ناوبراو لە مێژووی ٣٠ زیلقەعدە ١٣١٦ بە پلەی ناوبراو پاداشت کراوە، جێبەجێ کردنی بۆ جەنابی پایەبەرز ماوەتەوە.		

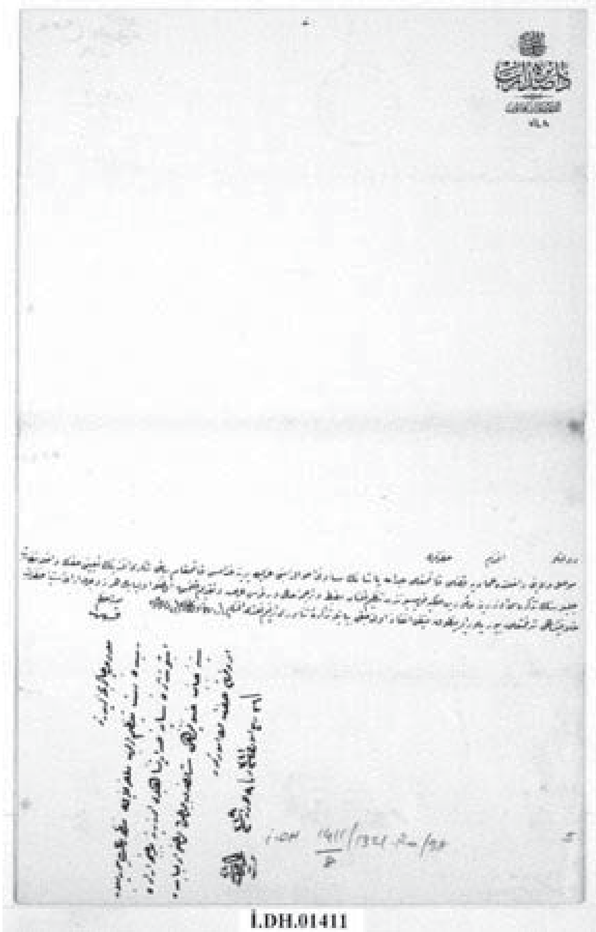
İ.DH.01411

İ.DH	01411.000008	10 رەبیعی یەکەم 1321 (6 حوزەیران 1903)
بابی عالی فەرمانگەی سەدارەت دیوانی هومایۆنی ئێستا ٧٤٨ جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم بەهۆی کارە خراپەکانی عەبدوڵڵا پاشا قائیمقامی قەزای عەمادیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ، دوور بخرێتەوە و لە شوێن ئەو شوکری ئەفەندی قائیمقامی پێشووی غدامس دابمەزرێت، لەسەر نووسراوی نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە رێکخراوە لەگەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت چی بێت جێبەجێ بکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم. سەدری ئەعزەم		

هەواڵنامەی کتێب

BEO	002098.157344	27 ڕەبیعی کۆتایی 1321 (23 تەمموز 1903)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار عەبدوڵلا پاشا قائیمقامی قەزای عەمادیە دوور خراوەتەوە، لە شوێن ئەو شوکری ئەفەندی قائیمقامی پێشووی غودامی دامەزرێت، لەسەر نووسراوی مێژووی ١١ سەفەر ١٣٢١ ژمارە ١١٥٦ ی دەوڵەت و بە بڕیاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە، لە مێژووی ٢٦ ڕەبیعی یەکەم ١٣٢١ جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان دراوە، خۆشی لە نووسراوی قۆمیسیۆنی ناوهاتوو ئاگادار کراوەتەوە تا لە ئەرکەکەی دەست بە کار بێت، جێبەجێ بکرێت.		

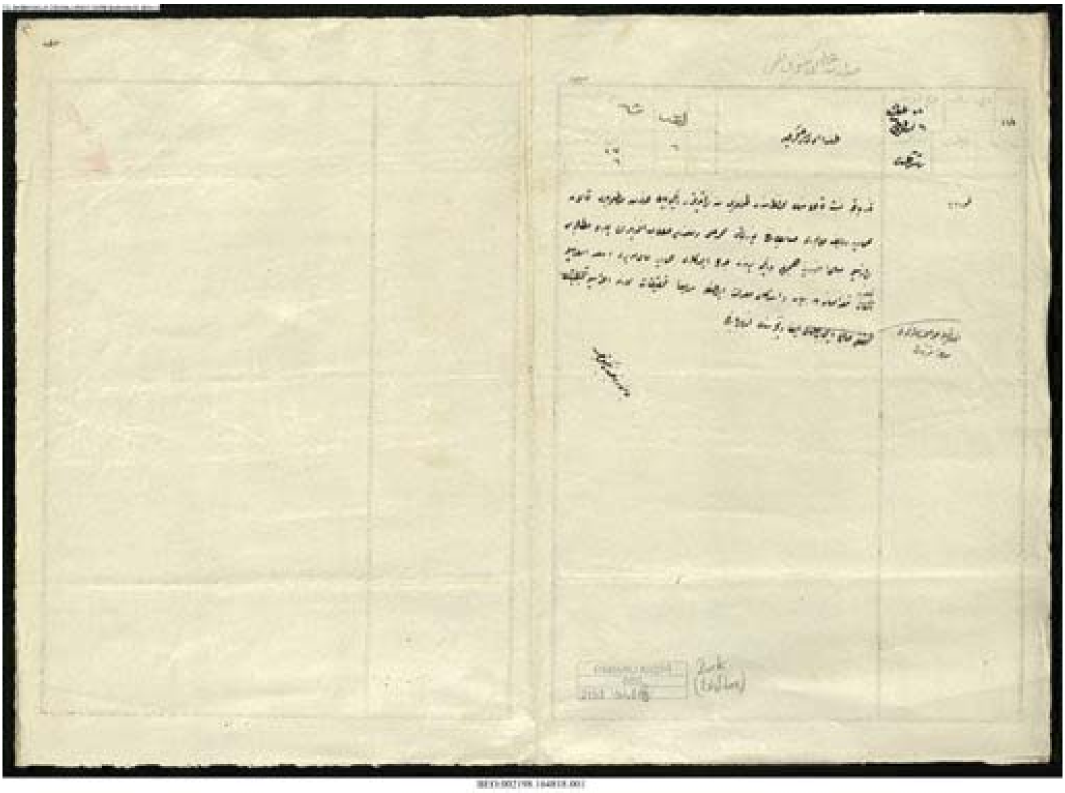

BEO	002198.164818	27 رەجەب 1321 (19 نشرینی یەکەم 1903)

لایەنی والای سەر عەسکەرمان
لەمەر پاراستنی بناغەی ئاستی بەڕێوەبردنەکە تا کۆتایی ساڵ ۲۰۰۰ قوروش ماوە بدرێت، بۆ ئەم مەبەستەش یوزباشی محەمەد عەلی ئەفەندی ئەفسەری تابوری رەدیفی عەمادیە و مولازم خەتاب ئەفەندی بە بیانوی داواکردنی پارە بە چەکەوە هێرشیان کردۆتە سەر ئەسعەد بەڕێوەبەری دارایی و لە دوو شوێن برینداریان کردووە، بە واژووی ناوبراو تەلەگرافنامە هاتووە، بە راگەیاندن و داواکردنی پارەکە، بەپەلە لێکۆڵینەوە بکرێت، بە گوێرەی دروستی بارودۆخەکە ئەنجامەکەی رابگەیەندرێت.

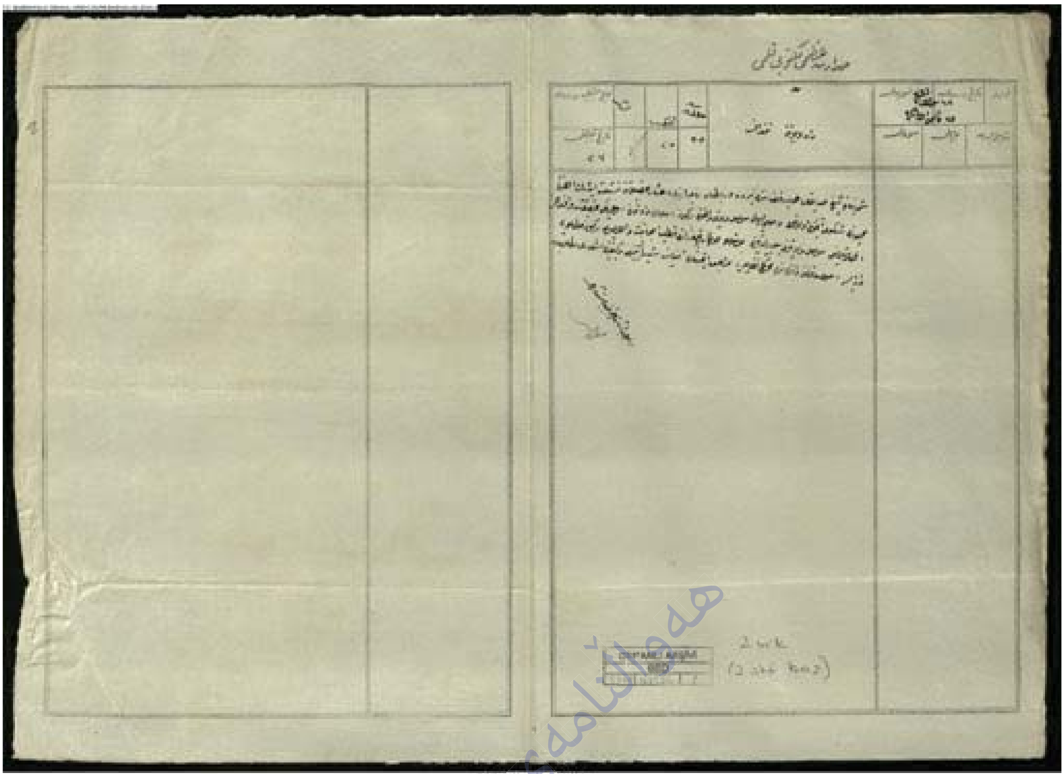

هەولێنامەی کتێب

BEO	002248.168584	18 شەوال 1321 (7 کانوونی دووەم 1904)
تەلەگراف بۆ ویلایەتی وان شێخی شەمدینان شێخ سدیق لە ناحیەکانی نیروە و رەبتانی قەزای عەمادیە دەستپێشخەری کردووە بۆ وەرگرتنی دە یەك، خەڵکی ناوەخۆش سکاڵایان لەم بارەیەوە هەیە، ئەوەی شایەنی وتنە لە لێکۆڵینەوەکان روون بۆتەوە ناوبراو هیچ مولکێك و وەقفێکی لە ناو ویلایەتی موسڵ نییە، لە ویلایەتی موسڵ راگەیەندراوە ئەم جۆرە سەرپێچیانە و جموجۆڵانە بە هیچ شێوەیەك جێگەی قەبوڵ نییە، ئەگەر زوڵمی لێکراوە دەتوانێت سەردانی فەرمانگەکانی دادگای نیزامی بکات، ئاماژەی پێ بکرێت.		

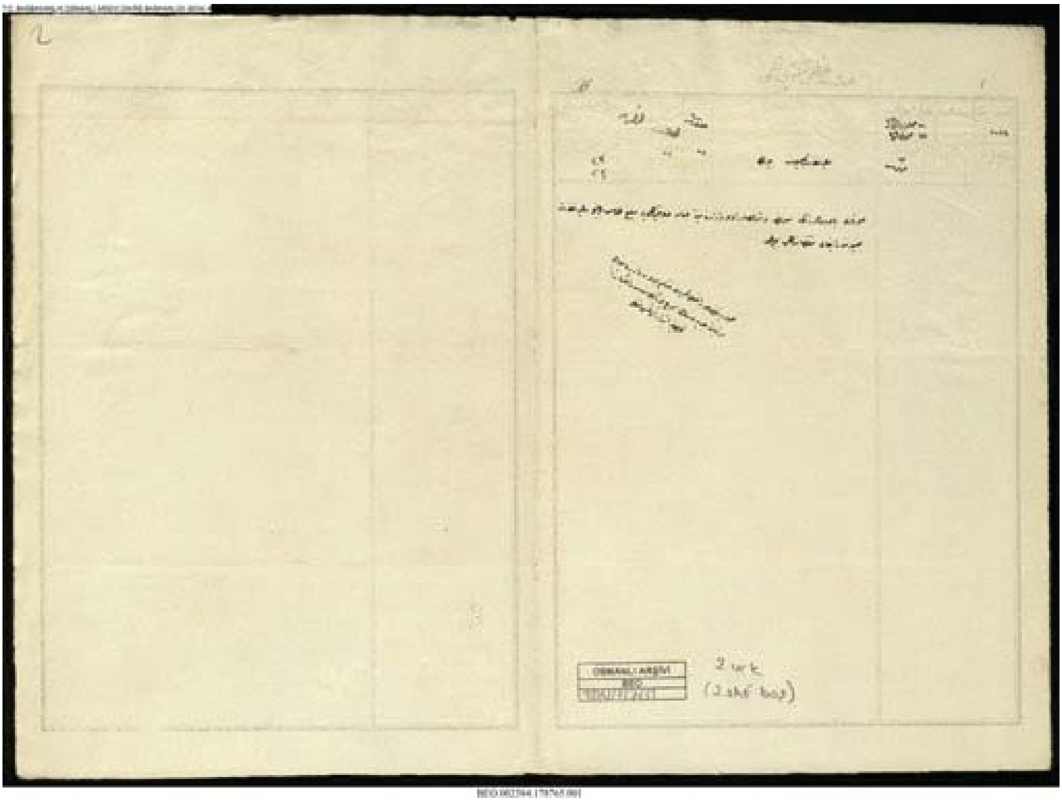

BEO	002384.178765	21 جەمادی یەکەم 1321 (15 ئۆغستۆس 1903)
نەزارەتی دارایی شکۆدار ئـەم نـووسراوەی وێنەیەکـی لـە بـاڵادا تۆمـار کـراوە راگەیەنـدراوە و فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە پەراوێـز برەکـەی دیـاری کـراوە، لـە نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی. لـە قـەزای عەمادیـە مورەتتەباتـە نوێیەکانـی (ژمـارەی سـەربازانی زەبتیـە یـا داهـات) ناحیـەی وادیـەی سـەر بـە قـەزای عەمادیـە تۆمـاری تـەواو بـووە، لـە ١٣٢٠ ەوە نـووسراو کـراوە بـۆ وەرگرتنـی.		

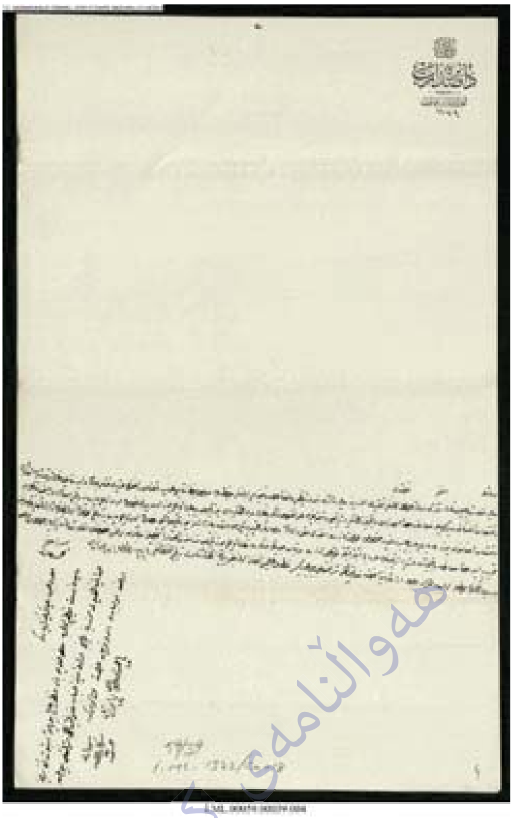

هەواڵنامەی کتێب

İ.ML	00059.00039	26 رەبیعی کۆتایی 1322 (10 تەمموز 1904)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١١٧٩
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لەسەر ئەم راپۆرتەی لە نەزارەتی دارایی شکۆدار حەواڵەی شورای دەوڵەت کراوە، لە فەرمانگەی دارایی مەزبەتە رێکخراوە دواتر لەگەڵ هاوپێچ راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، تاحیەی داودیە سەر بە قەزای عەمادیەی سانجەقی موسڵ باجی مولك و تەمەتتوعات و پیشەگەری رێکخراوە لەگەڵ پارەی داهاتی مەعاریف و رێکخستنی پێداویستی سەربازی و شوێنگرەوەی سەربازی ژمارەی ناسنامەی نێری ناموسڵمانەکان ١٢١،٣١٧ قوروش و ١٣ پارە، هەروەها بەهای مولك و زەوی و زار لە هەزار یەك و تەمەتتوعاتی پیشەگەری لە سەدا نیوەی هەژمار بکرێت و بە یەکجاری دابین بکرێت، بریار لەسەر بردنی دراوە و خەرجی تۆمارکردنی ٢٤،٨٢٢٢ قوروش و ١٣ پارە پێك هاتووە، ئەم خەرجیەی کە ناوی هاتووە لەگەڵ تۆمار کردنی هەژماری رێکخستنی داهاتی مەعاریف و ئامادەکاری سەربازی یەك بە یەك هەژمار کراوە، خەرجی نوێی ناوهاتوو لە مێژووی ١٣٢٠ داهاتەکە وەردەگیرێت، بۆ ئە مەبەستەش حەواڵەی نەزارەتی ناوهاتوو کراوە، جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

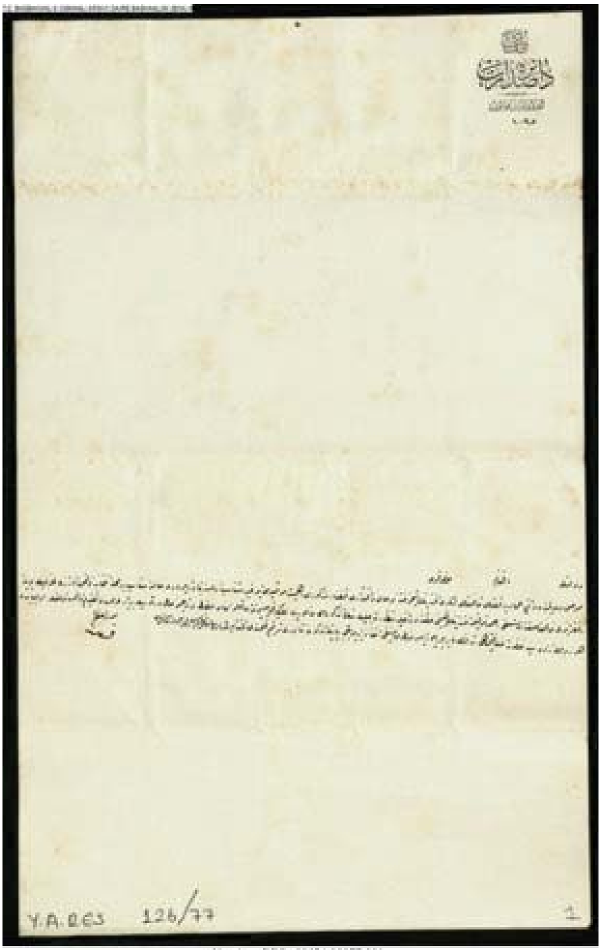
Y.A.RES 126/77
1

Y_A__RES_00126.00077.001

Y.A.RES	00126.00077	18 ڕەبیعی کۆتایی 1322 (2 تەمموز 1904)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٠٩٥
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
قـەزای عەمادیـە سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ لـە ڕووی جوگرافیـەوە گرنگـە، شـوکری ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای ناوبراویـش پیـر و بێتوانایـە، بۆیـە مانـەوەی گونجـاو نییـە، لـە شـوێنێك دادەمەزرێـت کـە بـۆ ئـەو گونجـاو بێـت، لـە شـوێن ئەویـش ئەحمـەد تۆفیـق ئەفەنـدی قائیمقامـی لێبـووردراو لـە زغفرانبولـی دادەمەزرێـت، نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار و مەزبەتـەی قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە کـە دراوەتـە قەڵـەم و وەرەقـەی وەرگێـردراوی کەسـێتی ڕاگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم

DH.TMIK.M 00183.00053.004

DH.TMIK.M	00183.00053	16 شەعبان 1322 (26 تشرینی یەکەم 1904)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

لـە ٢٧ ئەیلـوول ١٣٢٠ لەلایـەن سـوڵتان و هاوەڵانـی تەلەگـراف لـە شـەمدینان دەرچـووە و کۆپیەیەکیشـی هێـنراوە و خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە، شـێخ محەمـەد بارزانـی بـە مەبەسـتی تۆڵەسـەندنەوە لـە هەندێـك عەشـیرەتی ئـەم ناوچەیـە، دەچێتـە شـەمدینان و ناحیەکانـی نیـروە و دەریکنـار دەسـتی کـردووە بـە کۆکردنـەوەی کۆمەڵـە، بـۆ هێـور کردنـەوەی بارودۆخەکـە مەفـرەزە بـروات، تـا نێوانیـان ئاشـت بکاتـەوە و کۆمەڵەکـە پەرشـوبڵاو بکاتـەوە، ئـەم هەواڵـەش لەلایـەن تۆفیـق بـەگ بینباشـی ژاندارمـەی عەمادیـە زانـراوە، فەرمـان.

نوری والی موسڵ

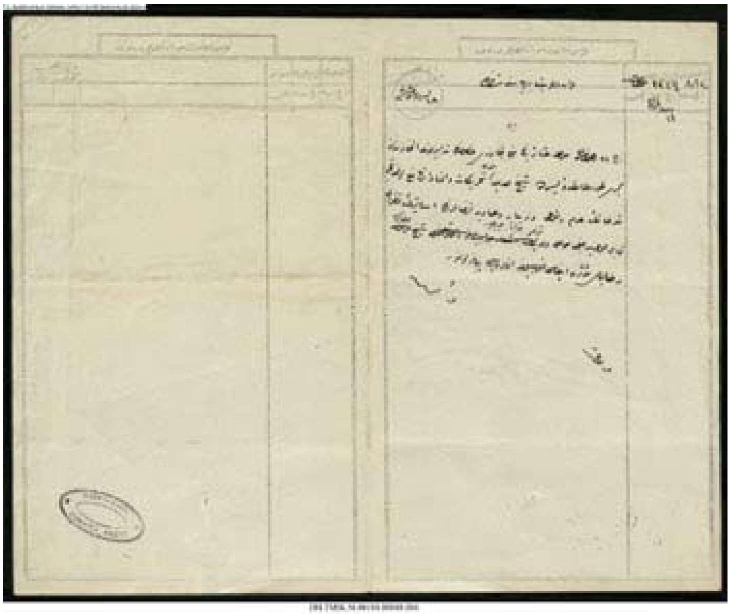

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.TMIK.M</td><td>00184.00048</td><td>24 رەجەب 1322 (4 تشرینی یەکەم 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
عەشیرەتی بارزانی سەر بە موسڵ لە مەفرەزەی شەمدینان تفەنگیان بردووە و کشاونەتەوە، بۆ وەرگرتنەوە و رادەست کردنەوەی تفەنگەکان و تەمبێ کردنی بوێری کەران، لە ویلایەتی موسڵ هێزی سەربازی رەوان کراوە، بەڵام ئەم هێزە تەنیا تفەنگەکانیان وەرگرتووە و لە بارەی تەمبێ کردنی بوێری کەران هیچ شتێکیان نەکردووە، بەمەش هەندێکیان بوێریان زیاد بووە، دووبارە هاتوونەتە سنووری ناحیەی گەردی شەمدینان هەرەشەیان لە دانیشتوان کردووە، ئەم زانیارییە لە موتەسەرفی هەکاری راگەیەندراوە و بۆ چارەسەری کارەکە راگەیەندراوە، فەرمان.
تاهیر والی وان</td></tr>
</table>

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.TMIK.M</td><td>00184.00048</td><td>23 رەمەزان 1322 (1 کانوونی یەکەم 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">شیفرە بۆ ویلایەتی وانی سەروو
لە بارەی رێگەگرتن لە سەرپێچی عەشیرەتەکان ئامادەکاری پێویست بەردەوامە، بەڵام تا رێگە لە جولە و گەندەڵیەکانی شێخ سدیق ئەفەندی نەگیرێت، سەقامگیری ئاسایشی قەزاکانی زێبار و عەمادیە سەرکەوتوو نابێت و رووداوەکان کەم نابێت، وەڵام لە ویلایەتی موسڵ هاتووە و بە ووتەی قۆمیسیۆن نووسراو کراوە.</td></tr>
</table>

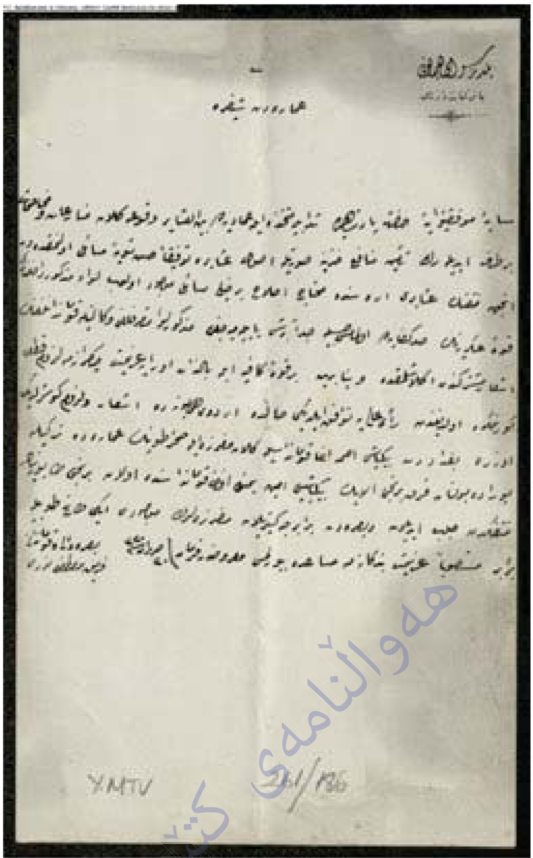

Y.MTV.00261.00186.001

هەواڵنامەی کتێب

<table dir="rtl">
<tr><th>Y.MTV</th><th>00261.00186</th><th>29 رەبیعی کۆتایی 1322 (13 تەمموز 1904)</th></tr>
<tr><td colspan="3">کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
لە عەمادیەوە شیفرە
لە سایەی جەنابی پاشا ئامادەکاری کراوە، لە نێوان عەشیرەتەکانی عەمادیە ناکۆکی و رووبەرووبوونەوە و گرژی یەکلاییکراوەتەوە، پشت بەستن بە خوی عەشیرەتگەری بۆ سوودی خەزینە بابەتەکان چاك بکرێنەوە، بەڵام پێویستە لە نێوان عەشیرەتەکانی مونتەفیق چاکسازی بکرێت، بەڵام ئاستی لێهاتوو و ژمارەی هێزی سەربازی لیوای ناوهاتوو تەواو نییە، بۆیە هیچ شتێك ناکرێت، بە وەکالەتی موتەسەرفی لیوای ناوهاتوو و قوماندان ئاماژەی هاوبەش روون بۆتەوە، پێویستە هێزێکی تەواو لەگەڵ بەندەمان بچێتە ئەوێ، هەر چەندە عالی رەزامەندی نیشان داوە، بە ئاماژەی لەشکری هومایۆنیش بە پێویستی زانیوە، بۆیە لە بەغداد بە قوماندانیەتی بینباشی ئەحمەد ئاغا مەفرەزەی هاتووە و تۆپی بیابانیش لە عەمادیە بەجێ هێڵدراوە، بە قوماندانیەتی بینباشی ئەمین یەمنی ئەفەندی لە ئالای ٤١دا تابوری یەکەم لە مونتەفیك و مەفرەزەی بەسراش بەیەکەوە، لەگەڵ ٢ تۆپی چیا هێنراوە، بۆ هاوکاری بەندەمان راگەیەندراوە فەرمان.
فەریق مستەفا نوری والی و قوماندای بەسرا</td></tr>
</table>

DH.ŞFR.00328.00028.001

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.ŞFR</td><td>00328.00028</td><td>2 رەبیعی یەكەم 1322 (17 مایس 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شكۆدار
لە ٢٧ نیسان ١٣٢٠ بە تەلەگرافنامەی بەندەمان راگەیەندراوە، میستەر ویوودریم ئینگلیزی هاتووتە موسڵ و دەگەڕێتەوە وان، هەر دوێنێ لە رێگای عەمادیە لە موسڵ جولەی كردووە، راگەیەندراوە فەرمان.
والی موسڵ نوری</td></tr>
</table>

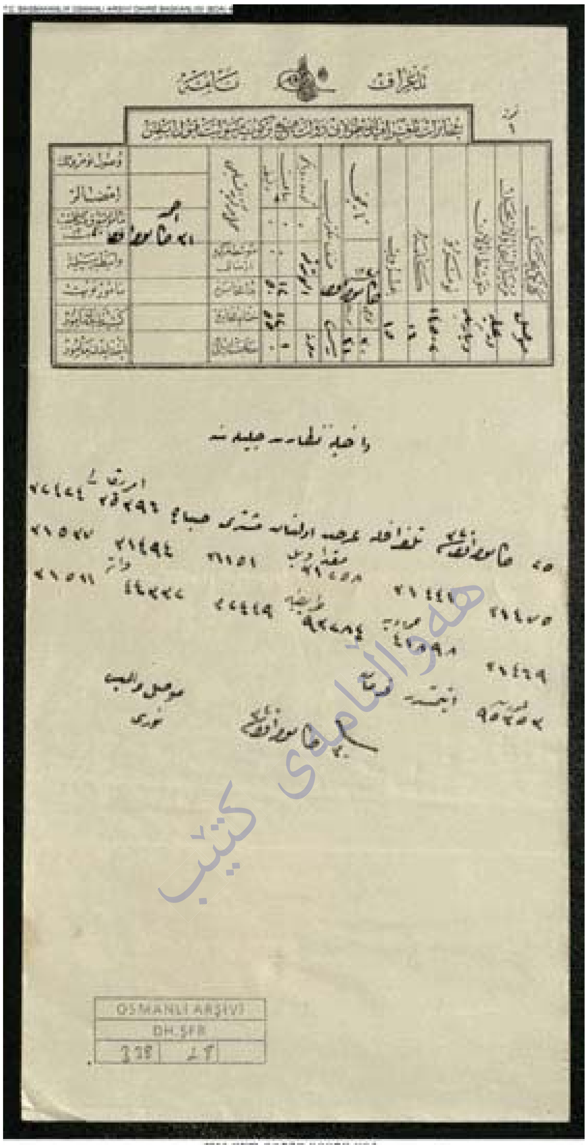

DH.ŞFR.00338.00028.001

DH.ŞFR	00338.00028	6 زیلقەعدە 1322 (12 کانوونی دووەم 1905)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار لە مێژووی ٢٥ کانوونی یەکەم ١٣٢٠ بە تەلەگرافنامە راگەیەندراوە، هاووڵاتی ئەمەریکی مقداویل بە رێگەی عەمادیە گەراوەتەوە وان، فەرمان. نوری والی موسڵ		
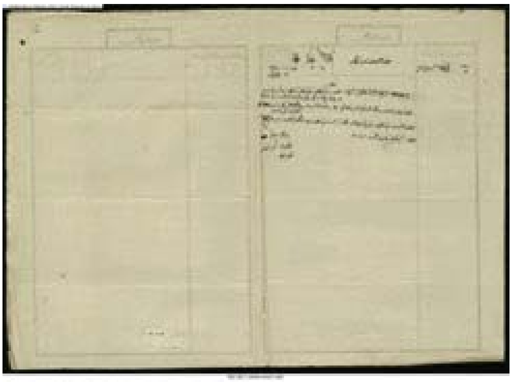
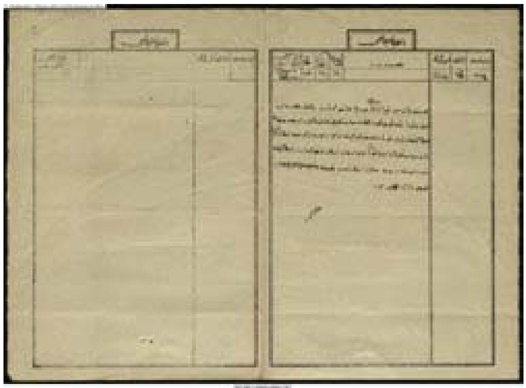

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT</td><td>00860.00063</td><td>4 شەوال 1322 (12 کانوونی یەکەم 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی سەروو
ئەحمەد ئەفەندی لە قائیمقامیەتی قەزای عەمادیە دامەزراوە، هەر کە گەیشتە سەر ئەرکەکەی و دەستی بە کار کرد لە مێژووی دەست بەکار بوونی مانگانە ٢٢٥٠ قوروش مووچەی بۆ دابین دەکرێت و لە شوێن خۆشیدا جێبەجێ دەکرێت، جگە لەمە مانگانە نیوەی مووچەکەی بە گوێرەی نیزام دەبێت و مێژووی دەست لەکار هەڵگرتنی قائیمقامی پێشووش رادەگەیەندرێت، لە سەدا ٦ جگە لە خەرجی رێگا کە ٣٣١٩ قوروشە لە موازەنەی ناوەخۆ رێك دەخرێت، ئەمەش لە خشتەی خەرجی تۆمار کراوە، بەراگەیاندنی نووسراو کراوە.</td></tr>
</table>

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT</td><td>00860.00063</td><td>14 رەجەب 1322 (24 ئەیلوول 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت
لە دەرچووانی مەکتەبی مولکیەی شاهانە ئەحمەد تۆفیق ئەفەندی قائیمقامی پێشووی زەعفرانبولی لە قائیمقامیەتی قەزای عەمارە دامەزرێت، لەگەڵ نووسراوی ٣٠ مایس ١٣٢٠ راگەیەندراوە و کۆتایی پێ هاتووە، بە مەزبەتەی رێکخراو لە قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە هەڵبژاردنی پەسەند کراوە و پێشکەشی سەدری ئەعزەمی پەیوەندیداری سەدارەت کراوە، هێشتا فەرمانی پاشای جەنابی پاشا دەرچووە، ئەمجارە لە ویلایەتی موسڵ دووبارە ئاماژەی پێکراوە، بۆ دووپاتکردنەوە نووسراو کراوە.</td></tr>
</table>

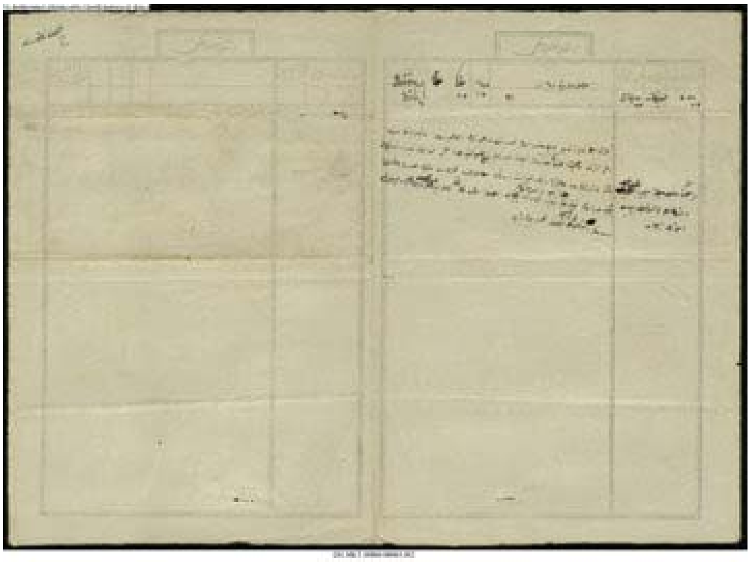

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00860.00065</td><td>16 جەمادی یەکەم 1322 (29 تەمموز 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لە ٢٩ نیسان ١٣٢٠ فەرمان دەرچووە، کۆپییەکی بردراوە و خوێندنەوەی بۆ کراوە، بەهۆی باران و رەشەبای زۆرەوە بە شێوەیەکی گشتی سێیەکی کشتوکاڵەکەیان دووچاری زەرەر بووە، لە قائیمقامیەتی عەمادیە راگەیەندراوە، دانیشتوانی گوند لە بانقی زراعەت قەرزی ئاقچە و لەلایەن کۆمەڵگاوە هاوکاری بکرێن، بۆ دڵنیاکردنەوەی پێداویستیەکانیان ئاگاداری دراوە، بەڵام دانیشتوانی ناوبراو داوای میهرەبانی جەنابی پەیوەندیداری خەلافەتیان کردووە، بەم تێروانینە بە ووتەی ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەت جێبەجێ کردنی راگەیەندراوە.
نوری والی موسڵ</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00860.00065</td><td>28 رەبیعی یەکەم 1322 (12 حوزەیران 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی سەروو
بەهۆی رەشەبا و بارانی زۆرەوە کشتوکاڵی گوندەکانی قەزای عەمادیە تووشی زیان بوون، بۆ ئەم مەبەستە وەکو هاوکاری بانقی زراعەت قەرزی ئاقچەی داوەتە دانیشتوانی گوندەکان، بۆ دابین کردنی پێداویستیەکانیان لە خۆجێی ئاگاداری بەرز کراوەتەوە، دانیشتوانی ناوهاتووش داواکاریان داوەتە پاشا، لەگەڵ راگەیاندنی جێبەجێ بکرێت، تەلەگرافنامەی مێژووی ١٦ مایس ١٣٢٠ خوێندنەوەی بۆ کراوە، ئەم زیانەی لە شار روویداوە، ناتوانرێت لە مەرکەز چارەسەر بکرێت، هەر خۆی دانیشتوانی ناوهاتوو تکایان کردووە و هیممەت بکرێت لە چارەسەر کردنی کێشەکە.</td></tr>
</table>

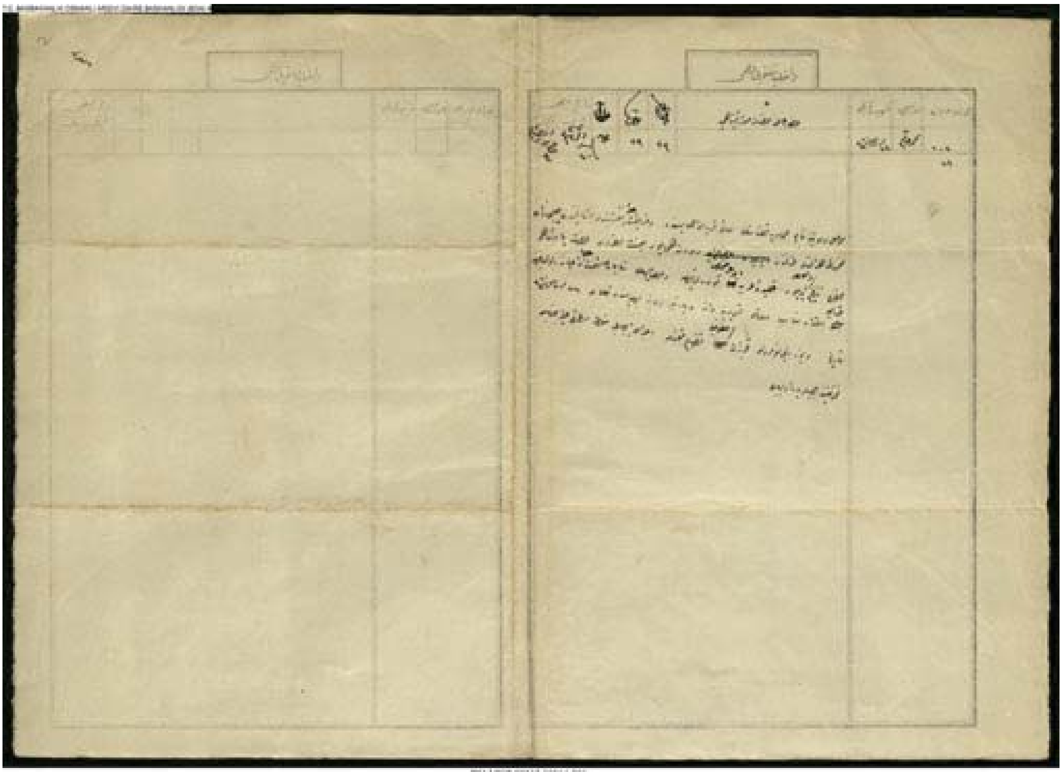

DH.MKT.00915.00066.001

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>00915.00066</th><th>10 شەوال 1322 (18 کانوونی یەکەم 1904)</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت
لەلایەن چەلەبی زادە محەمەد تاهیر ئەفەندی دانیشتوی گوندی مالی سەر بە قەزای عەمادیەی ویلایەتی موسڵ و لە شێخەکانی تەریقەتی نەقشبەندی، بۆ لە دایك بوونی هومایۆن و جەنابی پاشا شیعرێکی بە زمانی عەرەبی نووسیوە و لەگەڵ داواکاری پێشکەشی کردووە، بۆ ئەم مەبەستە شایەنی میهرەبانیە و مووچەیەکی گونجاوی بۆ ببرێتەوە، لە ویلایەتی دیاربەکری سەروو نووسراوی مێژووی ٢٦ تشرینی دووەم ١٣٢٠ ژمارە ١٠٢ پێشکەش کراوە، هاوکاری سەرووی پێویستە.</td></tr>
</table>

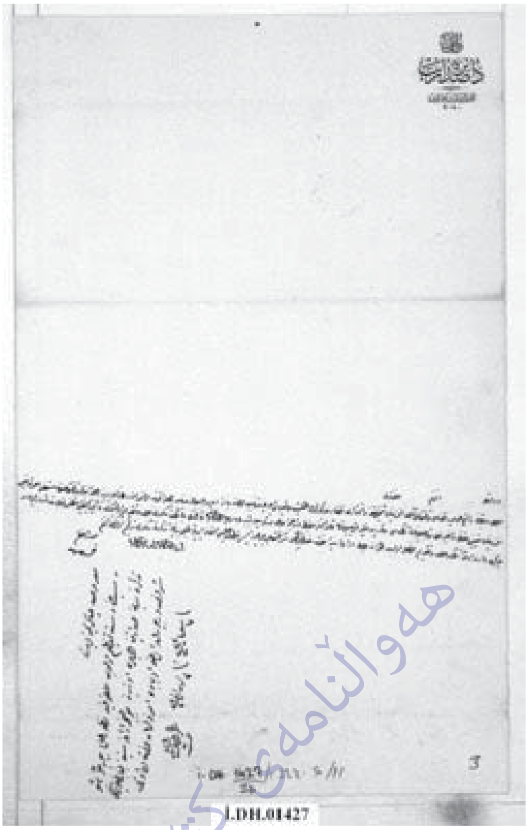

هەواڵنامەی کتێب

İ.DH	01427.000036	21 رەجەب 1322 (1 تشرینی یەکەم 1904)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٢٠١٠
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لەبەر گرنگی شوێنی جوگرافی قەزای عەمادیە سەر بە ویلایەتی موسڵ، مانەوەی شوکری ئەفەندی قائیمقامی قەزای ناوهاتوو لە ئەرکەکەی گونجاو نییە، چونکە پیر و توانای نەماوە، بۆیە لە شوێنێك دابمەزرێت لەگەڵ بارودۆخی جەستەیی بگونجێت، لە شوێن ئەویش ئەحمەد تۆفیق ئەفەندی قائیمقامی بوردراوی زعفرانبولی دابمەزرێت، نووسراوی نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار و مەزبەتەی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە دراوەتە قەڵەم لەگەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی بەیەکەوە لە مێژووی ١٨ رەبیعی کۆتایی ١٣٢٢ بە نووسراو راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، بۆ دووپاتکردنەوە ئەمجارە نووسراو لە نەزارەتی ناوهاتوو راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

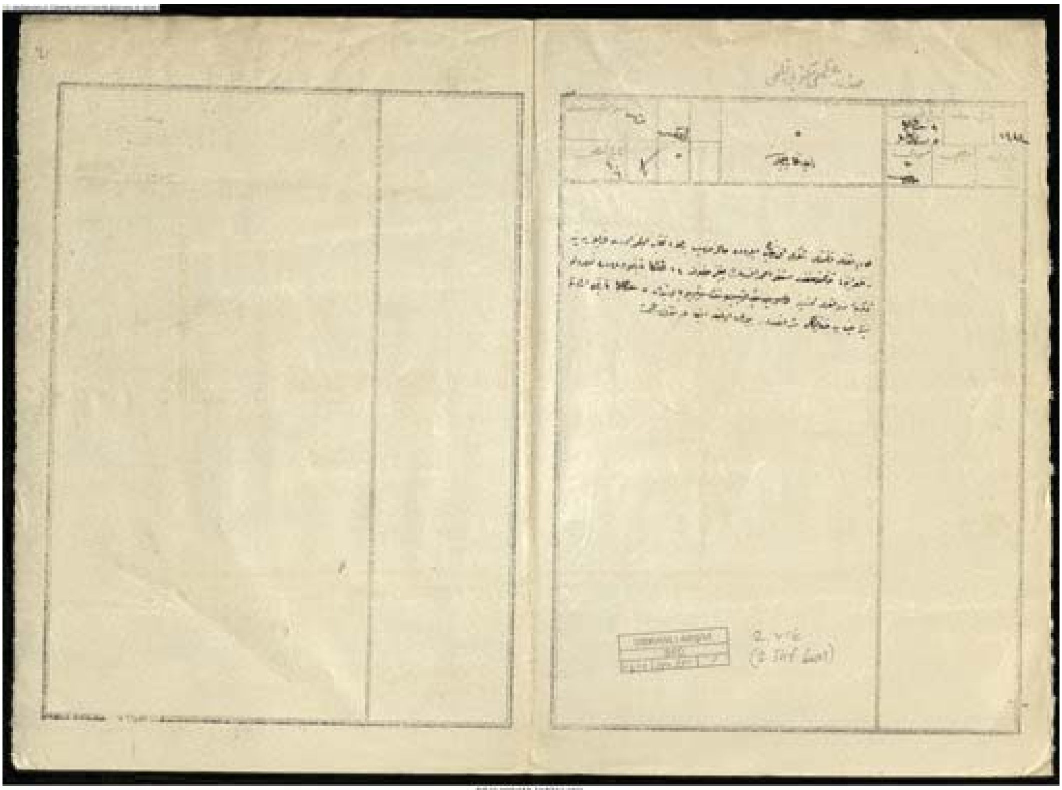

<table>
<tr><td>BEO</td><td>002432.182381</td><td>9 شەعبان 1322 (19 تشرینی یەکەم 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
دوای دوورخستنەوەی شوکری ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە، لە شوێنێکی گونجاو و لە شوێن ئەویش ئەحمەد ئەفەندی بورداو لە قائیمقامی زەعفرانبولی دامەزرێت، بۆ ئەمەش لەسەر نووسراوی ١٤ رەجەب ١٣٢٢ ژمارە ٣٢٤٢، لە مێژووی ٧ شەعبان ١٣٢٢ جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

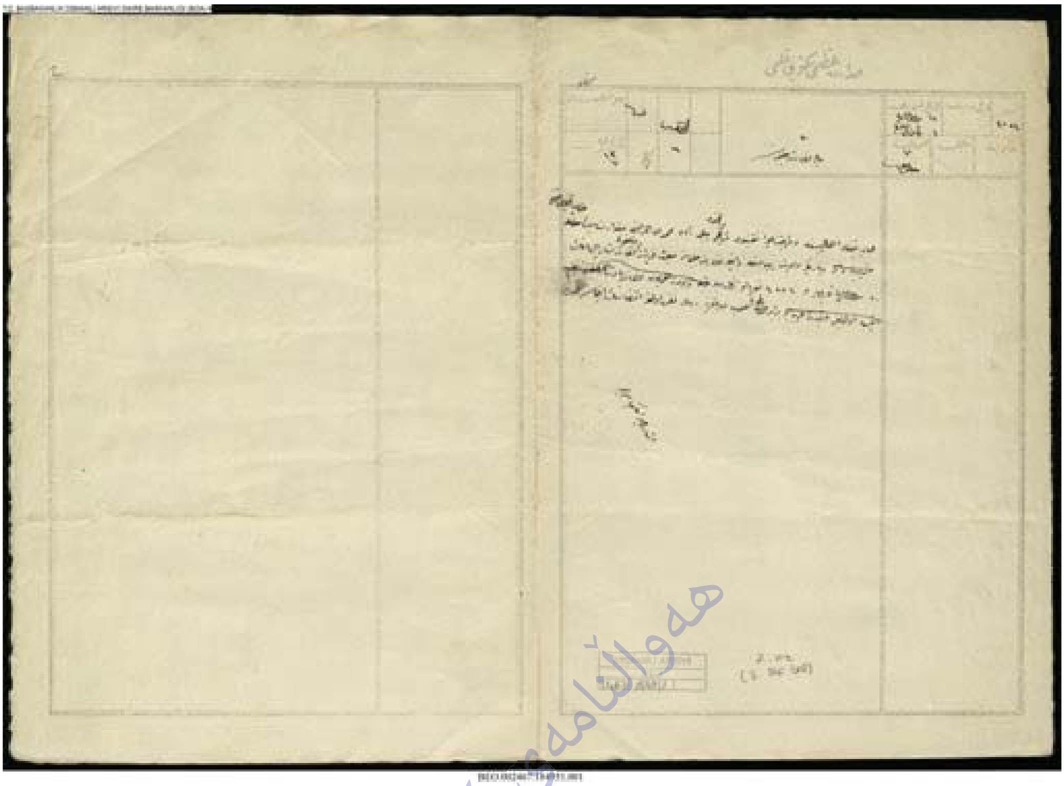

هەواڵنامەی کتێب

BEO	002467.184951	12 شەوال 1322 (20 كانوونی یەكەم 1904)
نەزارەتی دارایی شكۆدار برێكـی گونجـاو مووچـە بـۆ چەبەلـی زادە محەمـەد تاهیـر ئەفەنـدی لەسـەر تەریقەتـی نەقشـبەندی و دانیشـتووی قـەزای عەمادیـە دابیـن بكرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش لـە ویلایەتـی دیاربەكـری پایەبـەرز نـووسراو بـۆ نەزارەتـی ناوەخـۆی شـكۆدار نێـردراوە، هاوپێـچ لەگـەڵ نووسراوی مێـژووی ١٠ شـەوال ١٣٢٢ ژمـارە ٤٢٨٦ی نەزارەتـی ناوهاتـوو بەیەكـەوە بـۆ دەوڵـەت بـەرز كراوەتـەوە، هیممـەت بكرێـت لـە جێبەجـێ كردنـی.		

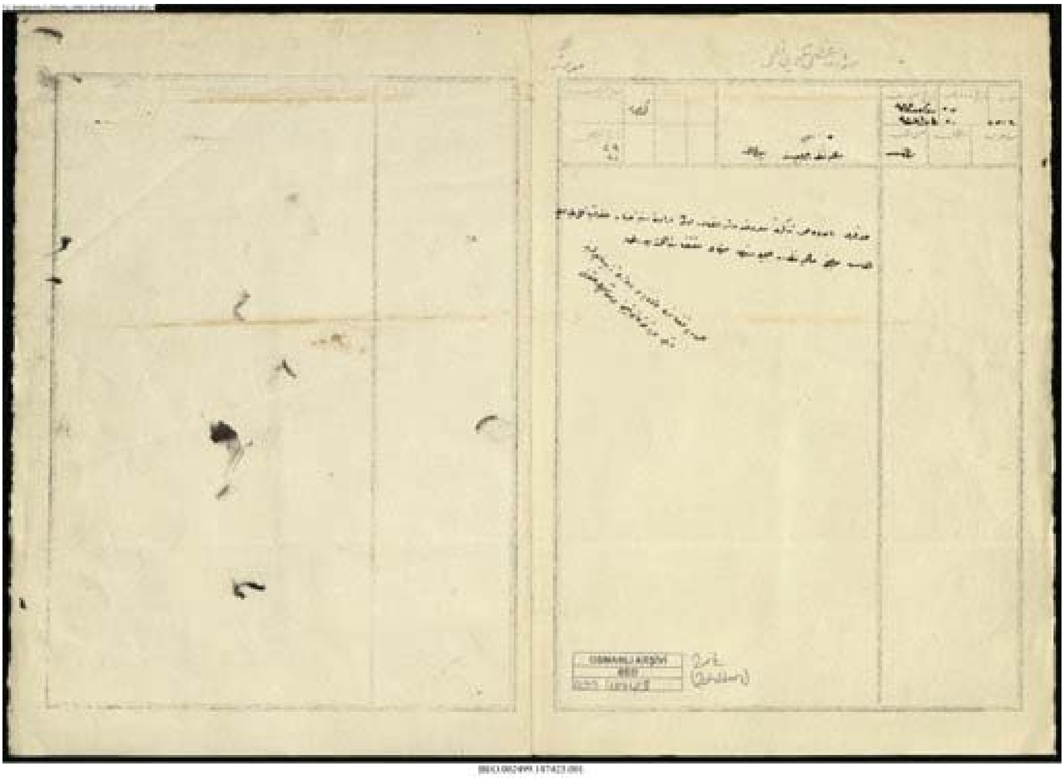

BEO	002499.187423	27 زیلقەعدە 1322 (2 شوبات 1905)
نەزارەتی دارایی شکۆدار ئەم نووسراوەی وێنەیەکی لە باڵادا تۆمارکراوە، راگەیەندراوە و لە پەراوێزی فەرمانی پاشای پەیوەندیداری خەلافەت برەکەی دیاری کراوە، لە نەزارەتی دارایی شکۆدار هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی. دوو کاتیبی باج لە ناحیەکانی داودیە و بەرواری ژێری سەر بە قەزای عەمادیە دامەزراوە و مووچەکانیان دیاری کراوە.		

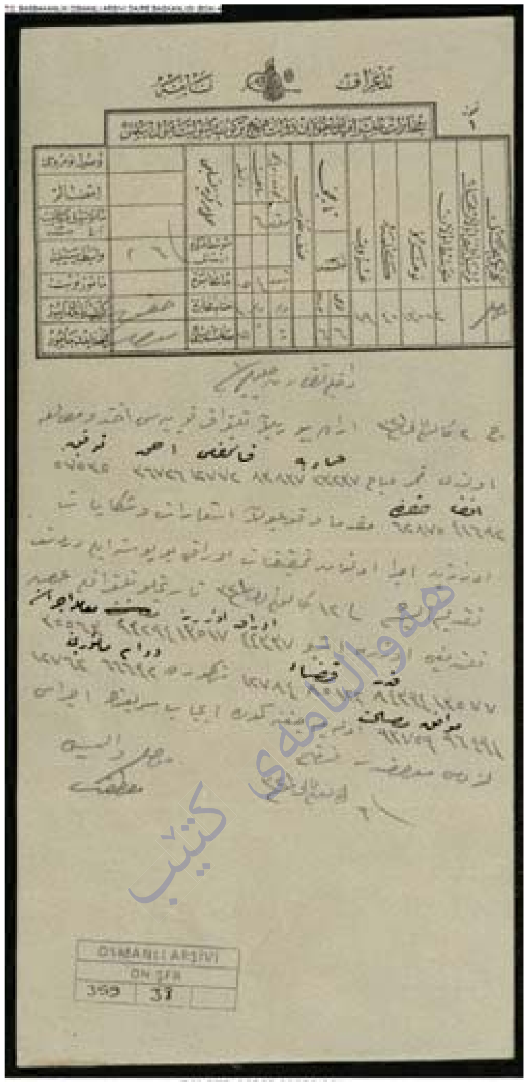

DH.ŞFR.00359.00038.001

<table>
<tr><th>DH.ŞFR</th><th>00359.00038</th><th>23 زیلقەعدە 1323 (19 کانوونی دووەم 1906)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لە مێژووی ٢٠ کانوونی دووەم ١٣٢١ فەرمان بە تەلەگراف دەرچووە و کۆپیەیەکی خویندنەوەی بۆ کراوە، لەسەر ئەم سکاڵایانەی لە بارەی ئەحمەد تۆفیق ئەفەندی قائیمقامی عەمادیە بەرز کراوەتەوە، لێکۆڵینەوە کراوە و ئەوراقەکان بە پۆستە پێشکەش کراوە، بەڵام لەسەر تەلەگرافی ١٢ کانوونی یەکەم ١٣٢١ راگەیەندراوە، تا مامەڵەکە جێبەجێ دەبێت، بە باش نەزانراوە ناوبراو لە قەزای ناوهاتوو ئەرکەکەی جیبەجێ بکات، بۆیە بەپەلە چارەسەر بکرێت و راگەیەندراوە، فەرمان.
مستەفا والی موسڵ</td></tr>
</table>
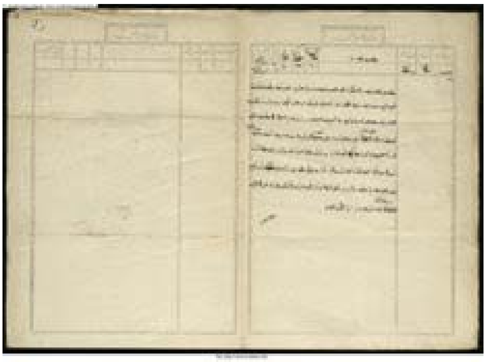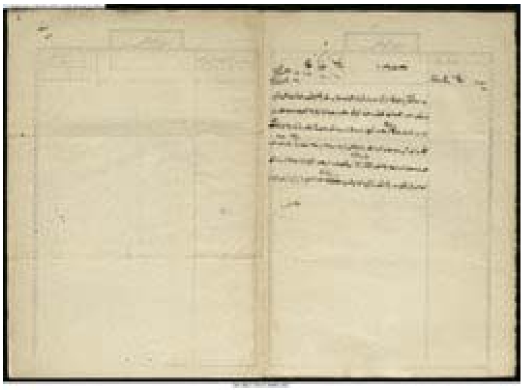
DH.MKT	01018.00063	18 زیلقەعدە 1323 (14 کانوونی دووەم 1906)
ویلایەتی موسڵی عالی وەڵامی نووسراوی ١٤ تشرینی دووەم ١٣٢١ ژمارە ٩٢ی عالیە، خەرجی نۆژەنکردنەوەی قۆناغی حکوومەتی قەزای عەمادیە لەلایەن شوکری ئەفەندی قائیمقامی پێشوو دابین کراوە، بەڵام تۆمار نەکراوە و بری ٩٨٥ قوروش بە هەڵواسراوی ماوەتەوە، لەگەڵ هەژماری موازەنەی ١٣٢٠ ویلایەتی عالی بەراورد کراوە، دابین کردنی بە گونجاو نەزانراوە، بەم راگەیەندراوە حەواڵەنامە رەوان کراوە، کەچی ماوەی هەژمارەکە جێبەجێ کراوە و لە خەزینەی شکۆداریش حەواڵەنامە نەدراوە، هەر چۆنێك بێت لە موازەنەی ١٣٢١ تۆمار بکرێت و هەژمار بکرێت، بە ووتەی ژمێریاری نوسراو کراوە.		

DH.MKT	01018.00063	22 شەعبان 1323 (22 تشرینی یەکەم 1905)
ویلایەتی موسڵی عالی وەڵامی نووسراوی مێژووی ١٢ ئۆغستۆس ١٣٢١ ژمارە ٥٥ ی پایەی عالیە، بۆ نۆژەنکردنەوەی قۆناغی حکوومەتی قەزای عەمادیە ٩٨٥ قوروش خەرج کراوە، لە موازەنەی ساڵی ١٣٢٠ یش تۆمار کراوە، بەڵام بۆ تێچووی نۆژەنکردنەوە، خەرجی هەژمار نەکراوە و بە کراوەیی ماوەتەوە، هەروەها رێکخستنی ناوهاتوو بە تەواوەتی خەرج کراوە، بۆ برە پارەی ناوهاتووش بە حەواڵەنامە ئاماژەی پێکراوە، بەڵام ماوەی هەژمارەکە بەسەرچووە، بۆیە لە خەزینەی شکۆدار حەواڵەنامە رەوان نەکراوە، ٩٨٥ قوروش لە موازەنەی ویلایەت تۆمار بکرێت و جێبەجێ بکرێت، بە ووتەی ژمێریاری نووسراو بۆ راگەیاندنی کراوە.		

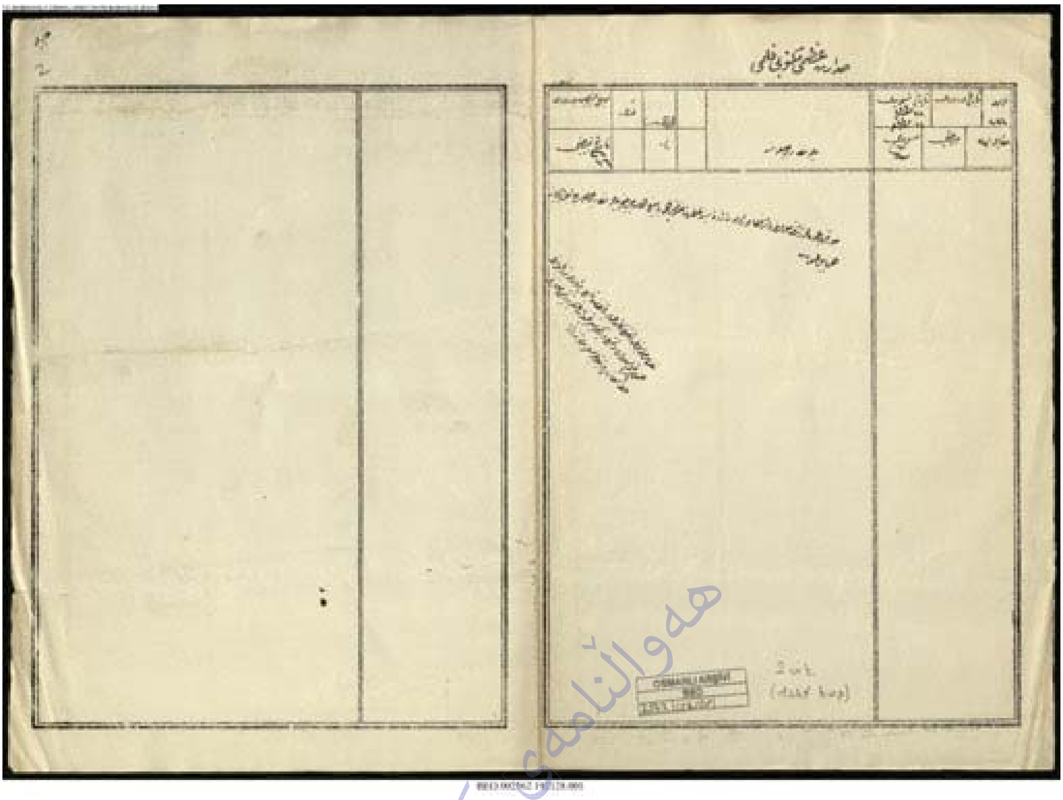

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO</td><td>002562.192128</td><td>22 سەفەر 1323 (28 نیسان 1905)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دارایی شکۆدار
ئـەم نـووسراوەی راگەیەنـدراوە وێنەیەکـی لـە بـاڵادا تۆمـار کـراوە، برەکـەی لـە پەراوێـزی فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت ئاماژەی پێکـراوە، لـە نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

لـە بـارەی گشـت ئەمـلاك و تەمەتتوعاتـی بـاج و رێکخسـتنی کەرسـتەی سـەربازی و داهاتـی مەعاریـف و شـوێنگرەوەی ناموسـڵمانانی ناحیـەی بـەرواری سـەر بـە قـەزای عەمادیـەی سـانجەقی موسـڵ.</td></tr>
</table>

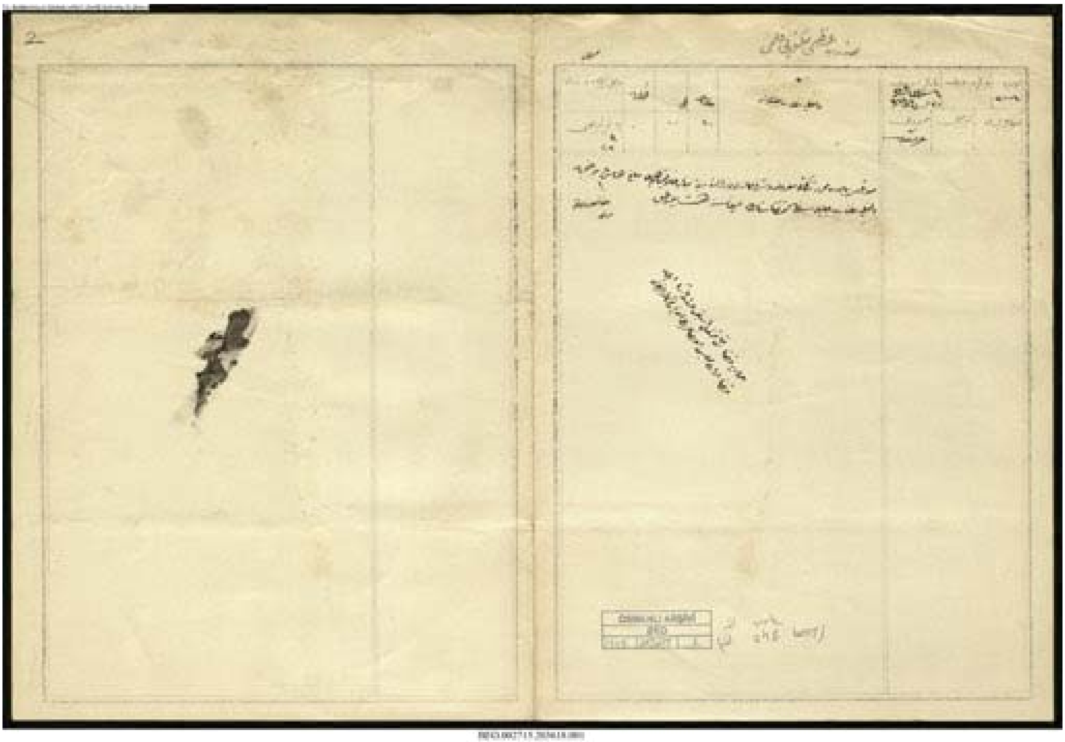

<table>
<tr><td>BEO</td><td>002715.203618</td><td>6 شەوال 1323 (4 کانوونی یەکەم 1905)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
ئەم نووسراوەی وێنەیەکی لە باڵادا تۆمارکراوە، راگەیەندراوە و برەکەی لە پەراوێزی فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت دیاریکراوە. لە نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

عەبدوڵڵا پاشا قائیمقامی پێشووی قەزای عەمادیە و ئەندامی ئەنجوومەنی کارگێری قەزا دادگایی کراون.</td></tr>
</table>

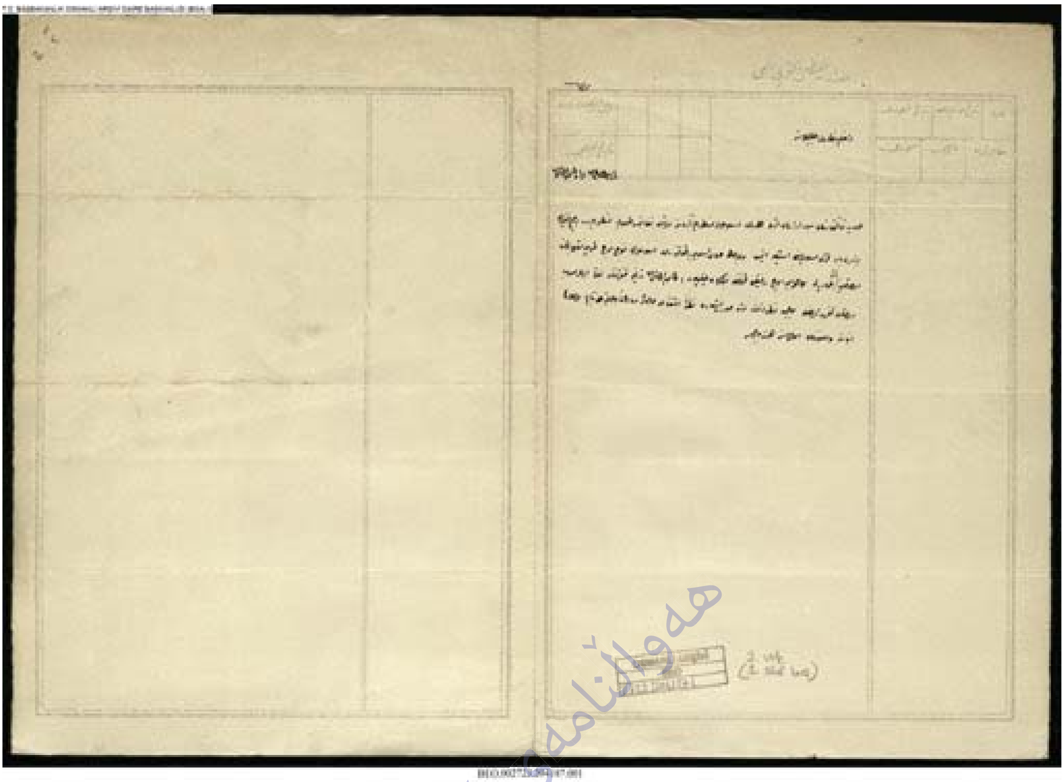

هەواڵنامەی کتێب

BEO	002723.204187	18 شەوال 1323 (16 کانوونی یەکەم 1905)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار قائیمقامی عەمادیە لە بەڕێوەبردنی ئیدارە شوێنەواری خراپی جێ هێشتووە، بەهۆیەوە ناکۆکی لە نێوان نەستوری و ئیسلامەکان دروست بووە، نەستوریەکان گوندەکانی بەرواری باڵای ئیسلامیان داگیر کردووە، ئەمەش لەلایەن ئیسلامیەکانەوە جێگای قەبوڵ نییە و کۆمەڵ کۆمەڵ کۆدەبنەوە، لەلایەن تاهیر و ٣ لە هاوەڵانی تەلەگرافنامە لە مێژووی ١ کانوونی یەکەم ١٣٢١ بۆ دەوڵەت رەوان کراوە، بە تێروانین لە وێنەی ئاماژەکە، بەپەلە کارەکە جێبەجێ بکرێت و هاوپێچەکان رەوان بکرێتەوە.		

BEO.002743.205665.003

BEO	002743.205665	16 شەوال 1323 (14 کانوونی یەکەم 1905)
پایەی سەدارەتی پیرۆز قائیمقامی عەمادیە هۆکار بووە لە دروست بوونی ناکۆکی نێوان عەشیرەتە کوردییەکان، پروشکی ئەم ئاگرەش پەریوەتەوە بۆ هەکاری و بۆتە هۆکاری دروست بوونی ناکۆکی لە نێوان تەیاری نەستوری و ئیسلامەکان، هەستاون بە دەستگرتن بەسەر گوندەکانی بەرواری باڵای ئیسلامەکان و ئەندامانی خێزانی ئیسلامی بە دیل گیراون، ئیسلامەکانیش فەوج فەوج کۆدەبنەوە، بەهۆی ئەم نائیدارییەی قائیمقام حکوومەت شکستی هێناوە.		

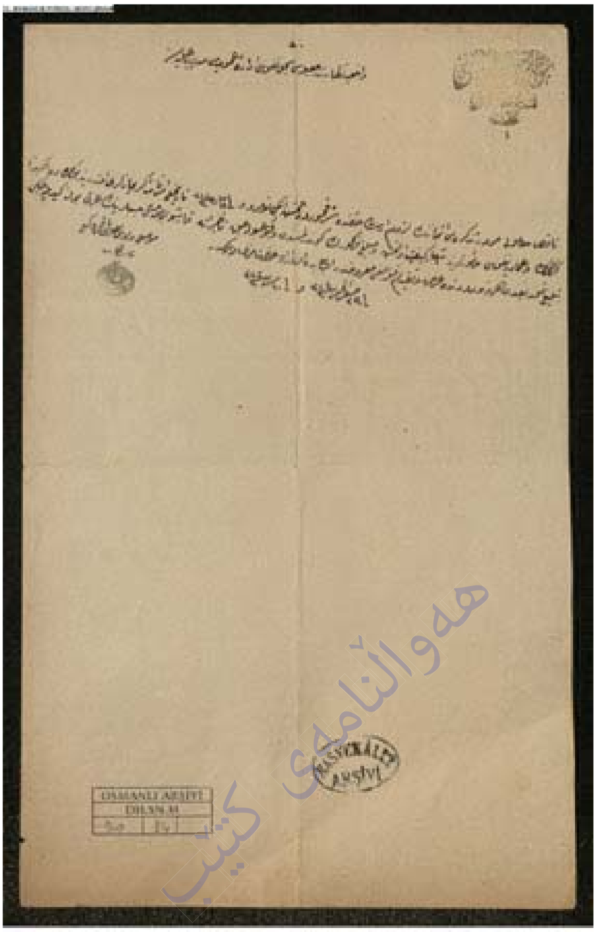

DH.SN.M..00140.00084.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.SN.M</td><td>00140.00084</td><td>29 سەفەر 1324 (24 نیسان 1906)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
....
ژمارە ١
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار/بەڕێوەبەرایەتی کارگێری گشتی تۆماری ناسنامەی عالی
لە بارەی کەموکوری مامەڵەی هەشت یەکی جێبەجێ کردنی ناسنامە، بریارنامەی مێژووی ١١ مارت ١٣٢٢ ژمارە ٦٢ هاتووە، ئەمجارە بە دووپاتکردنەوە ئاماژە دراوەتە فەرمانبەرانی ناسنامەی کەرکووك و عەمادیە، هەروەها لە بەرامبەر دواکەوتنی ناردنی برە پارەی دیاریکراو، هۆکارەکان کۆتایی پێ بهێنرێت، هەرچی زووە کارەکە رابگەیەندرێت و پێشکەش بکرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە بریاری بەدەستەوەیە.
مۆری باش کاتیب بریکاری باش ناسنامەی ویلایەتی موسڵ</td></tr>
</table>

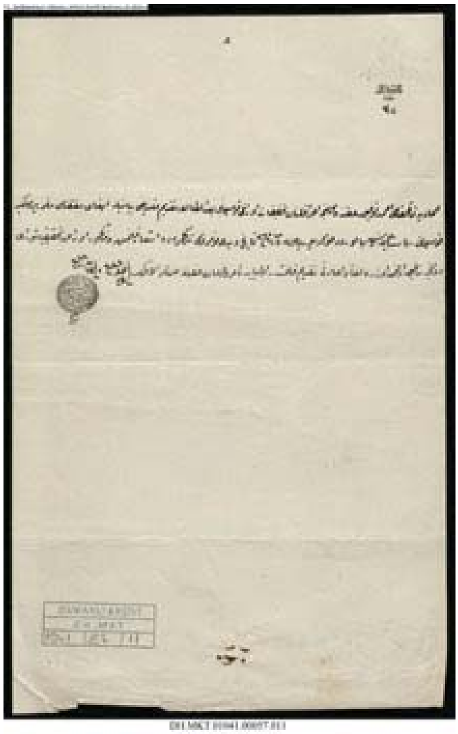

DH.MKT	01041.00057	7 سەفەر 1324 (2 نیسان 1906)
لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لەبارەی ئەحمەد تۆفیق ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە لێکۆڵینەوە ئەنجام دراوە، ئەم ئەوراقانەی لە ویلایەتی موسڵ رەوان کراوە، لە شورای دەوڵەت ووردبینی بۆ دەکرێت، سەرەتا هاوپێچ پێشکەشی پەیوەندیداری سەدارەت کراوە.		

DH.MKT	01041.00057	7 سەفەر 1324 (2 نیسان 1906)
بابی عالی فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ قەڵەمی مەکتوب ٢٩٤ لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت راگەیەندراوی بەندەمانە لە بارەی ئەحمەد تۆفیق ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە لێکۆڵینەوە کراوە، ئەم وەرەقانەی لە ویلایەتی موسڵ رەوان کراوە، لە شورای دەوڵەت سەرقاڵی ووردبینی کردنن، هاوپێچ بۆ سەدری ئەعزەمی پەیوەندیداری سەدارەت پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. نازری کاروباری ناوەخۆ		

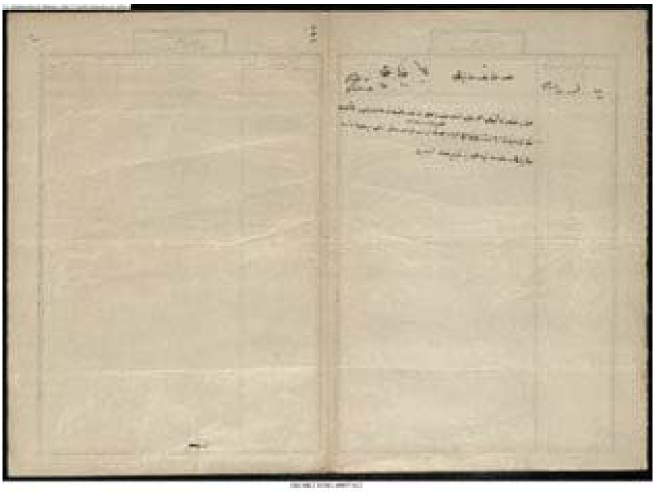

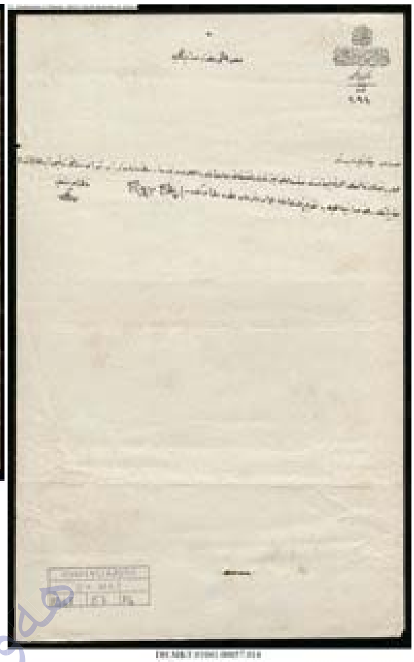

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01041.00057</td><td>1 سەفەر 1324 (27 مارت 1906)</td></tr>
<tr><td colspan="3">لە بارەی ئەحمەد تۆفیق قائیمقامی عەمادیە لێکۆڵینەوە کراوە و دوای خوێندنەوەی ئەوراقی لێکۆڵینەوە، لە قۆمیسیۆن راگەیەندراوە پێشکەش کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی لە سەرۆکایەتی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیەی شکۆدار بە نووسراوی ٨ مارت ١٣٢٢ ژمارە ٧ ئاماژەی پێکراوە، ئەوراقی لێکۆڵینەوەی ناوهاتووش لە شورای دەوڵەت ووردبینی بۆ دەکرێت و هاوپێچ رەوان دەکرێتەوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
مۆری بەرێوەبەری قەڵەمی فەرمانبەران</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01041.00057</td><td>17 موحەررەم 1324 (13 مارت 1906)</td></tr>
<tr><td colspan="3">سەرۆکایەتی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیەی شکۆدار
وەڵامی نووسراوی مێژووی ١٤ شوبات ١٣٢١ ژمارە ٤٢، لە بارەی ئەحمەد تۆفیق ئەفەندی قائیمقامی عەمادیە لێکۆڵینەوە کراوە، ئەم ئەوراقانەی داواکراوە لە ویلایەتی موسڵ لەگەڵ نووسراوی مێژووی ٢١ کانوونی دووەم ١٣٢١ ژمارە ١٠٨ رەوان کراوە، دوای ئەوەی لە قۆمیسیون خوێندنەوەی بۆ دەکرێت، رەوانی شورای دەوڵەت دەکرێت.</td></tr>
</table>

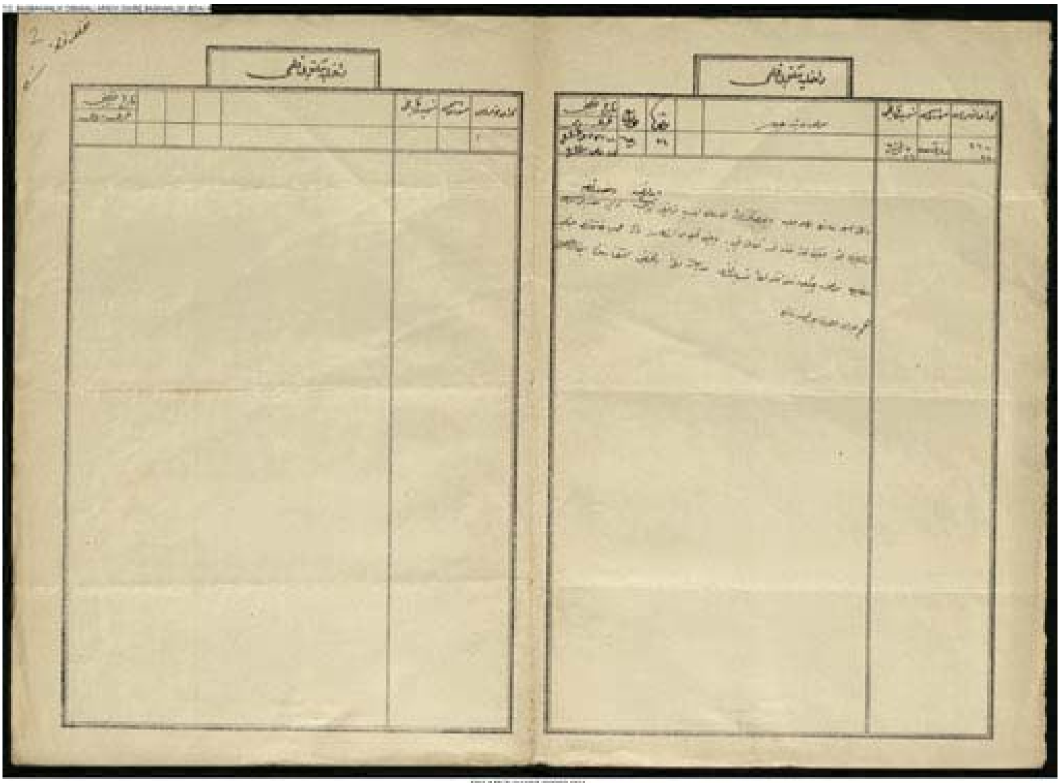

DH.MKT.01087.00089.001

DH.MKT	01087.00089	16 رەبیعی کۆتایی 1324 (9 حوزەیران 1906)
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز لە سەردەمی والی پێشوو لەسەر ووتەی هەندێك کەس هێنراوەتە موسڵ و دەستبەسەر کراوە، لەبەر ئەوەی غەدری لێکراوە، داواکراوە تا لێکۆڵینەوەکەی کۆتایی دێت، بە کەفالەتێکی زۆر ئازاد بکرێت، بە واژووی عەبدولعەزیز خانەدانی عەمادیە تەلەگرافنامە لە موسڵ دەرچووە، بە تێروانین لە بەراییەکانی لێکۆڵینەوە بکرێت و هیممەت بکرێت.		

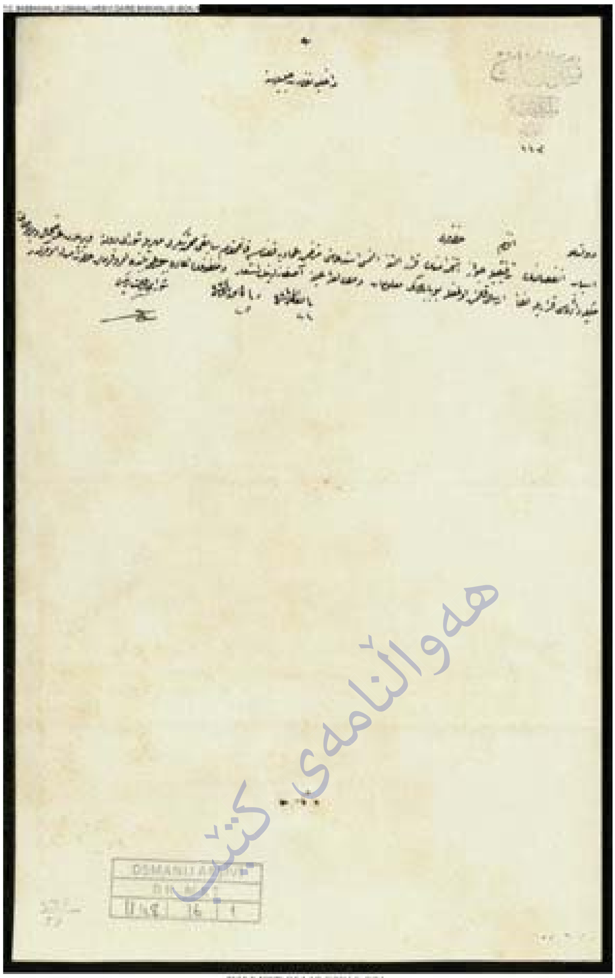

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.01148.00016.001

DH.MKT	001148.00016	24 زيلحيجه 1324 (8 شوبات 1907)

شورای دەوڵەت
١١٣
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
ووردبینــی لــە هــۆکاری جیابوونــەوەی لــە ئەرکەکــەی کــراوە و دووبــارە بەکارهێنانــەوەی خراوەتــە ژێــر بریــارەوە، بۆیــە داواکاری بــە واژووی محەمــەد شــوکری قائیمقامــی پێشــووی قــەزای عەمادیــە دراوەتــە شــورای دەوڵــەت، هەروەهــا هاوپێچەکانــی بــە بریــاری فەرمانگــەی مولکیــە نێــردراوە، لــەم بابەتــەدا زانیــاری و خوێندنــەوەی عالــی ئامــاژەی پێکــراوە لەگــەڵ هاوپێــچ ڕەوان کراوەتــەوە، لــەم بابەتــەدا بریــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەم کەســەیە کــە بریــاری بەدەســتەوەیە.
سەرۆکی شورای دەوڵەت

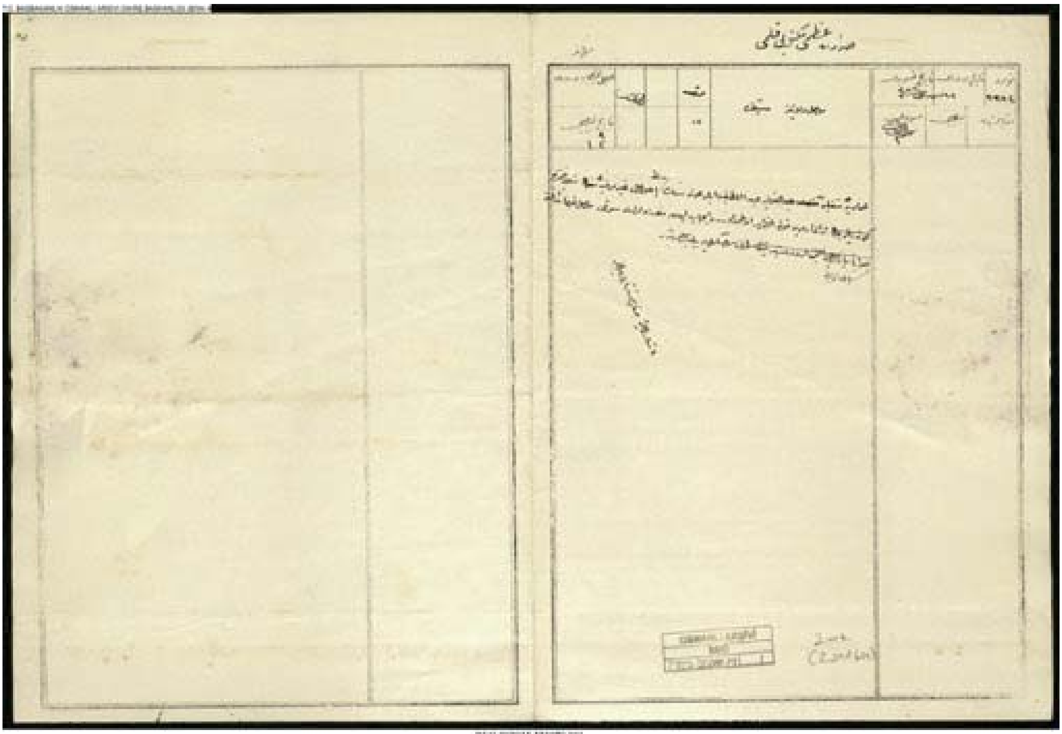

BEO	002935.220079	7 رەمەزان 1324 (25 تشرینی یەکەم 1906)
شیفرە بۆ ویلایەتی موسڵ بۆ دەستگیرکردنی سەرپێچی کارانی عەمادیە و رێگەگرتن لە کارە سەرپێچیەکانی عەبدوللەتیف و هاوەڵانی، وەکو هێزی پاڵپشت مەفرەزەیەکی ژاندارمە رەوان بکرێت، وەڵامی قوماندانیەتی موسڵ بە لایەنی سەر عەسکەر راگەیەندراوە.		

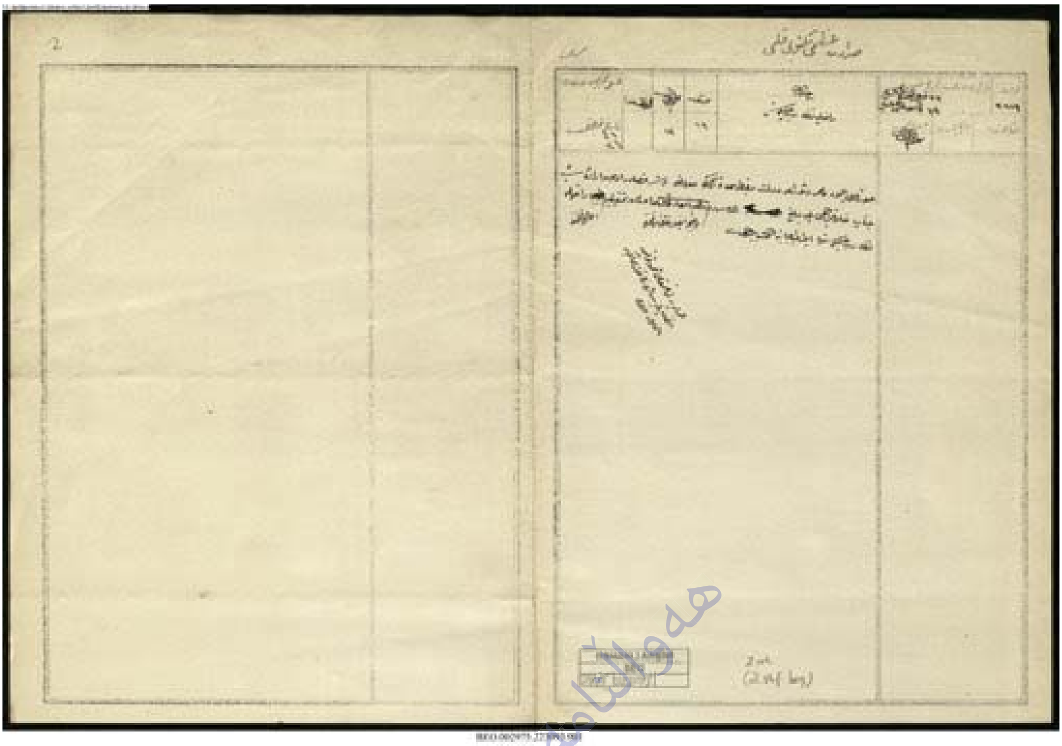

BEO	002975.223093	16 زیلقەعدە 1324 (1 کانوونی دووەم 1907)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار وێنەیەکی مەزبەتەی شورای دەوڵەت لە بالا تۆمار کراوە، نووسراوی راگەیەندراو و بە فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت برەکەی لە پەراوێز نووسراوەتەوە، جگە لەمە ئەوراقی لێکۆڵینەوە رەوان بکرێتەوە، لە نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدارش هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی. ئەحمەد تۆفیق ئەفەندی قائیمقامی عەمادیە و ئەوانی تر دراونەتە دادگا.		

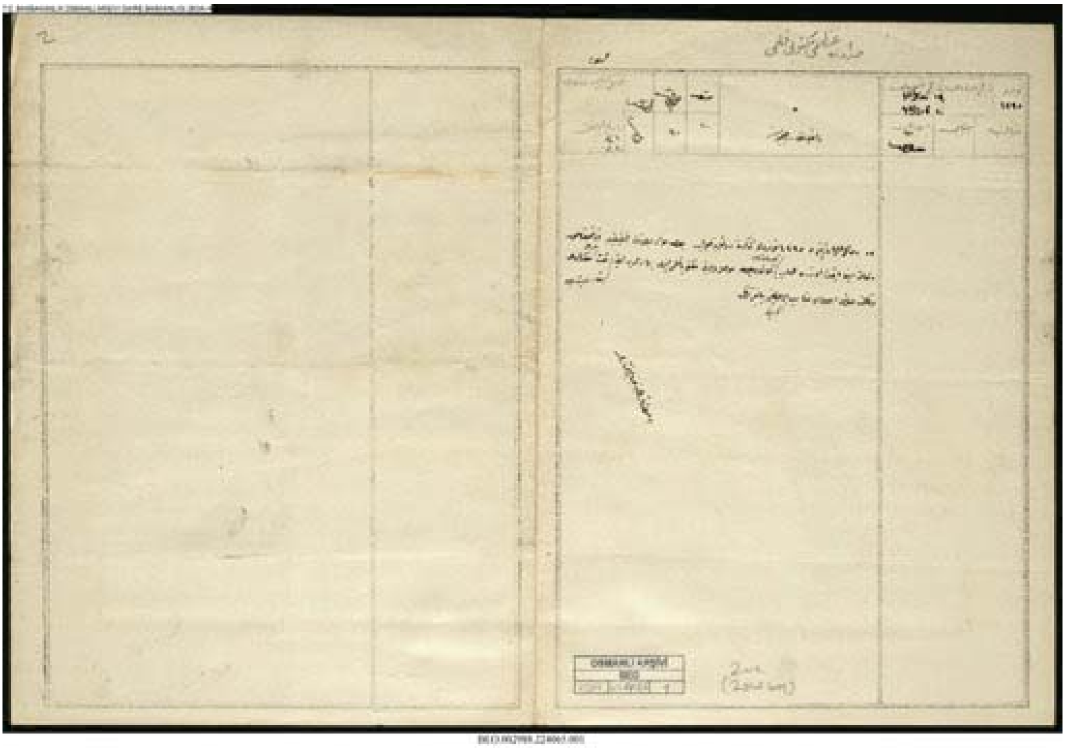

BEO	002988.224065	19 زیلحیجه 1324 (3 شوبات 1907)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار وەڵامی نووسراوی ١٧ زیلحیجە ١٣٢٤ ژمارە ٤٣٩٥ ی دەوڵەتە، لێکۆڵینەوە لە هەندێك بابەتی گرنگ کراوە، جگە لەمە قائیمقامیەت بە وەکالەت بەرێوەدەبردرێت، بەهائەددین ئەفەندی قەڵەمی مومەیزی مەکتوبی ویلایەتی موسڵ رەوانی عەمادیە کراوە، بە ئاماژەی ویلایەت سێ یەکی بۆ هەژمار دەکرێت و دابین کردنی مووچەی وەکالەتەکەی بە گونجاو زانراوە، نووسراو کراوە.		

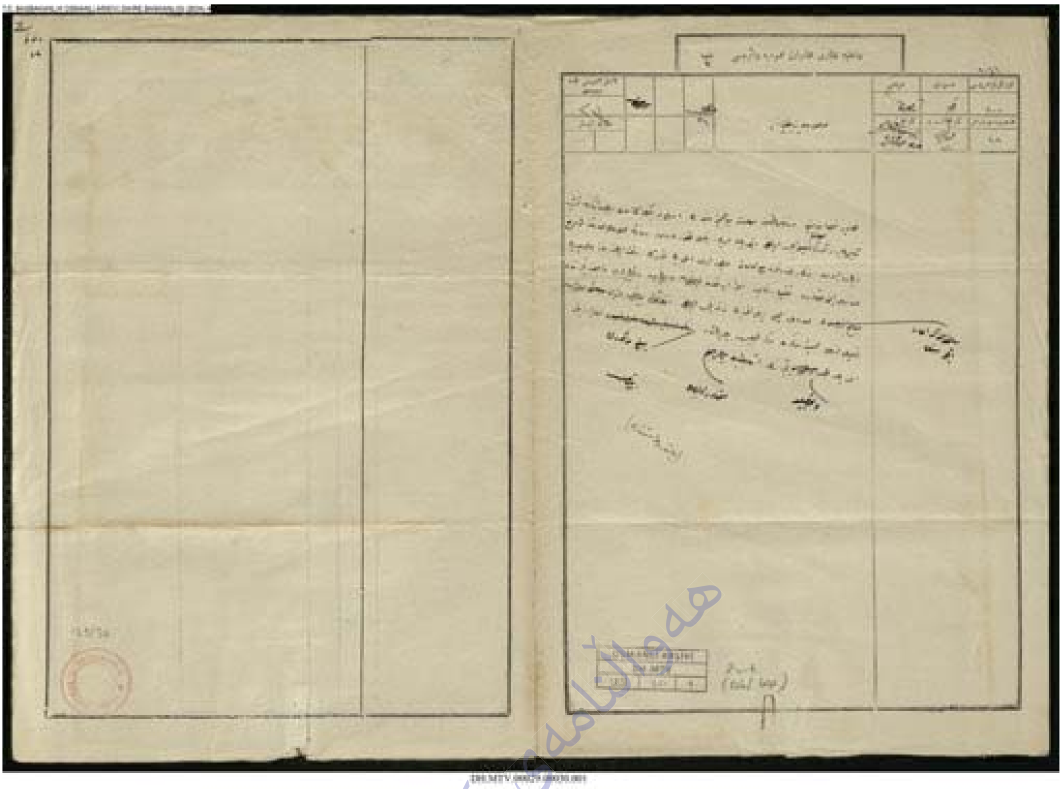

هەولێرنامەی کتێب

DH.MTV	00029.00030	11 شەعبان 1325 (19 ئەیلوول 1907)
ویلایەتی موسڵی شکۆدار لە سەرەتای ئەیلوولی ١٣٢٦ تا کۆتایی تشرینی دووەم هۆبەی کۆمەڵەی هاوکاری میللی دۆنمای عوسمانی قەزای عەمادیە هاوکار بووە و پارەتی دابین کردووە، ٢٥٢٩ قوروش بۆ سندوقی دارایی خۆجێی رەوان کراوە، بەڵام لە سندوقی ناوهاتوو لەگەڵ ئەمانەت ٥٠٠٠٠ قوروش بوونی هەبووە و دزراوە، بۆیە چاودێری یاسایی لە بارەی بەڕێوەبەری دارایی و ئەمینی سندوق دەکرێت، لە ئەنجامی لێکۆڵینەوە دەرکەوتووە هاوکاری ئاقچەی ناوهاتوو چۆتە سەر ناوی زەینەل ئەفەندی ئەمینی سندوق، بۆ بەدەست هێنانی لە مەرکەزی گشتی کۆمەڵەی ناوهاتووی داواکراوە، برە پارەی ناوهاتوو لە زەینەل ئەفەندی وەربگیرێتەوە، بە وەرگرتنی ئەنجامەکەشی ئاماژەی پێ بکرێت.		

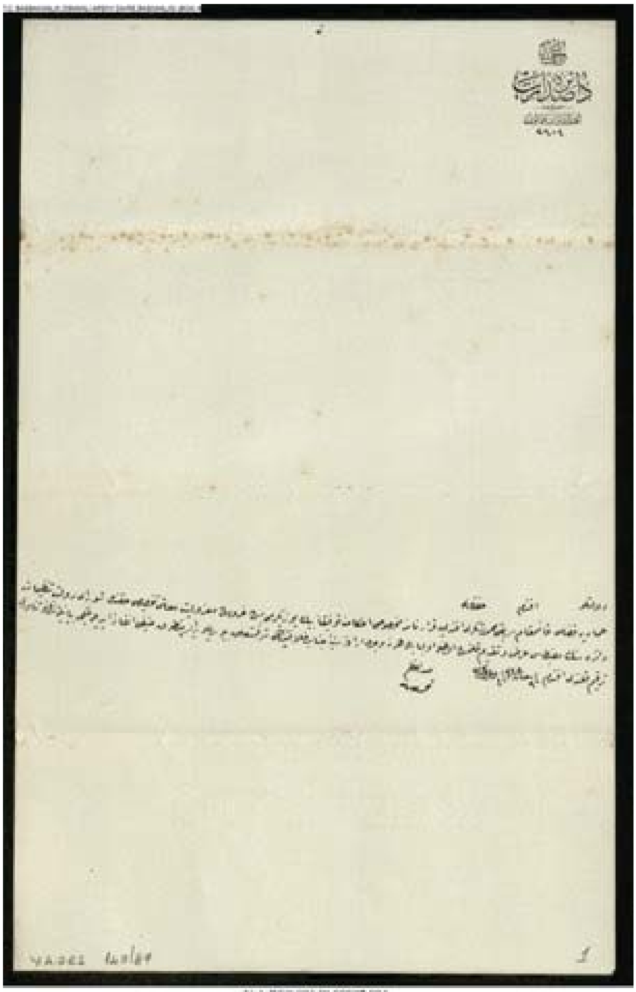

Y.A.RES.00149.00087.001

Y.A.RES	00149.00087	9 شەعبان 1325 (17 ئەیلوول 1907)
بابی عالی فەرمانگەی سەدارەت دیوانی هومایۆنی ئێستا ٢٦٠٤ جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم پشت بەستن بە بریارنامەی تایبەتی، محەمەد شوکری ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای عەمادیە بری ١١٢٥ قوروش مووچەی دابراوانی بۆ دابین دەکرێت، بۆ ئەم مەبەستە مەزبەتەی فەرمانگەی رێکخستنی شورای دەوڵەت راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بەم راگەیەندراوە نووسراو کراوە ئەفەندم. سەدری ئەعزەم		

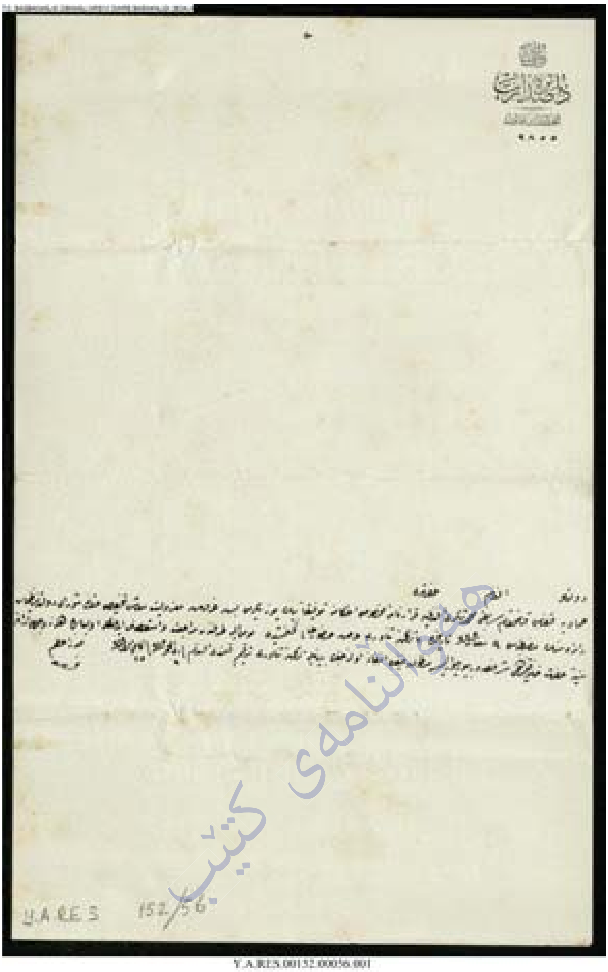

Y.A.RES.00152.00056.001

<table>
<tr><td>Y.A.RES</td><td>00152.00056</td><td>3 زیلحیجە 1325 (7 کانوونی دووەم 1908)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی همایۆنی ئێستا
٣٨٥٥
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
پشت بەستن بە بریارنامەی تایبەتی کۆڵەکەی یاسا، محەمەد شوکری ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای عەمادیە ١١٢٥ قوروش مووچەی دابراوانی بۆ دابین بکرێت، لەم بارەیەوە مەزبەتەی فەرمانگەی ڕێکخستنی شورای دەوڵەت بە نووسراوی ٩ شەعبان ١٣٢٥ بە جەنابی عالی ڕاگەیەندراوە، لەلایەن ناوبراوەوە بەدواداچوون و تکا کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە ڕاگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

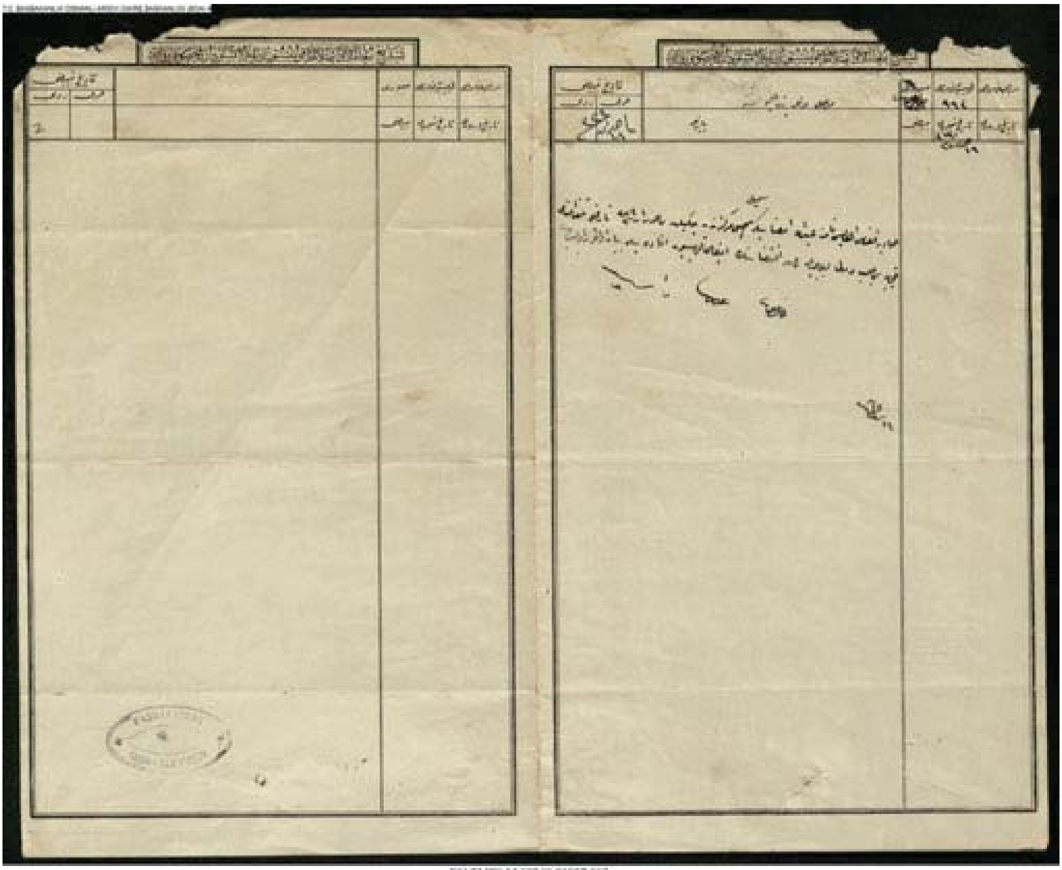

DH.TMIK.M.00248.00037.002

<table>
<tr><td>DH.TMIK.M</td><td>00248.00037</td><td>20 جەمادی یەکەم 1325 (1 تەمموز 1907)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی عالی
عەبدوڵلا بە ناوی دانیشتوانی قەزای عەمادیە و بە واژووی خۆی لە مەرکەزی سمێل تەلەگرافنامەیەکی لە مێژووی ٧ حوزەیران ١٣٢٣ ڕەوان کردووە، کۆپیەیەکی هێنراوە و خوێندنەوەی بۆ بکرێت، بە ووتەی قۆمیسیۆن ڕاگەیەندراوە، کارەکە جێبەجێ بکرێت.</td></tr>
</table>

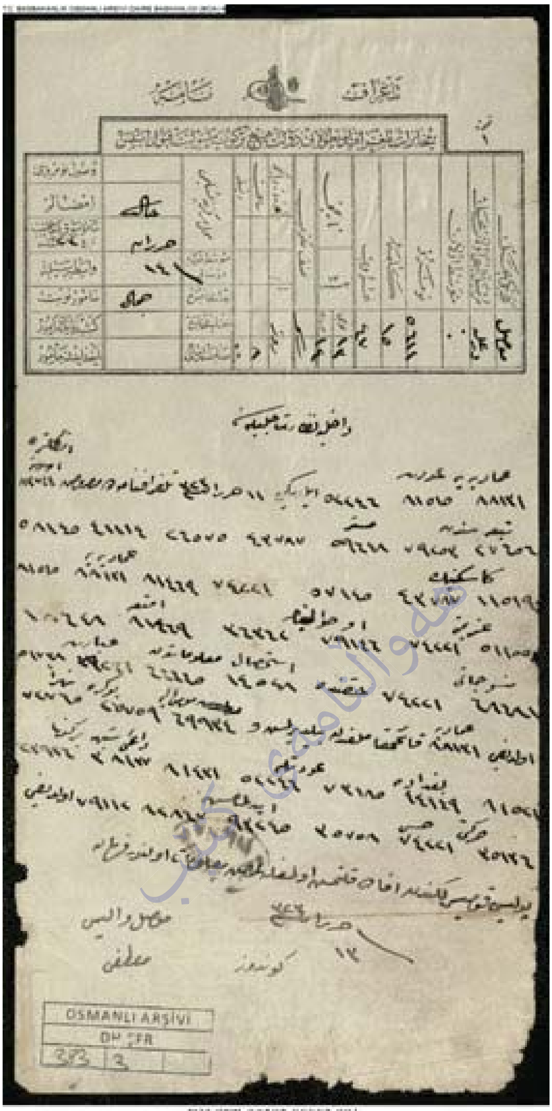

DH.ŞFR.00383.00003.001

<table>
<tr><td>DH.ŞFR</td><td>00383.00003</td><td>15 جەمادی یەکەم 1325 (26 حوزەیران 1907)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لە تەلەگرافنامەی ١١ حوزەیران ١٣٢٣ ڕاگەیەندراوە، هاووڵاتی ئینگلتەرا مستەر کاسکی چۆتە عەمادیە و لەم دەورووبەرە لە بارەی ڕستن و چنین خەریکی کۆکردنەوەی زانیاری بووە، لە قائیمقامیەتی عەمادیە ڕاگەیەندراوە ئەمجارە ناوبراو لە ڕێگەی ڕووبارەوە گەراوەتەوە بەغداد، لەگەڵ ئەمەش هیچ گومانێك لە جولەی نەبووە، لە قۆمیسەری پۆلیس باسکراوە و زانیاری ڕاگەیەندراوە، فەرمان.
مستەفا والی موسڵ</td></tr>
</table>

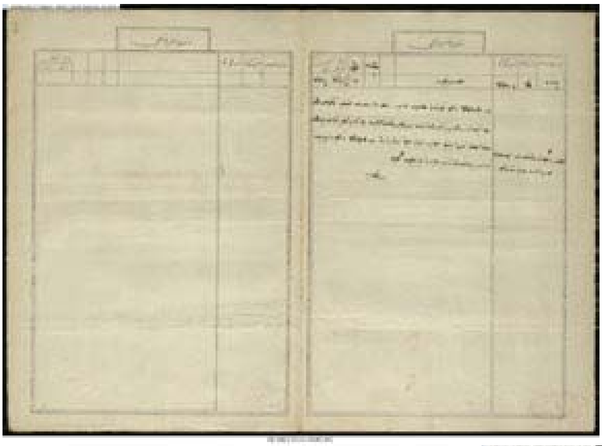

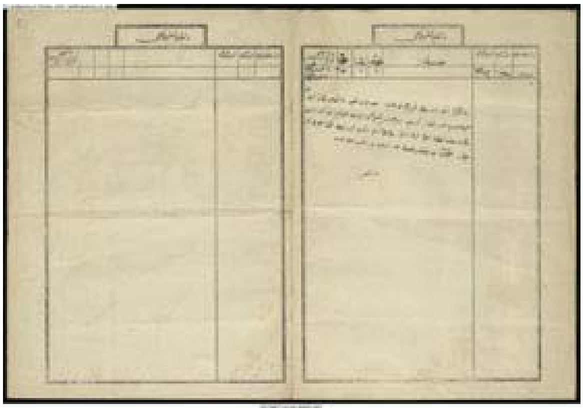

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>01143.00082</th><th>9 جەمادی کۆتایی 1325 (20 تەمموز 1907)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی عالی
وەڵامـی نـووسراوی ٧ نیسـان ١٣٢٣ ژمـارە ١٠ی عالیـە، بـۆ لێکۆڵینـەوە لـە هەندێـك بابـەت و بـۆ تێپەڕاندنـی ئەرکـی بریـکاری قائیمقامیـەت، عەبدولکەریـم ئەفەنـدی سـەرۆکی ڕەشنووسـی قەڵەمـی مەکتوبـی ویلایەتـی عالـی نێردراوەتـە قـەزای عەمادیـە بـە ڕێـژەی سـێ یـەك مووچـەی وەکالەتـی بـۆ دابیـن دەکرێـت، لـە وەڵامـدا نـووسراوی سـەدری ئەعـزەم لـە مێـژووی ٢٢ مایـس هەمـان سـاڵ ژمـارە ٨٧٠ دەرچـووە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی کارەکـە بـە ووتـەی ژمێریـاری نـووسراو کـراوە.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>01143.00082</th><th>8 موحەررەم 1325 (21 شوبات 1907)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی عالی
وەڵامـی نـووسراوی ٢٤ کانوونـی یەکـەم ١٣٢٢ی میهرەبانـە، لەگـەڵ لێکۆڵینـەوەی هەندێـك بابەتـی گرنـگ ئەرکـی بریـکاری قائیمقامیـەت جێبەجـێ دەکات، بەهائەددیـن ئەفەنـدی مومەیـزی قەڵەمـی مەکتوبـی ویلایەتـی عالـی بـە هەژمـاری سـێیەك مووچـەی بریـکاری پـێ دەدرێـت، لـە وەڵامـی ئـەم پرسـەی کـە کـراوە، نـووسراوی سـەدری ئەعـزەم لـە مێـژووی ٢١ کانوونـی دووەم ١٣٢٢ ژمـارە ٣١١٧ هاتـووە، جێبەجـێ کردنـی بـە ووتـەی ژمێریـاری نـووسراو کـراوە.</td></tr>
</table>

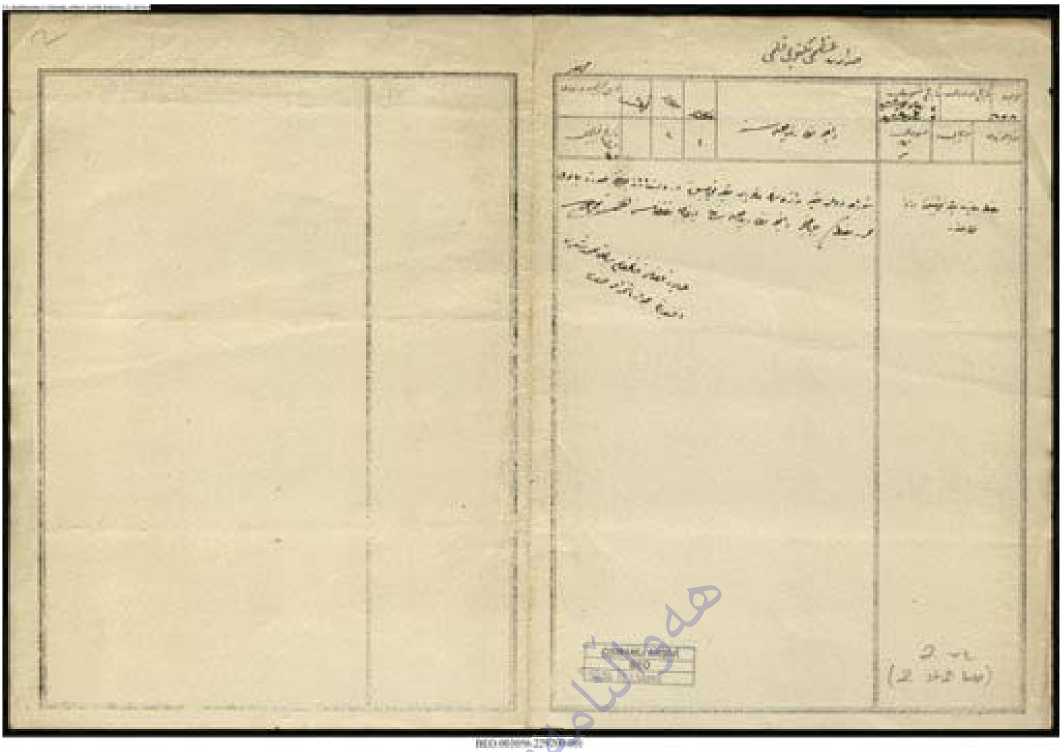

BEO	003056.229200	3 رەبیعی کۆتایی 1325 (16 مایس 1907)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار ئـەم مەزبەتەیـەی وێنەیەکـی لـە بـاڵا تۆمـار کـراوە، لـە فەرمانگـەی مولکیـەی شـورای دەوڵـەت بـۆ قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـەی بـەرز کراوەتـەوە، لـە نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی. رێگـە دراوە محەمـەد شـوکری ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی قـەزای عەمادیـە ئەرکـی پـێ بدرێـت.		

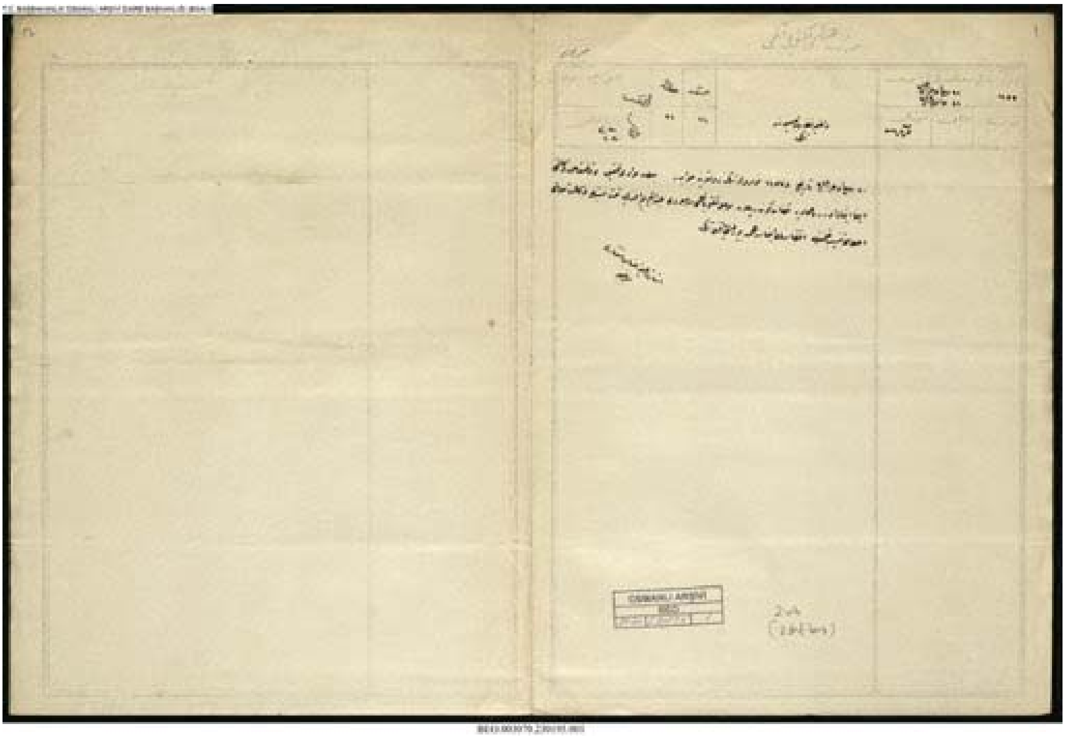

BEO	003070.230195	21 رەبیعی كۆتایی 1325 (3 حوزەیران 1907)
نەزارەتی ناوەخۆی شكۆدار نووسراو وەڵامــی نــوسراوی مێــژووی ٢٠ رەبیعــی كۆتایــی ١٣٢٥ ژمــارە ١١٥٧ ی دەوڵەتــە، بــۆ لێكۆڵینــەوە لــە هەندێــك بابەتــدا و جێبەجــێ كردنــی ئەركــی بریــكاری قائیمقامیــەت، عەبدولكەریــم ئەفەنــدی ســەرۆكی رەشنووســی قەڵەمــی مەكتوبــی موســڵ رەوانــەی قــەزای عەمادیــە كــراوە، هەروەهــا بــە رێــژەی ســێ یــەك، مووچــەی وەكالەتــی بــۆ دابیــن دەكرێــت، هیممــەت بكرێــت لــە جێبەجــێ كردنــی.		

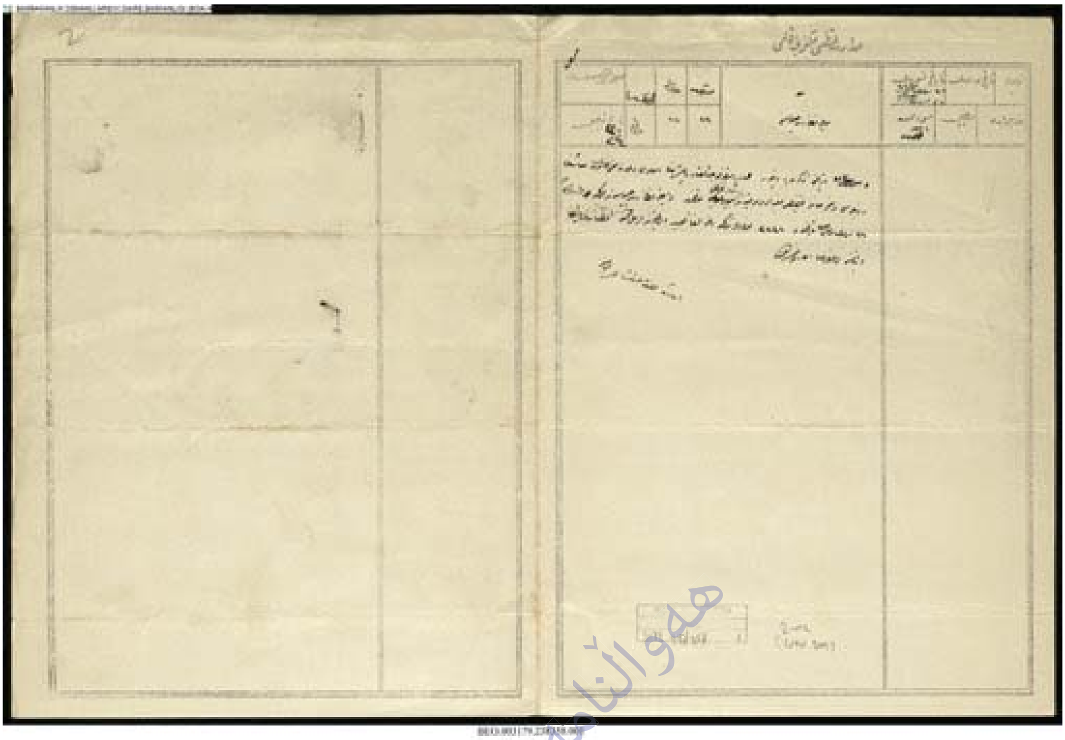

هەواڵنامەی کتێب

BEO	003179.238358	28 رەمەزان 1325 (4 تشرینی دووەم 1907)
نەزارەتی دارایی شکۆدار هاوپێچی نوسراوی مێژووی ٥ شەوال ١٣٢٣، عەبدولقادر پاشا موتەسەرفی عەمادیە لە مولکی شوێنگرەوە مووچەی بۆ دابین کرا بوو، لە ویلایەتی بەغداد ئاماژەی پێکراوە بۆ خێزانەکەی حەفسەخان دابین بکرێت، نووسراوی ٢٦ رەمەزان ١٣٢٥ ژمارە ٣٢٤١ی نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار هاتووە، بۆ سەروو بەرز کراوەتەوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی و ناردنەوەی.		

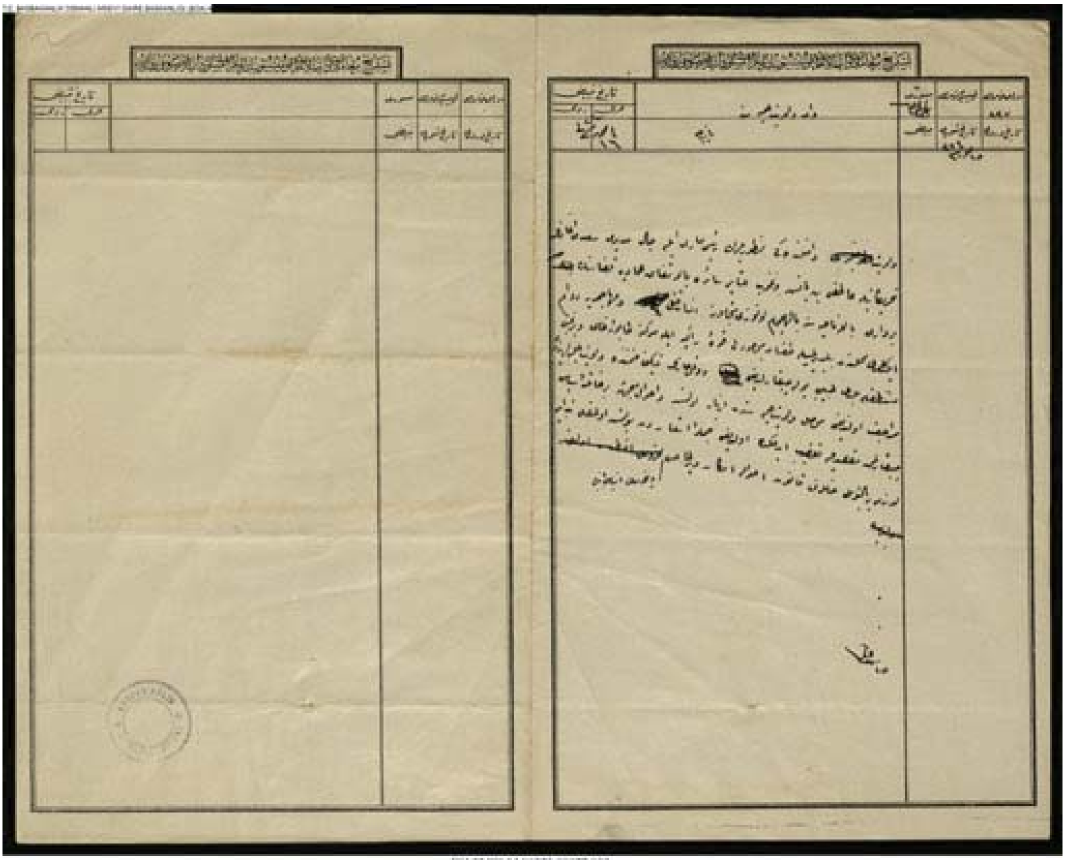

DH.TMIK.M.00273.00077.002

<table>
<tr><td>DH.TMIK.M</td><td>00273.00077</td><td>29 جەمادی کۆتایی 1326 (29 تەمموز 1908)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی وانی عالی
بـە هاندانـی مـارل سـەرۆکی نەسـتوریەکانی نـاو ویلایـەت، سـەعدی ئاغـا بەڕێوەبـەری چـاڵ، لەگـەڵ عاتفـی کـوڕی یانـەش و عەشـیرەتی تاهـوب ڕێککەوتـن هێرشـیان کردۆتـە سـەر ناحیـەی بـەرواری بـاڵای سـەر بـە قـەزای عەمادیـە، زیاتـر لـە ٣٠ کەسـیان کوشـتووە و لـە هێرشـەکەیان بەردەوامـن، بـەم ڕاگەیاندنـە هێزێکـی سـوارەی ٩٠ کەسـی لەگـەڵ ئاغـای تابـوری مەرکـەز و موسـتەنتقی یەکـەم و پزیشـکی شـارەوانی کەوتوونەتـەڕێ، بـۆ ئـەم ڕووداوە سـەردانی ویلایەتـی عالـی کـراوە و لـە ویلایەتـی موسـڵ نـووسراو کـراوە، بـۆ ئـەوەی ڕووداوی تـر ڕوونـەدات چاودێـری بکرێـن، بـە گوێـرەی ئاماژەکان ئامـادەکاری پێویسـت بکرێـت و پێچەوانـەی یاسـا ڕێگـە نەدرێـت کارێکـی نابەجـێ بکرێـت، ئەنجامەکەشـی ڕابگەیەندرێـت.</td></tr>
</table>

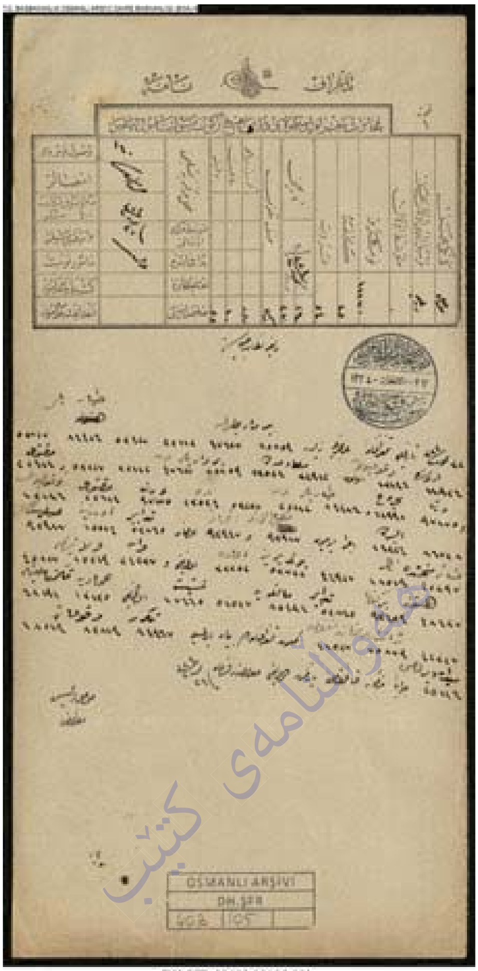

DH.ŞFR.00403.00105.001

<table>
<tr><td>DH.ŞFR</td><td>00403.00105</td><td>10 رەجەب 1326 (8 ئۆغستۆس 1908)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
هاوپێچی تەلەگرافنامەی ٢٢ تەمموز ١٣٢٤ ی بەندەیە، لە نێوان بەرواریەکان و تەیاریەکان رووبەڕووبوونەوە روویداوە، لە بەرواریەکان کوژراوێك و ٤ بریندار، لە تەیاریەکانیش ٤ کوژراو هەبووە، بەڵام لەسەر ئەم ئاشتەواییەی کە ئەنجام دراوە و عەشیرەتە کۆکراوەکانیش گەڕێندراونەتەوە شوێنی خۆیان، تا ئێستا لە ویلایەتی وان ئامادەکاری نەکراوە و ئەم تەلەگرافنامەیەی لە قائیمقامیەتی عەمادیە و قوماندانیەتی ژاندارمە هاتووە راگەیەندراوە جارێکی تر رێگە نەدرێت ئەم جۆرە رووداوانە رووبدات، لە وەڵام بۆ قائیمقامیەتی ناوهاتوو نووسراو کراوە، راگەیەندراوە فەرمان.
مستەفا والی موسڵ</td></tr>
</table>

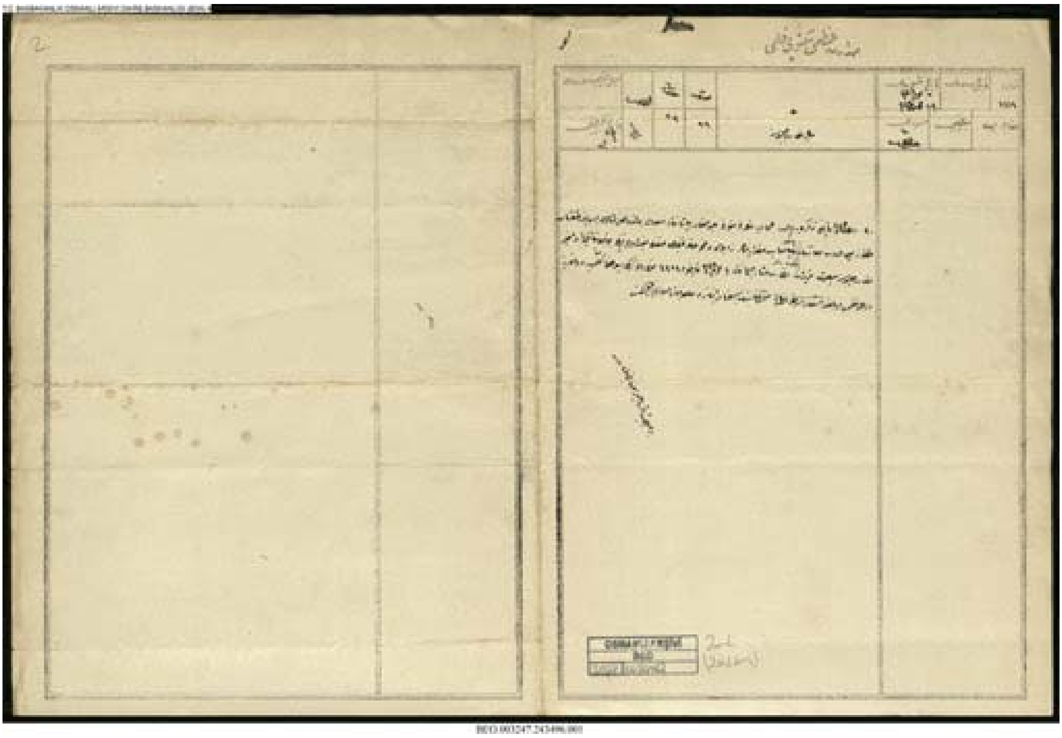

BEO	003247.243496	8 موحەررەم 1326 (11 شوبات 1908)
نەزارەتی دارایی شکۆدار هاوپێچی نووسراوی ٣٠ رەمەزان ١٣٢٥، عەبدولقادر پاشا موتەسەرفی عەمادیە مردووە، بۆ شوێنگرەوەی مولك ٥٩٩ قوروش و نیو مووچەی هەبووە، برێکی گونجاو بۆ سوحا خانی خێزانی دابین بکرێت، بۆ ئەم مەبەستەش لە ویلایەتی بەغداد نووسراو بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار کراوە، بە دووپاتکردنەوە لەگەڵ نووسراوی ٦ موحەررەم ١٣٢٦ ژمارە ٤٤١٦ی نەزارەتی ناوهاتوو بۆ دەوڵەت رەوان کراوە، بە ناردنی جێبەجێ بکرێت و رابگەیەندرێت، هاوپێچەکانیش رەوان بکرێتەوە.		

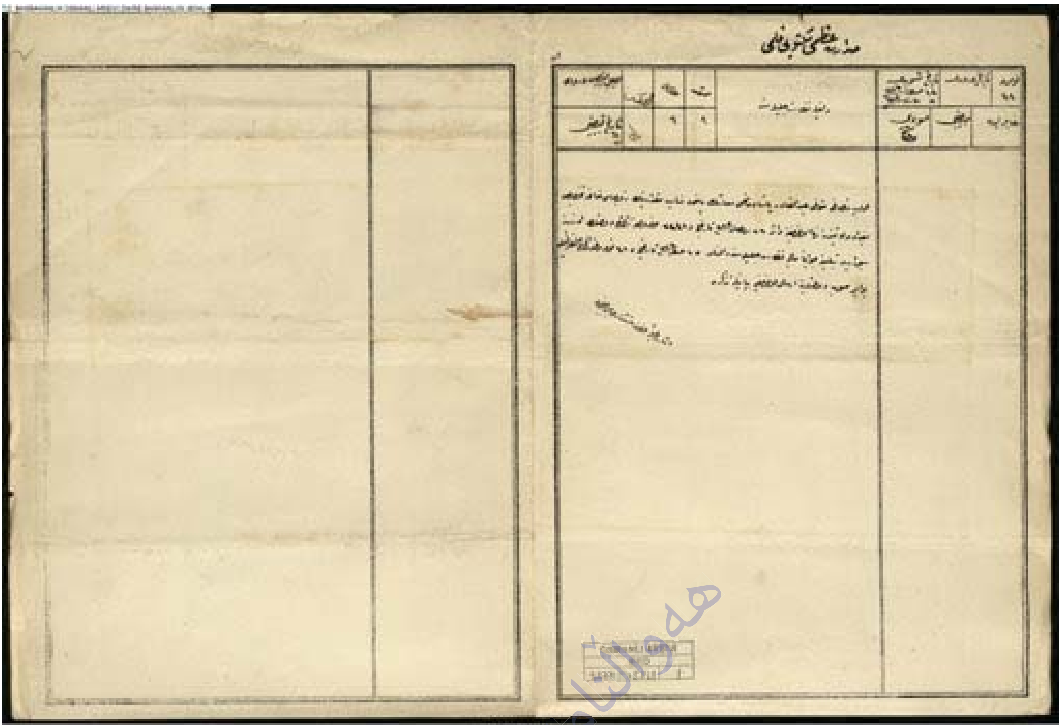

هەولنامەی کتێب

BEO	003277.245731	18 سەفەر 1326 (22 مارت 1908)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
عەبدولقادر پاشا موتەسەرفی پێشووی عەمادیە مردووە و مووچەکەی ماوەتەوە، برێك لە مووچەکەی بۆ خانمی خێزانی دابین بکرێت، ئەم مامەڵە لە ویلایەتی بەغداد کۆتایی هاتووە و لەسەر نووسراوی ٢٦ رەمەزان ١٣٢٥ ژمارە ٣٤٤١ی دەوڵەت، وەڵام لە ١٥ سەفەر ١٣٢٦ ژمارە ٤١ی نەزارەتی دارایی شکۆدار هاتووە و بە هاوپێچ بەیەکەوە بۆ سەروو بەرز کراوەتەوە، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە.

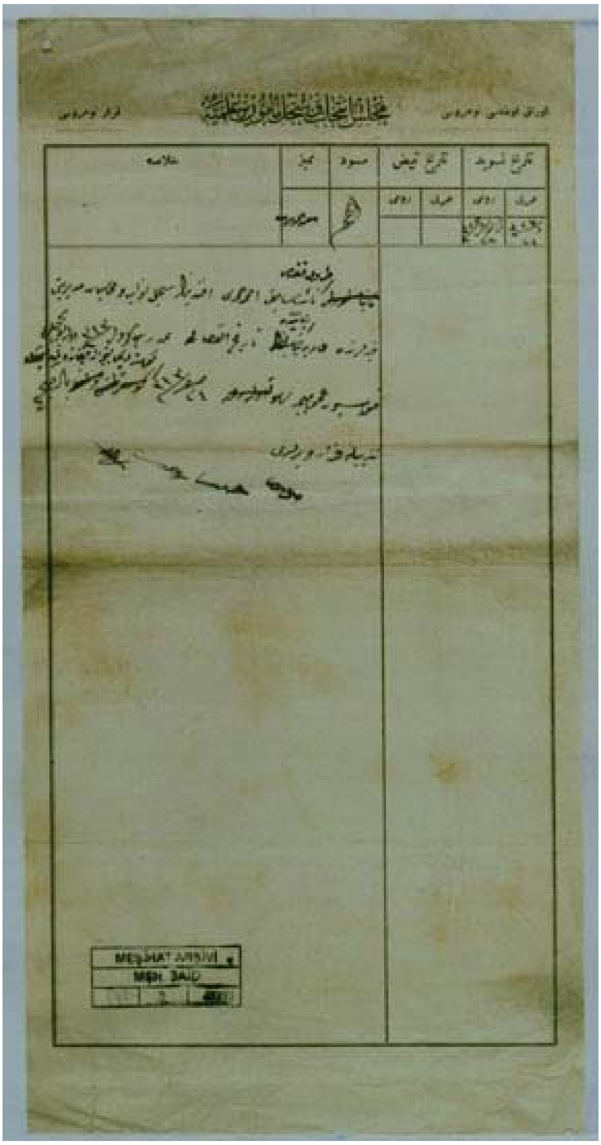
MEŞİHAT ARŞİVİ
MŞH. SAİD

IST.MFT.MSH.SAID	0171.0009	22 زیلحیجە 1327 (4 کانوونی دووەم 1910)
ئەنجوومەنی هەڵبژاردن و تۆماری فەرمانبەرانی زانستی ئەحمەد حەمدی ئەفەندی نائیبی پێشووی قەزای تۆرول لە سەرەتای رەبیعی یەکەم ١٣١٣ لە تۆماری بەڕێوەبەرایەتی تۆماری نائیبەکان و ژمێریاری جیابۆتەوە، لە قۆمیسیۆنی گشتیش لە مێژووی ٢٤ سەفەر ١٣١٣ بابەتەکە نیشان دراوە، بۆ روون کردنەوە لێکۆڵینەوە ئەنجام بدرێت، چونکە بریاری راست کردنەوەی دراوە.		

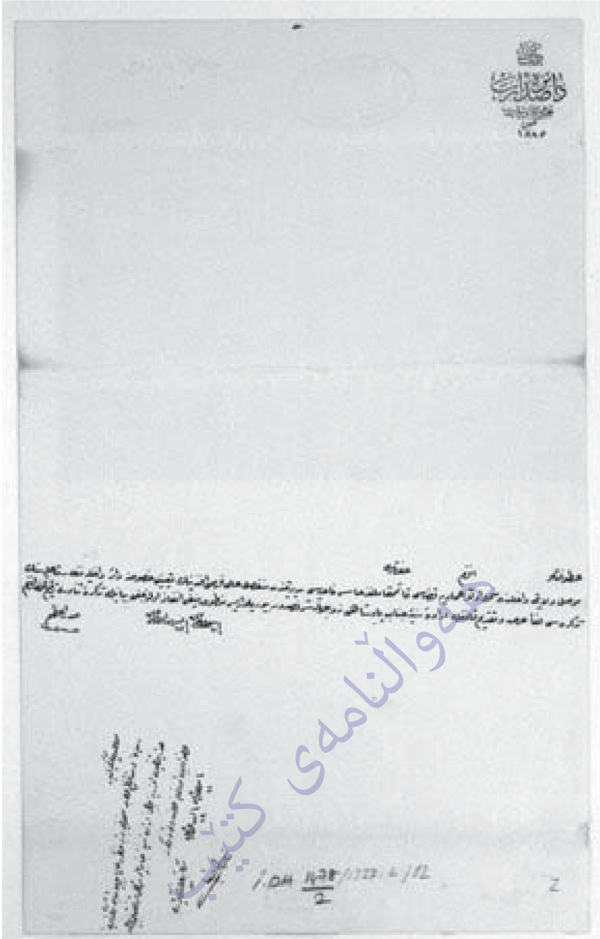

İ.DH.01478

İ.DH	01478.000002	10 شەوال 1327 (25 تشرینی یەکەم 1909)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
قەڵەمی ئەنجوومەنی بریکارەکان و داواکراوەکان
١٨٣٥
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
عەلی فەهمی ئەفەندی بەرێوەبەری جیابووەوەی حاسە لە قائیمقامیەتی قەزای عەمادیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ دامەزرێت، بۆ ئەم مەبەستە نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی عالی راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا چ بفەرموویت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

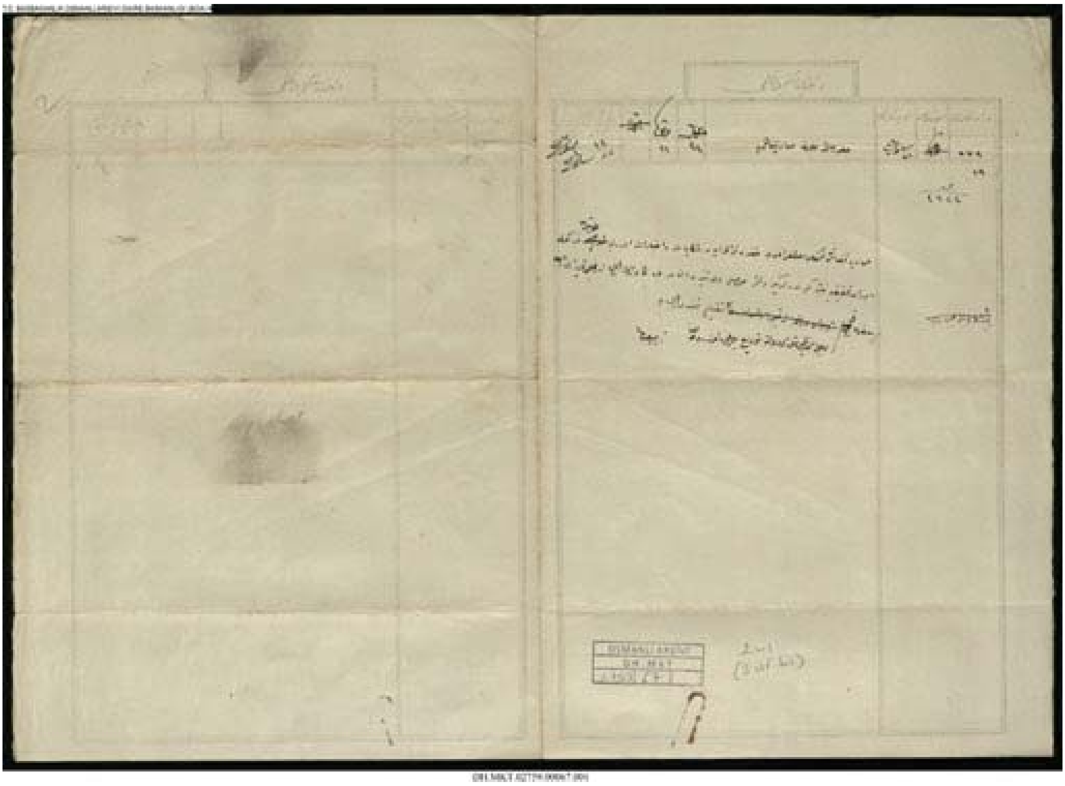

DH.MKT	02759.00067	14 سەفەر 1327 (7 مارت 1909)
لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت یەك لەسەر یەك سكاڵا لەسەر مستەفا ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە بەرز كراوەتەوە، ئەوراقی لێكۆڵینەوەی بابەتەكە ڕەوان كراوە، نووسراوی مێژووی ١٨ كانوونی دووەم ١٣٢٤یش بە مەبەستی ووردبینی ڕەوانی شورای دەوڵەت كراوە.		

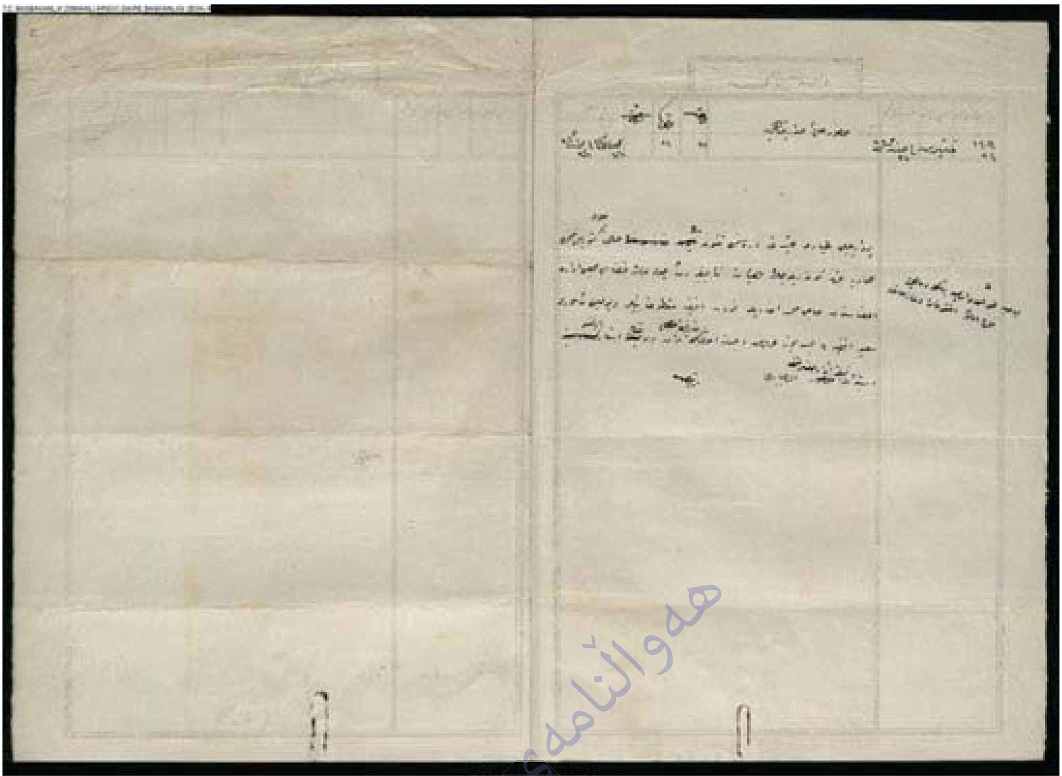

DH.MKT.02865.00062.002

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	02865.00062	16 جەمادی کۆتایی 1327 (5 تەمموز 1909)
جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت لە نێوان بەرواری و عەشیرەتی تەیاری ناکۆکی و رووبەرووبوونەوە دروست بووە و بۆتە تێکدانی ئەمنیەت و ئاسایش، بە سوڵح ئاشت بکرێنەوە، دەستەی ئاشتکردنەوە کە بۆ لای عەمادیە دەچێت، لە حاجی محەمەد ئاغا نەمرون ئەفەندی ئەندامانی ئەنجوومەنی کارگێری قەزای چۆلەمێرگ پێك دێت، بۆ ئەم ئەرکەش هەر یەکە لە ئەمانە ۱۰۰۰ قوروش و سەعید ئەفەندی فەرمانبەری پۆلیس ۵۰۰ قوروش کرێیان پێ بدرێت، بۆ رەزامەندی لە ویلایەتی وان نووسراو کراوە.		

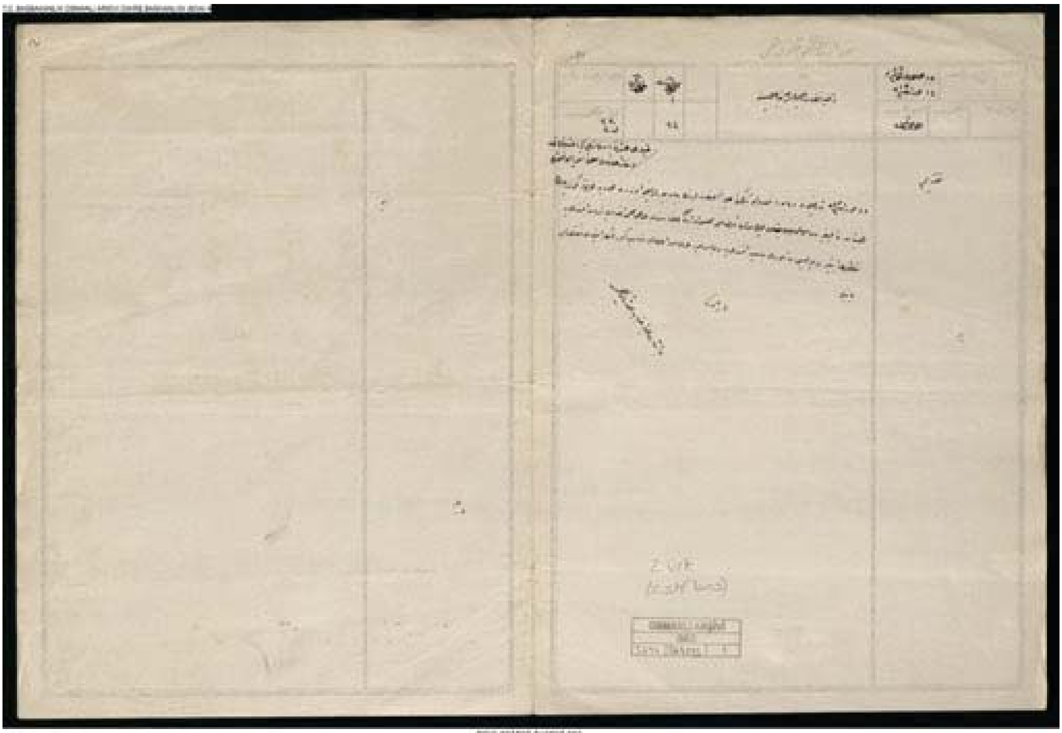

BEO	003595.269595	19 جەمادی کۆتایی 1327 (8 تەمموز 1909)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار لایەنی عالی نووسراوی مێژووی ٢٢ حوزەیران ١٣٢٥ ژمارە ١٥٤١ لەلایەن عالیەوە راگەیەندراوە، لە نێو عەشیرەتی تەیاری ناکۆکی و دووبەرەکی دروست بووە، بۆ ئاشت کردنەوەیان دەستەی ئاشتکردنەوە بۆ لایەنی عەمادیە رۆیشتووە، دەستەکەش لە حاجی محەمەد ئاغا ئەندامی ئەنجوومەنی کارگێری قەزای چۆلەمێرگ و زون ئەفەندی پێك هاتووە، بە گونجاو زانراوە بۆ هەریەکەیان ١٠٠٠ قوروش و بۆ سەعید ئەفەندی فەرمانبەری پۆلیسیش ٥٠٠ قوروش دابین بکرێت، هیممەت بکرێت.		

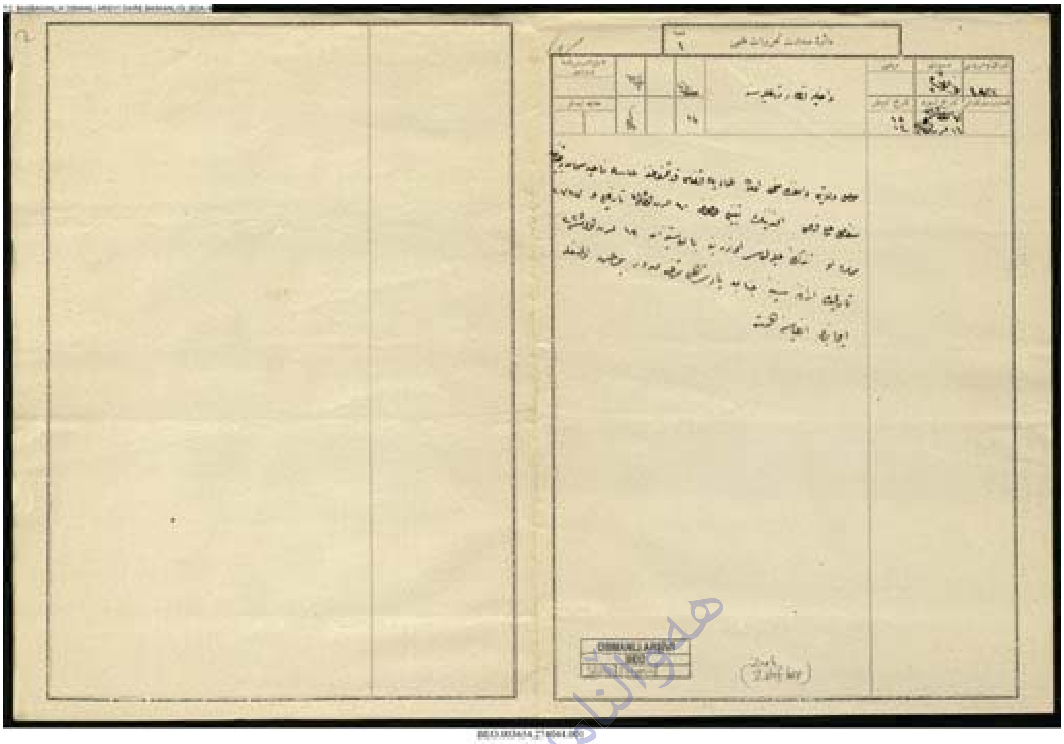

هەولێرنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO</td><td>003654.274044</td><td>12 شەوال 1327 (27 تشرینی یەکەم 1909)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی سەروو
عەلی فەهمی ئەفەندی بەڕێوەبەری دوورخراوەی ناحیەی حاسە لە قائیمقامیەتی قەزای عەمادیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ، دادەمەزرێت، لەسەر نووسراوی مێژووی ١٠ تشرینی یەکەم ١٣٢٥ ژمارە ٢٧٨٧ی عالی، جەنابی پاشا لە مێژووی ١٣ تشرینی یەکەم ١٣٢٧ بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

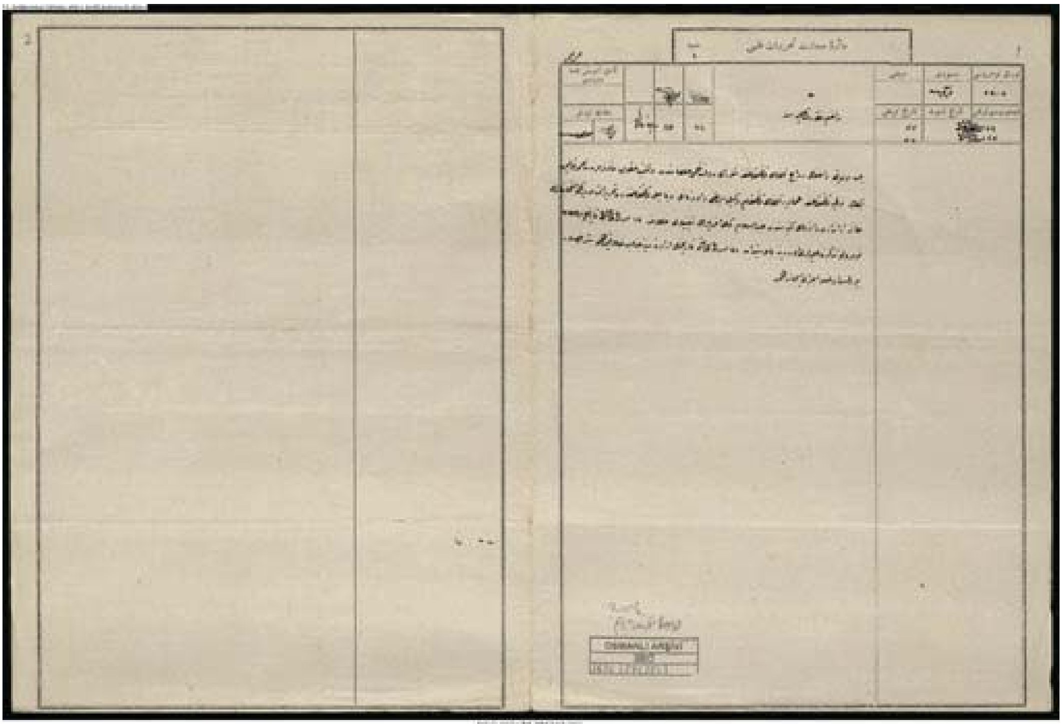

BEO.003672.275382.001

<table>
<tr><td>BEO</td><td>003672.275382</td><td>22 زیلقەعدە 1327 (5 کانوونی یەکەم 1909)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی عالی
محەمـەد تۆفیـق بـەگ دەرچـووی مەکتەبـی یاسـا و خولەفـای قەڵەمـی شـورای دەوڵـەت لـە قائیمقامـی قـەزای رەواعـی سـەر بـە ویلایەتـی یەمـەن، داود نائـل ئەفەنـدی وەکیلـی قائیمقامـی پێشـووی قـەزای عەمادیـە لـە قائیمقامیەتـی لەحیـە و عەبدولسـەلام کەمـال ئەفەنـدی کاتیبـی فەرمانگـەی ژاندارمـە و خـاوەن هەڵبژاردننامـەی بەرێوەبـەری تۆمـار لـە قائیمقامیەتـی باجـل دادەمەزرێـن، لـەم بارەیـەوە لەسـەر نـووسراوی ١٨ تشرینـی دووەم ١٣٢٥ ژمـارە ٣١٩٩ی عالـی بـە رەزامەنـدی لـە مێـژووی ٢١ تشرینـی دووەم هەمـان سـاڵ جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا فەرموویەتـی، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.</td></tr>
</table>

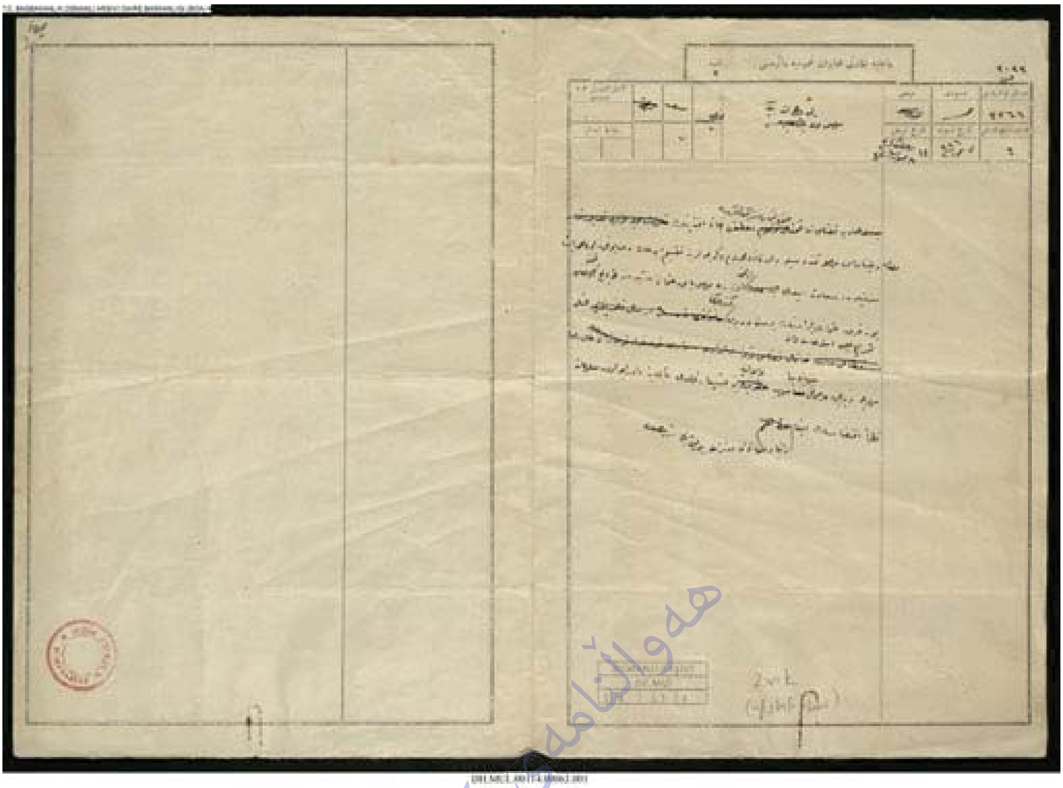

هەواڵنامەی کتێب

DH.MUİ	00114.00063	14 ڕەجەب 1328 (22 تەمموز 1910)

وەکالەتی ویلایەتی موسڵی پایەبەرز

مستەفا نەجاتی ئەفەندی کە قائیمقامی قەزای عەمادیە بووە باوکی مردووە، بۆ خۆی و دایکی و کوڕ و کچەکانی بە دابەش کردن و بە زانیاری محەمەد پاشا سایونجی زادە برە پارەکە ڕەوانی دەرسەعادەت کراوە، کەچی ماوەی ساڵێکە ١٤٠ لیرەی عوسمانی لە هۆبەی بانقی عوسمانی موسڵ ڕەوان نەکراوە، داواکراوە بە پەلە جێبەجێ بکرێت، بە مۆری عەلی رزا داواکاری بۆ واڵا بەرز کراوەتەوە، بە تێڕوانین لە بابەتەکە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی و ڕەوان کردنی هاوپێچەکان.

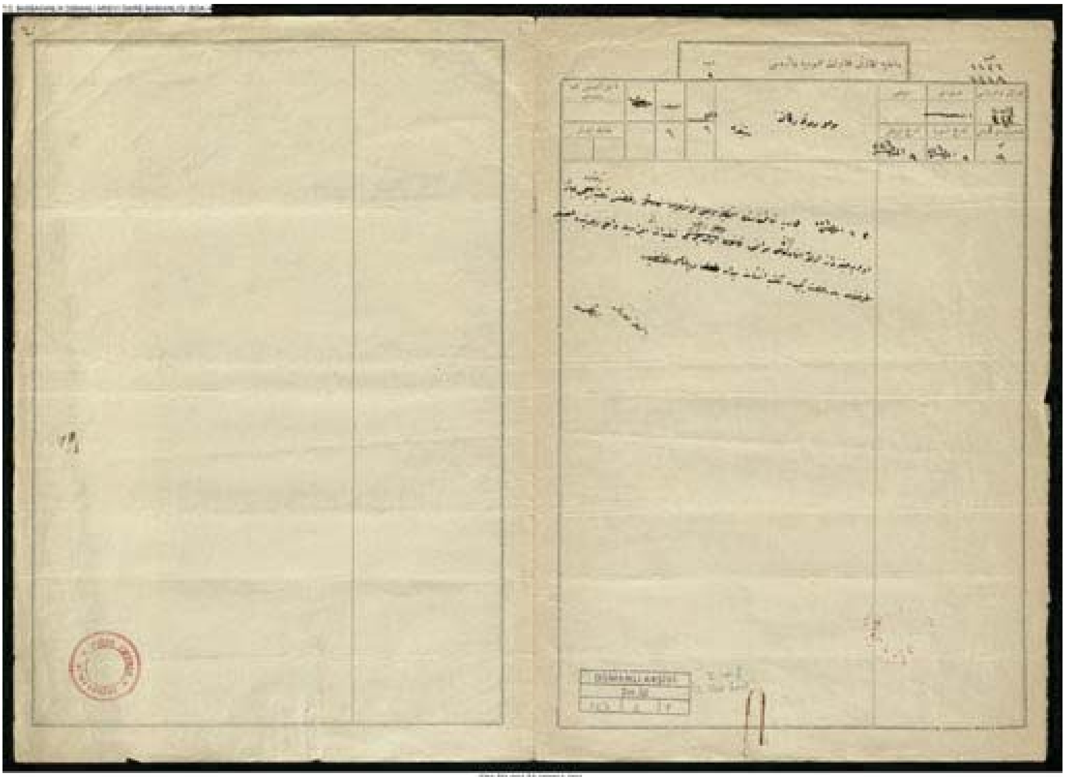

DH.İD	00123.00004	17 رەمەزان 1328 (22 ئەیلوول 1910)
وەکالەتی ویلایەتی موسڵ لە ٦ ئەیلوول ١٣٢٦ قائیمقامی عەمادیە بەبێ مۆڵەت مەکتەبی کردۆتەوە و ئەمەش گونجاو نییە، پشت بەستن بە ووتەکان دەبێ سنوردارکردن لەلایەن ویلایەتەوە بەردەوام بێت و ڕێگە نەدرێت بەبێ مۆڵەت دووبارە مەکتەب دروست بکرێت.		

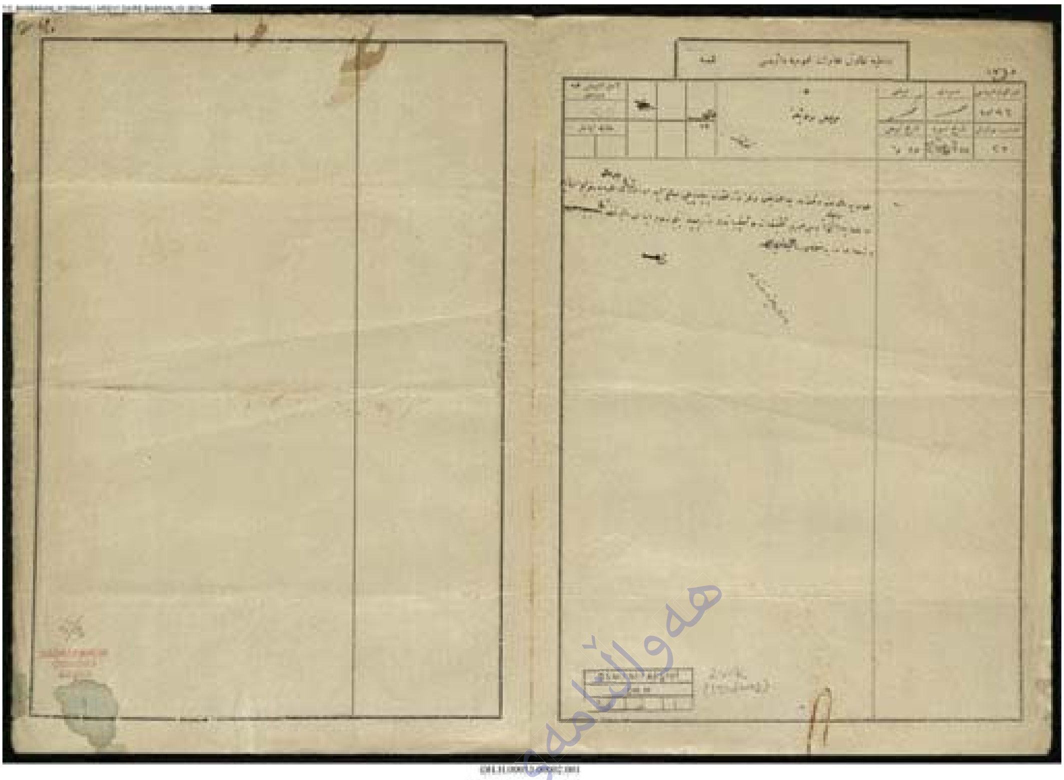

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.H</td><td>00053.00002</td><td>4 موحەڕرەم 1329 (5 کانوونی دووەم 1911)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
بە گوێرەی ڕاگەیەندراوی دەفتەردار لە سندوقی دارایی عەمادیە پارە دزراوە، دوای ئەوەی ووردبینی بۆ برە پارەکە و ئەوراقی نەقدی کرا، ئەگەر بێتو دەرکەوێت ئەم پارەیە دزراوە، دەبێ بگەڕێندرێتەوە و ئەوانەی ئەم کارەیان کردووە ڕادەست بکرێن و تەمبێ بکرێن، بۆ ئەم مەبەستەش بەپەلە لێکۆڵینەوە و چاودێری دەست پێ بکات، ئەنجامەکەشی ڕابگەیەندرێت، لەسەر ئاماژەی نەزارەتی دارایی کارەکە جێبەجێ بکرێت.</td></tr>
</table>

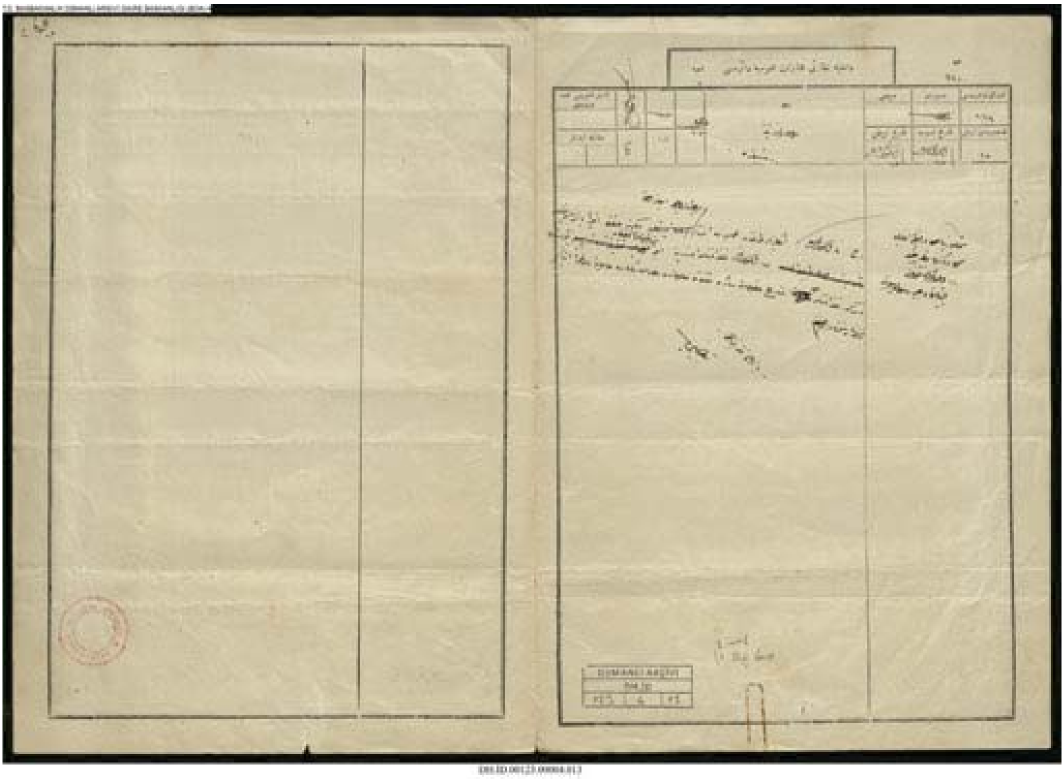

DH.İD	00123.00004	**4 شەوال 1329 (28 ئەیلوول 1911)**
ویلایەتی موسڵ لە ٨ ئەیلوول ١٣٢٧ هەواڵ ڕەوان کراوە کە لەلایەن ئینگلیزەوە مەکتەب دروست دەکرێت، لە کۆتاییدا بە فەرمانی سەدری ئەعزەم تەلەگرافنامەی ١٢ ئەیلوول هەمان ساڵ هاتووە، بە گوێرەی لێکۆڵینەوەکە کارەکە ئاساییە، لە بارەی بەراییەکانی بابەتەکە زانیاری و خوێندنەوەی بەپەلە رابگەیەندرێت.		

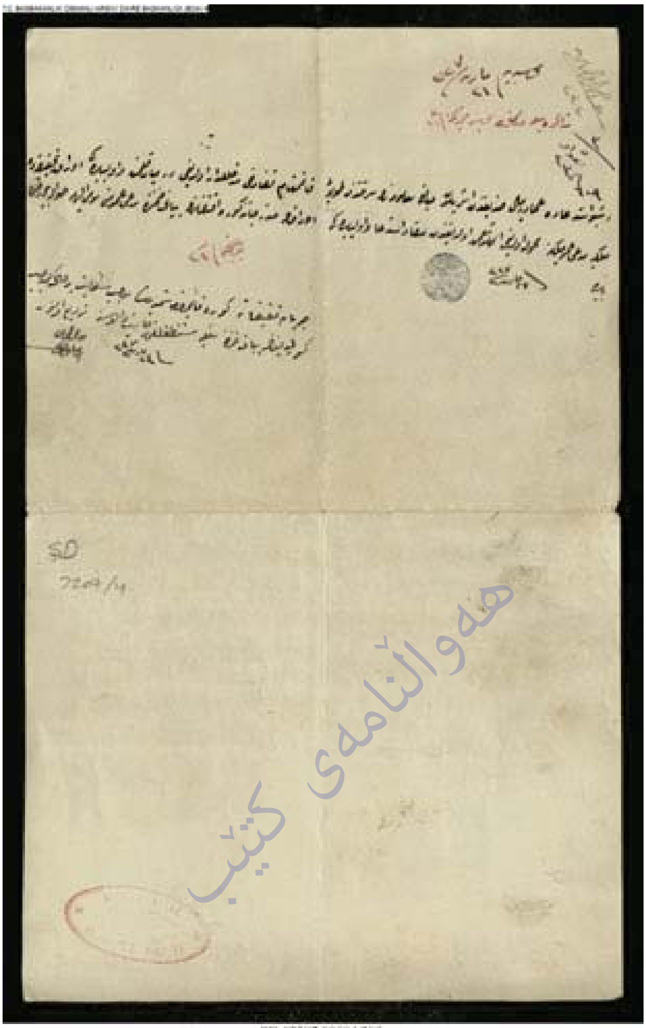

ŞD.02207.00004.200

هەواڵنامەی کتێب

ŞD	02207.00004	9 رەبیعی کۆتایی 1329 (9 نیسان 1911)
ئـەم بـرە پارەیـەی لـە سـندوقی دارایـی عەمادیـە داواکـراوە، دزراوە و هێشـتا قائیمقامـی قـەزای ناوهاتـوو کەموکـوری هەیـە، نـووسراو کـراوە و ئەوراقـی لێکۆڵینـەوە حەواڵـەی داواکاری گشـتی مولکیـە بـووە، تێـدا بابەتەکـە روون بۆتـەوە، بـە گوێـرەی بەرایـی ئەوراقـەکان، جێبەجێ کردنـی دراوەتـە داواکاری گشـتی ناوهاتوو.		

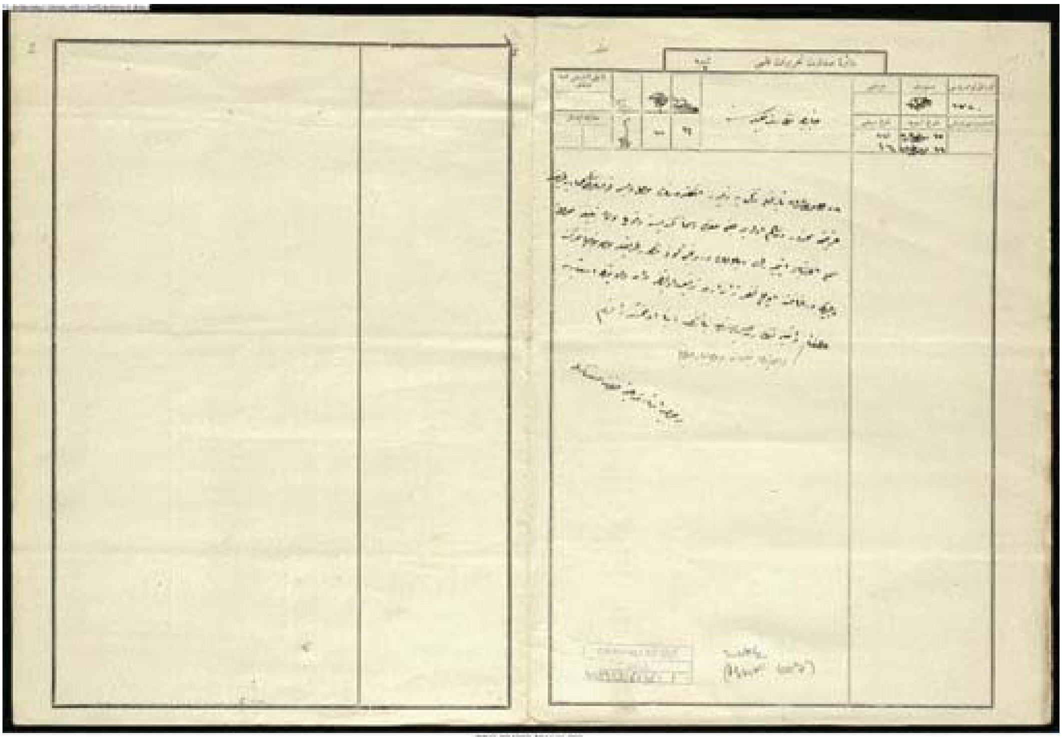

17 شەوال 1330 (29 ئەیلوول 1912)	004089.306646	BEO
نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار هاوپێچی نوسراوی ٢٩ ئۆغستۆس ١٣٢٨، باڵیۆزی ئینگلتەرا بە ڕێگەی عەمادیە ڕۆیشتووە، ئەمەش جێگەی مەترسیە و بە فەرمی گوێرایەڵی ئاگادارکردنەوەی ئێمە نەبووە، ٤ ی ئەیلوول بە هاوەڵی ٣ نەفەر ژاندارمە بە ڕێگەی ناوهاتوو بەرەو موسڵ بەڕێکەوتووە، بە واژووی ویلایەتی وان، ئاگاداری پێشوو ڕەوان کراوە و لە وەڵامی ئامۆژگاری نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار بە نووسراو ڕاگەیەندراوە.		

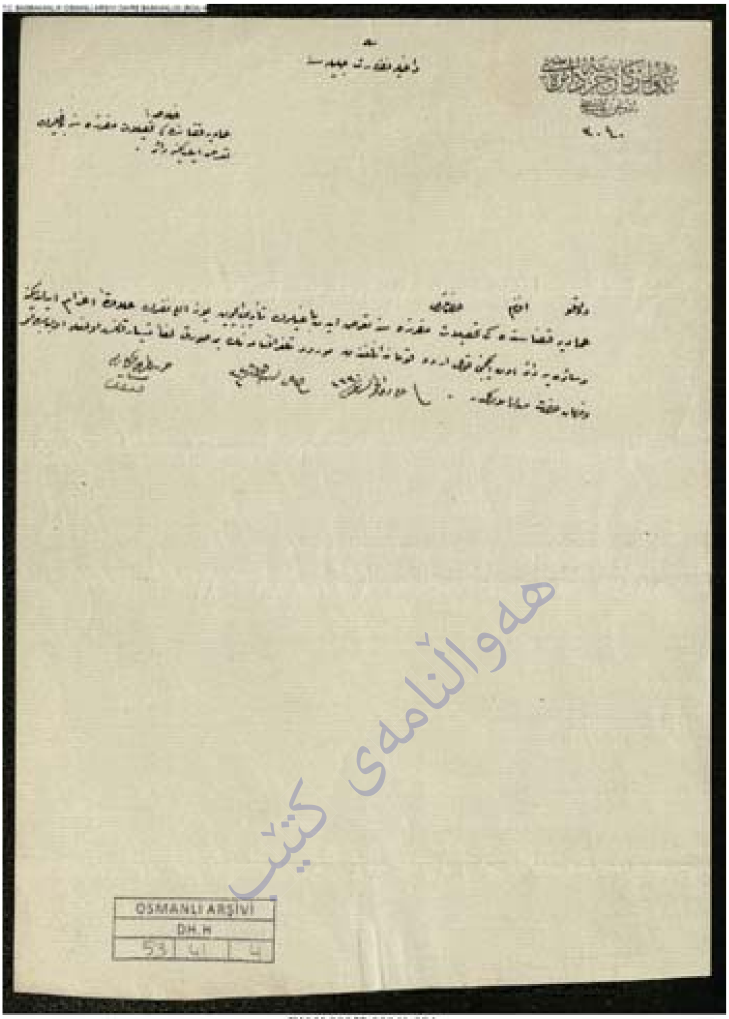

DH.H.00053.00041.004

هەواڵنامەی کتێب

DH.H	00053.00041	1 زيلحيجه 1330 (11 تشرينى دووەم 1912)
فەرمانگەی ئەرکانی گشتی جەنگی هۆبەی چوارەم ٣٠٤٠ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم مەفرەزەی داهاتی قەزای عەمادیە لەلایەن باغەوانەکان تووشی رووبەروو بوونەوە بووە، بۆ تەمبێ کردنی ئەمانە ١٥٠ نەفەر زیاد کراوە، تەلەگرافنامە لە قوماندانی لەشکری قوڵی ١٢ هاتووە و وێنەیەکی تەلەگرافنامەکە رەوان کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. بە ناوی بریکاری نازری جەنگی		

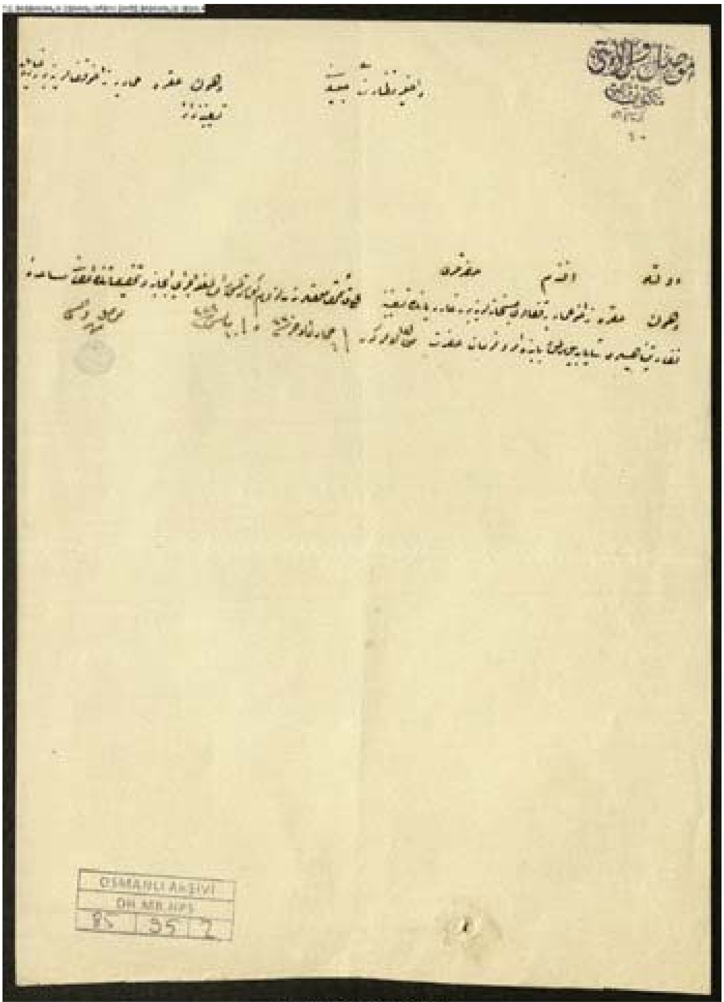

DH.MB.HPS.00085.00095.002

<table>
<tr><th>6 جەمادی کۆتایی 1330 (23 مایس 1912)</th><th>00085.00095</th><th>DH.MB.HPS</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٦٠
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لە قائیمقامیەتەکانیان بە پێویست زانراوە بۆ هەر یەکە لە گرتووخانەکانی قەزای دهۆك و زاخۆ و عەقرە و عەمادیە گاردیانێك دابمەزرێت، بۆیە جێبەجێ بکرێت و لێکۆڵینەوە رەوان بکرێت، پەیوەندیداری سەدارەت ئەمەی بە باش زانیوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
مۆری تاهیر والی موسڵ</td></tr>
</table>

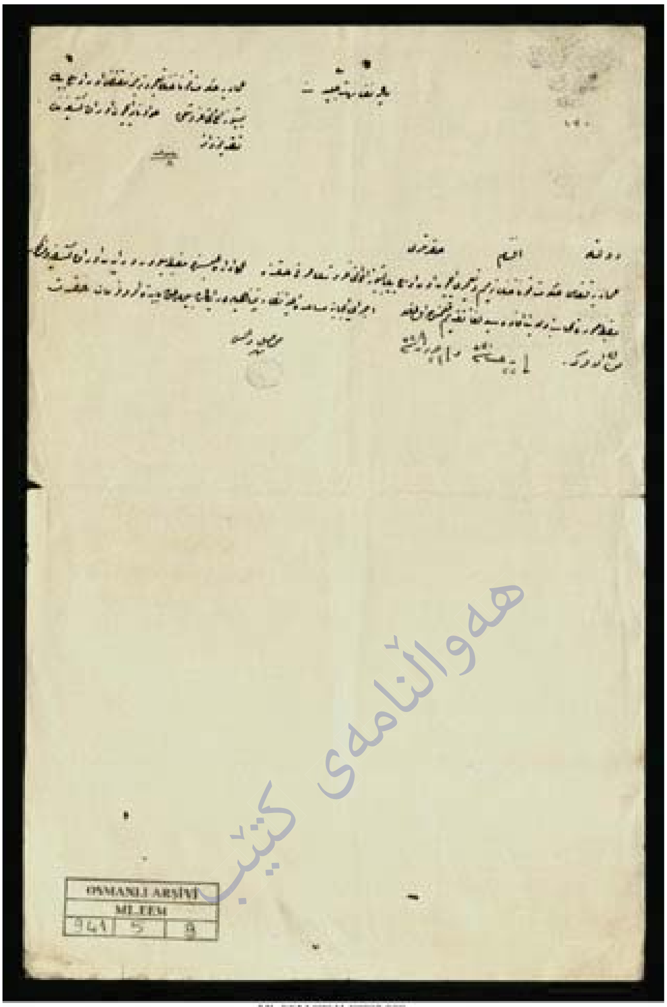

هەواڵنامەی کتێب

ML.EEM.00941.00005.009

ML.EEM	00941.00005	22 ڕەجەب 1330 (7 تەمموز 1912)
ویلایەتی موسڵ قەڵەمی مەکتوب ژمارە ١٣٠ نەزارەتی دارایی شکۆدار جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم بۆ نۆژەنکردنەوە و چاککردنەوەی قۆناغی حکوومەتی قەزای عەمادیە بری ٣٥٥٦ قوروش دابین بکرێت، بە ووتەی ژمێریاری ویلایەت وێنەیەکی مەزبەتەی ئەنجوومەنی کارگێری خۆجێی و ئەوراقی دەرخستە پێشکەش کراوە، جێبەجێ کردنی پێویستی بە هاوکاری پەیوەندیداری نەزارەتە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە بریاری بەدەستەوەیە. والی موسڵ		

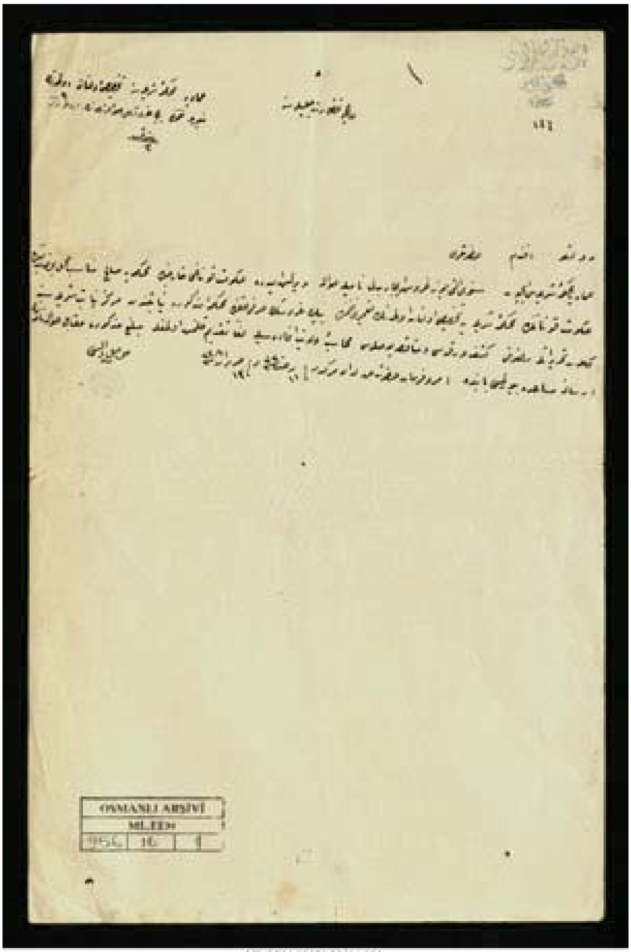

ML.EEM 00956.00016.001

<table>
<tr><th>ML.EEM</th><th>00956.00016</th><th>11 ره‌جه‌ب 1330 (26 حوزه‌یران 1912)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایه‌تی موسڵی
قه‌ڵه‌می مه‌كتوب
ژماره ١١٦
نه‌زاره‌تی دارایی شكۆدار
جه‌نابی پایه‌به‌رزی ئه‌فه‌ندم
بـۆ دادگای شـه‌رعی عه‌مادیـه سـاڵانه ٦٠٠ قـوروش بـه نـاوی شـوێنگره‌وه، كـرێ حه‌واڵـه ده‌كرێـت، بـه‌ڵام لـه ده‌ره‌وه‌ی قۆناغـی حكوومـه‌ت شـوێنێكی گونجـاو نه‌دۆزراوه‌تـه‌وه، بۆیـه بـری ١٠٠٠ قوروش بـۆ نۆژه‌نكردنه‌وه‌ی ئـه‌م ژووره‌ی لـه نـاو قۆناغـی حكوومـه‌ت بـۆ دادگای شـه‌رعی دانـراوه دابیـن بكرێـت، بـۆ ئـه‌م مه‌به‌سـته‌ش نـووسراوی نائیبـی دادگای ناوهاتـوو بـۆ مه‌ركـه‌زی نائیبـی شـه‌رعی هاتـووه، هاوپێـچ وه‌ره‌قـه‌ی ده‌رخسـته و پۆسـته‌ی كه‌مكردنـه‌وه‌ی بـه ئاشـكرا بـه ووتـه‌ی ژمێریـاری ویلایـه‌ت پێشـكه‌ش كـراوه، بـره پـاره‌ی ناوهاتـوو حه‌واڵـه بكرێـت، لـه‌م بابه‌تـه‌دا بریـار و فه‌رمـان بـۆ جه‌نابـی ئـه‌م كه‌سـه‌یه كـه بریـاری بـه ده‌سـته‌وه‌یه.
مۆری والی موسڵ</td></tr>
</table>

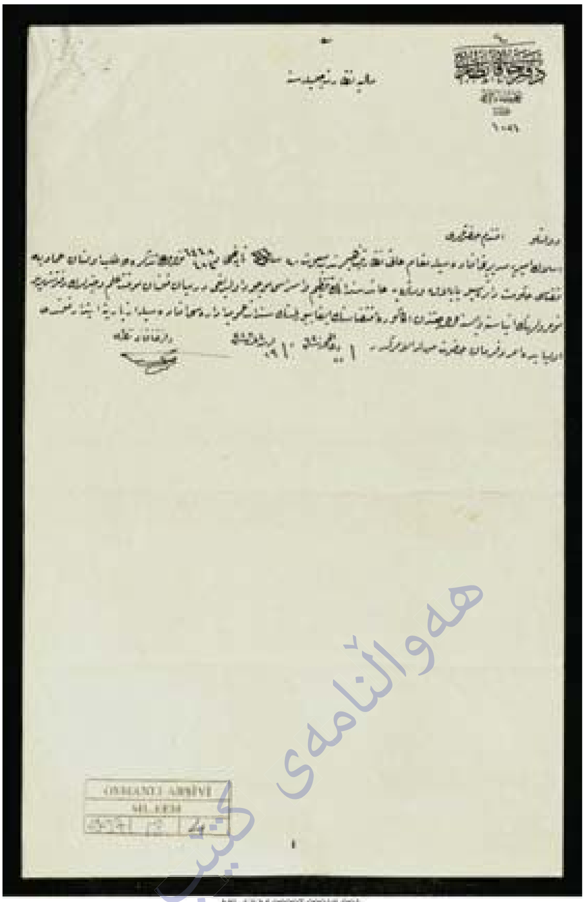

ML.EEM.00997.00018.004

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>ML.EEM</td><td>00997.00018</td><td>22 زیلحیجە 1330 (2 کانوونی یەکەم 1912)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دەفتەرخاقانی
کارگێری تۆمار
ژمارە ١٠٢١
نەزارەتی دارایی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بە ووتەی بەڕێوەبەری مولکی میری، لە پەیوەندیداری نەزارەتی عالی نووسراوی مێژووی ٢٠ شوبات ١٣٢٦ ژمارە ٦٤٦٨ و ٤٨٤ نێردراوە، تێدا داواکراوە سەنەدەکانی کارگێری حکوومەتی قەزای عەمادیە و کوێستان ڕێکخراوە و بوونیان هەیە، دەفتەرەکانیان بە ژمارە ڕاگەیەندراوە، بە ووتەی سەنەدە گشتیەکانی کارگێری دەست بە نووسینی کراوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە بڕیاری بەدەستەوەیە.
نازری دەفتەر خاقانی</td></tr>
</table>

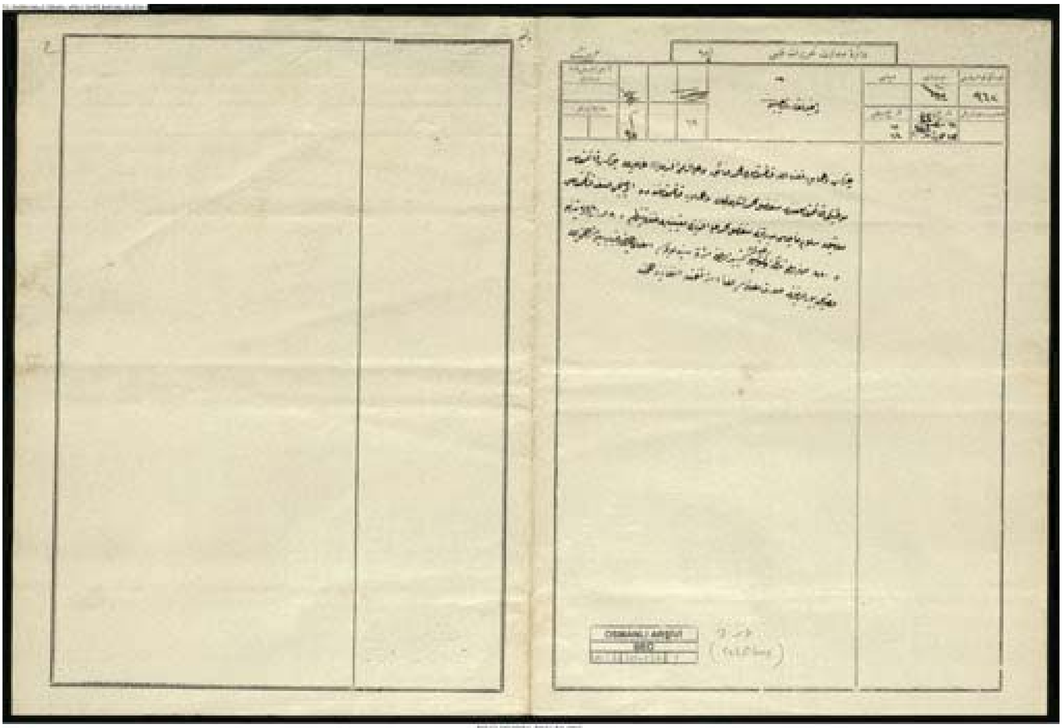

<table>
<tr><td>BEO</td><td>004056.304156</td><td>11 رەجەب 1330 (26 حوزەیران 1912)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
محەمەد فائیق ئەفەندی و عەلی فەهمی ئەفەندی قائیمقامی قەزای چەرکەس و عەمادیە دوور خراونەتەوە، بۆ قائیمقامیەتی چەرکەس محەمەد شوکری بەگ جیابووەوە لە قائیمقامیەتی موتیکی و بۆ قائیمقامیەتی عەمادیەش بە مووچەی چینی سێیەمی قائیمقامیەت محەمەد عەلی ئەفەندی جیابووەوە لە بەڕێوەبەری ناحیەی سەلوم دامەزرێن، لەم بارەیەوە نووسراوی مێژووی ٩ حوزەیران ١٣٢٨ ژمارە ٨٨٠ ی عالی ڕەوان کراوە، لیستی فەرمانی پاشا لەگەڵ واژووی جەنابی پاشای هومایۆن پەسەند کراوە، هاوپێچ وێنەی پەسەند کراوی بەرز کراوەتەوە، هیممەت.</td></tr>
</table>

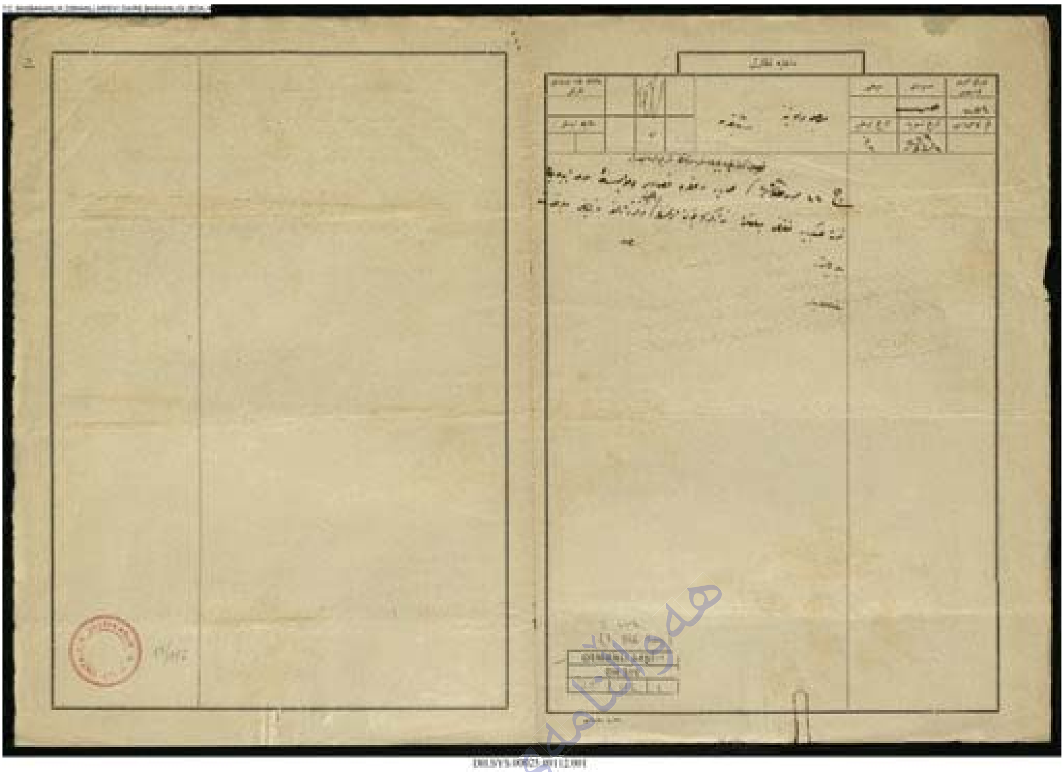

DH.SYS	00025.00112	19 زیلحیجە 1331 (19 تشرینی دووەم 1913)
ویلایەتی موسڵ لە ١٦ تشرینی یەکەم ١٣٢٩ داهات بە تەواوەتی وەربگیرێت و بۆ خەزینەی داهات ڕەوان بکرێت، بۆ ئەم کارەش هێزی سەربازی ڕەوانی قەزاکانی عەمادیە و عەقرە و دەورووبەری دەکرێت، بری خەرجی دابین دەکرێت، بۆ دەفتەردار نووسراوەتەوە و بە نەزارەتی دارایی ڕاگەیەندراوە.		

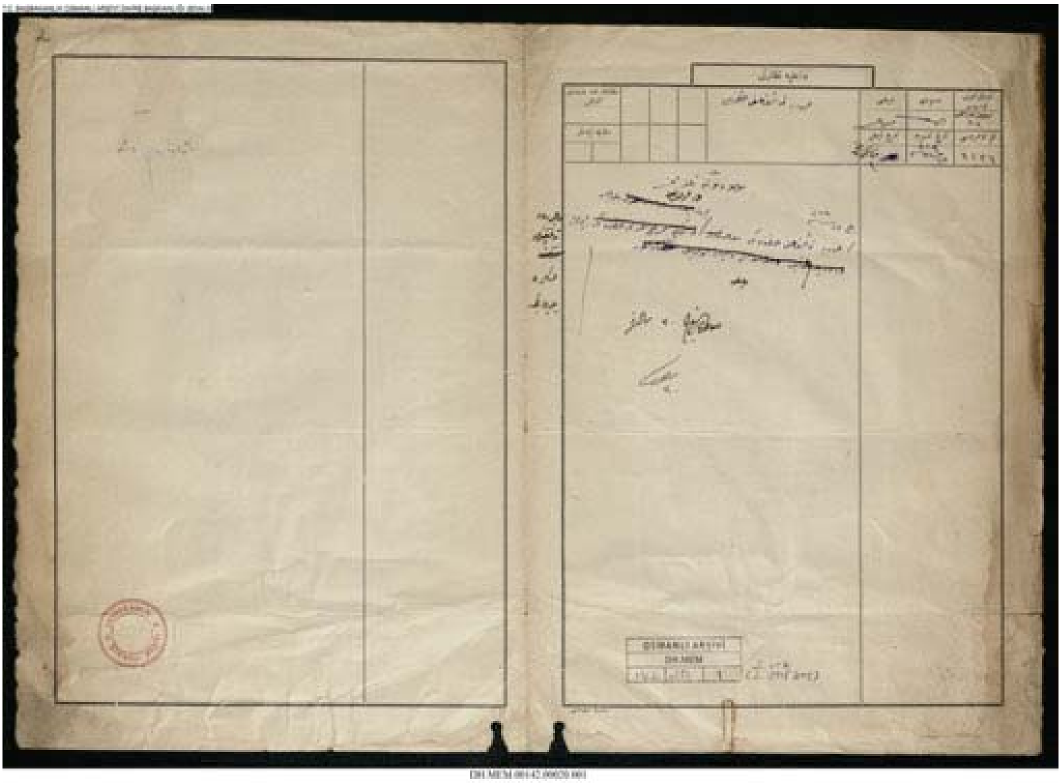

DH.MEM 00142.00020.001

DH.MEM	00142.00020	4 جەمادی کۆتایی 1331 (11 مایس 1913)

لەبارەی قائیمقامیەتی عەمادیە
تەلەگراف بۆ ویلایەتی موسڵ
لە ٢٨ نیسان ١٣٢٩ مامەڵەی قائیمقامیەتی عەمادیە لە پۆستەیە، بە ناردنی راپۆرت ووردبینی بۆ کراوە، دواتر رادەگەیەندرێت.

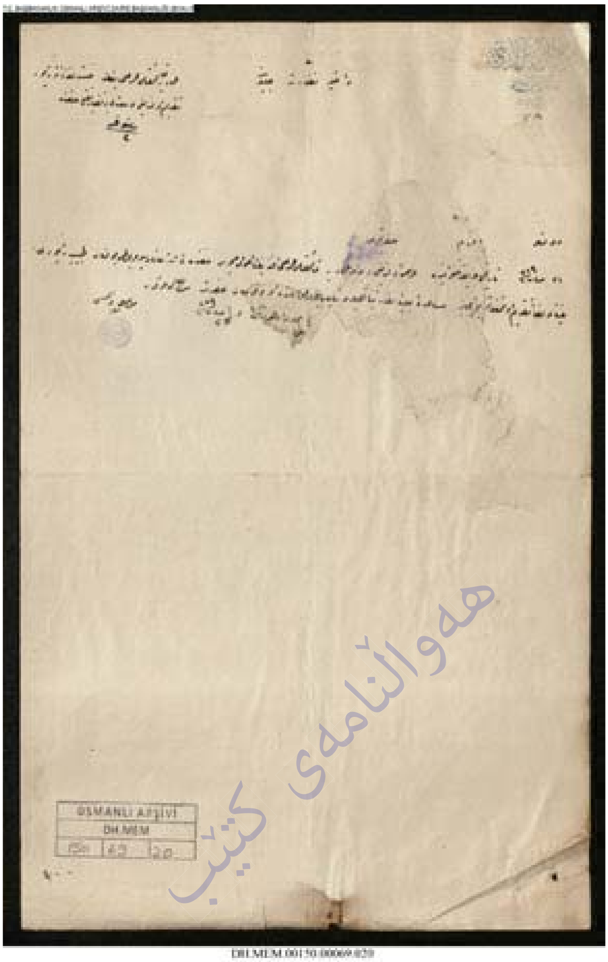

DH.MEM.00150.00069.020

<table>
<tr><th>DH.MEM</th><th>00150.00069</th><th>28 جەمادی کۆتایی 1331 (4 حوزەیران 1913)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٢٨
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لە تەلەگرافی مێژووی ٢١ نیسان ١٣٢٩ راگەیەندراوە، بەهۆی بارودۆخی تەندروستی محەمەد عەلی ئەفەندی قائیمقامی عەمادیە، ئیستیدعا نامە و راپۆرتی پزیشکی هاوپێچ پێشکەش کراوە، جەنابی پەیوەندیداری نەزارەت بفەرمووێت تا هاوکاری بکرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
مۆری والی موسڵ</td></tr>
</table>

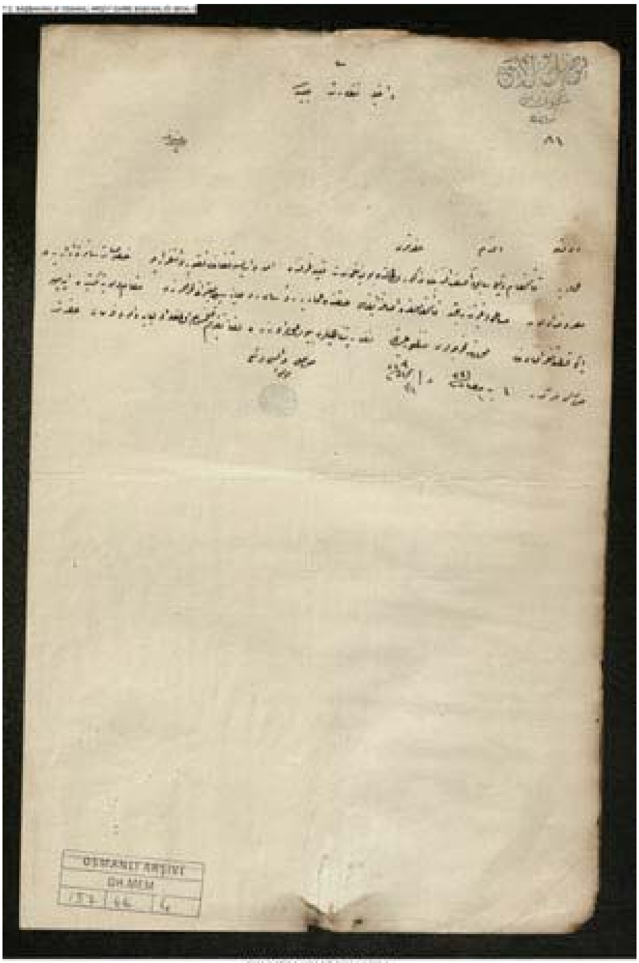

DH.MEM.00157.00066.004

<table>
<tr><td>DH.MEM</td><td>00157.00066</td><td>10 ڕەمەزان 1331 (13 ئۆغستۆس 1913)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
٨١
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
ئاسف ئەفەندی بریکاری قائیمقامی عەمادیە لە وەکالەتی ناوهاتوو ماوەیەکی کەم ماوەتەوە، بەڵام بۆ سەقامگیر کردن و بەهێزکردنی ئەمن و ئاسایشی قەزاکە خەرجی دابین کراوە، بەهۆی هەوڵ و کۆششی لە قائیمقامیەت لەلایەن سەرکردەکانەوە دوو تەلەگرافنامە لە پایەی ویلایەت دەرچووە و پێشکەشی پەیوەندیداری نەزارەت کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە بریاری بەدەستەوەیە.
مۆری ئەسعەد میری لیوا بریکاری والی موسڵ</td></tr>
</table>

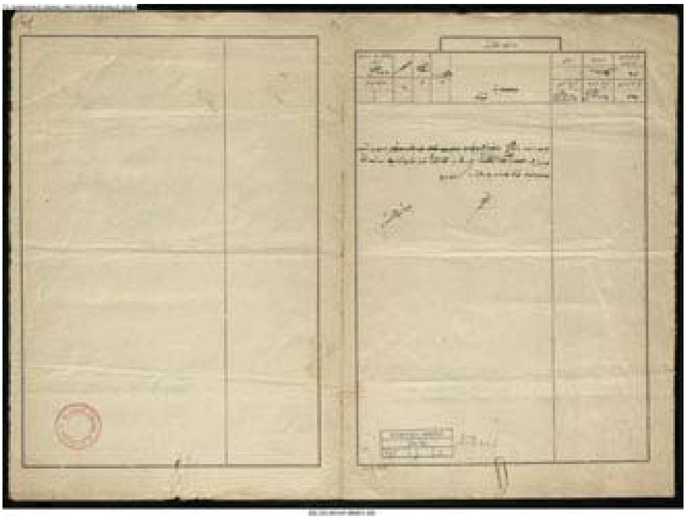

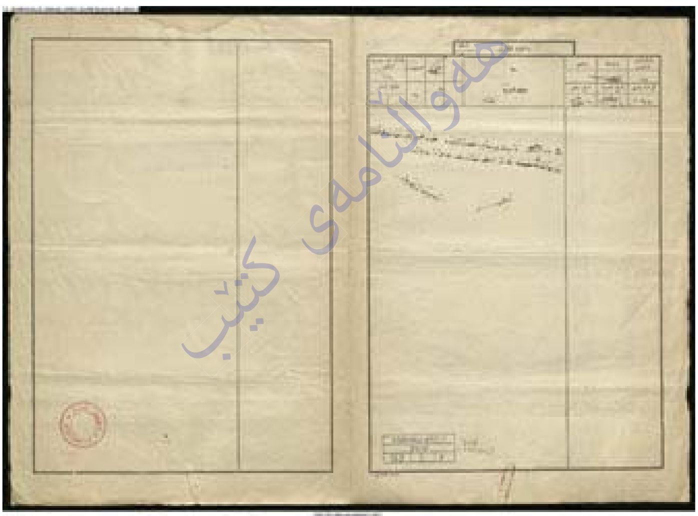

هەواڵنامەی کتێب

TELEGRAMME

ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

DH.İD	00169.00003	17 جەمادی کۆتایی 1331 (24 مایس 1913)
ویلایەتی موسڵ لە ٢٨ نیسان ١٣٢٩ بۆ دامەزراوەی نوێ دەرماڵە وەرگیراوە، بە تێروانین لە کردنەوەی مەرکەزەکانی قەزای عەقرە عەمادیە و سنجار، وەڵام دراوەتە نەزارەتی تەلەگراف.		

DH.İD	00169.00003	9 جەمادی یەکەم 1331 (16 نیسان 1913)
ویلایەتی موسڵ لە ٢٥-٢٦ مارت ١٣٢٩ بۆ دامەزراوەی نوێ لێرە دەرماڵە نییە، هەرچی کردنەوەی مەرکەزەکانی سنجار و عەمادیەیە، بە پێویست زانراوە رۆژی کردنەوەی مەرکەزەکانی تەلەگراف وەکو خۆی بەجێ بهێڵدرێت، لە نەزارەتی تەلەگراف راگەیەندراوە.		

DH.İD	00169.00003	1 جەمادی یەکەم 1331 (8 نیسان 1913)
بەپەلەیە نەزارەتی ناوخۆ هاوپێچی تەلەگرافنامەی ٢٥ مارت ١٣٢٩ یە، بۆ جێبەجێ کردن و تەواو کردنی هێڵی عەمادیە لە خۆجێی پارە دابین دەکرێت، بۆ دڵنیاییکردنەوە راگەیەندراوە، بەپەلە وەڵام بدرێتەوە. والی موحەررەم		

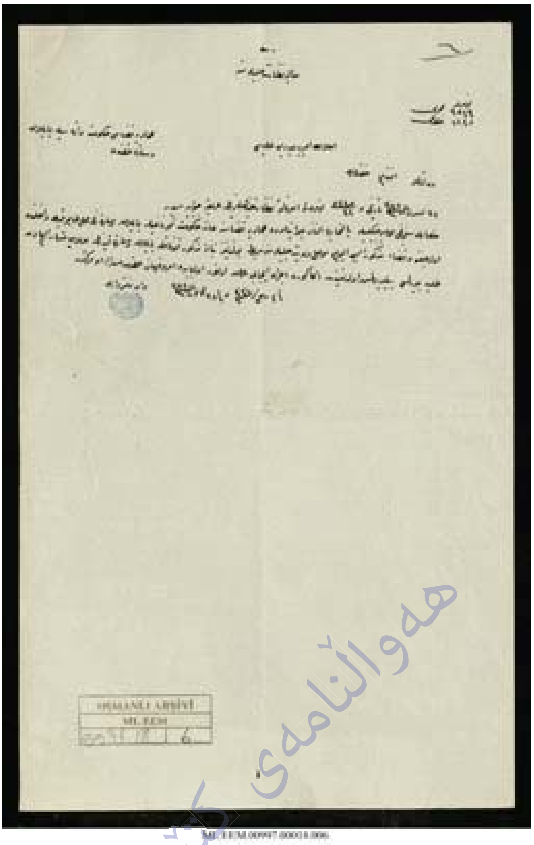

هەواڵنامەی کتێب

ML.EEM	00997.00018	4 ڕەبیعی یەکەم 1331 (11 شوبات 1913)

ژمارە
٩٥٤٩ گشتی
١١٤٨ تایبەت
نەزارەتی دارایی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
وەڵامـی نـووسراوی مێـژووی ٢٧ تشرینـی دووەم ١٣٢٨ ژمـارە ٣٤/٥٣٤٥ ی بڕیارنامـەی پەیوەندیـداری نەزارەتـە

سـەبارەت بـە قۆناغـی حکوومەتـی قـەزای عەمادیـە و کوێسـتان و گشـت بابەتەکانـی تـر لـە تابـۆی خۆجێـی تۆمـار دەکرێـت، هەرچـی قـەزای ناوهاتـووە ئەمـڕۆ بەسـتراوەتەوە بـە ویلایەتـی موسـڵی شـکۆدار، تۆمـاری گشـت بابەتـەکان و قۆناغـی ناوهاتـوو و کوێسـتان لـە ویلایەتـی ناوهاتـوو داواکـراوە، بـەم ڕاگەیاندنـە کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
مۆری دەفتەرداری وان

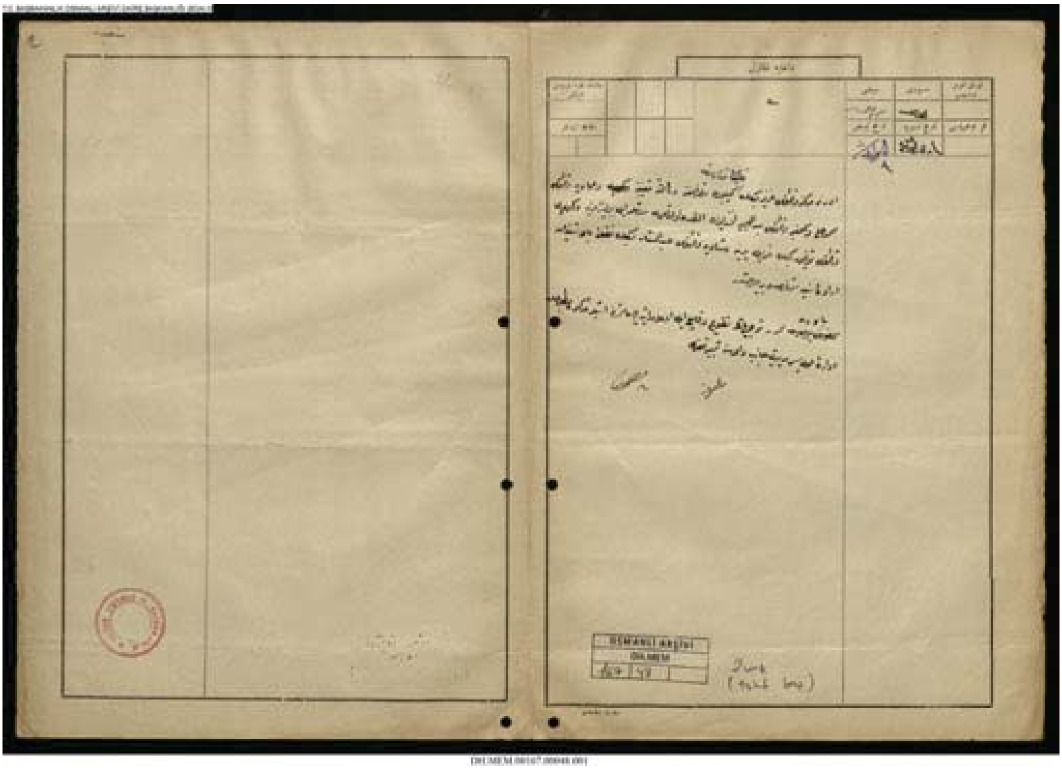

DH.MEM	00167.00048	23 موحەررەم 1332 (22 کانوونی یەکەم 1913)
عەزیز بەگ قائیمقامی مەرکەزی ئەدرنە بە سێیەکی مووچەکەی بە وەکالەت لە موتەسەرفیەتی گلیبۆڵو دادەمەزرێت، محەمەد عەلی ئەفەندی قائیمقامی عەمادیە و عەبدولمەجید ئەفەندی قائیمقامی گوڵعەنبەر بەم مووچەی کە وەریدەگرن گۆرینەوەیان پێ بکرێت، بە دوور خستنەوەی تۆفیق بەگ قائیمقامی کۆپریش عەبدولستار بەگ قائیمقامی رەشادیە بگوازرێتەوە و دادەمەزرێت، بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان دراوە. لە بالا رێنمایی ئاماژەی پێکراوە، بە راگەیاندنی نووسراوی ناوهاتوو لە بەرێوەبەرایەتی کارگێری گشتی بۆ والا بەرز کراوەتەوە.		

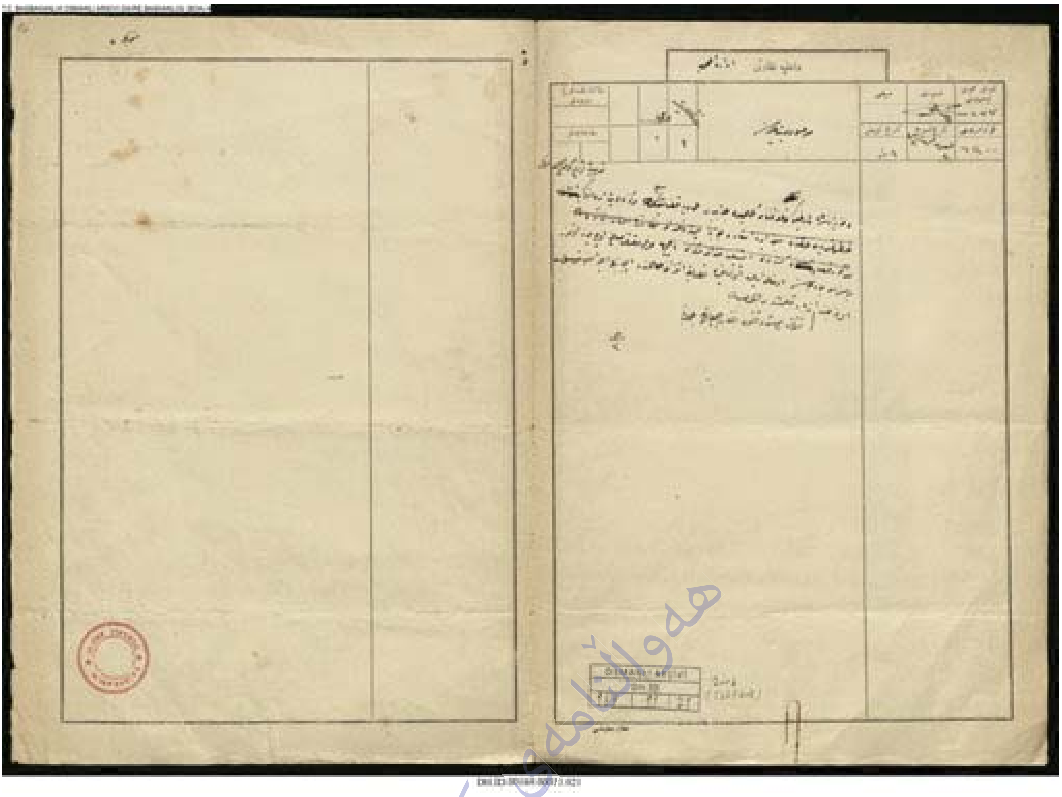

هەواڵنامەی کتێب

DH.İD	00169.00011	25 زیلقەعدە 1332 (15 تشرینی یەکەم 1914)
ویلایەتی موسڵی عالی وەڵامی نووسراوی ٥ حوزەیران ١٣٣٠ عالییە، بە پێویست زانراوە هێڵی تەلەگرافی قەزای عەمادیە و مەرکەزی ویلایەت درێژ بکرێتەوە، بۆ دابین کردنی خەرجیەکەشی لە بودجەی ١٣٣١ تۆمار کراوە، لە کاتی پەسەند کردنی، جێبەجێ دەکرێت، لە وەڵامی نەزارەتی تەلەگراف و پۆستەی شکۆدار نووسراو کراوە.		

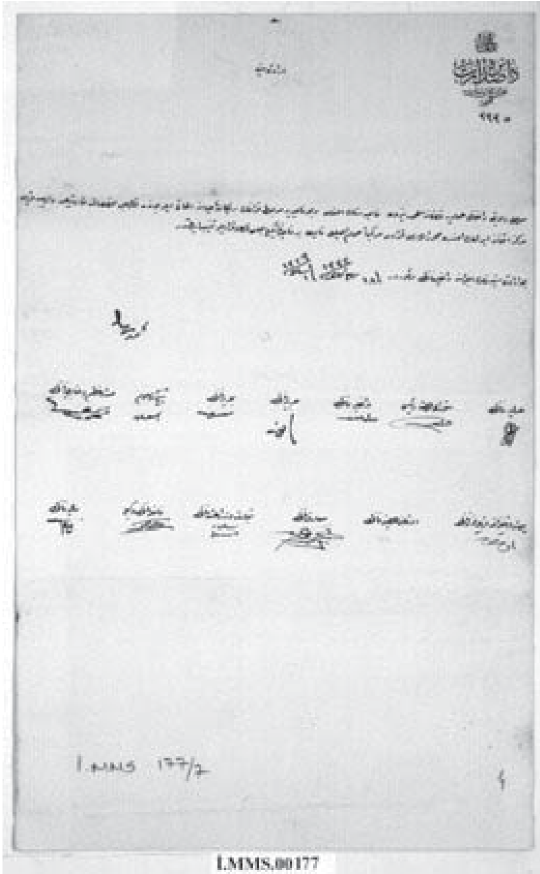

<table>
<tr><th>İ.MMS</th><th>00177.00007</th><th>18 رەبیعی یەکەم 1332 (14 شوبات 1914)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
قەڵەمی ئەنجوومەنی بریکار و داواکراوەکان
٣٣٣٥
فەرمانی پاشا
ناحیەی نیروە سەر بە قەزای عەمادیەی ویلایەتی موسڵ هەڵبوەشێتەوە و گوندەکانی سەر بەم ناحیەیە بە ناحیەی رێکان ببەسترێتەوە، هەروەها گوندی لەهیبیش بکرێتە مەرکەز، لەلایەکی تر ناحیەی ئیمام عەلیل دابمەزرێت و ئەم گوندانەی ناویان تۆمار و دیاریکراوە بە ناحیەی ئیمام عەلیل ببەسترێتەوە، بە بریاری ئەنجوومەنی بریکارەکان جێگیر کراوە.

بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نازری ناوخۆ ئەرکی پێ سپێردراوە.</td></tr>
</table>

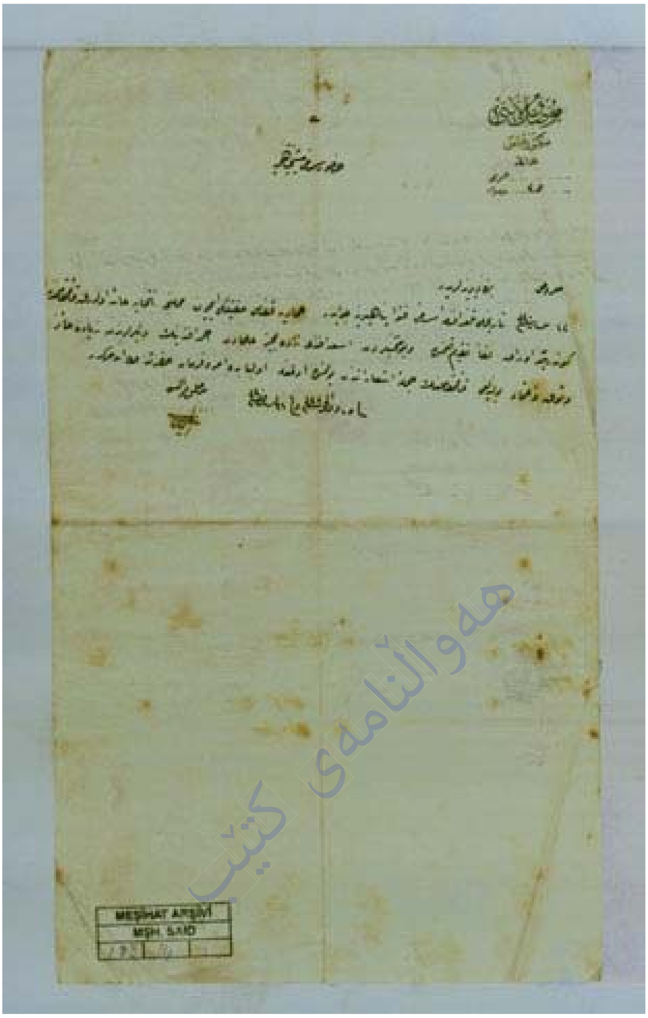

IST.MFT.MSH.SAID	0189.0014	15 زیلحیجە 1332 (4 تشرینی دووەم 1914)

ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
٣٥ تایبەتی
جەنابی پەیوەندیداری مەشیخەتی پاشا
راگەیەندراوی بەندەمانە

وەڵامی تەلەگرافنامەی مێژووی ١٢ نیسان ١٣٣٠ پەیوەندیداری فەتوایە، بۆ موفتی قەزای عەمادیە لە خۆجێی هەڵبژاردن کراوە و ئەوراق لە قائیمقامیەت رەوان کراوە، لەم هەڵبژێردراوانە ئەحمەد ئەفەندی کوڕی زانا ئەسعەد ئەفەندی زادە جێگەی باوەر پێکراوە و بە ئاماژەی قائیمقامیەت جێگەی متمانەیە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
والی موسڵ

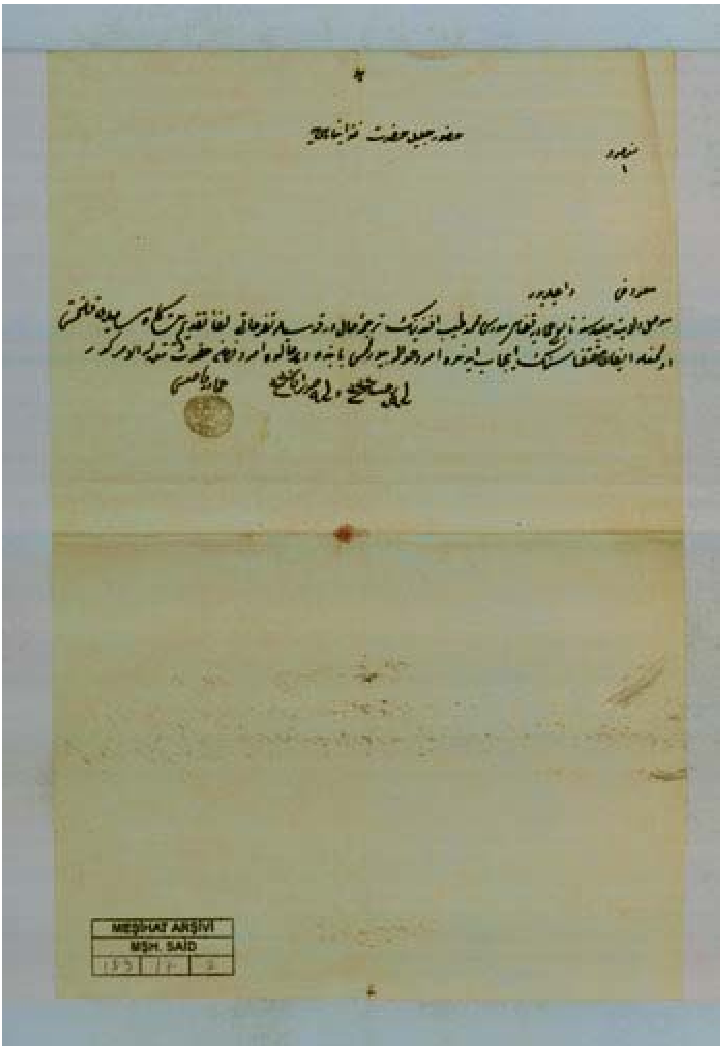

<table dir="rtl">
<tr><td>IST.MFT.MSH.SAID</td><td>0189.0017</td><td>29 رەجەب 1332 (23 حوزەیران 1914)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی پەیوەندیداری فەتوا
راگەیەندراوی داعیمانە
وەرەقــەی وەرگێــردراوی کەســێتی محەمــەد تەیــب ئەفەنــدی مودەریســی قــەزای عەمادیــە ســەر بــە ویلایەتــی موســڵی شــکۆدار بــە هاوپێچــەوە پێشــکەش کــراوە، بــۆ جێبەجــێ کردنــی بریــار دراوەتــە لایەنــی پەیوەندیــدار، لــە هــەر حاڵەتێکــدا بریــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەم کەســەیە کــە فەرمانــی بــە دەســتەوەیە.
مۆری محەمەد شەوقی قازی عەمادیە</td></tr>
</table>

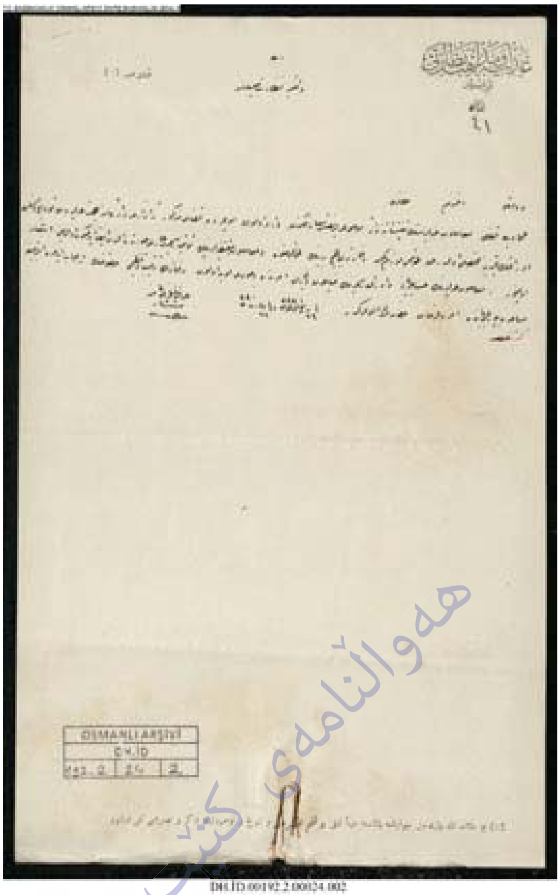

DH.İD.00192.2.00024.002

هەواڵنامەی کتێب

DH.İD	00192.2.00024	26 رەبیعی کۆتایی 1332 (24 مارت 1914)
نەزارەتی داد و مەزهەبەکان قەڵەمی تایبەت ژمارە ٤١ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم لەلایەن یاریدەدەری سەرپەرشتیاری دادی موسڵ لیستی مامەڵەی سەرپەرشتیاری دادی قەزای عەمادیە هاتووە، ئەم ئەوراقانەی لە فەرمانگەی ژاندارمەی دادی قەزای ناوهاتوو رەوان کراوە و تۆمار کراوە، ئەوەی پێویستە لەم دەفتەرانە هیچ یەکێکی نەپارێزراوە، مامەڵەی جێبەجێ کردنیش بە شێوەیەکی ئاشکرا و بە دەست پەسەند دەکرێت، دەبێ مامەڵەی داد و جێبەجێ کردنی ئەوراقی فەرمی لە وون بوون بپارێزرێت و دەفتەرەکان رێك بخرێن، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. راوێژکار بە ناوی نازری داد		

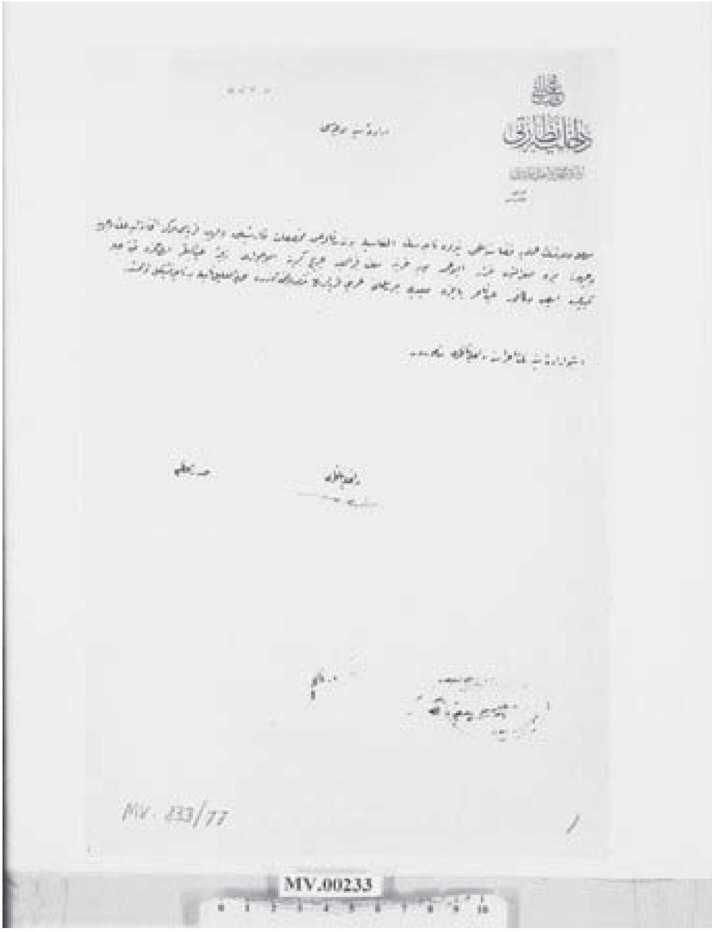
MV. 233/77
MV.00233

<table>
<tr><th>MV</th><th>0189.0017</th><th>15 ڕەبیعی یەکەم 1332 (11 شوبات 1914)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی کارگێری گشتی ناوەخۆ
لیستی فەرمانی پاشا
بە هەڵوەشاندنەوەی ناحیەی نیروە سەر بە قەزای عەمادیەی ویلایەتی موسڵ، دەرماڵەکانی دەمێنێتەوە، هەروەها لە بەرامبەر ئەمەدا گوندی لەهیب دەکرێتە مەرکەز و ناحیەیەکی تر بە ناوی ناحیەی حەمام عەلیل دامەزراوە.

بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نازری ناوەخۆ ئەرکی پێ سپێردراوە.
نازری ناوەخۆ/سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

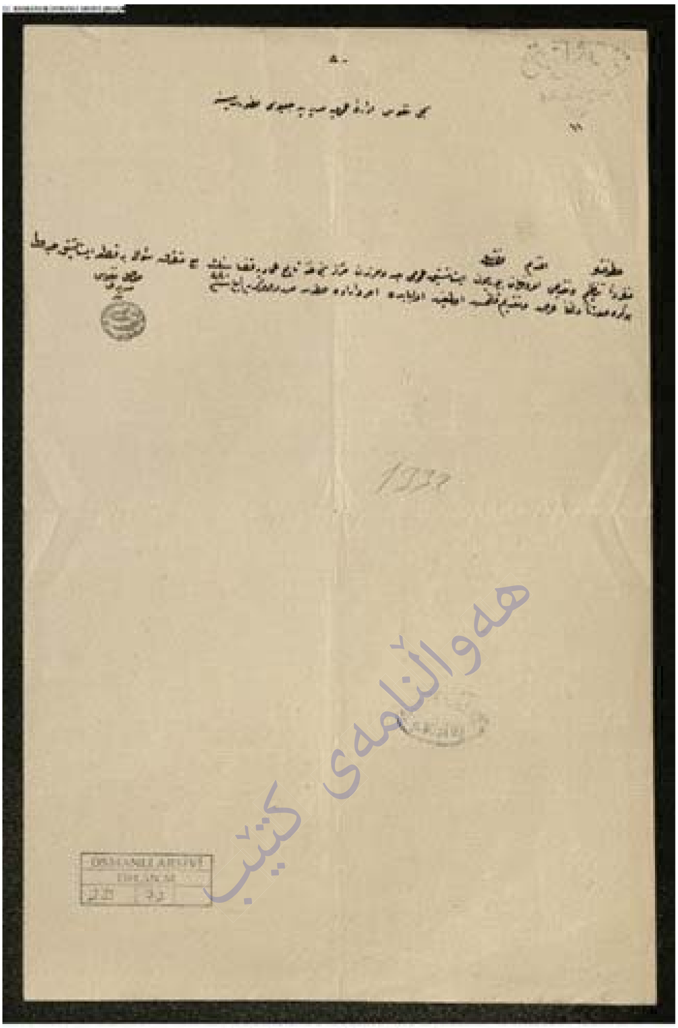

DH.SN.M. 00235.00072.001

<table>
<tr><td>DH.SN.M</td><td>00235.00072</td><td>25 رەبیعی کۆتایی 1332 (23 مارت 1914)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
ژمارە ١١
جەنابی پاشا تۆماری ناسنامەی بەرێوەبەرایەتی کارگێری گشتی
جەنابی میهرەبانی ئەفەندم
بریار و فەرمان رێکخراوە و بەرز کراوەتەوە، خشتەکانی ئاماری گشتی قەزای عەمادیە سەر بە مەرکەزی سانجەق لەگەڵ پارچەیەك خشتەی ئامار راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
مۆری میر ئەحمەد محەمەد بەرێوەبەری ناسنامەی موسڵ</td></tr>
</table>

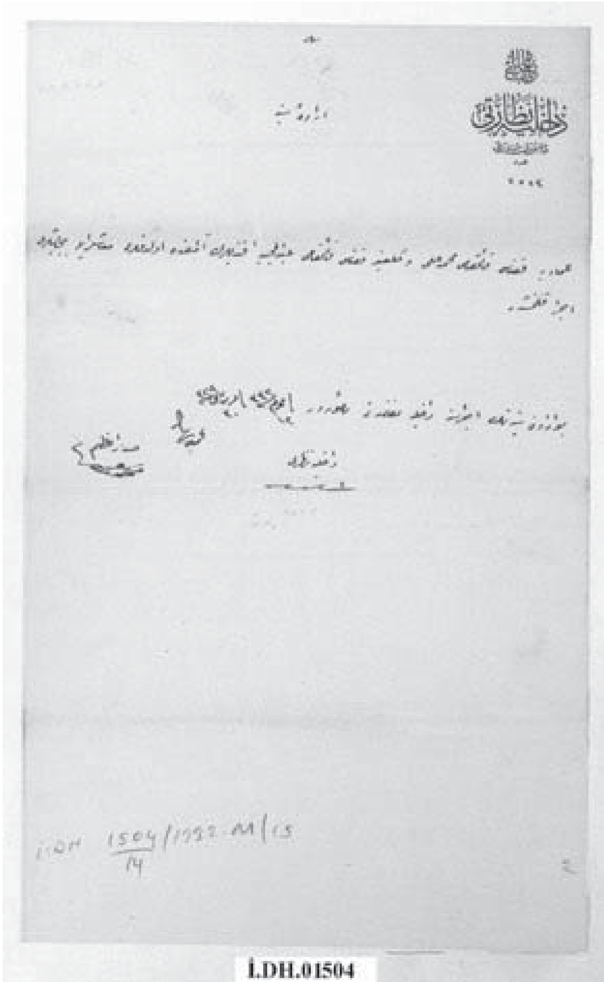

İ.DH	01504.000014	12 موحەررەم 1332 (11 کانوونی یەکەم 1913)

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەرێوەبەرایەتی فەرمانبەران
ژمارە ٢٥٢٣
فەرمانی پاشا
محەمەد عەلی ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە و عەبدولمەجید ئەفەندی قائیمقامی قەزای گوڵعەنبەر بەم مووچەی وەریدەگرن گۆرینەوەیان پێ بکرێت.

بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نەزارەتی ناوەخۆ ئەرکی پێدراوە.
نازری ناوەخۆ/سەدری ئەعزەم

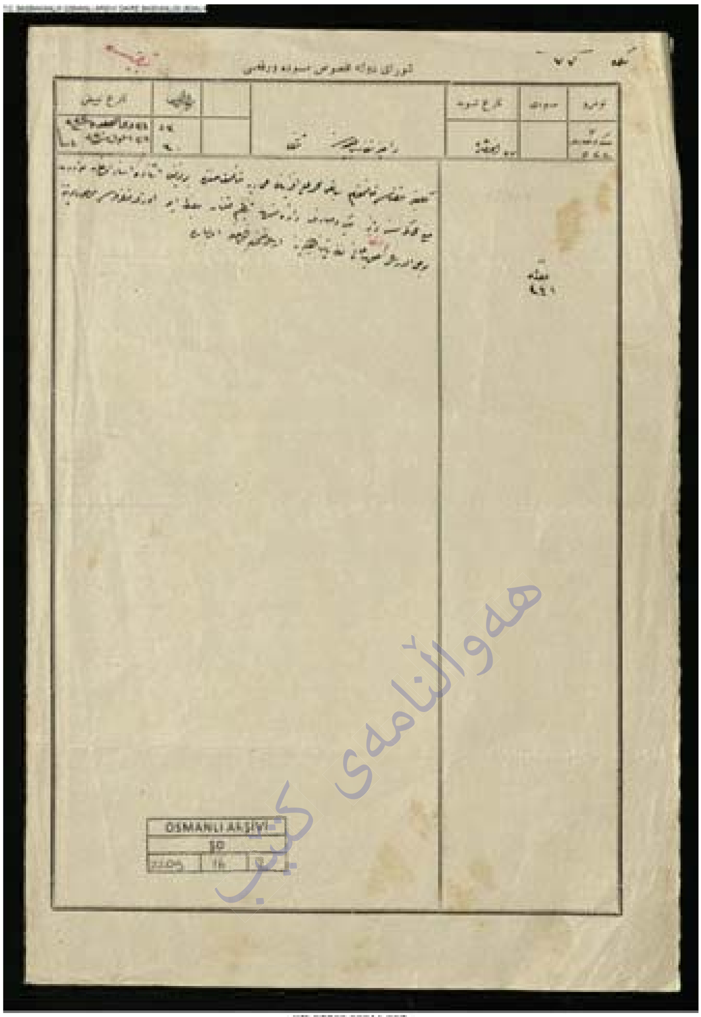

ŞD.02209.00016.002

هەواڵنامەی کتێب

ŞD	02209.00016	21 زیلقەعدە 1332 (11 تشرینی یەکەم 1914)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار محەمەد عەلی ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای گوڵعەنبەر ئەم کاتەی لە قائیمقامیەتی عەمادیە بووە، بابەتی جۆراوجۆری خراوەتە پاڵ، بەڵام بۆ ڕێگەگرتن لە دادگاییکردنی ناوبراو، مەزبەتە لە فەرمانگەی مولکیە و مەعاریف ڕێکخراوە لەگەڵ بەراییەکانی بۆ ویلایەتی موسڵ نێردراوە تا بۆ پەیوەندیداری نەزارەت بەرز بکرێتەوە.		

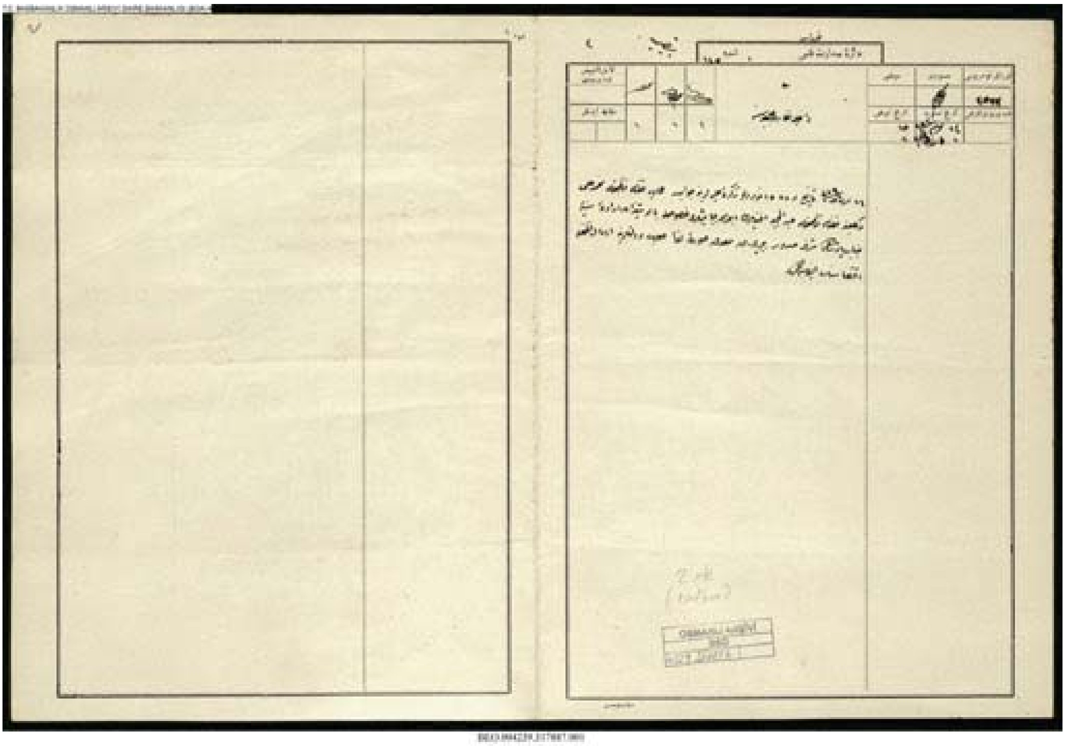

BEO	004239.317887	14 موحەررەم 1332 (13 کانوونی یەکەم 1913)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
وەڵامی نووسراوی مێژووی ٢٦ تشرینی دووەم ١٣٢٩ ژمارە ١٥٨٨ ی عالیە، محەمەد عەلی ئەفەندی قائیمقامی قەزای عەمادیە و عەبدوڵمەجید ئەفەندی قائیمقامی قەزای گوڵعەنبەر گۆڕینەوەیان پێ دەکرێت، بۆ ئەم مەبەستەش جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، وێنەی پەسەند کراوی بۆ دەوڵەت ڕەوان کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

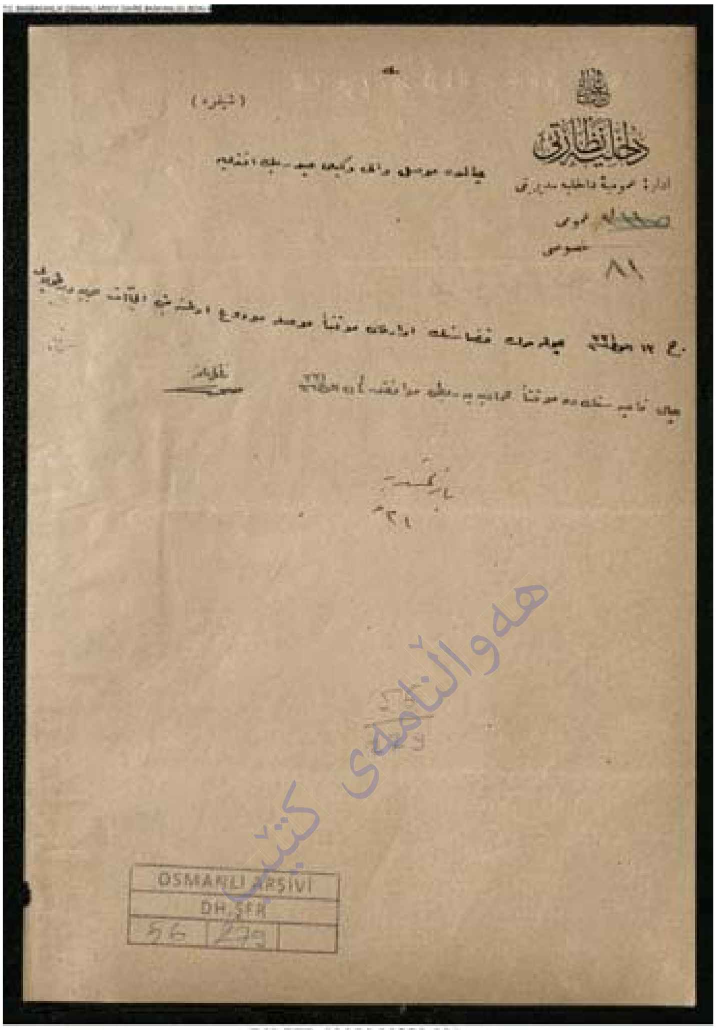

DH.ŞFR.00056.00279.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.ŞFR	00056.00279	25 زیلقەعدە 1333 (4 تشرینی یەکەم 1915)
بابی عالی نەزارەتی ناوەخۆ بەڕێوەبەرایەتی کارگێری ناوەخۆی گشتی بۆ حەیدەر بەگ ئەفەندی بریکاری والی موسڵ لە چاڵ لە ١٣ ئەیلوول ١٣٣١ بە شێوەیەکی کاتی کارگێری قەزای چۆڵەمێرگ بە موسڵ بەستراوەتەوە، هەروەها بەهۆی شەڕەوە بە شێوەیەکی کاتی ناحیەی چاڵی بە عەمادیە ببەسترێتەوە. بە ناوی نازر		

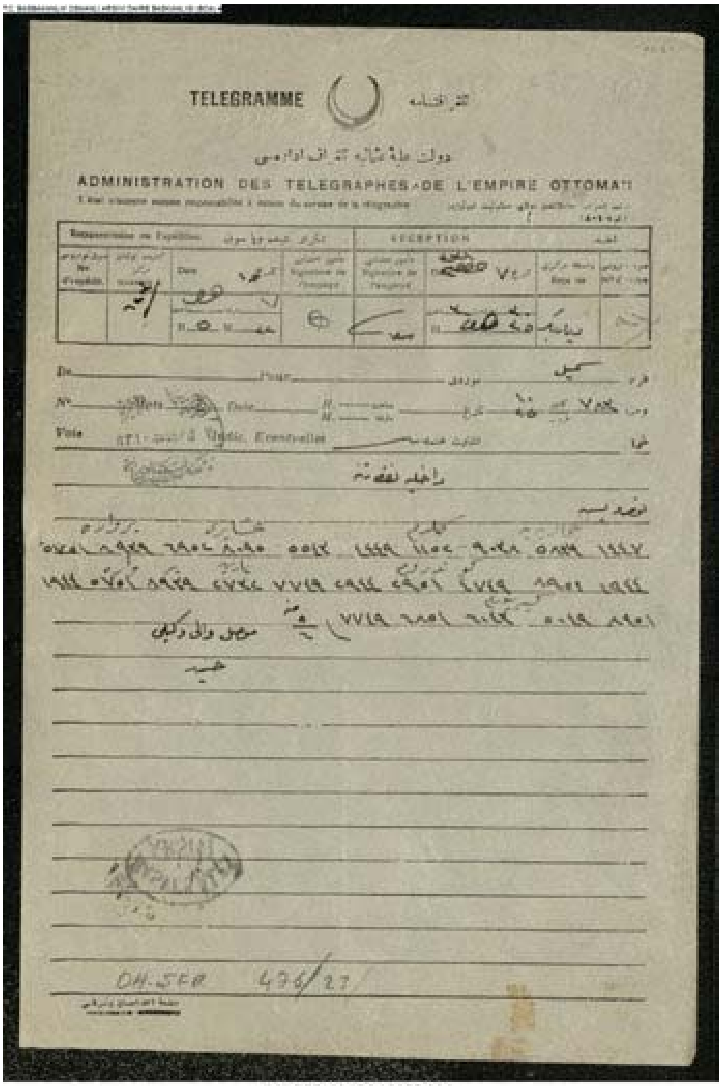

DH.ŞFR.00476.00023.001

DH.ŞFR	00476.00023	5 شەعبان 1333 (18 حوزەیران 1915)
نەزارەتی ناوەخۆ هاتومەتە عەمادیە و عەشیرەتی بەرواریشم نارد، بەیانی خۆشم دەچمە بەرواری. حەیدەر بریکاری والی موسڵ		

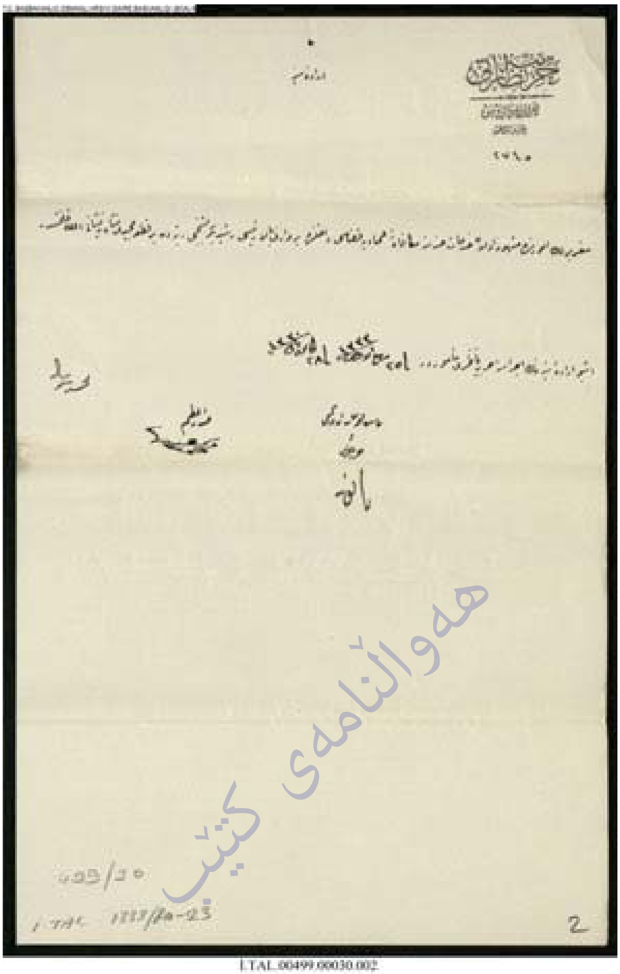

هەواڵنامەی کتێب

İ.TAL..00499.00030.002

İ.TAL	00499.00030	25 رەبیعی یەکەم 1333 (12 مارت 1915)

نەزارەتی جەنگی
فەرمانگەی تۆمار
قەڵەمی تۆمار
٢٧٤٥
فەرمانی پاشا

لە کاروباری سەفەربەرلیك خزمەتی رەشید بەگ سەرۆکی بەرواری باڵا لە قەزای عەمادیە بینراوە، بۆ ئەمەش لە پلەی پێنجەم نیشانێکی مەجیدی پێ دراوە.

بۆ جێبەجێ کردنی ئەم کارە نازری جەنگی ئەرکی پێ دراوە.
بریکاری باش قوماندان/ سەدری ئەعزەم

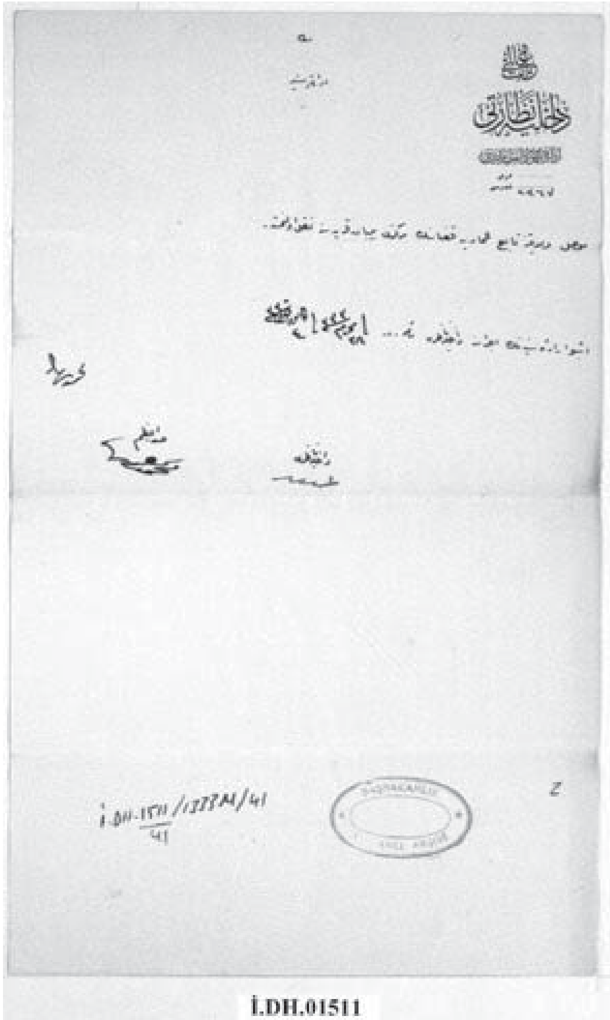

İ.DH	01511.000041	28 موحەررەم 1333 (16 کانوونی یەکەم 1914)

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی کارگێری گشتی ناوەخۆ
فەرمانی پاشا
مەرکەزی قەزای عەمادیە سەر بە ویلایەتی موسڵ گوازراوەتەوە بۆ گوندی بیبان.

بە فەرمانی پاشا نازری ناوەخۆ ئەرکی جێبەجێ کردنی ئەم کارەی پێ سپێردراوە.
نازری ناوەخۆ/ سەدری ئەعزەم

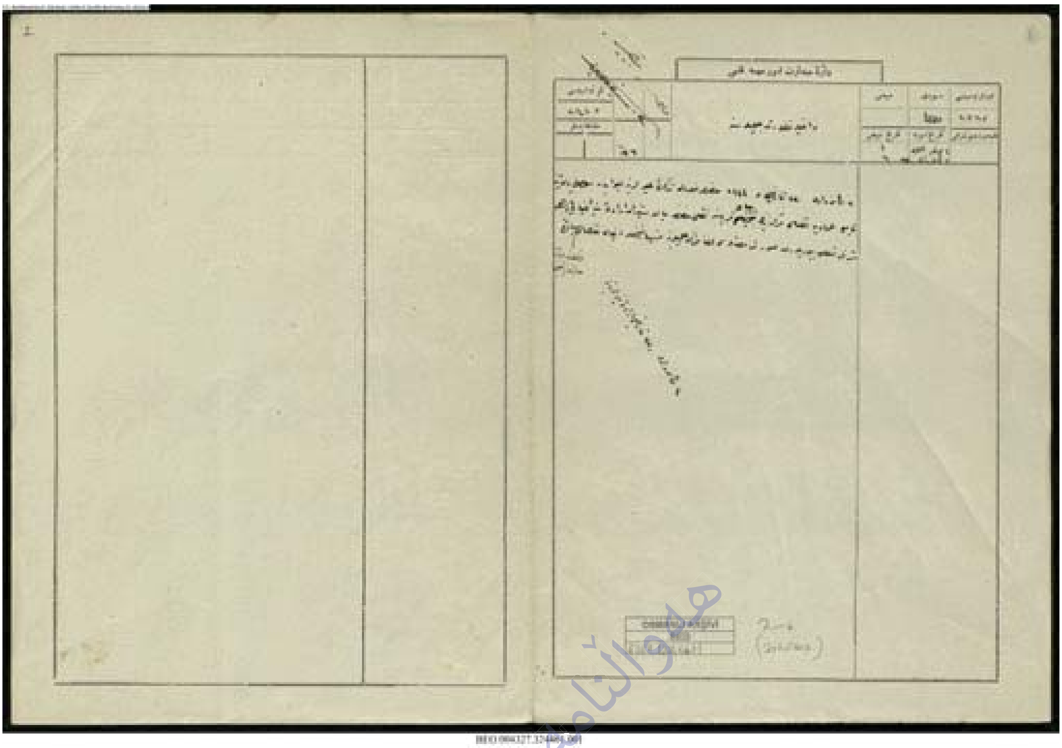

هەواڵنامەی کتێب

1 سەفەر 1333 (19 کانوونی یەکەم 1914)	004327.324461	BEO

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
وەڵامی نووسراوی ٢ کانوونی یەکەم ١٣٣٠ ژمارە ١٤٤٤ ی عالیە، مەرکەزی قەزای عەمادیە سەر بە ویلایەتی موسڵ بۆ گوندی بیجاد بگوازرێتەوە، بۆ ئەم مەبەستەش جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، وێنەی پەسەند کراوی بۆ لایەنی عالی بەرز کراوەتەوە، جێبەجێ بکرێت.

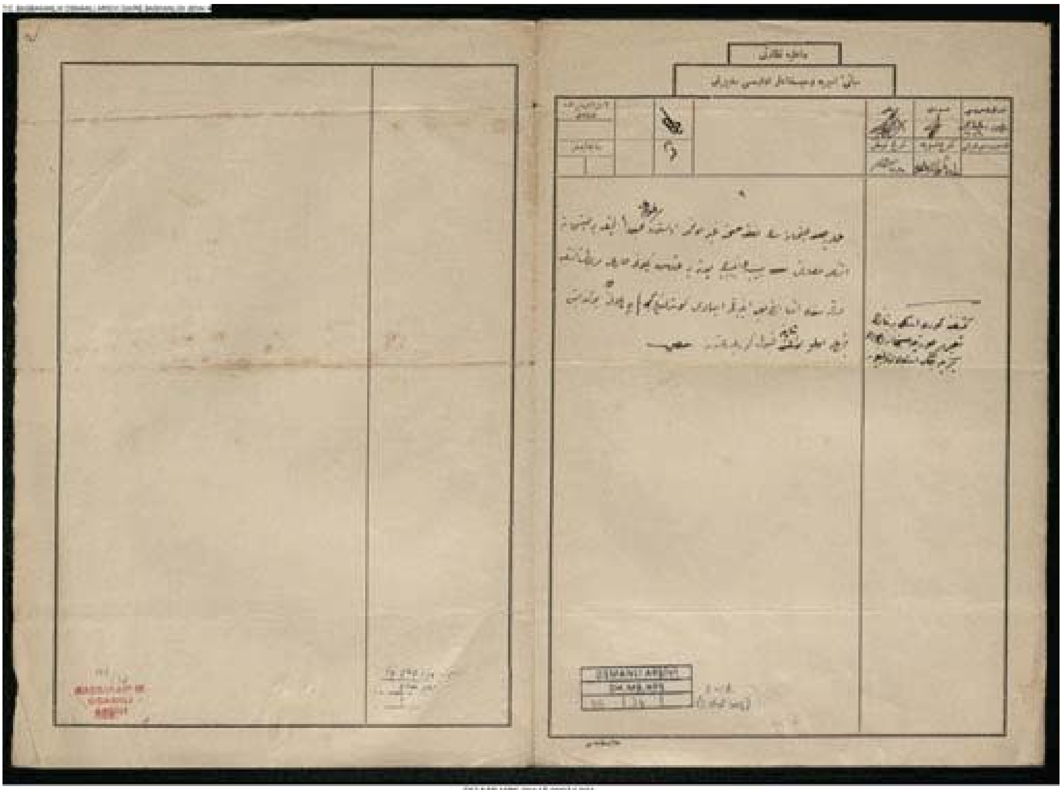

DH.MB.HPS	00115.00034	29 سەفەر 1334 (6 کانوونی دووەم 1916)
گرتووخانەی عەمادیە لە رووی تەندروستییەوە گونجاو نییە، بۆیە خەرجی دروست کردنی گرتووخانەیەك دیاری کراوە و بری ٢١٠١ قوروش دابین کراوە، بەڵام لە هاوپێچی نووسراوی دەرخستە لاری بوونی نیشان نەداوە، چونکە لە ناو پلان نەبووە، بە گوێرەی دەرخستەکە داوا کراوە بینایەیەکی کۆن نۆژەن بکرێتەوە و بکرێتە گرتووخانە، ئەمەش شایانی قەبوڵ کردن نییە.		

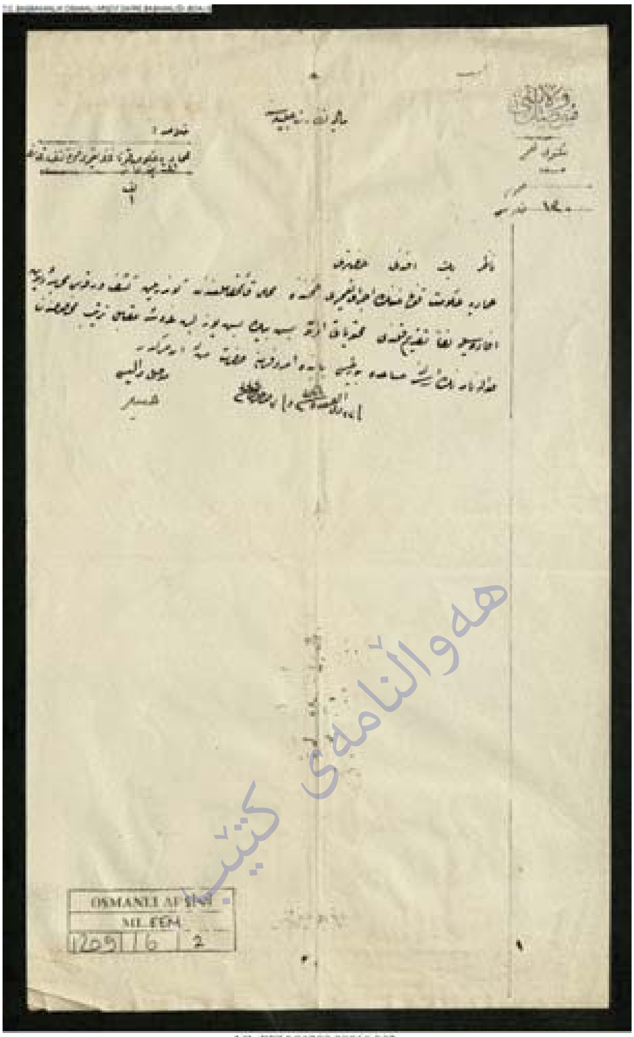

ML.EEM.01209.00016.002

هەواڵنامەی کتێب

ML.EEM	01209.00016	23 زیلقەعدە 1334 (21 ئەیلوول 1916)

ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
نەزارەتی دارایی شکۆدار
جەنابی نازر بەگی ئەفەندی
لە بارەی نۆژەنکردنەوەی قۆناغی حکوومەتی عەمادیە، دەرخستە لە قائیمقامیەتی خۆجێی رەوان کراوە، بە ووتەی ژمێریاری ویلایەت هاوپێچ پێشکەش کراوە و ٥٥٠٥ قوروش رێکخراوە، بە ناردنی حەواڵەنامە هاوکاری بکرێت، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
حەیدەر والی موسڵ

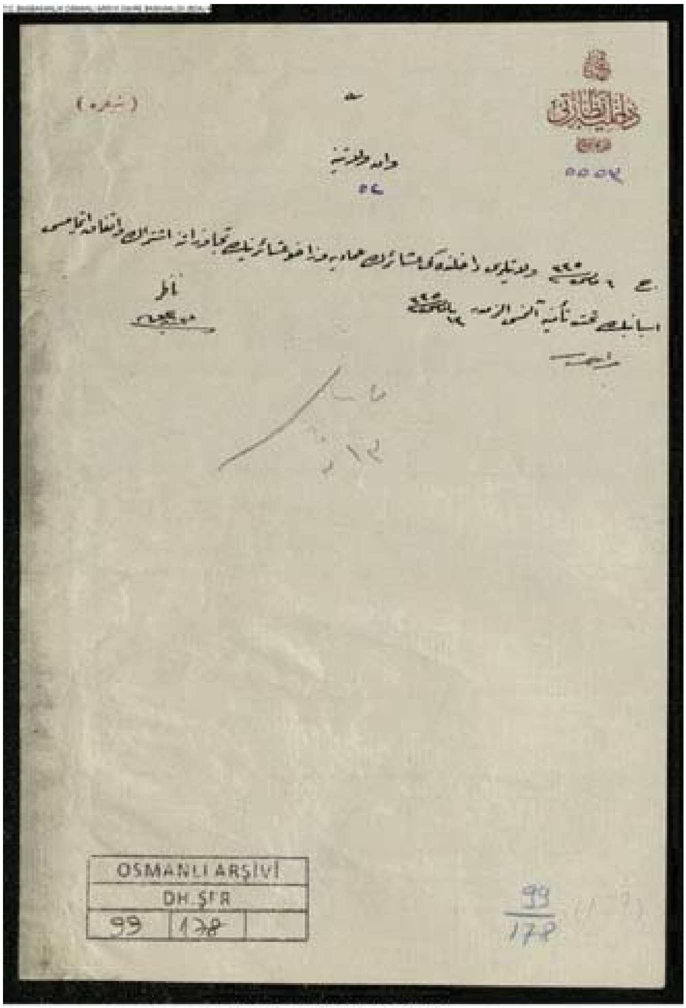

DH.ŞFR.00099.00178.001

<table>
<tr><td>DH.ŞFR</td><td>00099.00178</td><td>12 شەعبان 1337 (13 مایس 1919)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
قەڵەمی تایبەت
٥٥٥٣
ویلایەتی وان
٦ مایس ١٣٣٥، بۆ ئەوەی عەشیرەتەکانی ناو ویلایەت لەگەڵ عەشیرەتەکانی عەمادیە و زاخۆ سەرپێچی هاوبەش و ڕێککەوتن نەکەن، پێویستە هۆکارەکانی بخرێتە ژێر دڵنیاییەوە.
نازر</td></tr>
</table>

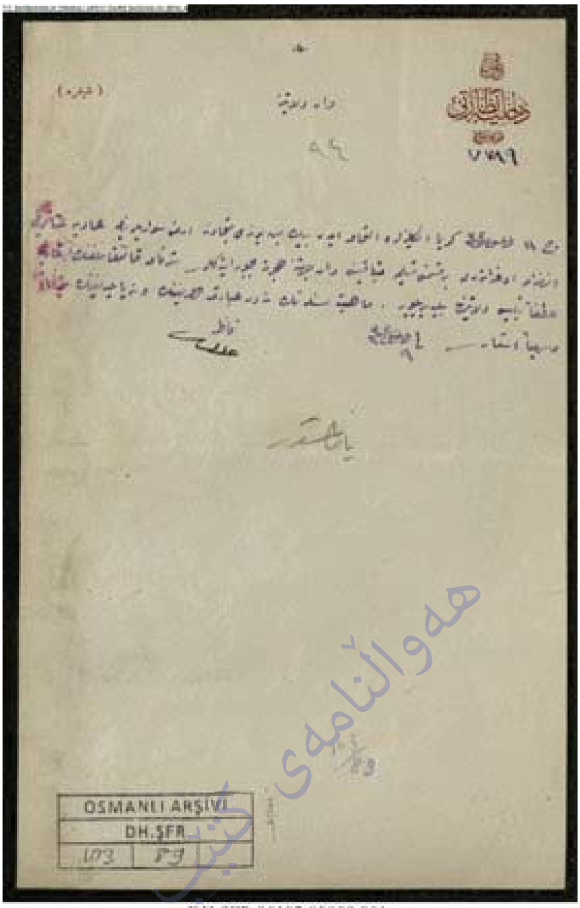

DH.ŞFR.00103.00089.001

<table>
<tr><td>DH.ŞFR</td><td>00103.00089</td><td>13 زیلحیجە 1337 (9 ئەیلوول 1919)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
قەڵەمی تایبەتی
٧٧٨٩
ویلایەتی وان
لە ١١ ئۆغستۆس ١٣٣٥، گوایە زیاتر لە ١٥٠٠ سوارەی ئەرمەنی چوونەتە پاڵ ئینگلیز و عەشیرەتەکانی عەمادیەیان شکست پێ هێناوە، بەشێك خۆیان رادەست کردووە و بەشەکەی تریش بۆ لای وان هیجرەتیان کردووە، لە ئاماژەی قائیمقامیەتی شرناخ بە ویلایەتی بەتلیس راگەیەندراوە و گرنگی مەسەلەکە ئاماژەی پێکراوە.
نازر</td></tr>
</table>

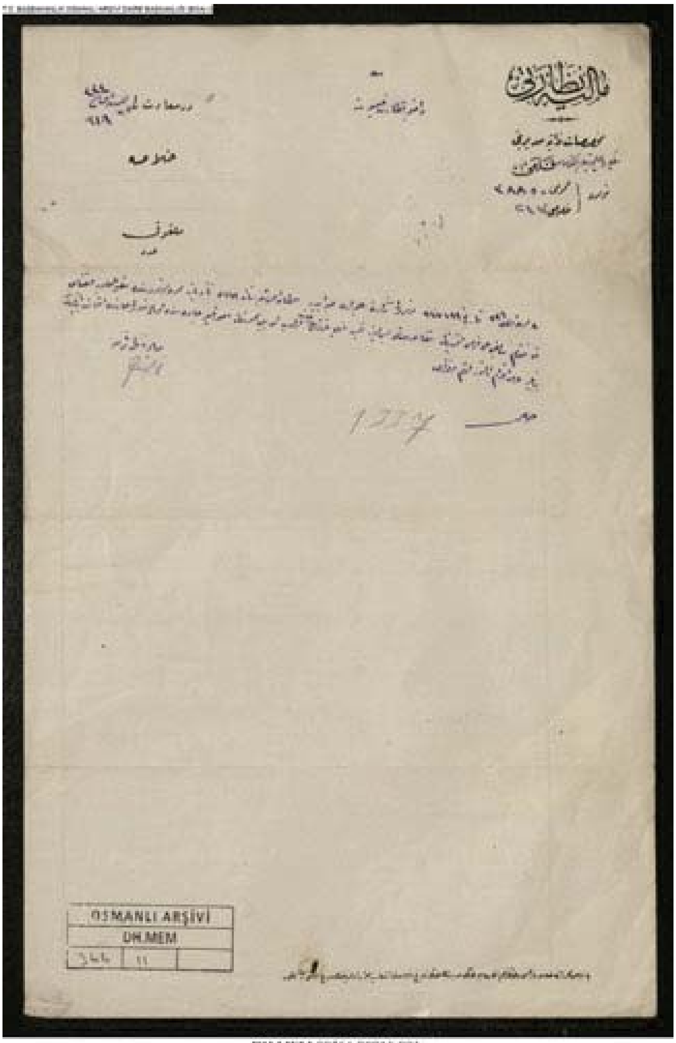

DH.MEM.00366.00011.001

DH.MEM	00366.00011	20 سەفەر 1337 (25 تشرینی دووەم 1918)
نەزارەتی دارایی بەڕێوەبەرایەتی دەرماڵەی خۆیەتی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار وەڵامی نووسراوی ٨ تشرینی یەکەم ١٣٣٤ ژمارە ٣٤٧١٩٩ ی عالیە، لە هۆبەی سوڵتان ئەحمەد بە ژمارە ٥٧١٣ تۆمارکراوە، عەلی فەهمی ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای عەمادیە مووچەی خانەنشینەکەی ٥٧٢ قوروش بووە، لە ناوچەی ئاق بیق شەقامی ئاحورقەپو خانەی ژمارە ٣ نیشتەجێ بووە، ڕاگەیەندراوە جەنابی ئەفەندەم. بە ناوی نازری دارایی		

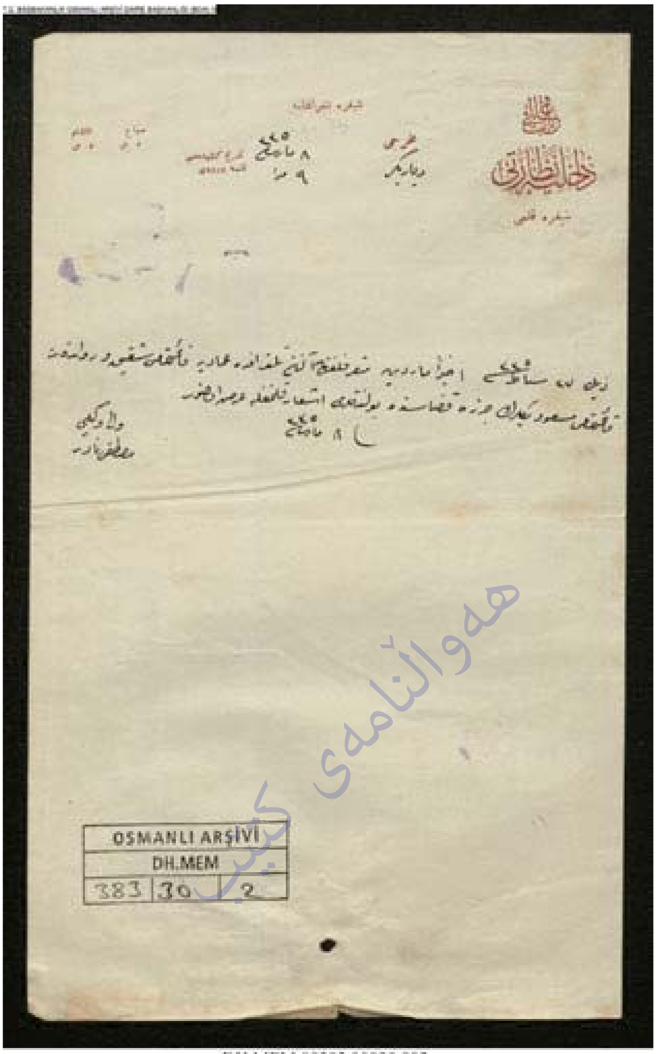

DH.MEM.00383.00030.002

<table>
<tr><th>DH.MEM</th><th>00383.00030</th><th>5 جەمادی کۆتایی 1337 (8 مارت 1919)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
قەڵەمی شیفرە
هاوپێچ ٢٧ شوبات ١٣٣٥ ئەم تەلەگرافنامەیەی لە موتەسەرفی ماردین وەرگیراوە، شەفیق بەگ قائیمقامی عەمادیە و مەسعود بەگ قائیمقامی رەواندز لە قەزای جەزیرەن، ئاماژەی پێکراوە و راگەیەندراوە.
مستەفا نادر وەکیلی والی</td></tr>
</table>

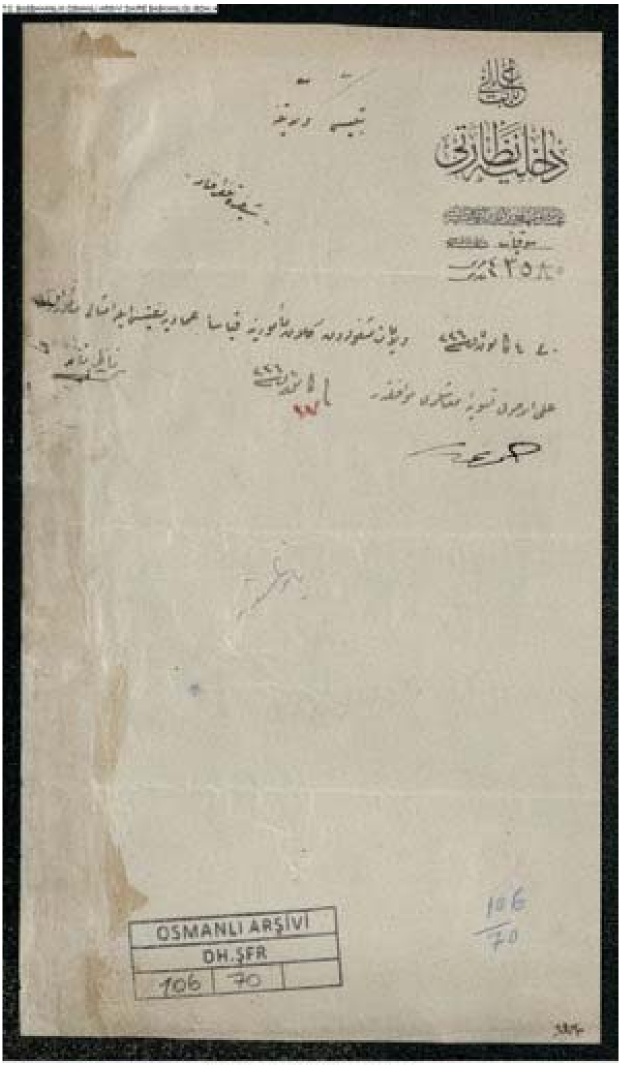

DH.ŞFR.00106.00070.001

<table>
<tr><th>DH.ŞFR</th><th>00106.00070</th><th>25 ڕەبیعی کۆتایی 1338 (17 کانوونی دووەم 1920)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی گشتی عەشیرەت و پەنابەران
لە ٤ کانوونی دووەم ١٣٣٦ فەرمانبەرانی ویلایەت سەرقاڵترن، بۆیە سەرپەرشتیاری عەمادیە وەکو فەرمانبەرانی هاوشێوەی خۆی و بە گوێرەی ڕێنمایی مووچەکەی ڕێك بخرێت.
بە ناوی نازر</td></tr>
</table>

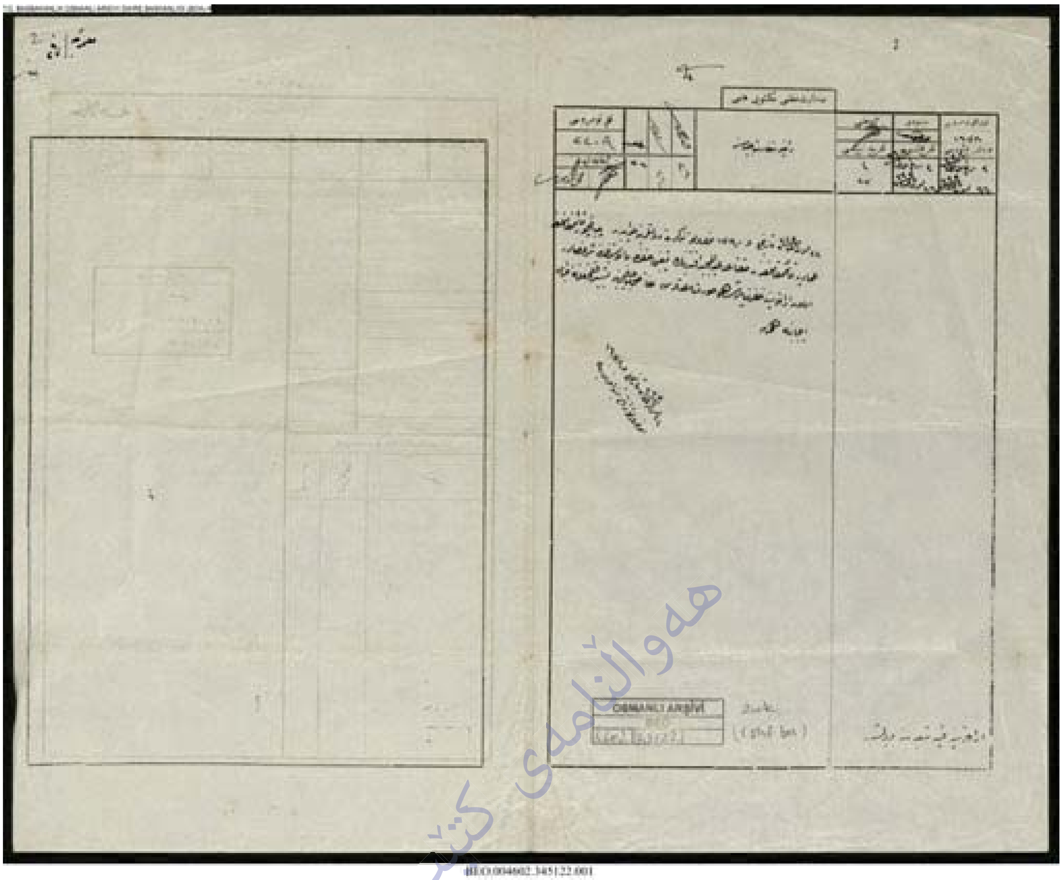

هەواڵنامەی کتێب

BEO	004602.345122	3 ڕەبیعی یەکەم 1338 (26 تشرینی دووەم 1919)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار وەڵامی نووسراوی مێژووی ۲۲ تشرینی دووەم ۱۳۳۵ ژمارە ۱۷۹۰ی دەوڵەتە، عەبدولمەجید ئەفەندی قائیمقامی خانەنشین کراوی عەمادیە لە قائیمقامیەتی چیاقچور دامەزرێت، جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، وێنەی پەسەندکراوی بۆ عالی بەرز کراوەتەوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

السيـرة الـذاتيـة

د. نوزاد يحيى سعيد خدر ألياس محمد باجگر

1) ولد في 28 شباط 1948 م.
2) بكر الوالدين يحيى سعيد باجكر و مكيه أحمد صمد سعدالله و لي ثلاث اشقاء وأربعه شقيقات.
3) درست الابتدائية في مدرسة الفيصلية ثم أربيل الاولى .. إبن خلكان. باللغة الكردية و معلمي الاول استاذ ناصح داود و فؤاد معلم الرسم.
4) ثم دراسة المتوسطة في متوسطة أربيل و مدرسي الاول استاذ مكى.
5) ثم اعدادية في اعدادية أربيل ومدرسي الاول الاستاذ خليل عبدالله.
6) دخـلت جامعة مـوصل - كـليـة طــب خـريـف 1967 .
7) تخرجت طبيباً عاماً 1973-1974 م.
8) تـعينت طـبيباً مـقيماً 1974 - 1975 و رئـيس الاطـباء المقيمون . يعتبر من أحلى سنوات عمري .
9) شاركت في مؤتمر التأسيس لاتحاد كتاب الاكراد في بغداد 1970 - 1971.
10) التحقت بالخدمة العسكرية اللازمية 1975 - 1976 جندي طبيب. وخدمت في قوات الحدود في زاخو .. أربيل و رواندوز .
11) قضيت طبيب قرى والارياف في كلاله من احلى أيام عمري 1976 - 1977 .
12) طبيب ممارس عام مستوصف سيتاقان .
13) طبيب طواري في مستشفى أربيل الجمهوري.

14) طبيب متدرب في جراحة الصدر والقلب والاوعية الدموية وفتحت العيادة الخاصة مساءً.

15) فتح أول مركز لجراحة الصدر والقلب والاوعية الدموية في كوردستان أربيل مع د. وليد خالد في مستشفى أربيل الجمهوري سنة 1982.

16) نقل ملاكي من وزارة الصحة الى وزارة التعليم العالي كلية الطب جامعة صلاح الدين في 1982.

17) تنسيب لتدريب جراحة القلب والصدر في مدينة الطب بغداد . تحت رعاية استاذ يوسف النعمان 1983 .. ودراسة الاختصاص في جراحة الصدر والقلب 1983 – 1987 في جامعة بغداد كلية الطب – مدينة الطب الطابق التاسع، سنتان تقويميتان و سنتان دراسة و تدريب.

18) منحت لقب طبيب جراح اختصاص بعد إتمام دراستي العليا في مدينةالطب – كلية الطب جامعة بغداد في تشرين الاول 1987 .

19) رجعت الى أربيل طبيب جراح اختصاص جراح القلب والصدر كلية الطب جامعة صلاح الدين.

20) وجراح اختصاص في مستشفى صدام التعليمي في أربيل 1987 – 1988 .

21) نقلت الى كلية الطب جامعة مستنصرية مستشفى يرموك , فتحت العيادة الخاصة في بغداد. شارع مشجر .. عماده باقر الباقر. 1988 – 1996 .

22) مارست الرسم في شقتي الخاصة في مجمع سولي على البحر المتوسط حيث رسمت 69 لوحة تشكيلية . مرسمي الخاص. و كتبت كثير من الشعر الحر الكردي والعربي .

23) رجعنا 2003 الى الديار في أربيل وتوسع نشاطات الخدمات التجارية والخدمية و التعليمية لكافة مدن كوردستان والعراق.

هەولێرنامەی کیبر

24) تنشيط الحركة الاقتصادية والاستثمار لكردستان والعراق.

25) إنشاء شركات عالمية في دبي , مرسين , عراق , سريلانكا و انكلترا.

26) تأسيس جامعة جيهان – أربيل 2007 م.

27) تأسيس بنك جيهان للاستثمار 2009 في العراق.

28) تأسيس جيهان للابتدائية والمتوسطة والاعدادية.

29) رئيس مجلس الادارة لشركة جيهان للاعمار.

30) رئيس مجلس الادارة لشركة جيهان للخدمات النفطية.

31) رئيس مجلس الادارة لشركة جيهان للتأمين.

32) تأسيس اذاعة وتلفزيون جيهان 2008 أربيل .

33) تأسيس جامعة جيهان سليمانية 2011 .

34) تأسيس جامعة جيهان في دهوك 2013.

35) تأسيس مركز البحوث والاستشارات العلمية والقانونية للقتل الجماعي.

36) تأسيس نادي جامعة جيهان الرياضي 2010.

37) عضو جمعية جراح القلب العالمي.

38) عضو جمعية جراحي القلب الاسيوية.

39) عضو في نقابات الاطباء . الصحفين وغرف التجارة.

40) مؤسس جمعية الرفق بالحيوان.

41) مؤسس جمعية حماية البيئة.

42) صاحب امتياز مجلة جامعة جيهان .

43) صدر له عشرة كتب هي (أزرع الكلمات , ووشة دةضيَنم , الله, الموت مع الالبوم فن التشكيلي.

44) كتب تحت الطبع و هي: (السلام)، يقول المعلم، ليلى، الفكر.

45) رئيس مجلس الامناء جامعات جيهان (أربيل، سليمانية، دهوك) .

46) من مؤسسي اتحاد مستثمرين كوردستان.

47) من مؤسس سوق الأوراق المالية في أربيل ESX .

48) عضو منظمة السلام العالمي.

49) مشاريع مستقبلية:

أ- مشروع فتح جامعات في الدول الفقيرة. صومال، بنكلاديش وذالك لتواصل الثقافي والعلمي بين الامم.

ب- فتح جامعات في كافة مدن الكبيرة في العراق.

ج-التعليم هو الحل والسلام هو النتيجة.

د- تدريس حقوق الطفل والمرأة في مدارس والجامعات.

هـ- نشر مبدء نبذ العنف الاسرة.المرأة ، الطفل.

و- انشاء مستشفى جيهان التعليمي و لاحقاً فتح كليات الطب والصيدلية, والاسنان والتمريض.

عـــمــري 76 سـنــة. جـراح استشاري، رسـام، شـاعر، رجـل الاعـمــال ..